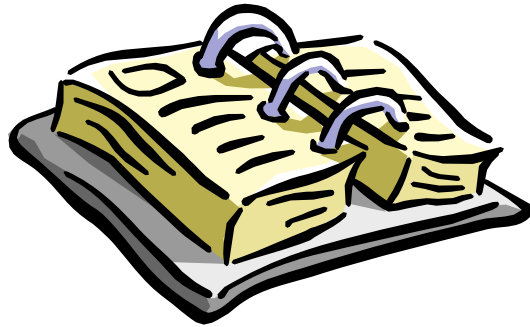

Григорій Гончарук

ГАЗЕТНА ПАМ'ЯТЬ

(Літературні проби, журналістика, історія, публіцистика)

Одеса
Астропринт
2007

ЗМІСТ:

Курсантсько-офіцерські роки

Белая береза, октябрь, 1957, Васильковское военное авиационно-техническое училище (далее – ВВАТУ), г. Васильков Киевская область.

Строгий старшина, сентябрь 1959 г., ВВАТУ

Одинокое дерево, март 1965 г., ВВАТУ

Как братья время и пространство, стенгазета “Історик”, історичний факультет Одеського державного університету ім.І.І.Мечникова, март 1965 г.

И умереть достойно, «Історик», октябрь 1966 г.

Тайная любовь, орган публикации и год в розыске

О Волга, гордая, сурова, февраль 1960 г., г. Волгоград

Незнакомец (Рассказ), Крылья победы, газета Военно-Воздушных Сил Киевского военного округа, 22 ноября 1959 г.

Ошибка, (Рассказ), Степная Новь, орган Ростовского обкома КПСС,
12 мая 1962 г.

Беспокойный человек (Люди степного края), Степная Новь, 4 июля 1962г.

Психиатр. (Юмористический рассказ.), Степная Новь, 8 марта 1963г.

В дороге (Рассказ), Степная Новь, 10 июля 1963г.

Студентські роки

В небі без подій, і на землі, Комсомольська іскра, 8 вересня 1963 р.

Побачення з землею, Комсомольская іскра, орган Одеського обкома ЛКСМУ, 18 вересня 1963 р.

Для нових чудес, Комсомольська іскра, 20 жовтня 1963 р.

Сторічне світло, Комсомольської іскри, 13 листопада 1963 р.

Молоді вчать молодих, Комсомольська Іскра, 21 лютого 1964р.

Бути справжніми друзями, За наукові кадри, 29 лютого 1964 р.

Алмази... в пилюці, Комсомольська іскра, 13 березня 1964 р.

Успіхів вам, вчені зоотехніки! Комсомольська іскра,
27 березня 1964 р.

Хто як рухається? Комсомольська Іскра, 6 травня 1964р.

Завтра – екзамен (Рассказ), За наукові кадри, орган ректората парткому, ректорату і комітету ЛКСМУ та профкому Одеського ордена Трудового Червоного Прапора державного університету ім.І.І.Мечникова, 3 червня 1964р.

В грізний час, За наукові кадри, 8 травня 1965 р.

На допомогу молодим викладачам університету, За наукові кадри, 19 квітня 1967 р.

Теоретична конференція студентів-заочників(Традиція кафедри),
За наукові кадри, 28 червня 1967 р.

Гренада моя, Комсомольська іскра, 2 липня 1967 р.

Челюскінець з Одеси, Комсомольська іскра, 12 липня 1967р.

Стаханов і Чабаненко, сучасники і друзі, Комсомольська іскра,
14 липня 1967 р.

Ровесники, За наукові кадри, 7 листопада 1967 р.

Юность: дела боевые, Моряк, 14 марта 1971 г.

Викладацько-доцентські роки

Твої шляхи, комсомол! (З історії комсомольської організації Одеського політехнічного інституту) Народжений на робітфаци, Одеський політехнік, 28 жовтня 1971р.

Сяє заново Комсомольська іскра, 11 березня 1971 р.

Історія комсомолу України, Комсомольська іскра, 10 квітня 1971р.

Найпередовіший загін ленінців, Комсомольська іскра, 26 червня 1971р.

Твої шляхи, комсомол! Фортеця “Знання” буде взята Одеський політехнік, 4 листопада 1971р.

Твої шляхи, комсомол! Одеський політехнік, 20 листопада 1971 р.

Твої шляхи, комсомол! Їх називали червоними інженерами, Одеський політехнік, 4 грудня 1971р.

Твої шляхи, комсомол! Справу вирішують кадри, Одеський політехнік, 11 грудня 1971р.

Твої шляхи, комсомол! Соціалізм побудовано, Одеський політехнік, 31 грудня 1971р.

Вища ланка: три етапи розвитку, Комсомольська іскра, 4 січня, 1972 р.

Твої шляхи, комсомол! Напередодні великих випробувань, Одеський політехнік, 8 січня 1972 р.

Твої шляхи, комсомол! Екзамен на вірність батьківщині, Одеський політехнік, 15 січня 1972 р.

Твої шляхи, комсомол ! На горизонті– комунізм, Одеський політехнік, 11 листопада 1972 р.

Твої шляхи комсомол! Одеський політехнік, 18 листопада 1972 р.

В одному строю, Комсомольська іскра, 16 вересня 1972 р.

Класовість–основа нашого інтернаціоналізму, Комсомольська іскра, 24 жовтня 1972 р.

Нас згуртовує спільна мета – комунізм, Комсомольська іскра, 26 жовтня 1972 р.

“Комсомольська правда” про Г.І.Гончарука (10 апреля 1974 г.)

Новаторство – риса комуністичної праці (До 40-річчя стахановського руху), Чорноморська комуна, 22 серпня 1975 р.

Друга професія майбутнього інженера, Чорноморська комуна, 15 листопада 1975 г.

Рабочие чертежи будущего.Обсуждаем проект ЦК КПСС к XXV съезду «Основные направления развития народного хозяйства СССР на 1976 – 1980 годы» Технические средства обучения студентами, Вечерняя Одесса, 23 января 1976 г.

Ведем разговор об общественных профессиях, Вечерняя Одесса, 3 июня 1976 г.

Громадську спеціалізацію – молодим слухачам, Чорноморська комуна, 11 жовтня 1976 р.

XXV Естафета ударних комсомольських справ, присвячена 60-річчю Великого Жовтня.–З вірою в перемогу соціалізму Від зброї– до озброєння знаннями, Комсомольська іскра, 6 липня 1976 р.

Даєш фундамент соціалізму (1925-1929 рр.) Комсомольська іскра, 10 липня 1976 р.

- Молоді загони соціалізму, Комсомольська іскра, 15 липня 1976 р.
- За повну перемогу соціалізму(1933-1937 рр), Комсомольська іскра, 7 серпня 1976 р.
- Хроніка ударних справ молоді Одещини, Комсомольська іскра, 14 серпня, 21 серпня 1976 р.
- Скріпляючи союз серпа і молота, Комсомольська іскра, 28 серпня 1976 р.
- Страж людських прав, Комсомольська іскра , 11 вересня 1976 р.
- Напередодні великих випробувань, Комсомольська іскра, 25 вересня 1976 р.
- Традиції і сьогодення, Чорноморська комуна, 24 листопада 1976 р.
- Намети над ГУКом (Про Гончарука Григорія Івановича “Радянська Гуцульщина”, 13серпня 1977 року)
- Пять лет поисков.,Одесский политехник, 19 мая 1978 г.
- Про Гончарука Григорія Івановича “Радянська Гуцульщина”, 29 липня 1978 року(стаття “По дорозі на Шепіт”).
- Школа ідейного гарту, Комсомольська іскра, 23 листопада 1978 р.
- Натхненник молоді, Комсомольська іскра, 14 грудня 1978 р.
- Слово про матір, Радянське село, 9 травня 1979 р.
- До 60-річчя КІМу, Комсомольська іскра, 6 грудня 1979 р.
- Студенческое самоуправление (высшая школа), Вечерняя Одесса, 25 декабря 1979 г.

Про нашу землячку.(Нова книжка.), Чорноморська комуна,
5 січня 1980 р.

Вони були першими, Радянське село, 30 липня 1981 року.

Дружба, омила кров'ю, Радянське село, 26 липня 1984 р.

Адресат указан верно, Знамя коммунизма, 25 декабря 1984 г.

Професорські роки

Слово про батька, Радянське село, 22 січня 1985 р.

Встреча первопроходцев, Вечерняя Одесса, 30 августа 1985 г.

Перші стахановці Одещини, Комсомольська іскра, 31 серпня
1985 р.

До трудящих Одещини! Комсомольська іскра, 2 вересня 1986р.

Категория нравственности, Вечерняя Одесса, 4 сентября 1986 г.

Если изберут в горком партии, Вечерняя Одесса, 22 ноября 1988 г.

Страницы из Афганского дневника, Одесских политехник,
24 февраля 1989 г.

Обществоведение: начать с гуманизации, Вечерняя Одеса, 15 июня
1989 г.

А если без номенклатуры?, Вечерняя Одесса, 21 июля 1989 г.

Мы могли бы проявить инициативу, Вечерняя Одесса, 21 августа
1989 г.

Исповедь периферийного історика, Одесский политехник,
15 сентября 1989 г.

Афганистан прости, Вечерняя Одесса, 3 апреля 1990 г.

Афганистан прости, Вечерняя Одесса, 2 июля 1991 г.

Афганистан, прости. Вокруг советничества, Знамя коммунизма, 5 июля 1991г.

Афганистан прости. Доносы в ГБ, Знамя коммунизма, 30 июля 1991 г.

Афганистан прости (Главы из книги Наджиб-Наджиббулла), Знамя коммунизма, 1 августа 1991г.

Афганистан, прости, Юг, 6 июня 1992 г.

Экспресс-оценка газетного номера «Вечерняя Одесса» 14 октября, Вечерняя Одесса, 15 октября 1988 г.

Хроника конференции, Вечерняя Одесса, 18 ноября 1988 г.

Язык и культура межнациональных отношений, Одесский политехник, 22 сентября 1989 г.

Вещь в себе – такой видят «первичку» коммунисты ОПИ, Знамя коммунизма, 24 января 1990 г.

Шаг к обновлению, но..., Вечерняя Одесса, 3 апреля 1990 г.

Отделить зерна от плевел (партийная жизнь) Вечерняя Одесса, 29 декабря 1990 г.

Была ли альтернатива Октябрю? Одесский политехник, 19 апреля 1991 года.

С коммунистическим уставом в мусульманскую мечеть, Одесский политехник, 11 декабря 1992г.

Жидівська рипа, Юг, 3 февраля 1993 г.

История Украины и украинский язык, Юг, 15 апреля 1993 г.

Во имя чего? Из
августа 1993 г.

статьи О. Кологрева, Юг, 7

Повідомлення. Автобіографія. Програма кандидата в депутати
Верховної Ради України Гончарука Григорія Івановича, Єдність,
5 лютого 1994 р.

Про кандидата в народні депутати України Гончарука Григорія
Івановича. Чому програв А.В.Печеров, або чому виграв вибори
М.М.М'ясковський? Чорноморські новини, 23 квітня 1994 р.

Збережіть програми претендентів, Чорноморські новини,
15 червня 1994 р.

Как войти в историю? Рятуймо Україну, хлопці
Отрывок из книги «История Руху. 1989—1995 г. г.»,
Юг, 5 сентября 1995 г.

Возрождение храма, Вечерняя Одесса, 14 жовтня 1995 р.

Звернення організаційного комітету Одеської обласного відділення
Конгресу української інтелігенції, Чорноморські новини,
22 листопада 1995 року.

Рішення оргкомітету конгресу української інтелігенції Одещини,
Юг, 13 грудня 1995р.

Будущее за патриотами Украины, Вечерняя Одесса, 6 января
1996г.

Профессор выиграл суд у Народного Руха Украины, Киевские
ведомости, 31 октября 1996 года.

Григорий Гончарук Руководители РУХа – какие они сегодня,
Одесские известия, 19 ноября 1996 года.

Три блока лжи, Одесские известия, 24 декабря 1996 г.

Осечка. Резонанс, Одесские известия, 19 марта 1997 г.

Особистість – надбаня народу, Одеські вісті, 19 серпня 1998 р.

Без духовності нам не прозріти, Думська площа, 23 грудня 1998 р.

Живя будущим, Одесские известия, май 1999г.

Заява спільного засідання рад Одеської обласного та міського відділень Конгресу української інтелігенції, Одеські вісті, 21 березня 2000 року.

Заява рад Одеського обласного та міського відділень Конгресу української інтелігенції, Чорноморські новини, 18 січня 2001 р.

Сезон «утиной» охоты или идеологическая провокация, Ветеран, 23 ноября 2001 г.

Ловить на слове и клеймить, Ветеран, 15 февраля 2002 г., 22 февраля.2002 г.

Мріяли чимало, а здобув Леонід Кучма, Одеські вісті, 27 февраля 2002 г.

Философия Успеха, Вечерняя Одесса, 20 травня, 2004 гр.

З рухом не зрівнятися жодній з українських партій, Чорноморські новини, 30 вересня 2004 року.

Перемагає той, хто голосує, Чорноморські новини, 23 жовтня 2004р.

Кадры – достояние народа, или Что такое три «П», Вечерняя Одесса, 31 марта 2005 г.

Кто пишет полутолковые книги? Вечерняя газета, 12 января 2006 г.

Звернення ради Одеської обласної організації Конгресу української інтелігенції, Вечерняя Одесса, 20 июня 2006 г.

Редактор обязан от личать глагол от предлога, Одеські вісті, 19 серпня 1998 р.

Гончарук Г.І.

Цвілюк С.А. Український ренесанс ХХ століття. – Одеса.

Астропринт, 2006.-624 с. Одеські вісті, 15 січня 2007 р.

Курсантсько-офіцерські роки

БЕЛАЯ БЕРЕЗА

Проснулась белая береза,
Листвой тревожно шелестя,
Как-будто страшную угрозу
в пушинках белого Мороза
рассвет раскинул на поля.

Из сонных гор туман лениво
К березе волком подползал,
Глотая всё, что в поле было,
Одни чернели горделиво
Вершины непреступных скал.

Трава осенняя сухая
Трусливо скрылась под листвой,
В лесу лишь песня ветра злая
Неслась; береза молодая
В ней узнавала вьюги вой.

В степи угрюмой одинока
Она ещё стоит и ждет
Улыбки солнечного ока,
Но туча черная глубоко
Закрыла ночью небосвод.

Теплом холодная земля
Не напоит корней березы,
Умолкли песни соловья,
И далека еще весна –
березу обливают слёзы.

Васильковское военное авиационно-
техническое училище (далее – ВВАТУ)
г.Васильков,
Киевская область
октябрь 1957 г.

СТРОГИЙ СТАРШИНА

Мелкий дождь клевал большие лужи...
Ворча, тучи поползли на юг...
Буря, клен сломав, что с нами служит
Где-то впереди форсировала Буг.

Я не мог от веток безнадежных
Оторвать упрямые глаза, –
Тренчик свой достал и осторожно
Рану на стволе перевязал.

Старшина наш покосился строго:
Мол, зачем имущество отдал,
А потом он, постояв немного,
подошел и ремешек поджал.

г.Васильков
сентябрь 1958 г.
Стенгазета “Авиатор”
(ВВАТУ)

ОДИНОКОЕ ДЕРЕВО

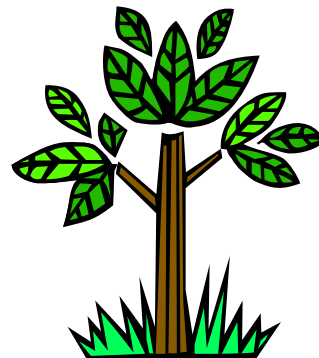

Стоит потертое годами
В ночную мглу и летний зной
Корой обвисшей, как устами,
С ветрами шепчется порой.

Свидетель бурь, морозной вьюги,
Грозой разбито в грозный век
И даже веточки упругой
На нем не сыщется человек.

Ни птички раннею весной
На голых сучьях гнёзд не вьют;
Ни зверь испуганный стрельбой
Под ним не сыщется свой уют.

Даже негодница-кукушка
Прошедших лет не ведет счет,
Но поседевшая старушка
Его увидит и вздохнет.

г. Васильков
Стенгазета «Историк»,
март 1959 г.

КАК БРАТЯ, ВРЕМЯ И ПРОСТРАНСТВО

*Посвящаю погибшему курсанту
Валентину Быстрову*

Доцент указкою привычно
Фашистов с Терека погнал
И в пункте N меня частично
На мгновенье потерял.

Я снова на фродроме,
Где вижу ясно, как сейчас,
Несутся МНГи на подъеме,
Спешат, чтоб выполнить приказ.

Потом домой. Уж из кабины
Виднелся городок родной
Но вдруг вся вздрогнула машина
И стала странной ...Боже мой!

И стрелке не в изнеможение.
У-у-у! Как упрям в небе металл.
Но он земному притяженью
В своем упрямстве уступал.

Несутся на меня в убранстве
Деревья, речка и поля...
Как братья, время и пространство –
Еще секунда и земля.

Но слышу голос я спокойный:
Студент, студент, сюда смотрите.
Я вытираю пот холодный
И шепчу мысленно: «Простите».

Стенгазета “Історик”
історического факультета
Одесского государственного
университета
ім.І.І.Мечникова
март, 1965

И УМЕРЕТЬ ДОСТОЙНО

Орел пред вылетом в ущелье
Былые будни вспоминал:
Как он казнил врагов без цели,
Как сам от смерти ускользал.

А сколько он еще погубит
Питомцев прихоти земной
Покуда время не осудит
Его в час битвы на покой.

Завистник вечный гордой птицы
Сам ворон упрекнул его:
Тебя лишь любят единицы,
А ненавидит большинство.

Орел взглянул на трупоеда:
Счернел в завистливом дыму.
И молвил он (к чему беседа)
Скорей себе, а не ему:

Уж если станут мое имя
Любить и зайцы на земле,
На высоте сложу я крылья,
Чтоб разбросать их по скале.

Газета «Историк»
октябрь 1966 г.

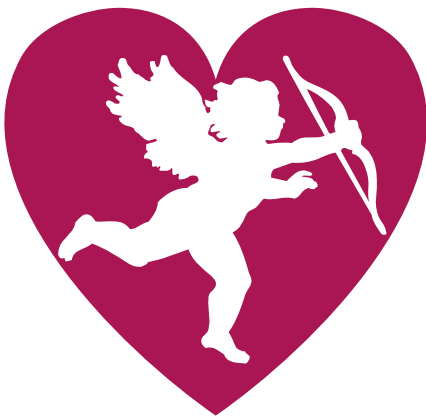
ТАЙНАЯ ЛЮБОВЬ

Чудна запретная любовь.
Как лист трепещет пред законом
Дурманят подвигами кровь,
По-лисьи обходя препоны.

То дунет на сердце теплом,
На тело пламенным магнитом,
То грудь сползает ледником
и душу там сосет москитом.

То искоркой сверкнет в глазах
То загрустит. Порой злится.
То вдруг запляшет на устах,
Чтобы сплотится и разлиться.

Орган публикации
и год в розыске

О, Волга, гордая, сурова
С тобой я встречусь поутру.
Не упрекни меня ты снова,
Что сердце я отдал Днепру.

Волгоград,
февраль 1960 г.

Р а с с к а з .

Н е з н а к о м е ц

В воскресенье утром старшина вручил нам личные знаки, а мы – это я и мой закадычный друг Костя – направлялись в город.

По дороге в город шли молча, изредка перебрасываясь незначительными замечаниями по поводу погожего денька. А день выдался, действительно, замечательный, в унисон нашему хорошему настроению.

В скверике мы присели на скамейку. Здесь мы договорились о встрече с Верой и Галей .

– Однако они заставляют себя много ждать – пошутил я, взглянув на часы. – Так вот можно, ничего не делая, просидеть и до завтра.

Вместо ответа Костя достал портсигар, вынул из него папиросу и, постукав ею о крышку, хотел было что-то ответить, но в это время к нам подошел мужчина средних лет, но совсем седой.

– Товарищи курсанты, – обратился он к нам, – помогите, пожалуйста, прикурить. Папиросы и спички лежат в моем левом кармане.

Мы в недоумении переглянулись. Как, мол, так «помогите прикурить»? А сам то что, без рук что ли?

И тут мы невольно обратили внимание на то, что кисти рук незнакомца «не настоящие».

– Пожалуйста, – спохватился я, беря из Костиных рук коробку спичек и папиросу.

– Ну, коли так, – улыбнулся незнакомец, закурю ваш «Беломор».

Он сел на скамейку рядом с нами, сделал глубокую затяжку и снова взглянул на наши погоны.

– Авиация! Молодые соколы наши!

– Вы были летчиком? – поинтересовался Костя.

– Нет, но я видел, как сражались ваши командиры.

– Так расскажите нам что-нибудь, – попросил я.

Незнакомец задумчиво посмотрел на нас и, как бы вспоминая что-то, неторопливо повел бесхитростный рассказ.

–Я как сейчас вижу разрытую снарядами большую поляну, поросшую редким сосняком. Здесь, в течение пяти дней прикрывая отступление своих войск, полк, в котором я служил оказался в окружении. Наши ряды быстро таяли, но за каждого советского солдата фашисты платили дорогой ценой. Все подходы к траншеям были усеяны их трупами.

На шестые сутки над нами пронесся краснозвездный «ястребок». И в то же мгновение из-за кудлатых облаков внезапно вынырнули три «мессера». Они коршунами насели на «ястребка». Но советский летчик, видно, и не думал уходить. Боевой разворот, и наш самолет над врагом. Скупая очередь...Средний немецкий пират как-то неестественно клюнул носом и, оставляя за собой длинный след, пошел к земле.

– Чем гуще трава, тем лучше косится, – не без иронии буркнул солдат, лежавший рядом со мною, и с силой дослал патрон в патронник.

Мы с затаенным дыханием наблюдали за воздушным боем. Это была схватка не на жизнь, а на смерть. Уже дважды срывалось пламя, с краснозвездного орленка. Но и враг истекал кровью. Вот подбит второй «мессер», вот идет поединок нашего летчика с последним немцем. Но что это? Раньше, чем успели что-либо сообразить, мы увидели, как два самолета, рассыпаясь в воздухе на части, падают вниз. Да, наш летчик пошел на таран, ценой своей жизни решил завоевать победу над врагом.

Незнакомец умолк. Молчание нарушил Костя.

–Ну а вы, то как? – нетерпеливо спросил он.

–Наш командир, – продолжил незнакомец,– решил предпринять отчаянную попытку вырваться из кольца. В первой же атаке он был смертельно ранен. Вынося подполковника из-под огня, я услышал его последнее приказание:

–Рядовой Тарасов, оставьте меня и спасайте знамя.

Пробираясь сквозь кусты сосняка, мы с пулеметчиком Вербицким наткнулись на засаду. Впереди ухнула граната. Мой напарник схватился за грудь и крикнул:

–Миша, Знамя!..

–От нестерпимой боли я чуть не потерял сознание. Кисти моих рук оказались раздробленными, но в горячке я, ничего не помня, сжимая Знамя локтем правой руки, побежал на восток.

Впереди послышался прерывистый стон. Я замер. В кустах лежал человек. Заметив меня, он схватился за пистолет, но быстро понял, что перед ним свой, советский солдат.

Мы разговорились. Это был чудом уцелевший летчик, который накануне так храбро вел неравный воздушный бой. Я рассказал летчику, что мы видели, как он храбро сражался, что наши, видимо, погибли и показал то, что осталось от моих рук.

Молча он снял с себя нижнюю рубашку, разорвал ее на бинты и перевязал мне «руки». Мои култышки словно пожаром обжигало. От большой потери крови кружилась голова.

Из-за туч показался диск луны. Тусклый свет осветил совсем юное лицо летчика. Я присмотрелся и догадался, почему он все время лежит: он был ранен в обе ноги и не мог передвигаться. Луна снова спряталась за тучи. Тревожную тишину нарушил беспорядочный лай собак.

– Это они меня ищут, гады, – встрепенулся летчик. Порывистым движением он сел на землю, запихнул мне под промокшую от крови гимнастерку Знамя.

– Погибать, так с музыкой, сказал я. – В последнее мгновение вместе с немцами мы подорвем и себя. В моей сумке осталась одна граната.

– Давай-ка ее сюда, – обрадовался летчик. – Она еще сослужит свою службу. А ты, дорогой выполняй приказание командира, спасай Знамя. Ведь жизнь полка в твоих...

Слово «руках» он так и не произнес.

– Я никуда от вас не пойду! – выпалил я.

– Не забывайте, мой пистолет безотказный, – строго предупредил летчик. – Выполняйте боевой приказ, товарищ. Поймите, ведь у вас ноги! – уже более мягко заключил он.

А лай все приближался. Надо было торопиться.

– Имя твое? – спросил я.

– Ершов, Степан Иванович Ершов, из Ленинграда, – бросил он. – Торопись...

Мы расцеловались. Не разбирая дороги, я опрометью бросился в чащу леса. Пробежал несколько минут, упал, снова поднялся сдерживая нестерпимую боль. И тут до меня донесся отдаленный взрыв гранаты. Я понял, что Степан до конца выполнил свой долг перед Родиной, взял с собой в могилу еще несколько врагов.

В эту страшную ночь мои кудри покрыл несмыываемый иней. Не помню, что со мной потом было. Кажется, я брел на восток до тех пор, пока не потерял сознание. Очнулся в госпитале. Хотел было поправить одеяло, но...

– Лежи, сынок, лежи, – ласково сказала сиделка, виновато прикрывая мои култыпки простыню.

Вошла военврач в белоснежном халате.

– Ну вот, – весело проговорила она. – Вы почти и здоровы.

Но по моему грустному выражению лица она поняла: мне не по себе. Ведь я лишился кистей обеих рук...

– А Знамя, которое нашли под под вашей гимнастеркой, передали в штаб дивизии, – снова заговорила она, стараясь сменить тему неприятного для меня разговора. – В бреду вы какого-то Ершова вспоминали...

– Это летчик, Ленинградец, – обрадовался я. – Во что бы то ни стало я должен разыскать его родителей, а пока...

– А пока вам лучше всего полежать в полном покое, – в тон мне вставила врач.

К стоянке такси подъехала «Победа».

– Ну вот и все, произнес незнакомец, вставая. До свидания! Желаю вам, товарищи курсанты, успехов в службе, счастья в жизни.

– Спасибо! – в один голос выпалили мы.

Мы долго смотрели вслед удаляющейся «Победе». Мы думали о человеке, с которым только что разговаривали, о летчике Ершове... Наши размышления прервал звонкий девичий голос:

– Здравствуйте!

Это пришли Вера и Галя.

Я подумал: вот за эти светлые улыбки, за нашу жизнь, за большое человеческое счастье сражались герои Великой Отечественной войны. И мне захотелось написать об этом рассказ. Как мне удалось – пусть судит читатель.

Г. Гончарук,
г. Киев.
Крылья победы,
газета Военно-Воздушных Сил
Киевского военного округа
22 ноября,
1959, №139

О ш и б к а

◇
Р а с с к а з
◇

Я присел на скамейку в парке. В воздухе, в свежей липкой листве, в дыблящейся травке торжествовала весна. Вдруг из-за кустов сирени донесся знакомый голос. Это был мой сосед Алик Егоров, шофер, заочник «сельхоза».

– Эля, ты не понимаешь, как легко жить тому, кто любит и уверен, что его любят. Чтобы я ни делал, то ли в рейсе, то ли стою в ремонте, мне кажется, что рядом со мной ты и не сводишь с меня своих загадочных глаз. И если что-нибудь не получается, я вижу, как ты печалишь брови и отворачиваешься. Тогда я говорю себе: «Нет! Я должен победить». И ты ласково, одобряюще улыбаешься мне.

–Алик,– послышался девичий голос, – как влюбленные похожи друг на друга ...я думаю точь-в-точь, как ты...

Я незаметно ушел.

В среду я опять навестил свой уголок, и снова стал свидетелем разговора. Девичий голос тот же, мужской – другой.

–Элька, ну, как мазист не просил твою ручку?

По нагловатому голосу я мгновенно представил себе внешность этого человека.

– Пока нет. Но это не за горами. Через месяц он будет на последнем курсе института, работа у него денежная. Родители имеют дом...Симпатичный, рослый... Муж, правда, будет не первосортный, но сойдет. А пока я принадлежу тебе...

Мне послышалось, что они поцеловались.

Я задрожал от ярости. Первая мысль – подойти и постыдить Элю.Вторая – как объяснить Егорову, что у него фальшивая и лицемерная подруга? Надо подумать ...

–Итак, Элька, – сказал мужской голос, – шепни нашей скамейке «гуд бай» до субботы.

В субботу я зашел к Егорову. Он увидел меня, обрадовался и сразу загрузил сложным немецким текстом, над которым он много потел, но гладкого перевода не добился. Вдвоем мы быстро уловили идею текста, раскрыли его содержание, грамматически отшлифовали перевод и пошли прогуляться по аллеям вечернего парка. Разговаривали о новом кинофильме «Битва в пути», и как бы, между прочим, предложил присесть на знакомую скамейку.

– Нет, – упорно доказывал Егоров, –все-таки человек должен верить другому человеку.

– Я согласен с тобой, но в серьёзном деле надо доверять только тому, кто проверен тобой, в ком ты не сомневаешься. И очень обидно, когда дорогой тебе человек окажется фальшивым.

–Такой человек недолго будет дорогим.

–Да, но боль утраты тяжело перенести.

–Игорь Иванович, если вы потеряли такого человека, то считайте, что вам повезло.

В этот момент донесся голос Эли.

–Валик, как легко провести мужчину...

–Не каждого.

– Почему не каждого? – возразила Эля.– Ну как может мой трудяга подозревать, что я дни и ночи с тобой, а в воскресенье жду его предложения. Он вечерами коптит над бездушными учебниками, а любовь для него святыня...

Егоров осекся на полуслове. Он недоуменно и рассеяно смотрела на меня.

–Что-нибудь, случилось?

–Нет, нет, – зачастил Егоров, – нет...Я хочу вас оставить на минутку...Меня ждут, вернее не ждут...но я там должен быть.

Я напряженно следил, как он подошел к сидевшей в полумраке паре, как что-то сказал Эле, как поднялся резко ее кавалер, но Егоров также резко посадил его, положил руку на плечо.

Егоров направился в мою сторону. Эля бросилась за ним, пытаюсь что-то объяснить, хватала за рукав.

...Мы молча шли к выходу из парка. На прощанье я подал ему руку и сказал:

–Алик, считай, что тебе повезло.

–Я все понял, Игорь Иванович. Спасибо вам.

Григорий Гончарук
Степная Новь, 12 мая 1962 г.,
орган Ростовского обкома КПСС.

Люди степного края.

Беспокойный человек.

Грунтовский проснулся и по привычке взглянул на часы. Стрелка показывала три. Он вздохнул, оделся и поспешил на общий двор. Пожелав сторожу доброго утра, запряг свою лошадь и выехал из хутора.

Грязь липла на колеса.» Все-таки подкараулил нас дождик. Придется просушивать сено», – подумал Грунтовский, посмотрев в степь, где в утренней дымке виднелись ряды валков.

Вдруг колеса глухо заговорили. «Неужели, обошел наше сено?– Василий Пантелеевич прыгнул с телеги и ухватил горсть сена:– сухое!»

Обрывки туч скучились на востоке и замерли, будто в ожидании солнца. А вот и оно стало бритвочкой прорезываться сквозь густо-синюю пелену. Перед глазами открылась чарующая панорама...

И Грунтовский невольно вспомнился трудный 1944 год. Тогда он начал свою трудовую жизнь с ремонта старого «НАТИ». Сроднился он с капризной машиной... Полюбил землю. Впоследствии, будучи в рядах Советской Армии, Василий Пантелеевич не раз во сне видел необъятные поля, чувствовал, что они с нетерпением ждут его..

Отслужив свой срок, Грунтовский вернулся в Красный Кут и принялся за прежнее дело. Но теперь на селе были уже новые мощные машины. Работа стала увлекательной. Любовь к машине, заботливое отношение к ней помогли ему резко увеличить производительность труда. Никогда не забудет он своей поездки в Москву, где его принимали, как отважного покорителя целины, как славного передовика сельского хозяйства.

Каждый год, каждый день его жизни по-своему особенны, вся жизнь его уплотнена, насыщена. Взять хотя бы 1956 год. В этот год он стал коммунистом. С тех пор Грунтовский еще более понял, что нужен людям, что он живет для них и трудится для общей цели. А разве не в этом счастье?

Умел Василий Пантелеевич работать с людьми. И рабочие часто обращались к нему за добрым советом, уважали его. Скоро ему доверили важный и ответственный пост бригадира тракторно-полеводческой бригады.

– Самое сложное в твоей работе – человек, – говорил ему секретарь партийной организации совхоза имени Хрущева. – Прежде всего, ты должен научиться видеть в нем прекрасное. Бойся шаблонного подхода к людям, будь с ними справедлив и требователен.

До сих пор помнит Грунтовский напутственные слова партийного секретаря.

Люди! Как вы похожи друг на друга и как сложны. У каждого искрился в глазах вопрос: «Справишься ли? Не зазнаешься?» И Василий Пантелеевич это понимал. Как трудно идти по незнакомым тропам и как интересно! Нередко Грунтовский спотыкался, но мгновенно приводил себя в порядок. Товарищи поддерживали и вовремя подсказывали.

«Главное сейчас – уборка хлебов, заготовка кормов, думает Василий Пантелеевич и повторяет слова Никиты Сергеевича Хрущева:... Есть корма – есть скот, мясо, молоко...

А солнце уже выкатилось из-за кромки горизонта. Большое, горячее.. Василий Пантелеевич снял фуражку и поприветствовал его...

Вскоре показались автомашины с женщинами. Грунтовский тяжело вздохнул. «А моей среди них нет. Ничего. Подберем ключ и к ее сердцу. Что это за бригадир, который не в состоянии разъяснить своей жене, что трудиться должны все здоровые люди, чтобы быстрее построить коммунизм.

– Она будет работать, – уверенно, вслух сказал Грунтовский и направился к полевому стану. Там выстроились, словно на парад, тракторы, косилки, грабли, волокуши, автомашины...

Через несколько минут все пришло в движение. Машины двинулись на уборку хлеба, подготовку кормов.

Г. Гончарук
Степная Новь,
4 июля 1962г
орган Ростовского обкома КПСС.

Психиатр.

Юмористический рассказ.

Строительная бригада бездельничала второй день – не было стройматериала. Ни кирпича, ни цемента. Рабочие нервничали, ругались.

Я как прораб беспокоился не меньше других. Решил в пятый раз сегодня зайти к начальнику строительства. Лицо мое пылало от ярости, когда я увидел его невозмутимое лицо. Мне хотелось ухватить его за уши и вышвырнуть из кабинета, но я только закричал:

Вы почему людей маринуете? Вы можете, хоть объяснить вразумительно? У вас есть голова на плечах?

Он, убедившись, что голова его на плечах, небрежно поднял трубку и вызвал участкового врача.

Надо сказать, что мой начальник отличался оригинальностью в воспитании подчиненных, и на этот раз я понял его далеко не сразу.

Приехал врач, мой сосед. У наших жен общая кухня. Однажды моя жена его жену уличила в кражи наших блинов и стала ей внушать, что она стала на легкий, но опасный путь. Любительница чужих блинов позвала на помощь мужа. И они вдвоем стали доказывать моей жене, что отведать чужих блинов, это не значит быть тунеядцем.

Я, зная наступательный дух своей жены, считал, что на кухне силы равные, и спокойно ждал ужина. Впрочем, я так и не поужинал тогда. Жена, заметив мое равнодушие, заявила:

– Другие мужья готовы в огонь и в воду бросаться за свою жену, а ты сидишь? Ну и сиди голодный.

Я, может быть, и не вспомнил бы эту историю с блинами. Но глаза врача так зловеще сверкнули, после перешептывания с начальником, что я понял: мне придется расплачиваться за кухонную ссору.

Врач с начальником и водителем «медицинской помощи» пригласили меня в автомобиль. Я согласился и очутился вскоре во дворе психиатрической больницы...

Только теперь догадался, каким образом начальник решил успокоить меня. Тщетно я пытался убеждать: два верзилы – санитары скрутили мне руки и привели к психиатру, возле которого, наклонясь, стояли врач и начальник. Потом они вышли.

Как я ни старался убедить психиатра, что я жертва бездарности своего начальника, он понимающе улыбнулся и сказал:

– Вы не тревожьтесь, у нас во дворе есть много кирпича и вы будете строить себе домики, сколько вздумается.

Он в самом деле считал меня сумасшедшим. Меня затрясло при мысли, что придется жить с умалишенными неизвестно сколько лет.. Только теперь я ощутил силу медицины.

– Пусть ваши больные строят, а мне надо строить дом за рекой, у роши, – теряя надежду, сказал я.

– Как? Вы строите у роши? – удивленно спросил доктор.

– Да конечно!

– В том доме мне обещали квартиру, а он строится, как мокрое горит, – оживленно заговорил доктор, – теперь я вам верю. А о вашем начальнике я и раньше слышал, хотя и не знал его.

Подумав немного, он сказал:

– Пойдемте с вами в редакцию и там вы расскажите подробно о причинах медленного строительства жилого дома.

Я согласился.

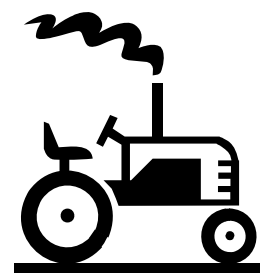
На следующий день в газете появилась статья «Начальник – преграда». И мой начальник обратился к психиатру с жалобой на бессонницу и плохое зрение.

Доктор предложил ему стационарное лечение.

Г. Гончарук
Степная Новь,
8 марта 1963г.
орган Ростовского обкома КПСС.

◆ В дороге ◆

Рассказ

Дождь встретил меня на полпути. В кузове моего «ЗИЛа» находился цемент. Я накрыл его плащом, фуфайкой, запасными камерами, но большая часть бумажных мешков медленно размокала под дождем. И от этого холодные капли дождя, будто кипяток, обжигали меня. Как же? Гибнет людской труд и нужный для колхоза материал.

Я выжимал из машины все. Она, словно пьяная, чертила загогулины. До фермы, куда я вез цемент для строительства коровника, оставалось километра три, как вдруг в маленькой лощине машину занесло в сторону, и она завизжала на месте.

Что я только не делал: пытался свернуть влево, вправо, отъехать назад, но она только буксовала на месте.

А дождь все моросил.

«Неужели пропадет цемент? Что делать, чтобы спасти его?» – спрашивал я себя.

Вдали показался «газик». Его водитель ехал целиной и уверенно продвигался ко мне. Он остановился рядом. Из кабины вышел юноша, подстриженный под «канадку». Я где-то его видел раньше. Вспомнил: однажды мы с ним испытывали мужество друг друга, когда провожали вдвоем фармацевта районной аптеки – Нину. Он тогда стойко держал себя до калитки, пока Нина не пожелала ему доброй ночи, а меня пригласила посидеть на лавочке.

Что ж он «запоеет» сейчас? У него положение выгодное: поиздеваться может надо мной. Он непонятно улыбнулся и спросил:

– Трос есть?

– Нет, – сказал я и понял, что он не узнал меня.

Он хлопнул дверцей, проехал несколько метров вперед, а затем вплотную подъехал своим кузовом к моему; сам забрался на мою машину и стал перебрасывать мешки в свой кузов.

– Ты что надумал? – спросил я.

– Увидишь. Что стоишь? Бери больше – кидай дальше.

В его голосе была такая власть, что я стал бросать свои мешки в его машину.

Когда бросать было нечего, он произнес:

– А теперь рассказывай, куда везти цемент. Вот тебе папиросы, чтобы не скучал, пока я вернусь с тросом, – он подал мне пачку «Бел

омора».

Я пояснив йому, як краще добратися до ферми, и спитав:

– Як зовут тебе?

Он, глядя вдаль, ответил:

– А ты у Нины спити, она знает.

Я запнувся. Он посмотрел на меня и сказал:

– Ты не бойся: если я Нину отдал тебе без боя, то цемент мне твой не нужен. А делаю я это из-за уважения к тебе. Ты, видно, парень неплохой, если понравился ей.

С этими словами он закрыл дверцу, завел мотор и быстро двинулся, словно убегая от меня.

Только он скрылся, как меня сразу одолело сомнение:»А если он вздумал посмеяться надо мной. Заедет в город, продаст цемент и делу конец. И кому я что скажу? Если сам помогал нагрывать? А он, видимо, хлопец смекалистый. Вот будет наука. Смешно: две тонны цемента отдал за пачку «Беломора».

Я стал нервно курить его папиросы и мысленно ругать себя, что пошел на такую удочку.

Но вот впереди показался знакомый газик, и мне стало стыдно от собственной мысли.

Г. Гончарук
Степная Новь,
10 июля 1963г
орган Ростовского обкома КПСС

Студентські роки

В небі без подій. І на землі ...

– Так, наші літаки поводяться в повітрі чудово. Цим пишається весь аеропорт і більше за всіх ми самі. Але чому в доповіді нічого не сказано про те, як ми живемо, як відпочиваємо? Хто з членів бюро був у нашому гуртожитку?

– Комсомолец Кутузов виступає після звітної доповіді секретаря комсомольського бюро тов. Хіти. І він, і його товариші безпомилково знайшли причини невисокої політичної свідомості й аморальних вчинків деяких членів своєї організації. Уже кілька років у гуртожитку нема радіо. В той час, коли кожен день історична дата. Комсомольці рідко читають

газети, їх перестали цікавити досягнення науки й техніки. Крилатою в них стала фраза: «Авіаторів нічим не здивуєш».

– На звітно-виборних зборах технічного персоналу Одеського аеропорту комсомольці одностайно вирішили покінчити із беззмістовним життям своєї організації. Якщо вони досягли хороших успіхів у праці і в небі з їх вини не буває ніяких подій, то на землі хай будуть. Але тільки цікаві й потрібні.

Г Гончарук
Комсомольська іскра,
8 вересня 1963 р

Побачення з землею.

Владлену Денисовському 27 років. В 1950 році він вступив до комсомолу 1953 році – до Пугачівського льотного училища ГПФ. Закінчив його. До минулого року працював в одеському аеропорту. Він одружений, вчиться заочно на третьому курсі політехнічного інституту. Торік комсомольська організація рекомендувала його в партію. І з минулого року Владлен працює на новому місці – на китобазі “Советская Украина”. Поки що зробив один рейс. Працює за спеціальністю: веде розвідку на вертольотах, шукає китів. А сьогодні навчає цієї справи вертольотчиків...

Ми зустрілися ранком , як і домовились, біля вертольота, незадовго до старту, Вилітати мав Віталій Шеленков, з яким Денисовський вчився разом ще в льотному училищі, Віталій запропонував:

–Владик, розкажи що-небудь про своє “пастушаче” життя. Про якусь пам’ятну дату.

–Там, що не день, то пам’ятна дата. Та, гаразд, ось випадок, коли ми полювали з Кузіним.

Технік Кузін посміхнувся.

–Вилетіли ми курсом 270. Коли база зникла за обрієм, під нами заскакало безліч фонтанів, і неначе велетенські колоди, перевалювались у хвилях кити. Сповістили координати китобійцям, а самі повисли над стадом і почали “пасти” китів.

Час минав, Раптом я помітив острів. Вийняв карту–острів Остодоса. Питаю Кузіна, чи не залишити слід на далекій землі.. Він киває: підтримую . Приземлилися біля єдиного будиночка.

Тюлені повагом сповзали у воду. Зграї птахів з галасом заступили небо... Одні на безлюдному острові ... Відчиняємо двері будиночка. Необжиті стіни дихають вологістю й самотністю, Посередині – стіл і дві лави. На столі незаймана пляшка коньяку і консерви – для вимушених відвідувачів. І нам захотілося теж залишити щось своє на цьому самотньому столі..

–Мені здається,– каже Кузін ,– що тут бракує цигарок. –Він вийняв і поклав на стіл свій набитий “Біломором “ портсигар із зображенням “Востока–1”. Я ж залишив сірники з усміхненим Юрієм Гагаріним.

На цьому побачення з землею закінчилось. Ми злетіли до хмар. База сповістила курс–ми йшли за вказівками радіокомпаса. Погода за кілька хвилин зіпсувалась: буря. Хмари притисли нас до води до 30 метрів. Так не важко наткнутись і на крижану скелю.

Минає півгодини– час зустріти базу. Уточнюю курс–той же самий. Але судна немає. Краєм ока бачу, як спалахнула червона лампочка: пального лишилось на кілька хвилин. Кузін вказує на білу точку попереду. Йдемо до неї. А хвості хмар ніби водорості б’ють по склу кабіни. Біла точка виявилась двадцятикілометровим айсбергом. Машину посадити нема де .

Кузін готує рятувальні жилети. Що могло статися з базою? З докором дивлюся на вперту стрілку радіокомпаса. Може він зрадив нас? І раптом згадав! Ми в районі активних магнітних полів! Вечір– поправка на цілих 60 градусів. Різко міняю курс. Кузін одягнув жилет і одягає мене. З хвилини на хвилину пальне скінчиться і наша “стрекоза”...Сповістив на базу свої координати і становище... Даю команду: «Приготуватись до стрибка з вертольота».

І раптом попереду щогли судна! Наше! Кузін витирає лоба. На судні ми вилили пальне з баків– його залишилось всього півтора літра...А мораль така: завжди пам’ятай – Антарктика – не Одеса.– Закінчив Денисовський.

Шеленков мовчки вийняв з планшета карту і червоним олівцем обвів цифру «60». Потім зник у вертольоті.

Незабаром гвинт, схожий на листя пальми, закрутився й випрямився. Віталій помахом руки прощається з нами. Потім він переносить погляд на

карту Чорного моря, де сьогодні буде тренуватися садити вертольот на судно і наводити китобійців на ціль. Поки що– в Чорному морі. А скоро й над Антарктидою!

Г.Гончарук
Киевская искра,
18.09.1963 г.

Для нових чудес.

Загальний ансамбль інститута очних хвороб і тканинної терапії ім. академіка Філатова доповнила триповерхова будова. Хірургічний корпус щойно вступив в експлуатацію.

Заступник директора інституту І.П.Стародубцев цьому творінню в легкому сучасному стилі не нарадується.

...Лабораторії насичені найновішим устаткуванням, в операційних низько повисли величезні дзеркальні лампи, забезпечується кондиціонування повітря в палатах. Влітку воно подаватиметься в міру вологим і прохолодним, а взимку – сухим і теплим.

Можна й не здогадатись, що відкритий басейн з мозаїчною чашею на трьох кулях – не лише фонтан для краси й гармонії. Це ще й холодильник. Він охолоджує гарячу воду, що надходить з нової котельні.

–В такій чудовій будові послідовникам В.П. Філатова гріх не відкрити нових чудес в медицині, - сказав Іван Петрович.

Нештатний кореспондент “КІ”
Г.Гончарук.
м.Одеса.
Комсомольська іскра ,
20 жовтня 1963 р.

Сторічне світло

Погризений хвилями й часом, але стійкий і могутній мол на сотні метрів виходить у відкрите море. З Приморського бульвару він здається рукою гостинної землі, яка простягла назустріч суднам засвічений маяк. Коли йдеш по цій незламній давній споруді, помічаєш ніби два моря: праворуч – розбурхане, ліворуч – спокійне, заставлене океанськими суднами. Ось уже більше століття рейдовий мол стримує гнів моря і не пускає його в бухту.

Зовні об підвалини маяка безпосередньо б'ються хвилі. А всередині в надійно ізольованих кімнатах, чітко працюють радіоблоки, електромеханізми.

А працюють на цій світлій точці молоді зосереджені спеціалісти-техніки. Начальник маяка Марко Хомич Мазур скупко розповідає про своїх підлеглих. Вірніше, твердить одне: хороші хлопці!

...Торік у великій шторм хвиля вибила вікно й залишила апарати. Сталось недопустиме: маяк погас, радіопеленг в ефір не подавався, світлові сигнали припинились, наутофон замовк. Черговий Георгій Шишков, подавши сигнал нещастя, вжив заходів до врятування апаратів і вибіг на башту. В нічному мороку бушувало неприборкане море. Раптом Шишков побачив, що якесь судно, змагаючись із розбурханою стихією, несеться на мол. Ще декілька хвилин і...Тремтячими від хвилювання руками Георгій засвітив ліхтар і почав сигналізувати «задній хід». Біля самого молу, вкритого хвилями, помітили моряки цей сигнал. На другий день капітан грецького судна відплив на катері до маяка і потис руку Шишкову.

На початку цього року не пощастило Івану Циховському. Жахливий шторм узимку, коли лід, сніг, хвилі, заввишки як триповерховий будинок, обрушуються на крихітне світило. Вночі обірвало замерзлу антену. Тільки людям з маяка відомо, що то за робота на 30-метровій висоті скручували проводи. Але якби ж тільки це! Після трудного чергування Циховський ішов додому по вузькій верхівці молу. Де не взялась гігантська хвиля, підхопила його і кинула у відкрите море. Спасибі морякам з польського судна – вони вчасно наспіли на допомогу.

Після цього випадку люди з маяка винайшли залізні кігті, і взимку міцніше тримаються за бетон.

Багато можна розповісти про молодих працівників маяка. Як би не бурхало море, не згасити йому факела, який уже сто років гостинно світить усім суднам світу. Вахту коло нього несуть комсомольці. І якщо вам коли доведеться пропливати повз маяк, передайте привіт у думці тим, хто стоїть на варті вогню.

Спеціальний кореспондент
Комсомольської іскри
Г.Гончарук

13 ноября 1963

Молоді вчать молодих.

Біля дошки розв'язує алгебраїчне рівняння слюсар заводу ім.Січневого повстання Толя Паламарчук. Його широкий лоб трохи морщиться – Толі не хотілося б помилитися, він думає. До нього підходить тендітна й легка Лариса Нагурна і докладно пояснює подальший хід задачі.

Вона – лаборантка кафедри математичного аналізу – захоплено розповідає про синуси і косинуси молодим робітникам, майбутнім студентам.

Після Анатолія до дошки виходить Микола Запорожець. Вони–товариші і дуже схожі між собою. Обидва– слюсарі, обидва– дружинники, і до механічного технікуму теж вирішили вступити разом.

Потім до дошки виходить Валентина Гвоздовська, лаборантка з “Крекінгу”.

В другій аудиторії – теж молоді робітники із заводів і фабрик. Заняття з російської літератури проводить студент 4-го курсу університету Р.Феденьов.

Зварювальник Іван Мойсеєв, який відслужив в армії, сімейна людина, мріє вступити на вечірній відділ юридичного факультету. Він сказав про свого викладача:

–Для мене головне, що товариш Феденьов дає більше і ширше, ніж підручник. Він дуже багато знає, мені б хотілося в цьому бути схожим на нього...

А.Р.Феденьов, скромний комсомолец, каже:

– Для мене ці заняття дуже корисні. Я вчусь викладати матеріал перед слухачами, практикую методику і, головне, закріплюю свої знання.

Ці курси працюють на громадських засадах.

До грудня минулого року підготовка бажаючих вступити до вузу проходила на підприємствах Одеси. Заняття проходили часто в незручних приміщеннях, викладачам доводилось возити за собою різноманітні посібники й прилади. Студент механіко-математичного факультету Анатолій Цибульській запропонував перенести курси з підприємства в університет, де все обладнано для занять. Комітет комсомолу підтримав цю пропозицію. І тепер на курсах налічується 86 слухачів.

Заняття проводять викладачі, аспіранти, лаборанти і кращі студенти старших курсів.

Двері університету відкриті для всіх.

Студент Одеського університету

Г.Гончарук

Комсомольська Іскра

21 лютого 1964р.

Бути справжніми друзями

Було це декілька років назад. Тоді я ще тільки розпочинав службу в армії і спочатку не завжди уважно відносився до повчання уставів, особливо про товариство.

Стаття, яка проголошувала, що кожний солдат зобов'язаний “утримувати товариша від поганих вчинків”, здавалась несерйозною. По-перше, немає потреби утримувати товариша від поганих дій– він сам на погане не піде, по-друге, здавалось, ця вимога давала привід буквоїдам слідкувати за своїми товаришами навіть в побуті..

Але скоро мені довелося пошкодувати за своє судження.

Солдат не повернувся своєчасно із звільнення. Підрозділ схвилювався. Його товариш сказав, що цей солдат мав намір випити в місті.

Ранком солдата знайшли на березу річки , в заростях. Він майже замерз. Ледве врятували його.

У цьому випадку винуватцем був сам потерпілий.

А хіба ті, хто знав про його намір випити , не винні в тому, що трапилось?

Так, я відчув вперше крах недовір'я до порад... В цей час мені, як ніколи раніш, стали зрозумілі слова льотчика-фронтовика двічі Героя Радянського Союзу офіцера Євстигнеева про те, що всі військові статuti писані кров'ю.

З того часу причину нещасних випадків я розглядаю з позицій тих, хто міг би попередити горе.

Приводом мого оповідання є аналогічний випадок в нашому студентському житті.. Звичайно, тут обійшлося без кровопролиття, але прикростей чимало. Два товариші з першого курсу склали іспити з археології. Один вийшов з сяючим обличчям, другий – з обличчям закритим руками. Він перші хвилини не міг вимовити й слова :стипендія щезла. Коли він трохи заспокоївся, то почав виправдовуватись. Перший не витримав і сказав : “Не треба було тобі вчора і позавчора ходити на танці». Другий гнівно відзначив : «А ти міг би сказати цю мудрість своєчасно?»

Ще приклад. Виступ студента на семінарі був на подив викладача, комедійно суперечливий і непослідовний. Коли виступаючий червонів від сорому , його товариш бубнів з місця , що студент хворий. А він один знав, що його друг вчором захоплювався іншим. Вчора він байдуже умовляв друга, а сьогодні теж байдуже демонстрував своє співчуття йому.

Так, в житті ще можна зустріти несвоєчасних друзів, які могли б стати справжніми друзями? І якщо у тебе є друзі – треба, мабуть, ще і ще раз подумати над тим, чи справжній ти сам друг у ставленні до них.

Г.Гончарук
За наукові кадри
29 лютого 1964 р

АЛМАЗИ ...В

ПИЛЮЦІ

Авжеж, комірник кожного металообробного заводу нашого економічного району недбало покаже вам на вкриті пилом ящики з алмазними кругами. Якщо ж ви попросите назвати марки цих кругів, він знизить плечима. На жаль, не тільки він не цінує новий інструмент. Не випадково Новокаховський машинобудівний завод із сотень виділених йому каратів синтетичних алмазів використав лише 16, одеський «Автогенмаш» – всього 4. Від такої “ощадливості” терплять десятки підприємств: всього в нашому економічному районі використано менш як 10 процентів виділених алмазів...

І в той же час сотні заточувальників зціпивши зуби, підводять різці до карбуруну зеленого. А він, як і будь-який камінь, не гострить, а гострить, а гризе метал – перо різця під лупою схоже на пилку. Заготовивши сто різців, заточувальник ставить другий камінь – цим уже не можна користуватися. Токар приймає різці, але незабаром сам біжить заточувати їх. Йому здається, що заточувальник перепалив перо. Потім він, лаючись, іде міняти різець у ту саму комору, де лежать алмазні круги...

І не токар, ні комірник і гадки не мають, що вкритих пилом ящиках – справжні скарби. Сьогодні алмазні круги різних зразків і призначень – найсучасніший прогресивний інструмент, який має високі різальні якості й неперевершену зносостійкість. Один круг може заточити над звичай чисто близько ста тисяч різців, зберігаючи при цьому початкову твердість металу. Застосування одного карата (0,2 грама) зберігає 20-50 карбованців.

СКАРБ ВІДКРИВАЄТЬСЯ ТІЛЬКИ ВМІЛИМ

Заточувальники заводу “Автогенмаш” Кутузов і Бурачишин дістали наказ перейти з каменю на алмази. Але з алмазами почали поводитися, як з каменем. Інструмент новий, а знання старі. Заточувальники з подивом розглядали блискучі круги. Вони й не підозрювали, що кожна літера, цифра, написана на ньому, говорить про умови застосування, про концентрацію алмазів, про режими роботи тощо.

На одеському заводі «Червона гвардія» теж не знайшлося людини, яка вміє пояснити і навчити користуватися алмазами. Перше ж їх застосування розчарувало – круг раптом зіпсував перо різця. Довго шукали пояснення підступної поведінки алмазу, але підступність крилася зовсім не в ньому. Держак різця був грубої обробки, правильно закріпити його не вдалося, заточування проводилось неправильно.

НА ПІВСИЛИ

На жаль, раді новаторів при раднаргоспі треба було кілька місяців, щоб закрити курси 74- годинної програми навчання заточувальників. Два дні читають лекції про застосування синтетичних алмазів викладачі з технологічного і політехнічного інститутів. Практикою керує інструктор Л.Іванов.

Перша група з 11 чоловік закінчила підготовку наприкінці лютого. Зараз проходить навчання друга. Заводи обіцяли послати 13 заточувальників. Прийшло тільки 8, хоч курси можуть прийняти вдвоє

більше. Виходить, ці курси працюють на півсили. І це в той час, коли так бракує спеціалістів.

Відділ пропаганди при раді новаторів популяризує нове досягнення виробництва. Він організовує теле- і радіопередачі, присвячені алмазам. Але хіба можна в трихвилинному виступі по телебаченню розповісти, показати і навчити робітника користуватися ними?

Ми, звичайно, не проти телепередач, але чи слід разом з цим комплектувати при раді новаторів бригади грамотних спеціалістів і посилати їх не на телецентр, а в цехи, де вони на прикладі зможуть показати робітникові можливість алмазів, відповісти на запитання, пояснити незрозуміле?

ВЕРСТАТИ— ДО ЛАДУ!

Не менш важлива проблема— модернізація відповідних верстатів. До них треба приробити підвісні столики, вентилятори тощо. Причому і тут потрібні знання. Без них на заводі ім.Старостіна за кілька місяців змогли сяк-так модернізувати лише один верстат. Раді новаторів необхідно розробити доцільніші методи щодо обладнання верстатів.

Ряд підприємств (наприклад, авторемонтний завод) зв'язує нестача верстатів. Почати модернізувати їх— значить зупинити підприємство. А в цей час на заводі ім. Жовтневої революції ще придатні до експлуатації верстати списують. А чи можна тут зробити так, як зробила рада новаторів для себе? Вона взяла старий верстат на “Холодмаші”, обладнала його і він тепер— зразок, на якому проходять навчання представники різних заводів.

НЕ ТРЕБА ЧЕКАТИ ДИРЕКТИВ

Недостачі в алмазних кругах нема. Зате в справі їх освоєння провали відчутні. За впровадження нового інструменту відповідальні і керівники заводів, і інженери, і заточувальники, і громадські організації.

Раднаргосп ще в серпні минулого року зобов'язав одеський завод імені Іванова підготувати спеціалізовану дільницю. Але з вини начальника технічного відділу заводу тов. Радіонова застосування нового інструменту зволікається. А редактор газети “Комсомольський прожектор” цього заводу “пояснює”: контролю за освоєнням алмазів “прожектористи” не вели тому, що адміністрація не зверталась до них по допомогу.

Ні, чекати директив згори не слід. Дільниці, де освоюється нове, завжди повинні освітлюватися променями “Комсомольського прожектора”. Цінність синтетичного алмазу— в його роботі. Дорожити ним— значить впроваджувати його. А хто може дозволити тепер не дорожити алмазами?

Г.Гончарук
Комсомольська іскра,
13 березня 1964 р.

Успіхів вам, вчені зоотехніки!

В деканаті на столі лежать синенькі книжечки. Їх понад 20. Серед синіх виділяється чорна...

Секретар робить останню перевірку. Ось вона розгортає диплом і уважно читає: “Неліна Лідія Макарівна пройшла повний курс навчання в Одеському сільськогосподарському інституті... Присвоюється кваліфікація–вчений зоотехнік”.

А сама Неліна в цей час– за трибуною на три поверхи вище. Тут перед державною комісією вона доводить важливість висновків, зроблених у своїй дипломній роботі. Тема роботи – “Зоотехнічна характеристика ферми великої рогатої худоби в радгоспі ім. Леніна Біляївського району”. Дипломантка радить радгоспу вирощувати корів Джерзейської породи. Ці корови мають високу жирність молока.

Комісія одногосно дає роботі високу оцінку.

Далі виходить за трибуну Г.Жиденко, зоотехнік колгоспу ім.К.Маркса Болградського району. Він впевнено розгортає папку. Ніхто не сумнівається в тому, що цей досвідчений спеціаліст успішно захистить дипломну роботу.

Серед випускників заочного відділу– Г.І.Помазан, голова колгоспу ім. Леніна на Чернігівщині. За завданням райкому партії він втретє господарство виводить у передові. Це його диплом виділявся з-поміж синіх– диплом з відзнакою. В Мурманську, в риборадгоспі, застосує знання, набуті в одеському інституті, Г. Клименко.

Слід відзначити, що тематика дипломних робіт заочників дуже конкретна, роботи всі в більшості своїй мають практичне значення.

Г.Гончарук
Комсомольська іскра,
27 березня 1964 р.

Хто як рухається?

Студент червоніє, але від цього його розгубленість не зменшується.

– Отже, товариші діти, почнемо наші заняття,– говорить А.Яковлев.

Школярі посміхаються, у Яковлева тремтять коліна.

–...Гармати рухались з допомогою артилерії...

Учні знизують плечима і ставлять учителеві ...навідні питання.

Цей перелік можна продовжувати, але вже напрошується запитання: як запобігти розгубленості студентів перед школярами під час педагогічної практики?

—Нічого не вдієш,— розводить руками секретар комітету комсомолу історичного факультету Савицький,— і Цицерон, напевне, відчував страх перед новою аудиторією. І в досвідчених ораторів бувають помилки.

А як же учні? Вони ж не схильні виправдовувати помилки вчителя, хай навіть і початківця. Їм давай наставників без недоліків. Лише тоді ті будуть для них авторитетом.

Щоб студенти були застраховані від усіх неприємностей, які чекають їх у класі, їм треба заздалегідь звикнути до учнів. Тим часом на факультеті існує, прямо скажемо, зневажливе ставлення до підшефних шкіл. На жаль, і комітет комсомолу, і самі студенти усвідомили це тільки зараз, після великих і малих провалів на практиці. Тепер четвертокурсники терміново просять організувати для них методичний кабінет.

Секретар комітету комсомолу університету А.Низов розповідає, що вони вже цілий рік шукають “змички” зі своїми підшефними школами. Поки Низов шукає “змички”, комсорг I курсу істфаку шукає студенток. Артемонову, Кошову, Колесникову та інших, щоб взяти у них розписку: сьогодні відвідаємо підшефних.

Боюся, що й їхні “гармати” рухатимуться на IV курсі “з допомогою артилерії”.

Г.Гончарук
Комсомольська Іскра
6 травня 1964

Завтра — экзамен

Рассказ

—Говорят твои знания опять оценили тремя баллами— услышала Лора деланно-сочувствующий тон Игоря.— Стало быть надо меньше гулять в сессию.

—Стало быть,— обиженно ответила Лора, устало шагая по мягкому асфальту «Он, конечно, решил, что я тупица, думала Лора,— у него одни «пятерки», а у меня...Пусть по логике...Сама напутала, но сегодня. Неужели преподаватель ориентируется на предыдущую оценку?»

—Пойдем сегодня во Дворец студентов?— донеслось до Лоры. Говорят будет хороший вечер.

—Ты ведь говорил, что надо меньше гулять,— зло ответила Лора, и отвернулась, чтобы не видеть самодовольного лица попутчика.

—До свидания, Игорь! И вошла в общежитие.

Два дня Лора не виделась с ним. Она готовилась в читальном зале к «История Рима». На одном из перерывов Лора увидела девушек из группы Игоря. Они стояли у дверей аудитории и каждого выходящего, из неё встречали то радостными, то удивленными, а то и возмущенными возгласами— обычные экзаменационные эмоции.

Дверь аудитории отворилась. Вышла Оля и, расцеловав дюжину однокурсников по случаю «отл.», грозно спросила:

—Почему Игорю шпоры не дали?

—Незачем обманывать преподавателей,— ответил Коля.

—Я не спрашиваю идейных,— сказала Оля и, схватив толстый учебник, вырвала из него несколько листов.

В аудиторию входила девушка. Оля сунула ей под блузку сложенные листы.

Через открытую дверь Лора увидела Игоря. В первое мгновение она даже не узнала его. Высокомерность покинула его, лицо скривилось, будто он съел неспелую, кислую ягоду.

Лора отвернулась и заходила по коридору. «Что же это?»— в который раз шептала она.— Значит его бывшая собранность ни что иное, как маска, которую он теряет при малейших трудностях. А я-то думала... Как он мог хвалиться фальшивыми пятерками?».

Мысли как волны насккивали одна на другую. Они выхватывали забытые подробности из прошлых встреч с Игорем и видела его совсем другим— беспомощным и трусливым...

Снова ты унываешь?— услышала она торжествующий голос Игоря.— Поздравь меня с «пятеркой».

Лора не знала, что ответить. Она стояла грустной, подавленной.

— Скажи, что мне сделать, чтобы ты не грустила?

Лора подняла голову. Глаза ее зло заблестели.

— Начни с пересдачи своих «пятерок».

Круто повернувшись, Лора поспешила в читалку.

Завтра— экзамен.

Г. Гончарук,
 За наукові кадри,
 орган ректората парткому, ректорату
 і комітету ЛКСМУ та профкому
 Одеського ордена Трудового
 Червоного Прапора
 державного університету
 ім.І.І.Мечникова
 3 червня 1964р.

В грізний час.

Війна! Вона все ближче й ближче підходила до Одеси. Самовіддано працював кожний член університетського колективу. Заняття не припинялись. Турбуючись про вчених і студентів, партія і уряд прийняли рішення про евакуацію університету до міста Бердянськ.

Викладачі, співробітники, студенти наприкінці літа 1941 року покидали Одесу групами й поодинокі, відправляючись пароплавами, поїздами, гужовим транспортом, йдучи пішки. Одночасно було евакуйовано необхідне обладнання лабораторій і кабінетів, а також невеличка бібліотека.

Розташувати університет в Бердянську було неможливо, бо приміщення, що призначалось для нього, зайняв воєнний госпіталь. Допоміг Краснодарський крайком партії. Університет переїхав до Майкопу.

Мала площа приміщення, на якій крім університету розмістився і Одеський педагогічний інститут, не дозволяла проводити заняття в одну зміну, ввести до ладу обладнання, яке мав університет.

Незважаючи на труднощі, купка професорів і викладачів, серед яких були ректор університету професор М.О.Савчук, проректор по учебній частині С.Ф.Збандуто, професори В.Д.Богатський, Ф.М.Породко, Є.А.Кирилов, Р.М.Волков, М.М.Розенталь, доценти Л.А.Шапошникова, І.І.Погребняк, Н.З.Жаренко, А.А.Москаленко, П.І.Збандуто, А.М.Смирнов, Р.Л.Дремлюк, А.І.Глодковська, М.П. Коровяков, К.К. Демидов, Г.С.Томашпольський, С.Я. Коган, Б.О.Шайкевич, старші викладачі Є.В.Сизоненко, З.Д.Богатська, Ф.С. Петрунь, І.І.Цукерман, Р.Мардер, М.Д.Кузнєцов зуміли провести два випуски в Майкопі. Країна одержала 191 спеціаліста з вищою освітою, більшість яких пішла на фронт..

Поряд з навчальною роботою в університеті провадились наукові дослідження, виконувались замовлення військових частин.

Колектив університету, який об'єднала партійна організація, що складалась з 10 комуністів, проводив велику громадську й агітаційно-пропагандистську роботу. Викладачі й студенти виступали на підприємствах, мобілізуючи трудящих на надання реальної допомоги фронту.

До літа 1942 року обстановка на фронтах ускладнювалась. Гарячі бої йшли на Північному Кавказі, ворог рвався до Майкопської нафти, палав Армавір. Університет мав пережити ще одну не менш важку евакуацію.

Трьома групами студенти на чолі з викладачами направлялись до Туапсе. На станції Ходиженській колектив університету потрапив під бомбардування. Трьох чоловік було вбито й 18 - поранено.

В Майкопі на будинку залишилось вивіска університету. Коли фашисти зайняли місто, вони поспішили оголосити по радіо, що захопили Одеський університет.

А в цей час університет був на дорозі з Сухумі до Баку.

14 жовтня 1942 року університет прибув до м.Байрам-Алі Туркменської РСР.

Вимучений, зморений, але згуртований колектив став готуватися до нового навчального року.

Приміщення колишнього текстильного технікуму було обладнано під навчальний корпус, гуртожиток і їдальню.

На цей час значно виросла партійна й комсомольська організації. Їх ряди поповнились за рахунок дисциплінованих, загартованих в боях фронтовиків-інвалідів.

Кожний член колективу жив перемогами Червоної Армії і прагнув внести свою лепту в цю перемогу. Першими в навчанні були комуністи й комсомольці.

Паралельно з заняттями, в Байрам-Алі провадилась науково-дослідна робота. Вчені надали всебічну допомогу місцевим властям у вирішенні господарських завдань і культурному будівництві. Університет став центром підготовки кваліфікованих кадрів агітаторів і пропагандистів.

З захопленням зустрів колектив університету звістку про звільнення радянськими військами рідної Одеси, Розпочалась підготовка до реевакуації. Вона пройшла організовано. 4 вересня 1944 року університет повернувся до Одеси – міста-героя.

Г.Гончарук
“За наукові кадри”
8 травня 1965 р.

На допомогу молодим викладачам університету

Науково-студентське товариство історичного факультету, в зв'язку з підготовкою до славного ювілею Радянської влади, помітно активізувало свою діяльність.

Наукові роботи наших студентів Ткаченка, Ковалю, Корішенка, Ізотової та інших представлені на міській, республіканській та Всесоюзній огляди. Багато робіт підготовлено для представлення на факультетський огляд студентських досліджень.

Але особисто активізувала діяльність НСТ факультету підготовка до першої Всесоюзної науково-студентської конференції з проблеми: “Революційні традиції Великого Жовтня – могутня зброя комуністичного виховання”.

Ця конференція відбудеться в кінці травня на нашому історичному факультеті.

В організаційний комітет конференції ввійшли видатні вчені країни і республіки – академіки І.І.Мінц, І.О.Гурій, професор Харківського університету І.К.Рибалко, а також вчені нашого факультету і студенти – члени НСТ.

Студенти факультету представлять на Всесоюзну конференцію 35 доповідей.

Запрошення на конференцію ми розіслали в 120 вузів країни. Не приховую, рада НСТ з деякою тривогою чекала відповідей на свої запрошення. Адже нам дуже важливо було знати, як ставитися до нашої ініціативи студенти і вчені інших міст. І ось в деканат почали приходити бажані листи з Москви, Києва, Ленінграда, Мінська, Смоленська, Ярославля, Ужгорода, Харкова, з Якутії, Дагестану, Чечено-Інгушетії, Молдавії та багатьох інших місць. Майже кожен лист починається так: “Просимо включити в програму першої Всесоюзної конференції...”.

Ці листи надихнули нас. Рада НСТ факультету, окрилена, з новою енергією продовжує підготовку до конференції. Ми запросили багатьох студентів з вузів Одеси.

Не так давно на засіданні парткому університету обговорювалася інформація НСТ історичного факультету історичного факультету про хід підготовки до конференції. Нам дали ряд корисних порад, які допоможуть організовано, чітко провести форум молодих досліджувачів.

Рада НСТ факультету вже склала програму конференції. Правильніше, дві програми. Першу – робочу, другу – відпочинку.

Ми намітили екскурсії учасників конференції по місцях революційної, бойової і трудової слави міста-героя Одеси, відвідування театрів, прогулянки по морю та інші цікаві заходи.

Отже, йде підготовка до Всесоюзного форуму молодих досліджувачів. Сподіваємося, що він пройде організовано, цікаво, корисно.

Г.Гончарук
голова НСТ історичного
факультету
За наукові кадри,
19 квітня 1967 р.

Традиція кафедри

Теоретична конференція студентів-заочників

Нема необхідності підкреслювати, наскільки ефективною формою навчання і виховання студентів є теоретичні конференції.

Однак, якщо серед студентів стаціонару і проводяться теоретичні конференції, то не всі студенти вечірнього і заочного навчання можуть сказати, що вони брали участь в такому пам'ятному і корисному заході.

На кафедрі історії КПРС ця проблема вирішена успішно і, безперечно, повинна послужити повчальним прикладом для багатьох кафедральних та факультетських колективів.

Почнемо з конференції, присвяченої 50-річчю перемоги Великої Жовтневої соціалістичної революції. Відбулась вона 20 червня цього року. Великий актовий зал заповнили більше ста студентів історичного, філологічного і математичного відділів загальнонаукового факультету. Конференцію відкрив керівник наукового гуртка історії КПРС заочного відділення доцент П.С.Столяр..

Один за одним на трибуну підіймаються студенти. Ось на трибуні майбутній юрист Масель. Вона зробила доповідь: «Комуністична партія– організатор і натхненник перемоги Великої Жовтневої соціалістичної революції». Студентка Петровська виступила з повідомленням про всесвітньо-історичне значення Великої Жовтневої соціалістичної революції. Цікаву доповідь зробив студент Філенко. Його тема – «Перемога Жовтня і організація радянського правосуддя».

Краєзнавчий характер носило дослідження студентки історичного факультету заочного відділення Мусієнко, Вона, опираючись на численні факти, переконливо висвітлила її села Візерки за встановлення Радянської влади.

Доцент П.С.Столяр, підбиваючи підсумки конференції, відзначив, що число бажаючих взяти участь в таких заходах з року в рік росте. Це говорить про те, що ініціатива кафедри історії КПРС своєчасна і корисна. Що такі конференції - вже стали для кафедри історії КПРС традицією..

В минулому році учасники теоретичної конференції з проблем «Наші земляки на фронтах Великої Вітчизняної війни» здійснили експедицію на теплоході в місто легендарної слави– Севастополь. В нинішньому році – вони подорожують морем в Очаків.

Г.Гончарук
За наукові кадри
28 червня, 1967 р.

Гренада моя

*«ВІРНІСТЬ ПРОЛЕТАРСЬКОМУ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМУ – ОДИН З
НАЙВАЖЛИВІШИХ УРОКІВ КОМУНІСТИЧНОМУ ШЛЯХУ,
ПРОЙДЕННОГО КОМУНІСТИЧНИМ РУХОМ ПІСЛЯ ЖОВТНЯ»*

*(З тез ЦК КПРС «50 років Великої
Жовтневої соціалістичної революції»)*

Незабаром інтернаціоналісти всіх країни світу відзначать 31-у річницю початку національно-визвольної боротьби іспанського народу проти

фашистських заколотників та італо-німецької інтервенції. Як і всі радянські люди, цю дату пам'ятають і трудівники Одеси, які протягом усіх трьох років подавали велику допомогу іспанському народові в його справедливій боротьбі з фашизмом.

В липні 1936 року німецькі і італійські фашисти почали військову інтервенцію проти Іспанії, в якій біля влади стояв уряд Народного фронту. Опорою фашистів була реакційна вояччина на чолі з генералом Франко, яка повстала проти законного уряду країни. Уряди Англії, Франції і США зайняли позицію «невтручання». Труднощі Радянського Союзу подавали всіляку допомогу іспанським республіканцям, організувати збір коштів на допомогу героїчним іспанцям, жінкам, старим, дітям. Комсомольці, молодь Одеси серед перших подали руку героям Іспанії.

За прикладом московських робітників колектив заводу ім.Січневого повстання почав збирати кошти для республіканської Іспанії.

Робітниці одеської швейної фабрики ім.Воровського після мітингу почали збирати кошти на допомогу жінкам Іспанії. Ось що писала про них газета “Молодая гвардія”: “Робітниці вносять гроші на закупівлю продуктів жінкам і дітям Іспанії по 2 – 3 – 5 карбованців і більше. В двох змінах 4-го цеху зібрано 400 карбованців, у 3-му – 546, в цеху “всеобуч” – 137, у вантажному – 108 карбованців.

Робітничу молодь, Одеси підтримали колгоспники області і учнівська молодь міста. Наприклад, молоді трудівники колгоспу “Червоний партизан” внесли по 10-15 карбованців і по 2-3 трудовні, а всього по колгоспу було зібрано по колгоспу 1250 крб.

Учень школи №9 м. Одеси звернувся з листом у газету з такими словами: “В день мого народження батько подарував мені 20 карбованців. Ці гроші я віддав іспанським дітям, чії батьки і матері борються проти фашистів”.

Кошти, зібрані на допомогу жінкам і дітям республіканської Іспанії по Союзу, становили на 2 жовтня 1936 року 14 мільйонів карбованців. Продукти, придбані на ці гроші, треба було доставити в Іспанію. Цю благородну місію взяли на себе моряки Одеси.

18 вересня 1936 року з Одеси до берегів Іспанії вирушив перший пароплав “Нева” з продовольством і медикаментами. Радянські моряки усвідомлювали всю небезпеку, пов'язану з рейсами до Піренейського півострова, але почуття солідарності з героїчним народом Іспанії було нищівним від страху. Незабаром надійшла звістка, що “Нева” доставила в Іспанію близько 2 тисяч тонн продуктів, в тому числі 500 тонн масла, 300 тонн цукру, 225 тонн кондитерських виробів, 145 тонн какао і молока, консерви, яйця тощо.

В двадцятих числах вересня слідом за “Невой” з Одеси пішло судно “Кубань”, в трюмі якого було 2000 тонн продовольства.

Радянські судна піддавались нападам фашистських піратів у морі, повітряним бомбардуванням в іспанських портах. Кожен рейс був подвигом. Але ніякі перешкоди не зламали волю радянських моряків.

На теплохід “Комсомол” напав крейсер іспанських фашистів “Канаріас”. Фашисти потопили радянське судно, а моряків захопили в полон. Вони тривалий час поневірялись в фашистських катівнях. В 1936 році фашистські підводні човни потопили радянські судна “Тимирязев” і “Благоев”. А з Одеси до Іспанії ішли все нові і нові судна.

Комсомольці Одеси з гордістю називали імена молодих моряків з теплоходів “Комсомол”, “Тимирязев”, “Благоев”. Уряд високо оцінив їхню мужність. З 15-ти нагороджених моряків судна “Комсомол” – 7 комсомольців, з екіпажу “Тимирязева” було нагороджено чотирьох комсомольців. Всього за мужність і відвагу партія і уряд нагородили 87 радянських моряків.

Г.Гончарук
Асистент Одеського
університету ім. І.І.Мечникова,
Комсомольська іскра,
2 липня 1967 р.

Челюскінець з Одеси.

Липневого ранку 1934 року Одеса була святково прикрашена, тисячі жителів міста поспішали на вокзал, щоб не спізнитися до прибуття поїзда №11, до зустрічі якого готувалися протягом багатьох днів.

Рівно о 8 годині 33 хвилини паровоз виринув з-за повороту і весело поспішив до нетерплячого людського моря. Газета “ Молодая гвардія” писала через день:

“Вигуки “ура” і мелодія оркестру злилися в один невгамовний потік. Це була незабутня симфонія. На пероні представники партійних, радянських, профспілкових, тсоавіахімівських і громадських організацій. Делегація піонерів, почесна варта. Метушаться кореспонденти газет, клацають затвори фотоапаратів”.

З вагона під звуки “Інтернаціоналу” виходять люди, чиею мужністю, стійкістю, героїзмом захоплювалася вся планета, люди, про яких М.Горький писав: “Непохитна мужність Отто Шмідта і його товаришів, загублених серед криг Арктики під загрозою повсякчасної загибелі, які впевнено чекали на допомогу,— факт, котрий свідчить, що люди розуміли своє право на допомогу Вітчизни. Історія челюскінців має глибокий сенс, бо вона переконує людей усього світу, що в них є Вітчизна, що для них немає “малоцінних людей”...”

За своє перебування в Одесі челюскінці зустрічалися з робітниками, студентами, школярами, воїнами Червоної Армії. Одна з таких зустрічей відбулася в літньому театрі Лермонтовського курорту. Газета “Чорноморська комуна” вмістила докладний звіт про неї:

“Тисячі пар очей дивляться на сцену, де в президії сидять герої Арктики.

Пілот Бабушкін, член експедиції “Челюскина”, який на кілька днів раніше прибув до Одеси, розповів про ту високу відповідальність за виконання завдання партії і уряду, що нею були пройняті челюскінці. Далі він описав і загибель судна:

Ми пішли на схід від мису Челюскина в трудний похід. Шлях ставав дедалі важчим. Дійшли до Берингової протоки. Зрівнялись з мисом Диомід. Ще лишилося подолати дві– три милі криги, і Північний шлях було б пройдено. Але носова частина “Челюскина” в боротьбі з кригою була зруйнована, корма зім’ята, шпангоути погнутіми могли йти тільки чистою водою. Вітер різко змінював свій курс. Течія прибила пароплав до американського берега. На нас чекало щільне кільце криги. Ми лягли в дрейф і протягом багатьох днів та ночей нас несло то на південь, то на схід, то на захід. 13 лютого крижини пішли штурмом – гряда за грядою. Вали підносилися на 18 метрів заввишки і на кілька кілометрів завдовжки. Борти “Челюскина” тріщать, заклепки вилітають. Крижини вриваються в машинний відділ, лівий борт пробито, котел зруйновано...Корма “Челюскина” стала дибки. На борту три спокійні постаті: Шмідт, Бобров, Воронін. Скупі команди Вороніна:

–Всі за борт, на кригу! “

А. Боброва зустрічали учні школи № 39, які обрали його почесним піонером. Герой розповідав про те, як радянські люди з усіх кінців неосяжної Батьківщини поспішали до них на допомогу.

Перші Герої Радянського Союзу пілоти С. Леваневський і В.Молоков з гордістю говорили про те, що їм випала честь взяти участь у врятуванні героїчного екіпажу “Челюскина” і про ті труднощі, які їм довелося здолати про перевезенні людей з криги на сушу в 28- градусний мороз.

Челюскінець Ф.Решетников (художник, член редколегії газети “Не здамося”, а згодом– “Не здались”) розповідав на зустрічі з одеситами, про життя експедиції на крижині, про дружбу, небезпеку і віру в перемогу невеличкого радянського колективу. Він повідомив, що бойовому моральному духу людей сприяв невтомний комсомольський ватажок “Челюскина” одесит Ткач. Він висловив щире подяку одеситам за те, що вони “доли одного з найкращих комсомольців, Ткача, секретаря льодового комсомольського осередка”.(На жаль, нам не вдалося більше дізнатися про молодого челюскінця з Одеси. Відомо тільки, що в 1938 році він був названий серед комсомольців– депутатів Верховної Ради УРСР).

В ті самі липневі дні 1934 року президія міської Ради Одеси затвердила постанову жовтневої районної Ради про перейменування Кузнечної вулиці на вулицю ім.Челюскінців, а Военний спуск– на спуск імені Героя Радянського Союзу Молокова на честь перебування в Одесі челюскінців– героїв Арктики.

Тепло проводжали челюскінців. До речі, про це переконливо говориться в “Листі челюскінців”:

“Пролетаріату і колгоспному селянству Одещини за теплоту, гостинність, зворушливе прощання, щедрість наше челюскінське спасибі”

25 липня челюскінці відбіли з Одеси до Дніпропетровська, а С.Леваневський полетів на своєму легкому літаку.

Г.Громов

Комсомольська іскра,

12 липня 1967 р.

(Г.Громов— псевдоним асистента кафедри історії КПСС ОГУ

Г.Гончарука.Зав.ідеол. отд.”КІ”

А.Варламов—12.07.67г. Есть печать)

Г Гончарук, кандидат історичних наук.

У збиранні матеріалів взяли участь студенти В.Анкудінов,

В.Москаленко,Н.Солкіна, О. Проценко.

Стаханов і Чабаненко, сучасники і друзі.

«Соціальна структура радянського суспільства характеризується наявністю дружніх класів і груп трудящих, єдністю їх економічних, соціально-політичних та ідейних інтересів, загальною заінтересованістю в побудові комунізму».

(З Тез ЦК КПРС «50 років Великої Жовтневої соціалістичної революції»).

Це положення Тез ЦК КПРС підтверджує вся півстолітня історія нашої країни. Союз робітничого класу і селянства формувався в роки революції і громадянської війни, міцнів у період наступу соціалізму по всьому фронту, йому ми завдячуємо перемогою над фашистською Німеччиною, нашими здобутками в мирне повоєнне двадцятиріччя.

Факти некорисливої допомоги комсомольців Одеси молодим трудівникам полів, що їх зібрав автор цих заміток, належать часові перших п'ятирічок.

Комсомол Одеси на кінець другої п'ятирічки являв собою могутню організовану силу. Він налічував у своїх лавах 23525 чоловік, з яких – 13000 робітників з півтора тисячним партійним ядром.

Свято виконуючи заповіт В.І.Леніна про те, що “встановити спілкування між робітниками міста і трудівниками села... – це наш обов'язок, це одне з основних завдань робітничого класу, що стоїть біля влади”, комсомольці міста приходили на допомогу трудівникам села у напруженіший час.

На початку 1934 року склалося тяжке становище в машинно-тракторних станціях області.” Минув четвертий квартал 1938 року. За цей час наша область виконала планове завдання по ремонту тракторного паркування на 25 процентів”, – писала “Молода гвардія” 3 січня. Це означало, що 36407 тракторів відремонтовано було всього 1250.

Таке становище могла виправити лише тільки екстрена допомога міста. В 1933-1935 роках партійні організації Одеси відрядили на постійну роботу в село близько 3000 комуністів. Разом з комуністами їдуть і комсомольці. Вони везуть з собою необхідні запчастини, матеріали, а головне: вони самі – спеціалісти, рук яких так потребувало село.

Робітнича молодь Ленінського району Одеси доповнювала міському комсомолу 22 лютого 1934 року:

“Ми за останній час послали на село на допомогу нашій підшефній МТС 51 слюсаря, 9 механіків, 5 токарів й одного інженера. Вислали з ініціативи комсомольських організацій 158 кілограмів бабіту, 14 кілограмів олова”.

Комсомольці Одеського порту:

“Для підготовки до весняної посівної кампанії було послано ремонтну бригаду з чотирьох комсомольців до Тилігуло-Березанської МТС. Ці комсомольці разом з МТС закінчили ремонт п’яти тракторів”.

З року в рік економічна допомога комсомольських організацій Одеси селу неухильно зростала.

Навіть ці, далеко неповні факти говорять про те, що комсомол промислових підприємств Одеси розглядав посівну кампанію як свою кровну справу. Молоді робітники міста вчасно відгукнулись на прохання колгоспників, і ось результат: “Дорогі товариші! Наші колгоспи повністю закінчили весняні роботи” – констатувала “Молода гвардія” в передовій статті за 4 травня 1934 року.

В міру того, як організаційно зміцнювались колгоспи, зростала механізація (в 1932 році в області налічувалось 102, а 1934 році – 136 МТС), ускладнювався, набував нових форм і зв’язок міста з селом. Молоді робітники підприємств міста, які випускають продукцію для сільського господарства, змагаються між собою і закликають сільські організації також включитися в соціалістичне змагання. Комсомольці одеського заводу “Червоний сигнал” викликають на змагання інші заводи області за достроковий ремонт тракторних двигунів.

У це змагання включаються і машинно-тракторні станції, а колективи робітників міста підтримують їх. Розповідають робітники заводу ім. Жовтневої революції, які шефствували над Роздільнянською МТС:

“Шевська бригада, засучивши рукави, заходилися допомагати МТС. Наші токарі показали справжню майстерність ударної роботи в механічному цеху...”.

В другій п’ятирічці великої ваги набуває вивчення сільськими трудівниками досвіду роботи передових представників робітничого класу. В цьому велику роль допомогу подають колгоспникам комсомольці Одеси. З їх ініціативи було організовано зустріч активістів села з знаменитим донецьким шахтарем Миколою Ізотовим, бригадира тракторної бригади комсомольця І. Чабаненка з Олексієм Стахановим.

“Мета цієї поїздки дуже велика, – писала “Молода гвардія”.– Товариш Чабаненко повинен познайомитися з досвідом роботи тов. Стаханова, перенести його методи боротьби за високу продуктивність праці на соціалістичні поля, в роботу тракторного парку”.

О.Стаханов звернувся з листом до III обласного зльоту трактористів і комбайнерів Одеської області, в якому пропонував “поширити методи роботи передових людей Донбасу в тракторному парку області”. Незабаром в області з ініціативи знатного робітника комсомольця М.Пастушка народжується змагання і обмін досвідом між стахановцями та “п’ятисотеницями” (передовики, що збирали по 500 центнерів буряків з гектара).

Все це мало велике значення для села. Ось хоч би одне підтвердження: якщо на початку 1934 року було відремонтовано усього чверть тракторів, то на початок 1935-го року до посівної були вчасно готові 85 процентів тракторного парку області.

Те, про що тут розповідалося стосується економічної сторони допомоги селу. А комсомольці міста надавали своїм товаришам допомогу організаційно, цікавими та змістовними були також зв’язки між сільськогосподарськими та міських комсомольських організацій.

Асистент кафедри історії КПРС
Одеського університету
ім. Мечникова
Комсомольська іскра,
14 липня 1967 р.

Ровесники

На кафедрі іноземних мов працює викладачем Микола Іванович Проскуров. Віхи його життєвого шляху нічим не примітні: колгоспник, потім закінчив школу ФЗН, працював електромонтажником на будовах другої п’ятирічки і одночасно вчився на робфаці. В 1937 році за путівкою ЦК ВЛКСМ вступив до льотної школи, став авіатором.

І ось війна. Вона розкрила в М.І. Проскурові якості мужнього і безстрашного бійця, беззавітно захисника завоювань Жовтня.

Про відвагу, бойову діяльність Миколая Івановича можна було б написати книгу. Ось тільки один епізод.

Зима 1941 року. М.І. Проскуров в складі ескадрильї, переборюючи зенітний вогонь, бомбардує ворожі позиції. Завдання виконане. Можна повернутися на аеродром. Але тут Микола Іванович побачив, що літак раптом втратив висоту, спланував і зробив вимушену посадку. А в декількох кілометрах – вороги.

–Треба виручати,– вирішив Микола Іванович.

Проскуров посадив свою машину недалеко від машини товариша. Вдвох взялись вони виправляти пошкодження.

Але їх помітили гітлеровці: вони все ближче і ближче. Тільки декілька сот метрів відділяло ворожих солдат від радянських льотчиків, коли М.І.Проскуров і його товариш вскочили в машини і відірвали їх від засніженої землі...

Зараз Микола Іванович Проскуров навчає студентів, виховує їх на традиціях вірності своєму обов'язку, відданості нашій великій Батьківщині.

У ВЕСТИБЮЛІ головного корпусу університету часто можна побачити невисокого росту, біляву жінку. Це – Раїса Георгіївна Травкіна – комендант.

Нелегко склалась її доля: довелось в роки війни переживати жахи Ленінградської блокади, а потім багато сил віддавати боротьбі зі злочинництвом. Але куди б не посилали її працювати, вона свою справу виконувала з почуттям високої партійної відповідальності.

І сьогодні Раїса Георгіївна з властивою їй енергією справляється зі своїми обов'язками. І, якщо учбовий процес проходить нормально, якщо в аудиторіях світло, чисто і затишно, якщо в головному корпусі університету порядок – то в цьому і чимала заслуга Раїси Георгіївни Травкіної.

РОВЕСНИКИ ЖОВТНЯ! По-різному склалось у них життя. Через багато труднощів довелось їм пройти, але, переборюючи їх, вони зараз багато роблять для того, щоб завжди торжествувала переможна ленінська думка, ідеї Великого Жовтня.

Г.Гончарук
За наукові кадри
7 листопада 1967 р.

ЮНОСТЬ: ДЕЛА БОЕВЫЕ

К ПРОШЛОМУ мы возвращаемся не только для того, чтобы отдать должное героизму и трудовой доблести предыдущих поколений строителей коммунистического общества. В нем мы находим немало общего с настоящим, драгоценные крупицы опыта. В проекте Директив XXIV съезда КПСС по пятилетнему плану развития народного хозяйства СССР на 1971-1975 годы написано: «Более эффективно использовать трудовые ресурсы. На основе повышения технического уровня производства последовательно сокращать применение ручного и тяжелого, а также неквалифицированного труда во всех отраслях народного хозяйства». Если пристально взглянуть в прошлое, то можно выделить период в жизни нашего народа, когда эти же вопросы, конечно же, далеко не в таком объеме и при совершенно других исторических условиях, стояли перед партией большевиков и ее верных помощников – Ленинским комсомолом.

Ежедневно газеты, радио, телевидение сообщают о делах советских людей на славной трудовой вахте в честь XXIV съезда КПСС. В потоке обильной информации часто называется Одесский порт, Черноморский торговый флот. И каждое известие неизменно включает слова: «досрочно», «впервые», «сверх плана» и т.д. Так, 9 февраля 1971 года одна из центральных газет под заголовком «Скоростным методом» сообщила о том, что теплоход «Дмитрий Фурманом», работающий на линии Черное море– Хайфон, отправлен в очередной рейс досрочно. Уже в этом году более пятидесяти судов ушли в дальнее плавание со значительным опережением графика. На счету передовиков многие тысячи тонн грузов, переработанных сверх плана.

Вот еще одно сообщение «Коллектив Одесского порта успешно подхватил трудовую эстафету победного семидесятого. На сутки раньше срока выполнена производственная программа января. Из 385 тысяч тонн обработанных грузов 14,5 тысячи тонн – сверх плана. Такого и в истории порта еще не было!» И действительно, история порта подобного не знает. Но такие рекорды устанавливаются не в первый раз– они устанавливались не только нынешними комсомольцами, но и их отцами– комсомольцами 30-х годов. Обратимся к истории, проследим, о чем писали газеты накануне второй пятилетки.

Вместе со всеми рабочими молодежь порта значительно ускорила темпы разгрузки и погрузки, согласно обязательствам, взятым в честь съездов партии. Причем, комсомольские бригады достигали больших результатов по сравнению с другими.

Так, бригады Солодовникова и Розгоняева, вступив в социалистическое соревнование, разгрузили пароход «Уралгэс» на 25 часов раньше срока. Бригада Закревского выполнила годовой план за девять месяцев, а бригада Кошевского– за 25 дней выполнила месячный план на 109 процентов.

Нынешнее поколение комсомольцев порта успешно осваивает новую технику, использует достижения научно-технической революции. К этому их призвала партия. На помощь молодежи приходят опытные специалисты, старшие товарищи.

Как же откликнулись их отцы на призыв партии: «Большевики должны овладеть техникой!», который прозвучал в тридцатые годы? За короткий срок молодые патриоты организовали 20 кружков, в которых приобретали технические звания 252 человека. Многие, сдав экзамены на «хорошо» и «отлично», повысили свой разряд.

Опытные моряки, рабочие по-отечески заботились о молодой смене, охотно делились опытом и знаниями. Техник Швец обратился к своим сверстникам через областную газету «Молода гвардія» с призывом: «Комсомолу отдадим свои знания!» Обязавшись передать все приобретенные мною технические знания комсомольцам и молодежи,– писал он – я призываю всех инженеров, техников, мастеров заводов имени Январского восстания, Ленина, Старостина и Одесского порта включиться в

поход за передачу своих знаний комсомолу. Все то, что мы приобрели в своей теоретической и практической работе должно стать достоянием молодежи с тем, чтобы она овладела крепостями техники, построенной в период первой пятилетки».

Молодые рабочие порта в трудные дни, когда особенно много накапливалось грузов, во вне урочное время выполняли погрузочно-разгрузочные работы. Так, в январе 1934 года комсомольцы провели пять субботников отработав 2.000 часов. А когда возникла острая необходимость срочно отправить железнодорожные вагоны в Донбасс, комсомольцы организовали ночной рейд. По окончании работы портовики провели митинг, на котором поклялись выполнить любое задание партии. Желая обеспечить четкую работу родного порта, молодежь взяла дополнительные обязательства на следующий месяц: своими силами досрочно обработать два парохода и 100 вагонов.

Труд комсомольцев, вливаясь в общий поток трудовых побед портовиков, составил значительную долю в обеспечении роста грузооборота, который к концу 1934 года увеличился на 131 процент по сравнению с 1932 годом.

СТАРТОВАЛА девятая пятилетка. И опять, как в далекие 30-е годы, на предсъездовской трудовой вахте комсомольцы добиваются больших успехов. Организовав два субботника на первом районе Одесского порта, молодые труженики внесли в фонд комсомольской экономии тысячи рублей. С отличными показателями завершили первый месяц пятилетки комсомольско-молодежные экипажи портфлота. Так, морской буксир «Рекорд» план января выполнил на 183 процента. «Циклон» – на 152 процента, а экипаж буксировщика «Меганом» установил своеобразный рекорд – месячный план выполнен на 214 процентов.

«Важный вклад в выполнении плана девятой пятилетки, – говорится в проекте Директива XXIV съезда КПСС – должны внести Ленинский комсомол и вся советская молодежь».

Перед молодыми тружениками стоят большие задачи. И нет сомнения в том, что они выполнят их с честью. Залог тому – славные комсомольские традиции которые молодежь умножает и развивает.

Г.Гончарук
кандидат исторических наук
Моряк,
14 марта 1971 г.

Викладацько-доцентські роки

Твої шляхи, комсомол!

З історії комсомольської організації Одеського політехнічного інституту

НАРОДЖЕНИЙ НА РОБІТФАЦІ.

Країна була у вогні класових битв. Старий світ конав у полум'ї революції. Почав життя Новий світ. В.І.Ленін говорив, що весь людський розум, весь його геній творив лише для того, щоб дати одним всі блага техніки й культури, а інших залишити всього необхідного— науки й розвитку, стануть загальнонародним достатком.

Разом з економікою й культурою із диму і пожарищ підіймалась вища школа, несучи в собі кращі риси попередниці, освітлена ідеалами комунізму. По всій країні стали з'являтися нові вузи.

17 вересня 1918 року “Одеський листок” повідомив читачам: “Завтра, о 12 годині починає функціонувати в Одесі новий розсадник знань і освіти – довгочеканий і такий необхідний для промисловості Півдня – Одеський політехнічний інститут”. А наступного дня у приміщенні Технічного товариства (вулиця Новосельська, 4) студенти слухали лекцію “Економіка і право”, яку прочитав професор К.Кузнецов.

Для багатьох юнаків і дівчат наступив вимріяний день, якому передувала жорстока боротьба робітничого класу, всіх трудящих і, звичайно, студентів.

Вулиці Одеси знали численні революційні сутички робітників, матросів, пам'ятали і масові виступи студентів.

В 60-70 роках XIX століття кращі представники студентства підтримували зв'язки з О.Герценом, читали твори М.Чернишевського, були близькими до народництва. Вони були свідками діяльності першої пролетарської організації в Росії “Південноросійський союз робітників”, що виник в 1875 році під керівництвом колишнього студента С.Заславського.

Політична активність студентів Одеси знайшла свій відбиток в створенні нелегального з'їзду в 1904 році в підтримку російських соціал-демократів, в проведенні демонстрації студентів, а також в організації сходок.

Ні арешти, ні виключення з вузу не могли зупинити революційний порив студентської молоді. З наближенням революційних битв робітничого класу з царизмом і капіталістами революційна хвиля молоді наростала. Юнаки і дівчата брали активну участь в штурмі фортець старого світу.

Перемога Великого Жовтня, встановлення Радянської влади в Одесі стали логічним завершенням багаторічної боротьби трудящих, підтриманої передовими загонами інтелігенції і студентів.

В робітничих спецінках, у вигорілих гімнастерках молодь прийшла у вузи молодої країни. Перед ними відкрились широкі горизонти нового життя. Та на цих горизонтах ще в багатьох місцях палали пожежі громадянської війни.

Радянська влада приступила до реформи вищої школи уже в перший рік свого існування. В постанові Ради Народних Комісарів “Про прийняття у вищі навчальні заклади РСФСР” від 2 серпня 1918 року були основні вказівки партії і уряду про перебудову вищої школи. Одночасно В.І.Ленін

підписав декрет про правила прийому у вищі навчальні заклади 2 березня 1919 року.

Уряд Радянської України прийняв аналогічну постанову. Трудівники і їх діти одержали право поступати у будь-який вищий учбовий заклад. Конкурсні экзамени відмінялись. Значимі пільги надавались при вступі у вузи дітям робітників і селян-бідняків. Ці студенти звільнялись від плати за навчання і багато з них забезпечувались стипендією та гуртожитками.

Після вигнання інтервентів та білогвардійців, в аудиторіях вузів Одеси, в тому числі і політехнічного інституту можна було побачити тих, хто воював проти австро-німецьких, англо-французьких окупантів, проти військ Денікіна і Врангеля. Перед ними партія поставила завдання великої важливості: вчитися комунізму. В.І.Ленін у своїй доповіді на третьому з'їзді комсомолу підкреслював, що тільки перетворюючи корінним чином справу навчання, організацію і виховання молоді, ми зможемо досягнути того, щоб результатом зусиль молодого покоління було створення суспільства неподібного до старого, тобто комуністичного суспільства. Закликаючи юнаків і дівчат допомогти партії в подоланні великих труднощів, котрі стоять перед радянською школою, В.І.Ленін вказував, що це молодь зможе зробити тільки при умові міцної комуністичної організації. Серед 602 делегатів, що слухали вождя, був робітник судноремонтного заводу РОПІТ (ім. 50-річчя Радянської України), член бюро міськкому комсомолу, студент Одеського політехнічного інституту Василь Васютін.

Настанова В.І. Леніна третьому з'їзду РКСМ стала програмою життя і діяльності комсомолу та неспілкової молоді. Юнаки і дівчата ще раз переконалися, що тільки згуртувавшись можна успішно будувати нове суспільство. По всій країні зростало число комсомольських осередків. Збільшувалися ряди і Одеської міської організації комсомолу. Якщо до моменту виходу з підпілля(початок лютого 1920 р.) в Одесі було всього 100 комсомольців, то вже в квітні цього року– 500, у вересні– 2000, а в листопаді– 6000.

Швидкому зростанню рядів комсомолу сприяла ідейно-політична робота серед молоді. Центром її явились молодіжні клуби і школи політичної грамотності. В жовтні 1920 року в Одеській губернії функціонувало 27 шкіл політграмоти для комсомольців і неспілкової молоді та 74 молодіжних клуби. В ідейному вихованні молоді важливу роль грала друкована агітація: комсомольські газети, «сторінки молоді», листівки-звернення, плакати і т.д. Молодь читала також газети «Молодий робітник» (орган Одеського загальноміського та губерньського комітетів комсомолу), «Молодий крестянин» (орган Одеського губкому КСМу) та інші. Основна мета ідеологічної роботи серед молоді заключалась в тому, щоб виховувати політично свідомих, відданих захисників і будівників соціалістичного суспільства.

Партія більшовиків завжди надавала виключного значення розвитку революційного молодіжного руху. З перших же днів лютневої революції більшовики очолили її, допомагаючи молоді знайти правильні шляхи

боротьби. В основу взаємовідносин партії і Спілки молоді лягла резолюція VI з'їзду РКП(б) "Про спілки молоді". З'їзд вказав, що партія прагне до того, щоб організації ці з самого свого виникнення прийняли соціалістичний характер. Виступивши за організаційну самостійність молодіжних спілок, з'їзд підкреслив необхідність нерозривного, ідейного зв'язку їх з партією.

До часу створення комсомольської організації Одеського політехнічного інституту мали місце усі об'єктивні, ідейно-політичні і організаційні передумови. Комсомол країни і республіки мав свій Статут, свою програму, значний досвід по вихованню молоді у дусі класової боротьби. Зростав і розвивався губернський комсомол. До об'єктивних умов створення комсомольської організації слід віднести перш за все наявність в інституті значної кількості молодих робітників і селян-бідняків чи вихідців з цих класів.

Шлях цієї молоді у вуз проходив в основному через робітничі факультети (робфаки). На Україні вони з'явилися в 1921 р., причому перший з них відкрився в Одесі. Створений, як самостійний вуз, робітфак незабаром злився більшою своєю частиною з ОПІ, а ще – з сільськогосподарським інститутом.

Нелегким було життя робітфаківців. До нестачі загальноосвітньої підготовки додався важкий матеріальний стан, відсутність підручників, житла тощо. Ось як писали очевидці про робітфаківців ОПІ: "На вулиці завжди легко було відрізнити робітфаківця від іншої маси студентства: сухий, блідний, з блукаючими очима; ледь прикривши своє тіло, майже босий, з книжкою, або зошитом йшов робітфаківець швидкою ходою в храм науки. Але він завжди був, як пролетарій, сильний духом, знав, що він прийшов на фронт наукової сутички з класом буржуазії, щоб вибити її з останньої фортеці".

Важким було становище робітфаківця, але його політична свідомість була на висоті. Ця молодь була сповнена рішучості продовжувати боротьбу за діло свого класу. "Ні голод, ні холод неспроможні були штовхнути нас на дезертирство з фронту навчання, бо ми ясно усвідомлювали, що сидючи за книгою, ми закріплюємо завоювання Великого Жовтня, здобуті на військовому і господарському фронтах" – казали робітфаківці в ті роки.

Віра в комуністичні ідеали, боротьба за їх здійснення згуртували робітфаківську молодь, активізували її політичну діяльність. Отже, цілком закономірний той факт, що своє життя комсомольська організація ОПІ починає на робітничому факультеті. Знаменно й те, що комсомольці робітфаку разом з комуністами вирішили об'єднатися в один комуністичний осередок. Це явище знайшло відображення у наказі № 2 по відділу реформи вищої школи Одесгубросвіти за 15 лютого 1921 року. У параграфі третьому містилося: "Оголошується про організацію комосередки и студентів робітничого факультету", в четвертому параграфі затверджувалося бюро комосередка у складі голови і секретаря. Через два дні, 17 лютого 1921 р. в наказі №14 оголошувалося "для відома" і керівництва" тимчасове

положення про комосередки студентів інститутів вищої школи Одесгубпрофосвіти, де вказувалося, що комосередки інститутів є політичними організаціями студентів– членів та кандидатів РКП(б), КП(б)У і КСМ, а також повідомлялися права і обов'язки комосередків.

Комуністичний осередок став організатором всього політичного життя молоді. В перший рік його створення у шеренгах комуністів нараховувалося біля 140 комуністів та комсомольців.

Під керівництвом комуністів і комсомольців почалося ідейнополітичне навчання студентів. Створено декілька гуртків політосвіти, запроваджувалося колективне читання марксистської літератури, влаштовувалися вечори відпочинку. За ініціативою комсомольців почала виходити стіннівка «Робітфаковець», Члени комосередку провели значну роботу по створенню бібліотеки.

Однак комуністи і комсомольці не обмежилися лише політосвітньою роботою. Вони стали організаторами міроприємств по створенню матеріально-технічної бази робітфаку. В результаті проведення кількох суботників були приведені у належний стан учбовий корпус і гуртожиток.

Для роботи щодо поліпшення життя студентів комуністи і комсомольці створили президію робітфаку, куди ввійшли активісти, а також добилися від Губкому КП(б)У, щоб завідуючим студентським гуртожитком став комуніст. Комуністи і комсомольці робітфаку провели значну роботу по згуртуванню студентів, зміцненню їх організованості та дисципліни. В 1921 році створений робочий колектив пролетарського студентства, у завдання якого входило виховання у студентів високої свідомості за доручену справу, підвищення дисципліни. Це була перша студентська організація.

В 1922-23 учбовому році відбулася реорганізація цих студентських організацій і на робітфаці, і в ОПІ, у профспілкових осередках, постійну роботу серед яких провадило виконпрофбюро, усю роботу спрямовували комуністи і комсомольці.

На робітфаці і в інституті були створені з членів партії і комсомольців групові фракції. Вони стали основним ядром групи в справі підвищення успішності, дисципліни, культпросвітньої роботи і згуртування студентського колективу.

Чимала організаційна та ідейно-політична робота комуністичного осередку принесла значні результати: у 1923 р. відбувся перший випуск робітфаку ОПІ і його вихованців було зараховано студентами інституту в новому навчальному році. Для випускників весна 1923 року була найрадіснішою з усіх попередніх: вони наблизилися до своєї заповідної мрії-оволодіти знаннями інженера.

...На стіні висіла святкова газета «Робітфаковець», що повідомляла про успіхи вихованців у навчанні та суспільно-політичному житті. Поруч–випущено повідомлення ,фотографії, колективні біографії, інформація про життя робітфаківців за три роки. До цього свята кожний з робітфаківців по декілька разів виступав на заводах з бесідами про міжнародне значення Першого травня, про те, як його святкували робітники та селяни за рубежем.

В інституті було організовано вечір спогадів, присвячений 1 Травню. «Діти і вихованці революції, ми щоденно, щохвилини відчували на собі революційний гарт, який давав себе знати в усьому, за що б ми не бралися,— згадує випускник цього року Іван Якович Передерій.— Ми відчували себе господарями своєї країни, свого майбутнього. Воно було в наших руках і ми не шкодували для цього сил».

(Далі буде).

Одеський політехнік

28 жовтня 1971р.

Г.Гончарук, кандидат історичних наук,
В зібранні матеріалів взяли участь
студентів В.Анкудінова, В.Москаленко,
Н.Солкіна, О.Проценко.

СЯЄ ЗАНОВО

Газети, що їх час перетворив на історію, стають одним з найцінніших наукових джерел. Вони дбайливо оберігають не тільки цифровий, фактичний матеріал, а готові також поділитися з нами пафосом, колоритом, радіощами й прикрощами якогось одного дня, котрий загубився серед багатьох тисяч інших. І дуже важливо, щоб ніякі ні попередні, ні наступні величні події не затьмарили життя буденного дня, який відбивається на сторінках газети.

Багато героїв історичних звершень, які вже назавжди оселилися в книгах, почали свій шлях у безсмертя зі сторінок газет. Багато подій, фактів, необхідних для розв'язання наукової проблеми, вчені знаходять на сторінок газет. І здебільшого першими співавторами великих історичних праць є робітничі та сільські кореспонденти, журналісти, які повідомляють до редакції газет крихти нового.

Вчені звертаються перш за все до тих газет, які близькі їм напрямком. Так, історики, котрі розробляють проблеми молодіжного руху, вивчають насамперед молодіжні газети. Цей зрозуміло. Саме на сторінках цих газет краще, повніше, ніж деінде, відбивається життя юнаків та дівчат, їхні поривання, успіхи, прорахунки. А факти з життя молоді є живою тканиною історії молодіжного руху.

І отут ми, молоді вчені, повинні з теплотою пом'янути нашу газету «Комсомольська іскра» та її попередниць— «Молоду гвардію» і «Комсомольська плем'я». Ці газети можна побачити на столах у бібліотеці імені Горького в Одесі, в бібліотеці Академії наук УРСР в Києві, в найкрупнішій бібліотеці нашої країни — імені Леніна в Москві. Над ними працюють і маститі історики, і молоді вчені.

І вже можна говорити про результати — легко можна зустріти дослідження, котрі, черпаючи свої сили на сторінках цих газет, стали важливим внеском у розвиток історичної науки. Це докторська дисертація львівського професора І.Н. Михайлівського «Комсомол України в період соціалістичної реконструкції народного господарства Радянського Союзу (1925-1937 рр.)», кандидатська дисертація нині доктора історичних наук

Є.І.Цимбала “Комсомол України – вірний помічник партії у боротьбі за відновлення дисципліни праці молодих робітників промисловості (1946-1950 рр.)”, кандидатська дисертація В.В.Козленка “Діяльність КП України щодо патріотичного та інтернаціонального виховання учнівської молоді (1933-1941 рр.)”, кандидатська дисертація В.І.Пурцхванідзе “Комсомольська організація України – активний помічник КПРС у комуністичному вихованні молоді (1959-1965 років)” та багато іншого. Ми налічили понад два десятки дисертацій, джерелами яких були і “Комсомольська іскра” та її попередниці.

Неоціненну допомогу подали ці газети при написанні історії Одеської обласної комсомольської організації, яка підготовлена до публікації і незабаром з’явиться на полицях бібліотек. Півтора десятка вчених під керівництвом доцента П.П.Лопати вивчали славний шлях одеської комсомолії. Поряд з партійним архівом “Комсомольська іскра” та “Молода гвардія” стали основним джерелом при написанні цієї книги.

Ось декілька рядків з цієї історії. У 1928 році на одних зборах комсомольці села Григорівна вирішили: “Село велике, комуністів нема. Отож за все треба братися самим”. У сферу діяльності комсомольського осередку довелося включити всю Григорівську сільраду з кількома населеними пунктами. Кооперування, розподіл кредитів, організація колективів “спряжок”...Найважче було переконати одноосібників у перевагах колективного господарства, подолати їхню “товариство-боязнь”. Не менш важливим було забезпечення незаможників тягловою силою. Усіма цими справами займалися вдень і вночі четверо комсомольців. І ось одного разу, організувавши вісім “спряжок”, вони, стомлені, але радісні, повертаючись увечері додому, по-хазяйському говорили про те, що сівба проходить успішно. Аж тут їх наздоганяють селяни з Потривіївської кооперації і скаржаться, що у них невірно розподіляють кредит, заможним дають більше. комсомольці прийшли біднякам на допомогу і встановили справедливість. Про ці “державні справи маленького комсомольського осередку” розповіла “Молода гвардія” 5 квітня 1928 року.

З сторінок газети на сторінки історії комсомольської організації перейшли імена юнаків і дівчат, котрі загинули в боротьбі з класовими ворогами – куркулями. Серед сільських активіст сількор Тихіш Титаренко, кореспондент “Молодої гвардії” Віра Плакунова.

Героями “Молодої гвардії” були ударники праці, переможці соціалістичного змагання, знатні стахановці. Справи цих людей становлять найкращі сторінки історії молоді Одещини 20-30 років. Наприклад, серед улюбленців газети був знатний стахановець комсомолец Микола Пастушок, який не раз встановлював республіканські та всесоюзні рекорди на обтягуванні взуття. Газета розповідала своїм читачам про те, як цей хлопчина, колишній безробітний, ріс разом із своєю країною, політично мужнів, набував професіональних знань, пройнявся піклуванням про поліпшення соціалістичного виробництва і на своїй ділянці змінив його так, що в кілька разів збільшив випуск продукції. Ім’я Миколи Пастушка,

розповідь про його славні діла можна знайти у книгах “Одесса”(історичні нариси міста-героя), в нарисах “Из истории Одесской партийной организации”, у названій вище історії комсомольської організації Одещини та інших. Автори книг завдячують цієї знахідкою “Молодої гвардії”.

Тепер майже всім відомо про героїчні справи моряків-чорнобильців, які доставляли медикаменти і продовольство дітям, старикам і жінкам героїчної Іспанії у 1936-1939 роках, коли їхню країну охопило полум'я громадянської війни. Серед моряків, які нехтували смертю, було багато комсомольців, подвиги яких примножили героїчні сторінки історії нашої молоді. Про мужність у франкістських катівнях екіпажу теплохода “Комсомол”, потопленого фашистським крейсером, розповіла “Молода гвардія”, а це стало основою для подальшого життя цього подвигу в книгах.

Забігаючи трохи наперед, необхідно відзначити важливу особливість роботи редакції “Комсомольської іскри”. Вона підтримує зв'язок з своїми героями минулих років. Так би мовити, “примушує їх сяяти заново”. Недавно на сторінках газети розповідалося про початок і про подальші сторінки славного життя Миколи Пастушка, про ту його частину, яку він прожив, будучи воїном, політруком, секретарем міськкому партії, слухачем промакадемії, міністром легкої промисловості України.

Знову в газеті прозвучало інтерв'ю колишнього капітана “Комсомола”Г. Мезенцева, який доповнив новими подробицями розповідь про мужній екіпаж.

Останнім часом зростає інтерес студентської молоді до минувшини свого вузу, до історії комсомольської організації навчального закладу. І тут на допомогу молодим дослідникам приходять з минулих років “Молода гвардія”. Так, наприклад, підготовлено історію комсомольської організації Одеського університету імені Мечникова. Можна впевнено сказати, що розділ, який відбиває життя та діяльність організації в 30-ті роки, написаний¹ на підставі даних “Молодої гвардії”.

Тепер у залі періодики бібліотеки імені Горького знову зростає кількість замовлень на “Молоду гвардію”, “Комсомольське плем'я” та “Комсомольську іскру”. Це молоді дослідники політехнічного інституту звернулися до цього щедрого джерела в пошуках минулого своєї комсомольської організації, і нема сумніву в тому, що їхня увага до комсомольської організації, і нема сумніву в тому, що їхня увага до комсомольської газети буде винагороджена сторицею.

Проте газета не тільки джерело робіт з історії молодіжного руху. Вона популяризує результати пошуків учених. Історія звертається до неї, щоб поділитися радістю знайденого, поміченого. Так на сторінках “Комсомольського племені” у жовтні 1959 року були вміщені результати першої спроби узагальнити 40-річний шлях комсомолії Одещини.

Важко повідомити точну кількість статей, джерелом яких стали наші газети. Їх слід обчислювати багатьма десятками. Але про те, що молодіжні газети відіграють неабияку роль у розв'язанні важливих проблем, говорить, наприклад, такий факт: у статті В.Корецького “Питання інтернаціонального

виховання молоді на революційних, бойових і трудових традиціях”, вміщеній у республіканському збірнику “Комсомол України – активний помічник партії в справі комуністичного виховання молоді”, з десятих послань, що є у статті, п’ять стосується “Комсомольської іскри”.

Студенти-історики, які пишуть курсові та дипломні роботи, теж звертаються до молодіжних газет. Часто тема курсової або дипломної, котра з’являється в роздумах над “Молодою гвардією”, стає початком великих історичних досліджень.

Останні роки характерні незвичайним посиленням уваги вчених до проблем молодіжного руху, а в майбутньому інтерес істориків, соціологів, економістів до ролі й місця молоді в будівництві нового суспільства зростатиме ще сильніше. Це закономірно. Отже, ще більше зростатиме кількість замовлень учених на молодіжні газети в залах бібліотеки. Проте історики нерідко залишаються розчарованими, засмученими. Причини їхньої невдоволеності не фатальні. Полегшити копітку роботу вченого можуть редактори, кореспонденти, всі, хто бере участь у підготовці чергового номера газети. При цьому необхідно пам’ятати не тільки про тих, хто читатиме газету завтра, але також і про тих, хто відкриває поживку підшивку через 20, 30, 50, 100 і більше років. І ті факти й події, які здаються самі по собі зрозумілими, прийдешнім поколінням не всі будуть ясними, а часом загадковими, предметом багатьох пошуків, гіпотез, помилок, як це трапляється тепер при роботі з газетами 20-30-х років.

Наприклад, влітку 1934 року газети повідомили, що невтомним мужнім секретарем комсомольського осередку легендарного екіпажу “Челюскина” був одесит Ткач, а в 1938 році газети серед делегатів Верховної Ради УРСР називають комсомольця одесита Ткача. І в першому, і в другому разі кореспондент не спромігся поставити ініціали. А історик, щоб розвіяти сумніви, необхідно піднімати архіви “Челюскина” в Москві та архіви Верховної Ради УРСР в Києві.

Часом те, що для кореспондента дрібниця, стає проблемою номер один для вченого. От газети повідомляють про починання, яке у плині буднів здається незначним, а минають десятиріччя, і вони виявляються початком величезних історичних процесів, гідних докладних описань і глибокого аналізу. Та ось лихо: не вказані ні назва заводу, ні село, ні ім’я ініціатора, якого незаслужено обминула історія. Таких прикладів можна навести багато, але важливіше подбати про те, щоб їх уникнути в майбутньому.

Це лише декілька прикладів. Але й вони дають можливість зрозуміти, яку допомогу вченим у вивченні молодіжного революційного руху подає наша обласна газета. Так, багато добрих справ на її рахунок і ми віримо, що їх буде ще більше.

Кандидат історичних наук
Г.Гончарук
м.Одеса
Комсомольська іскра,

11 березня 1971 р.

ІСТОРІЯ КОМСОМОЛУ УКРАЇНИ

Відкриваючи “Історію Ленінської Комуністичної Спілки Молоді України”, яка щойно вийшла друком, читаєш: “Книга надрукована колективом Харківської книжкової фабрики імені В.М.Фрунзе під час трудової вахти на честь XXXIV з’їзду КПРС і XXIV з’їзду КП України”.

Знайомлячись з книгою, ми переконуємося, що не тільки працівники друкарні, а й увесь авторський колектив (керівник Ю.В.Бойко) і редакційна колегія (голова О.С.Капто) напружено працювали, щоб завершити багаторічну працю до відкриття з’їздів партії. І ось важку роботу увінчано успіхом.

Це друге видання історії ЛКСМУ (перше вийшло до 50-річчя ЛКСМ). Читаючи книгу обсягом понад 40 друкованих аркушів, уявляєш собі буремні події тих грізних революційних років. В ритмі соціальних процесів, в шумі політичних течій, в гуркоті металу, серед робітників, які рвуться в атаку, ми бачимо мужні обличчя юнаків та дівчат України, котрі стали під знамена комуністів.

Із згарищ революційних битв виростала молода республіка Країни Рад. Разом з соціалістичною державою міцніла і мужніла радянська молодь. Зростання її політичної свідомості відбувалось у тісному згуртуванні навколо Комуністичної партії, у створенні самостійної молодіжної організації – Ленінського комсомолу.

Вихований Леніним і партією, комсомол самовіддано боровся на фронтах новобудов індустріалізації, соціалістичного перетворення сільського господарства, невпинно боровся з темрявою неосвіченості. Ударні бригади, опанування новою технікою, стаханівський рух та багато інших сторінок славної історії нашого народу теж є кращими сторінками літопису радянської молоді, в тому числі юнаків та дівчат України.

Сповнюється гордістю серце за радянську молодь, коли читаєш сторінки про масовий героїзм юнаків та дівчат у роки Великої Вітчизняної війни. Знову сяє велич подвигів вихованців комсомолу України: тричі Героя Радянського Союзу Івана Кожедуба, Героїв Радянського Союзу Никифора Полуденка, Олександра Шевченка та багатьох- багатьох інших.

У повоєнних трудових подвигах радянських юнаків та дівчат знайшли своє продовження славні трудові традиції комсомольців перших п’ятирічок. Разом з усіма трудящими молодь самовіддано працювала на відбудові фабрик, заводів, шахт, електростанцій, відбудові соціалістичного сільського господарства республіки.

В книзі “Історія Ленінської Комуністичної Спілки Молоді України” дуже барвисто, з добрими ілюстраціями показано участь молоді України в будівництві комунізму.

Цей розділ значно доповнений і перероблений порівняно з першим виданням. З’явилися нові параграфи: “Семирічка – достроково”, “В ідеях Леніна, ідеях комунізму – наша сила”. “Історичним ювілеєм – дарунки

молоді”, “На порозі нового комсомольського десятиріччя”. Тут говориться про нові форми комсомольської роботи, які з’явилися в період розгорнутого будівництва комунізму, про особливості соціалістичного змагання серед молоді на честь 50-іччя Радянської влади. 100-іччя з дня народження В.І.Леніна, 50-іччя ЛКСМУ, успіхи молоді в галузі культурного будівництва.

При підготовці другого видання автори врахували побажання молодих учених, читачів. Поліпшенню нового видання сприяли також зауваження одеських учених – політехнічного й педагогічного інститутів.

Багато доброго можна сказати про нове видання. Разом з тим хочеться висловити деякі побажання, які можуть бути розглянуті при підготовці третього видання.

Перше. Авторам деяких розділів слід було б більше викорчовувати результати дослідження вчених з історії молодіжного руху на Україні. Це дозволило б збагатити книгу узагальнюючими цифрами, які відбивали роль молоді у створенні тих чи інших цінностей. Бо у вказаній книзі не завжди можна узнати процент комсомольців, молоді, які беруть участь у найважливіших звершеннях того чи іншого історичного періоду. Здебільшого наводяться проміжкові, а не підсумкові показники.

Друге. Багато форм і методів ідейно-політичної роботи серед молоді вперше називаються не в період їх виникнення, а набагато пізніше (наприклад, про комсомольські лекторії, про теоретичні конференції).

Третє. Нам уявляється також, що в книзі слід було б сказати про найкрупніші розробки історії молодіжного руху на Україні. Наприклад, про першу монографію та про першу докторські дисертацію, присвячені славним ділам Ленінського комсомолу України, що їх написав професор І.Н.Михайлівський.

Однак, вказані недоліки не можуть вплинути на загальну високу оцінку праці авторів та редколегії. В цілому “Історія Ленінської Комуністичної Спілки Молоді України” – потрібна, прекрасна книга. Вона, безперечно, служитиме благородній справі комуністичного виховання юнаків та дівчат на славних революційних, бойових і трудових традиціях героїчних поколінь радянських людей.

Гончарук,
кандидат історичних наук.
Комсомольська іскра,
10 квітня, 1971

Найпередовіший загін лєнінців.

Життя і діяльність радянської молоді, Ленінського комсомолу викликають глибокий інтерес у всьому світі. Ось деякі думки лідерів молодіжного руху:

Іштван Хорват, перший секретар ЦК Угорської комуністичної спілки молоді: “Ваші досягнення, дорогі друзі, надихають угорську молодь, яка від широкого серця радіє цим успіхам, бо ми не тільки об’єктивні спостерігачі вашої боротьби, а й ваші бойові соратники”.

Гунтер Ян, перший секретар ЦК Спілки вільної німецької молоді: “Ленінський комсомол – найвпливовіша й наймогутніша сила в русі демократичної молоді світу. У своїх діях ми завжди керуємося випробуваним у боротьбі принципом: вчитись у Радянського Союзу, вчитись у комсомолу – значить вчитись перемагати!”

Пітер Джаясекера, член секретаріату ЦК Всецейлонської федерації комуністичних і прогресивних ліг молоді Цейлону: “Завдяки своїй славній революційній діяльності ВЛКСМ став авангардом усіх молодих комуністів, усієї прогресивної та демократичної молоді світу, яка веде боротьбу за створення нового суспільства, вільного від експлуатації, безробіття, злиднів та неписьменності”.

БІНДА-ОФОНСО, віце президент Молоді народного руху за визволення Анголи: “Ми визнаємо, що допомога Радянського Союзу, зокрема комсомолу, була для нас особливо цінною. Ця допомога є конкретним, живим проявом солідарності молодих борців, які допомагають один одному на фронтах боротьби проти сил експлуатації та гноблення”.

НАХАМАН ЛЕОНІДАС, постійний секретар Революційної молоді Рвагосоре(Бурунді): “Молодь Бурундійської Республіки високо цінує багатосторонню допомогу, яку подає комсомол молоді інших країн, котрі зазнають на собі гноблення імперіалізму та його лакеїв. І сьогодні погляди і сподівання молоді усього світу звернені до вас”.

АЛЕКСІС АДАМ, секретар ЦК Комуністичної молоді Венесуели: “У ваших руках грандіозне майбутнє повністю вільного суспільства, як говорив Ленін, вільного від усякого гноблення й забобонів, яке присвятило себе щастю людини. І звідси вклад радянської молоді в революційну боротьбу народів світу стає беззаперечним”.

ХОМАТЕНІ КАЛУВЕНІЯ, директор молодіжного відділу Народної організації Південно-Західної Африки (Набія): “Я хочу особливо відзначити допомогу комсомолу в підготовці кадрів для нашої організації. Зараз усі випускники Вищої комсомольської школи з Намібії поряд з робітниками та селянами своєї країни борються за незалежність батьківщини, деякі з них успішно воюють у партизанських загонах”.

Боротьба революційної молоді в розвинених капіталістичних країнах відзначається цілим рядом особливостей. Вона ведеться в самих цитаделях імперіалізму, де він має систему засобів боротьби з робітничим класом взагалі і революційною молоддю зокрема. Однак життя та діяльність радянської молоді, її досвід є одним з найважливіших революціонізуючих факторів для передової молоді імперіалістичних держав.

ЕЛІАС ГУТЬЄРРЕС, генеральний секретар Спілки комуністичної молоді Іспанії, підтверджує: “Комсомол має довгу і славу історію,

сповнену незлічених прикладів героїзму. Молодь Іспанії, особливо комуністична молодь, виховується нашою комуністичною партією в душі любові до СРСР й до комсомолу. Хіба можна забути подвиги комсомолу як у важкі роки громадянської війни, так і в роки будівництва соціалізму! Ми не забуваємо подвиги сотень тисяч комсомольців, які віддали свої життя у боротьбі проти чорного фашистського звіра”.

АРНОЛЬД ДЕВІС, національний секретар Комуністичної спілки молоді Великобританії: “Діяльність радянської молоді та комсомолу молоді Заходу переконливо показує перевагу соціалізму над капіталізмом...”.

РОЛАН ФАВОРО, генеральний секретар Руху комуністичної молоді Франції: “Усі ми бійці великої армії молодих ленінців, і ви, дорогі товариші комсомольці, є одним з найславетніших, найпередовіших її загонів”.

ЕЛІЗАБЕТ ХІЛЛ, секретар Комуністичної Спілки молоді Канади: “Ми хочемо, щоб Канада стала на шлях соціалізму. Нас надихає багаторічна історія Ленінського комсомолу, його перемоги та успіхи в подоланні труднощів”.

Світовий революційний молодіжний рух в цілому постійно розвивається і цим здобуває дедалі більшу популярність серед трудящих, усіх прогресивних людей світу. Він перетворюється на дедалі організованіший, координований, послідовніший. Згуртування революційної молоді світу, створення єдиних центрів керівництва дають змогу краще вивчити досвід сподвижників і творчо його застосувати. В цьому з'язку становить інтерес оцінка діяльності радянської молоді керівниками міжнародних організацій.

АДЖЕЛО ОЛІВА, президент Всесвітньої федерації демократичної молоді: “Широка участь Ленінського комсомолу в переможній боротьбі радянського народу за створення нового суспільства, вільного від будь-якої експлуатації...втілена у тисячах прикладів наполегливої праці, натхненних пошуків. За своїм значенням ці звернення стали набутком усієї революційної молоді. Молодь усього світу знає, що дійова солідарність, з молоддю Радянського Союзу, з Ленінським комсомолом – це неодмінна умова її успішної боротьби”.

ДУШАН УЛЧАК, президент Міжнародної спілки студентів: “ленінський комсомол став одним з фундаторів Комуністичного інтернаціоналу молоді та Всесвітньої федерації демократичної молоді. Радянські студенти-комсомольці були серед тих, хто закладав фундамент і міжнародної демократичної організації прогресивного студентства – Міжнародної спілки студентів. І якщо сьогодні широкі студентські маси світу дедалі більше приходять до висновку, що нема й не може бути в світі більш революційного вчення, ніж ленінізм, з повною підставою можна сказати, що велика заслуга в цьому належить і Ленінському комсомолу”.

Наведені висловлювання керівників прогресивних молодіжних організацій, зрозуміло, не відбивають усієї повноти багатогранної

діяльності радянської молоді, впливу її досвіду на розвиток міжнародного революційного молодіжного руху. Однак думки цих діячів дозволять зробити висновок, що Ленінський комсомол, радянські юнаки і дівчата, їхнє минуле, сьогодення і майбутнє справляють революціонізуючий вплив на всі загони молодіжного революційного руху. Ці загони ведуть боротьбу в різних умовах, різні їхні тактичні завдання, але всі вони знаходять взірці боротьби за революційне перетворення світу в історії та діяльності Ленінського комсомолу, радянської молоді. Минуле й сьогодення молодіжного руху в нашій країні – воістину невичерпне джерело мужності, вірності ідеалам, героїзму та перемог.

Кандидат історичних наук,
Г.Гончарук.
“Комсомольська іскра”,
1971, 26 червня.

Твої шляхи, комсомол!

ФОРТЕЦЯ “ЗНАННЯ” БУДЕ ВЗЯТА

Мужніла молода радянська країна. У грудні 1922 року Росія, Білорусія, Україна і Закавказька федерація уклали договір про створення Союзу Радянських Соціалістичних Республік. Це був ще один могутній удар по надіях імперіалістів на падіння радянської влади. Створення СРСР забезпечило умови для небаченого в історії людства економічного, культурного і політичного розвитку країни в цілому і кожної республіки зокрема. Радянські люди ще з більшим ентузіазмом і впевненістю відбудовували зруйноване народне господарство, вели наступ на темряву неосвіченості, за чистоту духовного життя. Разом з робітничим класом, найбільшій селянством, передовою інтелігенцією в похід за нову культуру рушила й молодь країни Рад. У привітанні V з'їзду РКСМ, який відбувся в Москві, в жовтні 1922 року В.І.Ленін писав про свою впевненість, що молодь зуміє розвиватись так успішно, щоб до часу дозрівання наступного моменту світової революції бути на висоті поставлених завдань.

В перших рядах комсомолу країни у вирішенні завдань, поставлених партією більшовиків, був комсомол України – одна із наймасовіших спілок молоді. Завдання – нелегке. Передусім – навчання. Бо ж у жовтні 1922 року серед комсомольців республіки не було жодного з вищою освітою і лише 7,9 процентів – із середньою. Найбільша кількість комсомольців була зовсім неписьменною.

Велике значення у вирішенні проблеми навчання відводилось комсомолу вищої школи, активному помічнику партійних організацій. Йдучи в інститути юнаки і дівчата виконували постанову В.І.Леніна про те, що в країні неписьменній побудувати комуністичне суспільство неможливо без письменності і намагались допомогти молодій країні у ліквідації неписьменності.

Це можна було зробити, передусім, при умові добросовісного, свідомого відношення до своїх обов'язків. Комсомольський осередок Одеського політехнічного інституту зосередив свою увагу на ідейно-політичній освіті молоді. Форми і методи підвищення політичної свідомості юнаків та дівчат були різними. Обране в 1922-23 учбовому році комсомольське бюро організувало в групах навчання Статуту й Програми комсомолу. З всіма комсомольцями, їх нараховувалось 139 чоловік, вивчені матеріали X, XI і XII з'їздів партії. На протязі лише одного року кількість марксистських гуртків виросло з 3 до 6. У всіх гуртках комсомольці були найактивнішими слухачами.

Зростання політичної активності і зміцнення організованості комсомольців виявилось, зокрема, у шефській допомозі. Комсомольці ОПІ виїздили після навчання в село. Там на них чекала праця. Ось як інформує про перебування студентів у селі вузівська газета "Красний інженер": **“Не дивлячись на незначний час перебування у селі (2-3 місяці) студенти все ж встигли допомогти у всіх галузях селянського життя, починаючи з лікбезу, організації сільбуду, стінгазети, різних гуртків і кінчаючи допомогою селянству в його тяжбах судових з місцевими кулаками і попами”**. А ось кілька рядків із звіту робфаківці про виконану роботу на селі: **“сперечався на зборах КНС із землеміром старої закваски, який намагався усунути переваги незаміжніх Після дискусії питання було вирішено на користь незаміжніх... В антирелігійний гурток записалось 52 чоловіки. Молодь пориває з церквою”**.

Комсомольці вузу подали значну допомогу комсомольському осередку села Гниляково, Комсомольці ОПІ стали керівниками політгуртка сільської молоді, направляли їм книги, брошури, регулярно пересилали їм кілька екземплярів газети "Молодая гвардия", Раз на тиждень вели бесіди в хаті-читальні.

Згідно з рішенням У з'їзду РКСМ і ІУ з'їзду КСМУ (1922р.) комсомольські організації здійснювали шефство над армією і флотом. У вирішення цього важливого завдання включились і комсомольці ОПІ. Юнаки і дівчата інституту з великим задоволенням ставали членами військово-наукового товариства. Їх участь в цій організації проходила в основному по двох напрямках: підготовка із студентів техніка-бійця, здатного в будь який час виконати відповідальне доручення у технічних військах, і безпосередня робота студентів по поліпшенню військової техніки.

Вся ця діяльність розпочалась з циклу лекцій на військової теми, на яких були присутні понад 100 чоловік. Як підкреслювалось в пресі тих років , організація ВНТ при вищій школі не практикувалось в жодному з вузів країни, ОПІ– став ініціатором цього починання.

Багатогранними були зв'язки студентів з частинами армії і флоту. Наприклад, комсомольський осередок вузу проводив політосвітроботу в одному полку. Комсомольці два-три рази на тиждень відвідували воїнів, бесідували з ними про політику радянської влади на селі, про боротьбу

партії за створення нового суспільства, про значення антирелігійної пропаганди, влаштовували колективні читання газет. У серпні 1924 року в інституті створено мор осередок, що об'єднав 65 чоловік.

В ідейно-політичній діяльності комсомольців ОПІ за межами інституту значне місце займало комуністичне виховання дітей. Особливо активно ця робота велась серед піонерів. У своєму підшефному загоні юних піонерів комсомольці проводили бесіди на різні теми, випускали газету, організовували хор. Кращим показником ефективності цієї роботи був той факт, що з цього загону піонерів багато дітей було прийнято в комсомол.

До комсомольського осередку вузу райком ЛКСМУ прикріпив будинок робітничих підлітків. Комсомольці ОПІ керували там трьома політгуртками, організовували гурток по вивченню юнацького руху. Робітники– підлітки постійно одержували із вузу газети “Молодая гвардия”, “Красный инженер”, політичну і художню літературу. Значна робота виконана комсомольцями ОПІ по підвищенню ролі дівчат на підприємствах, а також по організації виховної роботи в профшколі, закріпленої за інститутом. Особливо значна активність комсомольців вузу проявилась у діяльності по зміцненню своєї організації, поліпшенню спілкової роботи. Для обміну досвідом комсомольської роботи створено бюро зв'язку, в завдання якого входила постійна інформація студентів про нові форми діяльності молодіжних організацій, про доцільність їх примінення в інших групах.

Для кращої організації політичної освіти студентів створено консультативне бюро, до складу якого ввійшли всі шість керівників гуртків. На засіданнях цього бюро аналізувались, конкретизувались програми політзанять, обговорювались методи роботи гуртків, намічались міроприємства по організації політико-виховної діяльності, проведення політ вечорів, вечорів питань і відповідей і т.д.

Значну увагу комсомольський осередок приділяв підвищенню академічної успішності студентів, забезпеченню авангардної ролі комсомольців у навчанні. З цією метою створювались академічні комісії, в завдання яких входило вивчення питань співвідношення навчання і громадської роботи комсомольців. Наприклад, в лютому 1925 року така комісія встановила, що на робітфаці більшість членів ЛКСМУ поряд з хорошими показниками в навчанні ведуть велику громадську роботу. Дещо гірші справи були на факультетах. Тут були випадки, коли деякі комсомольці залишалися на повторний курс.

Осередок намагався підвищити активність неспілкової молоді, залучити її у сферу нового життя й діяльності. З цією метою, зокрема, були створені юнацькі гуртки, в завдання яких входила організація зустрічей з учасниками підпільної боротьби трудящих ся проти контрреволюції, проведення політбазарів, вечорів побуту.

В поліпшенні життя і навчання молоді велику роль зіграв студентський клуб інституту. При ньому була створена мережа технічних гуртків для розширення і поглиблення знань студентів. В 1924 році в 28

гуртках навчалось 722 чоловіки. Особливою популярністю користувались електротехнічний, радіо- і теплотехнічні гуртки, гуртки авіаційний і НОП. Заняття в гуртках проходили під керівництвом і при участі кращої частини професорсько-викладацького складу.

Члени студентських гуртків брали активну участь в роботі клубів на підприємствах міста. Біля 300 студентів допомогли організувати діяльність у студентських клубах. Вони керували різними гуртками, випускали стінгазети, брали участь у ліквідації неписьменності серед трудящих, В клубах спілки “Металіст” і “Водник” на виробничих вечорах студентами ОПІ читались лекції на технічні теми. Останні супроводжувались дослідями. Як свідчать газети того часу— під час таких лекцій у переповнених аудиторіях знаходились не лише робітники, але й їх сім’ї.

Дозвілля студентів ОПІ у значній мірі було заповнене також участю у гуртка художньої самодіяльності. Загальною увагою користувались драматичні гуртки, особливо група, котра здійснювала українські постановки.

Перехід країни до нової економічної політики супроводжувався активізацією капіталістичних елементів у господарському житті, а також буржуазної ідеології.

У ідеологічну боротьбу були залучені молодіжні організації вузів. У зв’язку з вказівками Центрального Комітету партії в серпні 1922 року при ЦК КП(б)У створюється Центральне бюро комуністичного студентства України, а в кінці цього року у всіх вузівських центрах, в тому числі і в Одесі, створюється губернське бюро комуністичного студентства. В завдання партійних організацій входило не лише створення кадрів пролетарського і комуністичного студентства, що підкреслювалось у листі Центрального Комітету партії від 14 грудня 1922 року,— а також було важливо дати студентству марксистську-ленінську освіту, відвести реальну загрозу того, що пролетарські елементи студентства будуть піддані буржуазній обробці реакційною професурою.

Важливе значення в посиленні ідейно-політичної роботи в вузі мали рішення ХІУ з’їзду ВКП(б), в яких вказувалось, що існуючі класові протиріччя і ріст нової буржуазії в місті і в селі, означає також і посилення боротьби за молодь, в тому числі й за студентство.

Ця вимога партії у повній мірі стосувалася і до колективу Одеського політехнічного інституту, котрий помітно ріс і розвивався. На 1 жовтня 1925 року на всіх трьох факультетах ОПІ— суднобудівному, енергетичному і інженерно-будівному — навчалось 986 студентів. В той же час на робітфаці було 290 юнаків і дівчат, серед них 235 робітників, 45 селян, 5 кустарів і 2 службовці. За рахунок робітників серед студентів політехнічний інститут був одним з “найбагатших” в Одесі.

Ріст рядів партійного колективу і комсомольського осередку проходив виключно за рахунок молоді. Про це свідчить той факт, що серед професорсько-викладацького складу, що нараховував 129 чоловік, було

лише 2 комуністи, в той час коли лише на робітфаці було 139 комуністів і 88 комсомольців.

Ріст партійних і комсомольських рядів у всій країні позитивно впливав на збільшення рядів комуністів і комсомольців ОПІ. Так, в 1925-26 учбовому році по неповних даних було прийнято на перший курс 55 комуністів і 20 комсомольців з 113 першокурсників, а на робітфак– 33 комуністи і 22 комсомольці.

Серед прийнятих був один з перших секретарів комсомольського осередку робітфаку М.Чумаченко і майбутній групкомсорг, член бюро факультетського осередку І.Астахов та ін.

В 1925 році бюро комсомольського осередку вузу розгорнуло велику виховну роботу. Організовані гуртки політосвіти. Всі комсомольці, які навчались раніше в гуртках третьої категорії, та інші члени спілки були залучені в гуртки другої категорії. Робота по підвищенню політичної свідомості не союзної молоді проводилась у клубі ОПІ. Серед форм цієї діяльності переважали співбесіди, читання, політичні і літературні суди. В клубі була достатня кількість необхідної літератури.

Комсомольське бюро організувало підготовку комсомольської сторінки в “Красном инженере”. Для цього в кожній групі робітфаківці визначили груп кора, котрий став періодично писати про життя групи на сторінках газети.

За ініціативою комуністів і комсомольців на всіх факультетах і в групах були встановлені спеціальні стенди, де повідомлялось про успішність студентів з суспільних предметів, випускались фотомонтажі і фотовітрини, присвячені соціалістичному будівництву, революційній боротьбі пролетаріату за своє звільнення від експлуатації і т. д.

Велику допомогу в поліпшенні виховної роботи комсомольського осередку подали комуністи. В 1925 році відбулося засідання бюро Одеського КП(б)У з порядком денним про поліпшення побуту студентів, на якому були прийняті ряд мір по забезпеченню студентських гуртожитків необхідним обладнанням, організації, харчування і відпочинку студентів. В цьому ж році партійний колектив ОПІ заслухав доповідь бюро комсомольського осередку про працю комсомольців у гуртожитку. В результаті обговорення праці діяльність бюро були викриті окремі факти нечуйного відношення до деяких студентів.

Виконуючи рішення партколективу, комсомольський осередок провів значні зміни в складі бюро, хуліганів виключено з комсомолу і віддано під суд, проведено політико-масові вечори в гуртожитку, конкурс на кращу кімнату і т.д.

Силами комуністів і комсомольців створювались умови для цікавого, багатогранного життя студентів. Кращим показником ефективності цієї роботи може бути той факт, що авторитет ОПІ серед молоді постійно зростав. Це можна прослідкувати по кількості заяв, одержаних від поступаючих до вузу, наприклад, у 1927 році. На 90 місць, згідно плану, в

ОПІ подано 500 заяв. В інститути народного господарства, народної освіти, медичний і сільськогосподарський заяв було значно менше.

“Одеський політехнік”

№36, 4 листопада 1971р.

Г.Гончарук, кандидат історичних наук,
В збиранні матеріалів взяли участь
студенти В.Анкудінова, В.Москаленко,
Н.Солкіна, О. Проценко .

Твої шляхи, комсомол!

Велика кількість бажаючих поступити в Одеський політехнічний інститут вимагала значної організаційної роботи партійного колективу і комсомольського осередку. Для якіснішого, диференційного проведення прийому вступних екзаменів абітурієнтів “розбили” на дві групи: на тих, хто закінчив профшколу, і тих, хто не мав таких знань.

Письмові екзамени проводилися з математики і рідної мови, усні— з суспільствознавства, математики, фізики, хімії, біології, української мови і однієї з іноземних мов.

До вступних іспитів комсомольці-політехніки вели бесіди з абітурієнтами про навчання і життя студентів ОПІ, розповідали про спеціальності, з яких готує фахівців вуз.

Комсомольці, молодь ОПІ, високо цінували турботу партії про їх життя й навчання. Недаремно, успішність політехніків— червоних інженерів з дипломами Одеського політехнічного. За десять років свого існування вуз підготував 120 фахівців, які за покликом партії й уряду працювали на металургійних і суднобудівних заводах Донбасу, Уралу, Ленінграда і Владивостока. Їх світогляд і якості спеціалістів формувалися під впливом видатних професорів Т.К.Суслова, С.О.Шатуновського, І.Ю.Тимченка та ін.

На честь 10-річчя Одеського політехнічного інституту була влаштована виставка. На ній представлені кращі дипломні праці випускників. Серед них— численні креслення мостів, суден, будов. В цей день студент Жижко передав партійному колективу вузу портрет В.І.Леніна, який він намалював сам.

Комсомольський осередок ОПІ, як і весь комсомол країни, під керівництвом комуністів успішно відбивав спроби антипартійних ухилів відірвати молодь від партії, посіяти невіру у можливість побудови соціалізму в одній країні.

Антипартійні ухили особливо активізувалися після смерті В.І.Леніна, їх діяльність образно охарактеризував С.М.Кіров. Звертаючись до

комсомольців Ленінграда, він говорив: “Ви пам’ятаєте, що було з Троїцьким? Раптом він став великим прихильником комсомолу. З яких це пір? Весь час...наказував комсомольцям так, як і всім, а коли потрапив у важкий стан внутрі партії, коли виявився в опозиції, то на вашу адресу, пам’ятаєте, що говорив: ви і барометр партії, ви і золото і алмаз, ми ні чорта не бачимо і не розуміємо, комсомол же все зразу бачить”.

Комсомольці Одеського політехнічного інституту брали активну участь у виконанні рішень VI з’їзду ЛКСМУ про необхідність боротьби з антипартійними вилазками різних груп. З’їзд, як відомо, у своїй резолюції записав: “VI всеукраїнський з’їзд вважає, що XIV з’їзд ВКП(б) і IX з’їзд КП(б)У накреслили чітку і ясну ленінську лінію головних напрямів соціалістичного будівництва...З’їзд категорично осуджує спроби “нової опозиції” використати комсомол, як засіб боротьби з Ленінським ЦК ВКП(б), спроби протиставити комсомол партії”

В кінці 20-их років активізував свою діяльність і правий ухил в партії. І ця група антиленінців спробувала знайти підтримку серед молоді. Деяка частина старої професури в той час умисне відволікала студентів від виконання основних завдань комсомолу. Студентам інженерно-будівного факультету ОПІ доводилося слухати виступи професорів, котрі заявляли: “Наша партія переродилась...ми не повинні говорити про виробничий ентузіазм, наше завдання говорити про культурний ентузіазм”.

Становище комсомольського осередку ускладнювалося тим, що ці оратори належали до керівництва вузу. В такій складній ситуації комсомольці вирішили звернутися в газету “Молода гвардія” з проханням опублікувати їх скаргу, аби звернути увагу всіх комсомольців інституту до становища на факультеті. Газета виконала прохання комсомольців. Проти антипартійних агітаторів виступив вузівський колектив.

Комуністична партія високо оцінила внесок комсомолу у розгром ворогів ленінізму. X з’їзд КП(б)У, що відбувався у листопаді 1927 року, відзначав, що комсомол України “значно ідеологічно зміцнив, поліпшив свою практичну роботу і під керівництвом партії з успіхом відбив натиск опозиції, яка намагалась вбити клин між партією і комсомолом”.

Комсомольський осередок ОПІ проводив у цей час і значну роботу по інтернаціональному вихованню студентської молоді. В інституті, як і по всій країні, проходили мітинги солідарності з боротьбою пролетаріату в капіталістичних країнах. Так, у відповідь на репресії проти робітників уряду Німеччини, в інституті відбувся мітинг-протест студентів, професорів, викладачів і службовців ОПІ. На мітингу було вирішено відрахувати по одному проценту від стипендії і зарплати для допомоги сім’ям загиблих робітників Берліна 1 травня 1929 року, а також у фонд Міжнародної організації допомоги революціонерам.

Як і раніше, комсомольці ОПІ брали участь у зміцненні обороноздатності Радянської держави. Військові знання вони набували у вузі та у військових підрозділах. Ось як описував журналіст “Шквалу” життя студентів у авіаційних частинах у літніх таборах: “В час польотів

інструктори і механіки знайомлять студентів з різними конструкціями і деталями літаків і моторів. Студенти цікавляться заняттями тому, що добре розуміють всю відповідальність покладеного на них завдання – в час табірних зборів оволодіти практичними навиками моториста запасу”.

Після польотів політехніки виконували і громадські навантаження. В клубі, в Ленінській кімнаті вони вели загальноосвітні заняття з червоноармійцями. Студенти також випускали газети.

В той час по всій країні розгорнулося соціалістичне змагання. Комсомольці ОПІ взяли його на своє на своє озброєння для підвищення успішності і зміцнення дисципліни. Навіть у військових таборах студенти змагалися. Для керівництва змаганням створили штаб, котрий був покликаний окремі успіхи зробити здобутком усіх. Штаб постійно підтримував зв'язки з студентами Києва і Харкова.

Патріотичні справи комсомолу ОПІ можна просліджувати у всій його багатогранній діяльності. Так, студенти судно будівельного факультету стали ініціаторами збору коштів на будівництво літака “Вузівець” і звернулися до студентів усіх вузів міста підтримати їх починання.

Таким чином, комсомольці ОПІ під керівництвом комуністів, успішно долаючи труднощі становлення і росту своєї організації, відіграли значну роль у розвитку інституту, вихованні і навчанні спеціалістів, створенні славних традицій радянського студентства.

(Далі буде).

Одеський політехнік,

№38, 20 листопада 1971 р.

Г.Гончарук, кандидат історичних наук,

В збиранні матеріалів взяли участь

студенти В.Анкудінова, В. Москаленко,

Н.Солкіна, О.Проценко.

Твої шляхи, комсомол!

Їх називали червоними інженерами.

Країна покривалася риштуваннями новобудов і вогнями машинно-тракторних станцій. Пафос творчої праці охопив мільйони трудівників міста і села.

Для подальшого розвитку народного господарства партія на XV з'їзді затвердила Директиви по складанню п'ятирічного плану на 1929-1933 роки. Це була велична програма радянського народу у створенні нового суспільства. Все чіткіше стала вимальовуватись мрія В.І.Леніна, який

говорив на III з'їзді комсомолу, що більшовики бажають вбогу Росію перетворити в багату державу..

Радянська молодь, як і всі трудящі, з великим ентузіазмом зустріла перший п'ятирічний план, згідно з яким визначалося збільшити випуск промислової продукції у 2,8 рази, в тому числі важкої індустрії– в 3,3 рази. Передбачалася колективізація шостої частини селянських господарств.

Значну допомогу партії у виконанні першої п'ятирічки був покликаний подати комсомол. У рішеннях XV з'їзду підкреслювалося: “Комсомол має бути одним із головних помічників партії у справі проведення її політики на фронті боротьби з техніко-господарською і культурною відсталістю. Комсомол повинен бути головним важелем перевиховання широких мас пролетарської і бідняцько-середняцької селянської молоді в дусі будівництва соціалізму і його захисту від всіх ворогів поза країною і в її межах”.

У відповідь на заклик партії VIII з'їзд ВЛКСМ зобов'язав комсомольців взяти активну участь у виконанні плану першої п'ятирічки. Разом з усіма трудящими вони почали заводити нові фабрики, заводи, залізниці, електростанції.

З'явилися нові галузі промисловості, вступили до ладу тракторні і автомобільні заводи, запаливалися домни Магнітки, дав струм Дніпрогес.

Постали нові вимоги перед вищою технічною школою, передусім, щодо підвищення кваліфікації випускників.

В Одеському політехнічному інституті з'явилася нагальна потреба поліпшити практичне оволодіння спеціальностями. Комуністи і комсомольці стали ініціаторами зведення вузівського заводу. На заклик членів Спілки молоді безкоштовно відпрацювали кілька днів на спорудженні підприємства відгукнулося і багато неспілкової молоді.

В ті роки народилося і стало традиційним гасло політехників “Хто вчиться в ОПІ– будує ОПІ”.

Вихованці вузу з честю виконали своє перше завдання. Підприємство задіяло. До речі, воно працює в Одесі й понині, це– завод імені XVI партз'їзду.

Крім того одеські політехніки встановлюють міцні зв'язки з численними підприємствами. Такі зв'язки були взаємо корисними. Студенти проходили на підприємствах виробничу практику, працювали робітниками, майстрами, дублерами-інженерами, Підприємства одержували допомогу від практикантів у якісному ремонті складних машин і механізмів.

Наприклад, комсомольці суднобудівного факультету взяли шефство над судноремонтним заводом у справі ремонту техніки. Як свідчить періодична преса тих років, допомога студентів зразу ж далася взнаки – значно збільшився міжремонтний час праці навантажувачів.

На ці роки припадають цікаві наукові розробки студентів Одеського політехнічного. Так, комсомольці електромеханічного та суднобудівного факультетів під керівництвом своїх викладачів почали конструювати глісер. Перший в нашій країні! І вони, з часом збудували його.

Студенти тих років добре пам'ятають комсомольця Люльченка. Хлопець відзначився великою працездатністю. Добре вчився. Завжди був у горнилі громадської діяльності.

Робітник-металіст заводу ім.В.І.Леніна. Раціоналізатор. Саме за ініціативою Люльченка переконструювали болторізальний верстат.

Після закінчення робітфаку комсомолец Люльченко поступив до політехнічного інституту. Тут, в 1926 році його прийняли до лав Комуністичної партії.

І в інституті вчорашній робітник добре вчився. Середній бал успішності у Люльченка сягав 4,5. Дипломний проект він захистив на "відмінно".

До речі, по закінченню вузу Люльченко працював директором заводу ім.В.І.Леніна.

Здійснення грандіозної програми закладення основ соціалістичної економіки вимагало напруження великих зусиль і засобів народу. Проблема кадрів була однією з основних. Траплялося так, що освоєння нових підприємств продовжувалося довше, ніж будівництво цього заводу чи фабрики. Пленум ЦК ВКП(б) приймає спеціальну постанову "Про поліпшення підготовки спеціалістів", в якій відзначалося, що це питання перетворюється у найважливіше завдання партії.

На Україні в роки першої п'ятирічки слід було підготувати 17459 інженерів, що у 3,2 рази більше усіх фахівців, які працювали в 1929 році в республіці.

Для вирішення цього завдання перебудовувалася система вищої школи. Так, замість підготовки спеціалістів широкого профілю нові учбові заклади стали випускати інженерів для окремих галузей народного господарства.

Помітно змінився у своїй структурі і Одеський політехнічний інститут. Його факультети: інженерно-будівельний, електротехнічний і суднобудівельний перетворились у самостійні вузи. Одночасно відбулися зміни у професорсько-викладацькому складі.

Помітно змінюється і соціальний склад студентства. Партійний колектив і комсомольський осередок поповнили свої ряди. Так в 1929-30 учбовому році з 291 чоловік, прийнятих в інститут, було 109 комуністів і 72 комсомольці. Збільшувалася і кількість студенток. Лише в цьому році до вузу вступило 16 дівчат.

ОПІ зміцнив свої зв'язки з промисловими підприємствами і став готувати інженерів з урахуванням потреб наркоматів і відомств. Переглядалися учбові плани, форми і методи викладання.

Однак великі перетворення, під час яких необхідні експерименти, небезпечні помилками. До них слід віднести введення у вузах лабораторно-бригадного методу навчання, за яким читання лекцій майже відмінялось, знання оцінювались у групах в цілому, що приводило до погіршення навчання студентів.

Незабаром цей метод було відмінено, як непідтверджений практикою, і замінено лекційно-семінарськими заняттями.

Поряд з великим перетвореннями вузів, учбового процесу ставилось завдання про посилення ідейно-політичного виховання майбутніх спеціалістів. В процесі зростання політичної свідомості студентської молоді виключно важливе значення належить комсомолу. VIII з'їзд ВЛКСМ в резолюції про підготовку нових кадрів для підприємств вказував: "Курс партії на заміну чужих пролетарській справі елементів із середовища буржуазних спеціалістів червоними пролетарськими спеціалістами ставить із всією гостротою питання про створення всіх необхідних умов для успішного і найшвидшого вирішення цього завдання".

Необхідність посилення ідейно-виховної роботи серед студентства обумовлювалась впливом правого ухилу в партії, його виступами проти лінії Ленінського ЦК на соціалістичні перетворення народно господарства. На Одеській загальноміській конференції вузівських осередків ЛКСМУ 13 березня 1929 року в доповіді "Зміст і завдання діяльності вузівських осередків" відзначалось, що вуз є тою ареною, де класова боротьба найвідчутніша.

В Одеському політехнічному інституті теж мали місце невірні судження. Комсомольці на своїх зборах різко засудили виступи уклоністів, посилили виховну роботу серед першокурсників. Їм розповідали про політику партії по ліквідації куркульства як класу, детально вивчалися рішення XVI з'їзду ВКП(б) про перетворення на селі.

Важливе значення в поліпшенні ідейного виховання політехніків мали рішення партії про направлення на навчання в вузи так званих партійних тисяч.

Ще в 1928 році червневий Пленум ЦК ВКП(б) постановив: "Направити в цьому році не менше 1 тисячі комуністів, які пройшли школу партійної, радянської чи профспілкової роботи, забезпечивши для них матеріальні умови. Цю міру практикувати щорічно на протязі найближчих років".

"Парттисячники" стали і в Одеському політехнічному організаторами різних міроприємств, спрямованих на підвищення політичної свідомості юнаків і дівчат, самі подавали приклад чесного відношення до навчання. 5 грудня 1934 року на механічному факультеті відбувся перший випуск 30 інженерів-технологів із "парттисячників".

У цій групі за соціальним складом було 22 робітники, 5 селян і 3 службовці.

Випускників направили на великі машинобудівні підприємства країни, де вирішувалась доля соціалістичної індустрії. Значна частина їх працювала на Челябінському тракторному заводі. Ось як відгукувався про цих випускників професор І.Іванушкін:

—З такими кадрами ми зможемо братися за виконання завдань технічної реконструкції всіх галузей народного господарства.

Розвиток виховного процесу проходив у вузі у взаємодії з поліпшенням навчання. Починаючи з 1933 року ОПІ стає індустріальним інститутом. З'являються нові факультети: енергетичний, хіміко-технологічний та ін. Активну участь у поліпшенні учбово-методичної роботи взяли комсомольці. Вони подали допомогу в організації соціалістичного змагання— колективного і індивідуального

Комуністи подавали комсомольцям приклад в навчанні. Кращі члени Спілки молоді вступали в партію. Так, студент енергетичного факультету П.Саган, маючи 11-річний робітничий стаж, в 1929 році вступив до партії більшовиків.

Вчився комуніст лише на “добре” і “відмінно”, Крім того він керував гуртком поточної політики, брав участь у соціалістичному змаганні. Незабаром П.Сагана обрали партторгом, а потім— секретарем факультетського партосередка.

Приклад в ґрунтовному засвоєнні знань, оволодінні навиками досліджень подавали в ці роки, наприклад, на хіміко-технологічному факультеті-партторг осередку О.Яценко, член профбюро, редактор групової газети Ф. Островська, активіст проведення політико-виховних заходів І.Якобсон та ін.

В цей час Одеський індустріальний успішно змагається з трьома вузами міста— водним, консервним і зв'язку. Успіхи вихованців інституту знаходили високу оцінку на виробничій практиці. Комсомольці на ділі виконували заповіді В.І.Леніна, успішно поєднували свою освіту, своє навчання з працею робітників і селян. Як свідчить наприклад, газета ленінградського заводу “Красний путіловець” вихованці Одеського індустріального при проходженні практики проявили відмінні знання теорії і вміння примінити її на виробництві. Про знання свідчило, зокрема, визначення недоліків у механізмі трактора “Фордзон”, в організації на заводі рейдів по виявленню багатьох технічних дефектів, котрі дорого обходились державі.

До речі, студенти створювали спеціальні групи щось на зразок теперішніх народних контролерів чи комсомольських прожектористів, вони виявили обладнання і механізми, що тривалий час не використовувалось. Саме після втручання “знайшлася робота” електрозварювальним установкам.

А комсомольці Одеського індустріального, які проходили практику на заводі “Руський дизель”, провели чималу громадсько-політичну роботу, стали організаторами суботників. Їх товариші привезли із Березниковського заводу такий відгук щодо проведення практики: “На монтажі Березниковської тепло-електроцентралі група ваших студентів, які працювали як монтажні інженери на монтажі котлів високого тиску, проявили себе ударниками серед технічного персоналу. Крім великих досягнень у виробничій практиці вони провели значну громадсько-політичну роботу”.

Позитивні якості вихованців ОІ відзначені й іноземними спеціалістами, котрі працювали в той час на наших заводах. Зокрема ,американські інженери з Краматорського заводу надіслали в інститут такий відгук: “Ваші студенти засвідчили фундаментальні знання. Їх праця дуже підносила ентузіазм робітників. Ми уважно спостерігали за ними і повинні сказати, що Радянська країна матиме з цих студентів добрих спеціалістів”.

Одеський індустріальний впевнено завойовував авторитет кузні червоних інженерів. І в цьому, безперечно, велика заслуга його комсомольського осередку.

“Одеський політехнік”

№40 4 грудня 1971р..

Г.Гончарук

В збиранні матеріалів взяли участь аспірант Т.Ткаченко, студенти В.Даниленко, І.Скрипник, А.Крохмаль.

Твої шляхи, комсомол!

СПРАВУ ВИРІШУЮТЬ КАДРИ

Завдячуючи успішному виконанню першої п'ятирічки, в країні закладено фундамент соціалістичної економіки. За ці роки побудовано і введено 1500 великих промислових підприємств, оснащених сучасною технікою і новітнім обладнанням. Одночасно реконструювались тисячі старих фабрик і заводів. Створювались нові галузі промисловості: верстатобудівна, автомобільна, тракторна, хімічна, авіаційна. Швидко розвивалися чорна та кольорова металургія, виробництво електроенергії, продуктів нафтопереробки, легка і харчова промисловість. Було освоєно виробництво складних машин, механізмів, приладів, якісних сталей, синтетичного каучука, азоту, штучного волокна тощо. З'явилися такі промислові гіганти, як Магнітогорський і Кузнецький металургійні комбінати, Уральський машинобудівний завод, Московський завод широкікопідшипників та ін.

На Україні, як і в усій країні, промисловість зазнала значних змін. Було зведено 400 нових промислових підприємств. Серед них Краматорський машинобудівний завод, Горлівський хімічний, Харківський тракторний, Дніпропетровський завод металургійного обладнання.

Постійне запровадження нової техніки ускладнювало використання її проектної потужності. Народне господарство дуже потребувало висококваліфікованих інженерів і робітників.

Ось що пригадує про ті роки тодішній студент Одеського індустріального, тепер член-кореспондент АН УРСР, заслужений діяч науки республіки В.Антрошенко:

–В той час була введена виробнича практика не лише для випускників, але й для студентів усіх курсів. Це було потрібно, аби вихованці вузів краще ознайомлювались з новою технікою, і крім того, подавали допомогу робітничим колективам у її освоєнні.

Практика проводилась у літні місяці. В першу практику після першого курсу мене, колишнього лаборанта Юзівського хімзаводу, а тепер комсомольського ватажка групи послали на Костянтинівський хімзавод у самий важкий і брудний цех – сирнистого натрію.

Я там організував цеховий контроль виробництва, запропонував шихту вугілля і сульфат натрію готувати не з допомогою лопат “на око”, а з допомогою ящиків з визначеним об’ємом у відповідності з матеріальним балансом процесу. Це зменшило коефіцієнти витрат складових компонентів. Робітники, одержали премії, а мене поставили... виконуючим обов’язки начальника цеху.

Одного разу прийшов у цех головний інженер комбінату і сказав, що є можливість одержати дешевшу сировину: замість сірчанокислого натрію–сірчистокислий натрій.

Запитав чи я справлюсь. Я погодився на експеримент, оскільки за підрахунками витрати вугілля зменшувались на 25 проц.

А далі почались нещастя. Виявляється, що я упустив “дрібницю”– не зробив аналізу сірчистокислого натрію, а сіль як потім виявилось, утримувала багато фенолу. Замість того, щоб провести експеримент на одній печі, і замість того, щоб поступово збільшувати кількість нової сировини, я дав наказ готувати шихту з вугілля і повністю нової сировини. В результаті в печах почалося горіння фенолу й вугілля, траплялись вибухи.

Лише після поступового впровадження нової сировини, ми досягли нових результатів. І лише після завершення моєї практики дирекція комбінату дізналася, що я не той практикант, за котрого вони мене приймали (випускник), а всього-навсього ... першокурсник.

Так, справа із підготовкою спеціалістів вимагала енергійного вирішення. В.І.Ленін, говорячи у свій час про електрифікацію промисловості, підкреслював, що мало розуміти сутність струму, потрібно знати, як його застосовувати в промисловості і землеробстві. Розвиваючи цю думку далі, Володимир Ілліч вказав на необхідність молоді добувати технічні знання: “Слід вчитися цьому самим, слід вчити цьому підрастаюче покоління”.

Комуністична партія вчасно помітила невідповідність у розвитку техніки і підготовки спеціалістів, здатних оволодіти нею. Висунуте гасло Центрального Комітету: “Більшовики повинні оволодіти технікою” зосереджувало увагу партійних, комсомольських, господарських і громадських організацій на вирішенні цього важливого завдання соціалістичного будівництва.

Комуністи віддавали собі звіт про те, що підготовка і перепідготовка спеціалістів є важка, але необхідна справа. У рішенні об'єднаного пленуму ЦК і ЦКК ВКП(б) (січень, 1933 рік) вказувалось: “Але освоєння нових підприємств і нової техніки становить значно більші труднощі, ніж використання старих чи оновлених заводів і фабрик... Воно вимагає багато часу для того, щоб підвищувати кваліфікацію робітників і інженерно-технічного персоналу і здобуття навиків для повного використання нової техніки”.

У вирішенні цього грандіозного завдання важлива роль належала вузам, серед них і Одеському індустріальному інституту.

Нова хвиля комсомольського ентузіазму в оволодінні інженерними науками піднялась напередодні XVII з'їзду ВКП(б) і XII з'їзду КП(б)У. У відповідь на заклик Одеського міського комсомолу проявити зразки в оволодінні новою технікою, молодь індустріального включалась у змагання за право підписати рапорт XVII з'їзду партії.

Нарада академуповноважених і комсоргів накресливали план і методи роботи. Підтримала пропозицію про конкурс на кращий конспект. В обов'язки академуповноважених входило слідкувати за вірним і обов'язковим веденням конспекту. До участі в цій роботі (порадами, настановами, консультаціями) залучалися також і викладачі.

Добре встигаючи студенти допомагали відстаючим. Старшокурсники ділилися досвідом навчання, підготовки курсових і лабораторних робіт з молодими колегами.

Крім того, значна увага приділялася дослідженням на кафедрах. Так, в інституті були добре поставлені лабораторні практикуми з неорганічної, фізичної та аналітичної хімії. Останньою студенти займались повністю кілька місяців. Навчання походило з ранку до вечора. Щоправда, в лабораторії хіміки приходили із своїми примусами і гасом. Розбитий посуд купували за власні гроші в магазинах.

Результати великої роботи комсомольців не забарилися. Так, на енергетичному факультеті, де ініціаторами соціалістичного змагання були якраз члени Спілки молоді, з 58 комсомольців 52 стали ударниками.

На цьому ж факультеті члени ВЛКСМ досягли 100-процентного відвідування лекцій. Пройшов конкурс на кращу комсомольську групу. Перше місце присудили групі “Б” другого курсу. Кращі комсомольці, відмінники Се ребро і Кайда, допомогли підтягтися кільком невстигаючим товаришам.

Партійна та комсомольська організація перенесли центр учбово-методичної роботи в найменші вузівські ланки— в групи. На студентських виробничих нарадах тут постійно обговорювався стан навчання. Для активізації, заохочення вихованців глибше оволодіти знаннями, окрім усіх форм соціалістичного змагання, практикувалися ще й “технічні та академічні бої” між групами, курсами, факультетами.

В 1933 році у вузі встановлено спеціальний трудовий фонд “За якість навчання”. Кожному студенту видавалося спеціальне посвідчення, в котре

занотовувалися відомості про навчання, трудову і громадську діяльність тощо.

Прогули, двійки, порушення дисципліни позбавляли студентів від участі в розигранні фонду.

На цей час припадає змагання комсомольців Одеського індустріального з трьома московськими вузами— водним, консервним і зв'язку. І що характерно, у зобов'язаннях поряд з пунктами про успішне навчання і ідейно-політичне зростання чи не вперше з'явилося “брати активну участь у науково-дослідній роботі”.

Це обумовлювалось ще й тим, що в 1933-34 учбовому році на всіх чотирьох факультетах при профілюючих кафедрах було організовано аспірантуру.

Загалом по інституту в зимову сесію 1933-34 учбового року половина всіх студентів склали екзамени на “відмінно” і “добре”. З'явилося чимало груп з 100-процентною успішністю. У змаганні серед одеських вузів індустріальний інститут посів друге місце.

Однак комсомольському колективу вузу слід було вирішити ще чимало важливих завдань, пов'язаних з виконанням соціалістичних якостей у майбутніх фахівців. Комісія чистки партколективу, а також звітно-виборні партзбори вказали, що комсомольський осередок, в якому тоді нараховувалось понад 400 членів ВЛКСМ, ще не в повній мірі вирішує основні завдання по розвитку політичної свідомості студентів.

Забезпечити активну участь усіх комсомольців у зміцненні дисципліни, поліпшенні політико-масової роботи— було головним завданням новообраного бюро КСМ. До його складу ввійшли 17 активістів. Це, зокрема, Антоновський, Бондаренко, Гудзенко, Гайціс, Красильщиков, Курчик, Ломакін, Матвійчук, Наконечний, Черник та ін.

У вузі провели декадник самоперевірки груп і індивідуального стану навчання студентів, участі кожного політехніка в соціалістичному змаганні.

Декадник, за свідченням багатотиражки “За індустріальні кадри”, перетворився у значну політичну подію в інституті. Під час декадника виявлені випадки невірнього розуміння знання ударника деякими студентами, присудження його.

Усунути недоліки в діяльності комсомольців допомогли комуністи.

Це можна прослідкувати хоча б на прикладі однієї з груп хімічного факультету, де з 19 студентів 4 були комуністами і 8 комсомольцями.

Члени партії мобілізували колектив на підвищення ідейно-політичного рівня кожного. Як результат— всі студенти— учасники проведення політгодин, а потім всі стали відвідувати заняття партійної школи. Про зростання відповідальності за право вчитися свідчить, наприклад, і той факт, що в час виконання дипломного проектування група постановила звітувати на відкритих зборах кожному комуністу і комсомольцю про роботу над проектом, а також— кращим і невстигаючим студентам, аби було наочно видно, як слід і як не слід працювати.

Велика організаційна та виховна робота комуністів і комсомольців забезпечила всій групі можливість успішно закінчити вуз.

Колектив інституту зустрів ХУІІ з'їзд ВКП(б) трудовими подарунками. 117 інженерів – командирів соціалістичної промисловості в січні 1934 року випустив індустріальний вуз. Ця група фахівців користувалась особливою повагою. Посланці заводів і фабрик на протязі майже всіх років навчались без відриву від виробництва. Робітники-студенти з честю справились з нелегким завданням. Ентузіасти-виробничники перенесли досвід соціалістичного змагання в стіни вузу. Швидко їх досвід став надбанням, складовою частиною учбового і виховного процесу в підготовці спеціалістів.

Один з них, Володимир Рушук, прийшов до інституту з одеського заводу “Червоний Жовтень”, де працював слюсарем. Комсомолец вміло поєднував навчання з працею і незабаром на підприємстві його переводять на посаду майстра.

Цікаво склалася подальша доля В.І.Рушука. Учасник Вітчизняної війни, з 1965-го – начальник відділу Міністерства кольорової металургії СРСР. Лауреат Ленінської премії.

Дирекція інституту вітала тоді цей загін молодих фахівців: “Товариші! Ви починаєте свою роботу, як інженери соціалістичної промисловості нашої країни на початку другої п'ятирічки – п'ятирічки побудови суспільства на одній шостій частині земної кулі, в якому не існуватимуть антагоністичні класи.

Це велике, почесне і одночасно важке завдання, яке вимагає від пролетарів і трудящих мас докласти всіх зусиль енергії в творчому процесі. Вам, командирам промисловості, в цьому грандіозному творчому процесі належить надзвичайно почесна і важлива роль – уміло організувати працю і вірно налагодити технологічний процес, втілити в життя гасло партії “Оволодіти технікою”.

В зв'язку з ускладненням завдань, поставленими перед колективом інституту вони вимагали від комсомольців ще більшого напруження зусиль, прояву максимуму ініціативи, зібраності, організованості.

І комсомол сміливо брався за нові справи. Про це свідчать, наприклад, виконання соціалістичних зобов'язань групою “Б” третього курсу хімічного факультету.

Вся група склала норматив на значок ГСО. Всі невстигаючі мали “громадський буксир”. Комсомольці – депутати райради звітували про діяльність в групі. Складено 15 конспектів з додаткової літератури. Раз в тиждень проводились політгодини. Дві третини студентів навчалося в гуртку німецької мови підвищеного типу.

Звичайно, деякі пункти для наступних поколінь політехників (як от: всі вивчають логарифмічну лінійку) видадуться дивними і простими. Але не слід забувати, що чимало відкриттів науки, які зараз стали фундаментальними у середній школі, тоді лише з'явилися. І вчити функції логарифмів у вільний від занять час справа, як новачка, – непроста.

Великою політичною школою для студентів Одеського індустріального стало вивчення матеріалів XVII з'їзду ВКП(б) і XII з'їзду КП(б)У. В інституті відбулося кілька масових політднів, на яких виступали з доповідями про підсумки роботи з'їздів. В мережі партійно-комсомольської освіти, на політгодинах студенти приділяли особливу увагу завданням, поставленим партією для завершення соціалістичної реконструкції народного господарства. На енергетичному і хімічному факультетах було створено семінари по вивченню матеріалів з'їздів. Вузівська і факультетські газети висвітлювали вивчення рішень з'їздів, у дні політичної освіти відмінялися усі засідання і наради.

Комсомольська організація інституту поставила завдання перед кожним членом Спілки – мати громадське доручення і виконувати його вчасно.

Цей час у житті вузівської молоді характерний підвищеним інтересом юнаків і дівчат оволодівати передовою культурою. Це було закономірне явище – по всій країні успішно проходила культурна революція.

В постанові бюро комсомольського колектива відзначалось: “Звання командира соціалістичної промисловості зобов'язує бути не лише кваліфікованим спеціалістом, але й людиною високої культури. Однак загальнокультурний рівень нашого студента ще низький. Мало читаємо, рідко відвідуємо театри, лекції, дуже погано використовуються багаті культурні цінності, які є в нас”.

Для кращого уявлення про великі завдання, котрі ставила культурна революція перед студентами, свідчить приклад Ленінградського хіміко-технологічного інституту. Там провели соціологічне дослідження. Виявилось, що із 200 студентів лише 6 читали Гейне, дві третини не знали, хто такий Прометей.

За свідченням комсомольського бюро Одеського індустріального інституту культурний рівень студентів в Одесі не був вищим.

Комсомольське бюро звернулось у партбюро звернулось у партбюро з проханням подати допомогу в організації університету культури. Заслухавши інформацію ватажка молоді, партбюро постановило підтримати ініціативу, організувати університет культури.

Було створено організаційну комісію в складі комсомольських ватажків Серебра, Дегтярьова, Черника, Верника. І незабаром задіяв громадський університет культури.

Члени Спілки молоді не обмежити цим. Виконуючи прохання робітників заводу ім. Леніна та воїнів підшефної частини, там було створено два філіали вузівського університету культури.

Таким чином, комсомольська організація інституту під керівництвом більшовиків активно включилась у всенародну справу побудови нового суспільства, проводила велику роботу по підготовці високо кваліфікованих, культурно освічених спеціалістів.

№41 11 грудня 1971р.

Г.Гончарук

Г.Ярмульський

В збиранні матеріалів взяли участь аспірант Т.Ткаченко, студентка В.Даниленко.

Твої шляхи, комсомол!

СОЦІАЛІЗМ ПОБУДОВАНО

Радянський народ успішно здійснив соціалістичну реконструкцію народного господарства, поглиблював культурну революцію. У роки другої п'ятирічки пафос будівництва доповнювався пафосом оволодіння технікою. Гасло партії “Кадри вирішують все” стало програмою дій для студентів вузів, в тому числі і для одеських політехніків.

Рішення VII з'їзду ВКП(б) викликали необхідність посилення організаційної і виховної роботи комсомольців ОПІ. Комсомольський осередок був перетворений в організацію. Відбулися структурні зміни в інших ланках вузівської комсомолії.

Значно поліпшився процес ідейно-політичного виховання студентів. В цей час зростає цікавість юнаків і дівчат до першоджерел класиків марксизму-ленінізму. Так, комсомольці групи “А” хімічного факультету в час підготовки до чергових комсомольських зборів вивчили промову В.І.Леніна на третьому з'їзді комсомолу. А на самих зборах взяли зобов'язання на протязі місяця вивчити кілька творів Володимира Ілліча, а також матеріали VI конгресу Кіма. Результати виконання цього зобов'язання були заслухані на групових комсомольських зборах.

Комсомольці і неспівкова молодь розгорнули велику роботу по підготовці до 15-річчя з дня виступу В.І.Леніна на III з'їзді РКСМ. Комсомольська група 4 курсу хімічного взяла зобов'язання підвищити якість виховної роботи серед студентів. Кожен член Співки молоді почав вивчати твори класиків марксизму-ленінізму. Це твори В.І.Леніна “Що робити”, “Держава і революція” та ін.

Комітет комсомолу провів нараду комсоргів з питань поліпшення виховної і культурної роботи. Кращі ударники були прийняті в члени Співки молоді, на зборах групи, визначити стан навчання кожного, як потрібно допомогти відстаючим. Комсомольці повели ділову розмову про те, як виробити необхідні якості для самостійної роботи над підвищенням

фахової спеціальності, як брати із скарбниці науки як цінне, що створює людський розум.

Як завжди, комуністи очолили ідейно-політичну роботу в інституті. За рішенням парткому в 1935-36 учбовому році було створено сім партійних шкіл, в яких вчилися, крім комуністів, 10 безпартійних студентів, а також комсомольські і профспілкові школи.

У всіх школах з перших же занять почали вивчати матеріали УІІ конгресу Комінтерну, який виробив стратегію і тактику боротьби комуністичної партії проти фашизму.

Партком зайнявся вирішенням ряду питань, пов'язаних з забезпеченням умов діяльності політшкіл; комплектування, пошуки приміщення, підбір літератури, підготовка керівників, встановлення постійного контролю за навчанням.

Цікавість молоді до партійних документів значно зросла. Так, усі студенти хімічного факультету були слухачами шкіл політичної освіти.

Розвиток політичної свідомості знаходився у тісному зв'язку з підвищенням навчання студентів. Про це свідчить зростання успішності політехніків і їх участь у науково-дослідній роботі.

У всьому багатогранному житті інституту помітну роль відігравали дівчата. Успішна побудова соціалізму здійснювалась у тісному взаємозв'язку з формуванням нової людини. Соціалістичні перетворення викликали до політичної діяльності і дівчат. Комсомол став школою їхнього ідейно-політичного виховання, формування у них якостей громадського організатора, агітатора, пропагандиста. Про те, як новий суспільний лад відкрив доступ дівчаткам до участі у всіх ділянках життя, можна прослідкувати на багатьох біографіях студенток ОПІ.

Наприклад, Р.Беліловська. Дочка робітника із Березівки. Працювати почала з 12 років. Була слюсарем механічного заводу. В 1924 році вступила до комсомолу. Виконувала різні комсомольські доручення. Брала участь в організації Комуністичного дитячого руху. Разом із ровесниками допомагала жінкам оволодівати грамотою.

В 1926 році районний партійний комітет рекомендував її на курси по підготовці до вступу в вуз. Після них Беліловська поступила в Одеський політехнічний.

В 1935 році дівчина писала в вузівській газеті: "Хіба може бути щасливіше життя, ніж працювати, вчитись, брати участь у побудові соціалізму, почувати себе самостійною і приносити користь не тільки батькам, але й суспільству.

Чи могла коли-небудь жінка-робітниця мріяти про вищу школу, про те, щоб стати інженером. Тільки наша ленінська партія і радянська влада відкрила жінці шлях до навчання, зробила її рівною у правах з чоловіком, дали їй можливість стати активним будівником соціалізму".

Про політичну активність молоді ОПІ свідчать численні починання, ініціатива комсомольців. Так, партійна і комсомольська організації підтримали пропозицію про написання історії інституту. Була створена

комісія для написання історії. Члени комісії звернулися до викладачів вузу, співробітників, студентів з проханням допомогти у збиранні матеріалів. Однак різні суб'єктивні моменти перешкодили здійснити це починання.

В розвитку і зміцненні комсомолії інституту були значні труднощі, пов'язані з наявністю в його середовищі вихідців із непролетарських верств, носіїв дрібнобуржуазних поглядів. Так, було виключено з партії колишнього секретаря комсомольського осередку. Плісара за те, що він приховав своє походження та за діяльність, несумісну з перебуванням у партії. Великі претензії громадськості інституту були пред'явлені до секретаря комітету комсомолу Серебра і членів комітету Леві та Черняка.

В своїй діяльності вони порушували принципи класового підходу до суспільних явищ. Всі були усунені від керівництва комсомолом.

В цих умовах комуністи і комсомольці посилили роботу по ідейно-політичному вихованню молоді, підняттю класової пильності юнаків і дівчат.

У цей час в передовій статті газета "За індустріальні кадри" писала:

"Партійна і профспілкova і комсомольська організація повинні розширювати масову політико-виховну роботу, щоб підняти ідейний рівень усього студентства і, передусім, комуністів. Стати ближче до студентської маси, знати її настрої і потреби, щоб своєчасно і вірно на них реагувати. Завдання парторганізації посилити керівництво комсомольською організацією, підняти внутріспілкову роботу".

Результатом посилення ідейно-політичного виховання комсомольців був той факт, що в інституті успішно розвивалось соціалістичне змагання між факультетами, групами, окремими студентами. Особливе значна робота була проведена комсомольською організацією хімічного факультету. Цей факультет на протязі ряду років утримував перехідний Червоний прапор.

Соціалістичне змагання серед молоді досягло значного рівня. Про це свідчить, зокрема, той факт, що комітет комсомолу від імені студентів ОПІ викликав на змагання комсомольську організацію водного інституту.

Значних успіхів досягла комсомольська організація інституту в розвитку оборонної і спортивної роботи. В 1935 році, наприклад, 446 чоловік здали норми на значок "Готовий до праці і оборони", ще 496 юнаків і дівчат були "охоплені", складанням норм. В цей час відбулося відкриття спортивного залу. Це дало можливість організувати діяльність спортивних гуртків і здачу норм ГТО для дівчат. Створено 27 волейбольних команд, гімнастичних гуртків. Кращими волейбольними командами були: чоловіча загально технічного факультету і жіноча-хімічного. Кращими важкоатлетами інституту вважалися студенти Колосов і Фандеев.

В результаті великих зусиль радянський народ під керівництвом Комуністичної партії достроково виконав завдання другої п'ятирічки. В нашій країні були ліквідовані експлуататорські класи, встановлено суспільну властивість на засоби виробництва.

В Радянському Союзі була досягнута соціальна і ідейно-політична єдність народу, зміцнилася дружба народів, розвивався патріотизм і інтернаціоналізм.

У прийнятій у 1936 році на УІІ Надзвичайному з'їзді Рад новій Конституції проголошувалось, що соціалізм у нашій країні побудований. В першій статті Конституції вказувалось: “Союз Радянських Соціалістичних Республік є соціалістична держава робітників і селян”.

Поряд з великими соціалістичними перетвореннями в промисловості і сільському господарстві були досягнуті значні успіхи в створенні соціалістичної інтелігенції, в рядах якої успішно працювали вихованці Одеського політехнічного (індустріального) інституту.

Серед них І.Передерій, Г.Боресков, М.Варламов, В.Мартинівський, М.Волохович, Л.Ерліх, О.Большаков, Л.Кон, М.Іцкович, К.Олесевич, В.Атросенко, І.Соловей, О.Голомолзін, В.Мастеров та багато інших.

Таким чином, комсомольська організація вузу під керівництвом комуністів відіграла значну роль у формуванні інженерних кадрів соціалістичної промисловості, підготовці науково-дослідницьких і педагогічних кадрів. За роки будівництва соціалізму комсомол ОПІ перетворився у згуртовану організацію, здатну вирішувати завдання по вихованню політично-грамотних ідейно-загартованих радянських інженерів, вчених, педагогів.

(Далі буде).

Одеський політехнік

№44, 31 грудня 1971р.

Г.Гончарук, кандидат історичних наук,

В зборі матеріалів взяли участь аспірант

Г.Ткаченко і студент В Даниленко

ВИЩА ЛАНКА: ТРИ ЕТАПИ РОЗВИТКУ

XXIV з'їзд КПРС висунув як завдання історичної важливості “органічно поєднати досягнення науково-технічної революції з перевагами соціалістичної революції з перевагами соціалістичної системи господарювання, ширше розвинути свої, притаманні соціалізму форми поєднання науки з виробництвом”.

Успішно розв'язати це завдання, звичайно, зможуть люди, які поєднують в собі глибоке знання техніки, економіки та високе розуміння основ соціалістичного будівництва, відданість комуністичним ідеалам. Ще більшою мірою це стосується молодих спеціалістів народного господарства, яких науково-технічний прогрес неухильно залучає в центр виробничих та

соціальних відносин у колективі. За останнє п'ятиріччя в нашій країні підготовлено понад 7 мільйонів спеціалістів з вищою та середньою спеціальною освітою, які поповнили армію інженерів, техніків, економістів, науковців.

Вперше за всю історію існування мережі комсомольської політосвіти створено вищу ланку, як одну з трьох основних складових частин усієї мережі. Вона— для молоді, яка має вищу освіту, вивчила систематичні курси історії КПРС, політичної економії, філософії, наукового комунізму.

Важливою рисою діяльності щодо розвитку системи політичної освіти молоді в другій половині 60-х років є широке залучення вчених, молодих дослідників, активістів до вивчення стану ідеологічної роботи серед молоді та пошуків ефективних шляхів до її поліпшення. Всесоюзні, республіканські, вузівські конференції з проблем молоді дозволили узагальнити результати досліджень істориків, філологів, соціологів і впровадити їх у практичну діяльність комсомольських організацій щодо формування наукового світогляду юнаків і дівчат. Свідченням цього може бути той факт, що вже в 1970-1971 учбовому році вища ланка комсомольської політосвіти була піддана серйозним змінам. Так, з раніше існуючих форм у вищій ланці залишається тільки гурток “Молодь і суспільний прогрес”, а з'явилися нові: “Економічна політика КПРС на сучасному етапі і боротьба за її здійснення”, “Науково-технічна революція, її соціальні та економічні проблеми”, “Наукові основи управління виробництвом в період будівництва комунізму” та ін. В Одеській області діяв 101 такий семінар, де підвищували свої політичні знання 3460 чоловік, з них 2824 комсомольці.

Новий етап у розвитку вищої ланки мережі комсомольської політичної освіти тісно пов'язаний з рішеннями XXIV з'їзду КПРС, які підкреслювали з усією силою, що без високої громадської свідомості, внутрішньої зрілості людей комунізм неможливий. І ще раз ВЛКСМ значно перебудувала мережу політосвіти молоді. Особливо помітно це спостерігається у вищій ланці, на розвиток якої спрямована також постанова ЦК КПРС “Про поліпшення економічної освіти трудящих”. Кількість її програми збільшилася вдвічі. Серед них— “XXIV з'їзд КПРС про подальший розвиток сільського господарства” та ін. Це призвело до збільшення кількості семінарів до 148.

Посилена увага комсомолу до вдосконалення системи формування політичної свідомості молодих спеціалістів дасть їм змогу успішніше вирішувати завдання науково-технічної революції за умов комуністичного будівництва, сприяли якомога швидшому розвитку виробничих і соціальних процесів.

Г.Гончарук,
кандидат історичних наук.
Комсомольська іскра,
4 січня, 1972

Твої шляхи, комсомол! Напередодні великих випробувань.

Побудувавши соціалізм, Радянська країна вступила у новий етап розвитку— завершення створення нового суспільства і поступового переходу до комунізму. Перед партією і нашими народом повстали нові завдання по подальшому зростанню суспільного виробництва, підвищенню матеріального добробуту трудящих, поглибленню культурної революції.

У вирішенні цих завдань важлива роль відводилась Спілці молоді, зокрема, комсомольським організаціям учбових закладів.

В 125 вузах і 403 технікумах України одержали освіту 91 тисяча комсомольців.

В цих умовах Х з'їзд ЛКСМУ, що відбувся в листопаді 1937 року, закликав комсомольські організації активізувати справу комуністичного виховання молоді, поліпшити політичну пропаганду й агітацію.

В цей час чудовою школою політичного виховання і згуртування молоді була підготовка і проведення виборів до Верховної Ради СРСР (грудень, 1937 р.) до Верховної Ради республіки (червень, 1938 р.) до місцевих Рад депутатів трудящих (грудень 1939 р.).

Комсомольці Одеського індустріального інституту взяли найактивнішу участь у проведенні цих важливих політичних кампаній. Вони були агітаторами, допомагали трудящим міста вивчати положення про вибори, організовували зустрічі з кандидатами, забезпечували свої дільниці необхідною політичною літературою.

Пам'ятними для студентів тих років були збори по висуненню кандидатів у Ради депутатів трудящих із свого вузівського колективу. Студенти одноголосно назвали кандидатом у районну Раду депутатів трудящих Валентину Колесникову, комсомолку, студентку 3 курсу хіміко-технологічного факультету.

Ось кілька рядків з її біографії.

Народилася Колесникова у сім'ї робітника-слюсаря. Ще з шкільної лави активно включається в громадське життя. В березні 1934 року піонерська організація “передає” її в ряди Ленінського комсомолу. Уже в перші дні навчання в індустріальному інституті Валентина бере участь в оборонній та агітаційно-масовій роботі. На першому курсі вона— староста політшколи, на другому— організатор стрілкового гуртка, учасники якого за два тижні склали нормативи на всі ступені. За це організаторові гуртка і всім його учасникам оголошується подяка в наказі інституту..

Валентина Колесникова організовувала також гуртки по підготовці до складання норм на значок ГПО I ступеня та гурток ПВХО. І тут вона досягла успіху.

В 1938 році Валентина Колесникова бере участь у вузівських змаганнях стрільків і займає друге місце серед жінок. 8 березня Колесникову нагороджують грамотою за відмінну оборонну роботу. В час передвиборної кампанії Валентина була агітатором у будинках №7 та №9 по вулиці Карла Маркса.

Ось як писали газети про агітатора Валентину Колесникову: “З нетерпінням чекають домашні господарки свого агітатора, який завжди приносить їм цікаві останні вісті... Валя не лише сама читає, але й вчить самостійно знайомитись із соціально-економічною літературою, домогосподарки проводять політінформацію на заняттях, які організує агітатор”...

Валентина Колесникова і її ровесники були тим поколінням молоді, яке все своє свідоме життя виховувалося на боротьбі радянського народу за побудову нового суспільства. Це покоління стало типовим носієм нових соціалістичних суспільних відносин, гідним послідовником бойових і трудових традицій радянських людей.

Як свідчать документи тих років, активною участю у виборах комсомольці ОП здобули якості більшовицьких агітаторів.

Поряд з розвитком політичної свідомості молоді комсомол інституту організаційно гуртував свої ряди. Так, за 1937–38 учбовий рік організація збільшилась на 150 чоловік. І це виключно за рахунок прийнятих в Спілку молоді. Цей час характерний також створенням міцного комсомольського активу, очищенням його від випадкових людей.

І все ж, зробити ще потрібно було чимало. Понад 300 політехніків залишалися поза Спілкою молоді, 15 комсомолок-матерів не відчували уваги й підтримки комітету ЛКСМУ, не велась виховна робота серед молоді студентської їдальні в гуртожитку. Гуртки діяли періодично. Потребувала підтримки фізкультурна робота.

Ці питання були підняті і доповіді комітету ЛКСМУ на звітно-виборних зборах організації 22 жовтня 1938 року.

Значне місце в діяльності комітету комсомолу займала боротьба по підвищенню академічної успішності студентів.

В цій справі комсомолу допомагали комуністи. Форм допомоги були різними. Це і наслухування на парткомі питань про участь комсомолу у підвищенні успішності і виховній роботі, і допомога в підготовці та проведенні зборів, вироблення колективних рішень з найважливіших проблем життя студентів тощо.

Комуністи були авангардом в навчанні, подавали приклад свідомого відношення до своїх обов'язків. Так, члени партії механічного факультету “поламали традицію” про те, що студент, який веде громадську роботу не може добре вчитися. За перший семестр 1937–38 учбового року відмінних оцінок на факультеті було 53,8 проц., а в студентів – комуністів – 60,2 проц., За другий семестр усіх відмінних оцінок – 53,2 проц., а в студентів комуністів – 62,2 проц.

Комітет комсомолу став більше уваги приділяти пошукам нових форм підвищення академічної успішності і виховання студентів.

В 1938–39 навчальному році комітет ЛКСМУ разом з профкомом провели індивідуальні “прикріплення” членів комітету ЛКСМУ і профкому до груп першого курсу, в котрих створилось загрозливе становище з оволодінням дисциплінами. Через академоргів комітет комсомолу здійснював контроль за якістю підготовки і складання заліків та екзаменів. Секретар комітету Константинов постійно цікавився, що заважає студентам краще вчитися, особисто відповідав за групу «В» енергетичного факультету. Тут він подав значну допомогу в «піднятті» успішності й дисципліни.

Кращі студенти інституту заносилися на Дошку пошани, наказом Народного комісара загального машинобудування СРСР визначались державні стипендіати. Серед них у 1939–40 навчальному році – студенти п'ятого курсу механічного факультету І.Нікіфоров, п'ятикурсниця хіміко-технологічного Г.Манакіна, студент електрофакультету В.Параїл та ін.

Інститут з року в рік збільшував кількість випускників. В першому семестрі 1940–41 навчального року випущено 179 інженерів. Таким чином, до 1 лютого 1941 року загальний підсумок випущених вузом інженерів різних спеціальностей сягає 3430.

Серед випускників довоєнних років були К.Заблонський, М.Похило, І.Соловей, В.Шуть та ін.

Партійний комітет інституту організовував теоретичні конференції з проблем вивчення ленінської теоретичної спадщини. Учасникам конференції були вчені і кращі студенти. Перша така конференція відбулася у квітні, а друга в червні 1939 року. Науковим консультантом став викладач кафедри марксизму-ленінізму І.Волинський.

На конференціях заслухано і обговорено багато доповідей по працях В.І.Леніна.

Серед доповідачем особливо відзначився студент-дипломант, член партійного бюро Безпалько.

Важливе значення у виховній роботі юнаків і дівчат інституту приділялось стінним газетам. На честь 1 травня 1939 року редакція багатотиражки “За індустріальні кадри” і профком механічного факультету провели конкурс на кращу стіннівку. Кращими виявились газети третього курсу, які добре висвітлювали життя факультету, були чудово художньо оформленими. Членів редколегій відзначено преміями.

У відповідь на постанову ЦКЛКСМУ від 7 березня 1939 року в республіканському соціалістичному змаганні вузів колектив інституту прийняв виклик Одеського інституту консервної промисловості. Уклали угоду про соціалістичне змагання в академічній і науковій роботі, в підготовці до нового навчального року, політико-масовій і культурній діяльності, поліпшенні побуту студентів.

Особливе значення в угоді приділялося оборонній роботі. І це не випадково. Міжнародне становище з кожним роком погіршувалось. Фашистська Німеччина приступила до виконання загарбницьких планів

щодо Європи і мобілізації всіх засобів для нападу на першу і єдину в світі соціалістичну державу— Країну Рад.

У зв'язку з цим молодь інституту взяла на себе такі зобов'язання:

- Кожен студент повинен оволодіти однією оборонною спеціальністю.
- Провести між факультетські стрілкові змагання.
- Провести стрілкові змагання із студентами консервного інституту.

Взяли також конкретні зобов'язання по підготовці ворошиловських стрілків і класних стрілків, кулеметників, ручних і станкових кулеметів, інструкторів стрілкового спорту, водіїв мотоциклів і автомашин, інструкторів стрійової підготовки, ворошиловських вершників, снайперів, значкістів ПВХО та ін.

Розвитку соціалістичного змагання за кращу оборонну роботу сприяли рішення ЦК ВЛКСМ і Центральної Ради Тсоавіахіма про соціалістичне змагання на кращий вуз з оборонно-масової і фізкультурної роботи.

В Одеському індустріальному інституті розгорнулось широке змагання між окремими студентами, групами і факультетами. Комунисти і комсомольці стали ініціаторами і організаторами усіх починань, спрямованих на поліпшення військової підготовки юнаків і дівчат.

Після напруженої учбової і організаційної роботи перше місце у змаганні між факультетами зайняв механічний. Його колектив виконав усі соціалістичні зобов'язання. Оборонною роботою тут керував студент Авагностопуло. Він особистим прикладом захоплював товаришів.

На факультеті підготовлено чимало відмінників оборонної роботи. Серед них Івашин, Железняк, Розквіта, Попов, Столяр, Молчановський, Шарахович та ін.

Комунисти подавали приклад в оволодінні військовими знаннями. Партійний комітет висунув гасло: “не буде жодного комуніста в нашій організації, котрий би не оволодів військовою спеціальністю”.

В результаті великої організаційної роботи Теоавіахімівська організація інституту на 9 люте 1940 року нараховувала 917 членів, з них— 48 комуністів і 619 комсомольців.

З них склали по чотири оборонні норми 250 чоловік, по три— 274, по дві— 263, одну— 366 .

Чимало студентів оволоділи 10-17 оборонними спеціальностями. Це, наприклад, Рябой, Куліш, Михайлов, Камінський, Яловой та ін.

Страхотливі дими пожарищ наближалися до кордонів Країни Рад. Радянські люди під керівництвом Комуністичної партії наполегливо працювали по зміцненню оборонної могутності держави. Разом з ними докладав усіх зусиль і Ленінський комсомол.

В час, коли на кордонах СРСР з'явилися гітлерівські полчища, необхідно було шукати нові, ефективні форми оборонної роботи серед молоді.

Весною 1941 року ЦК ВЛКСМ одобрив ініціативу комсомольців Південно-трубного Нікопольського заводу про організацію постійних оборонно-фізкультурних підрозділів і запропонував усім комсомольським

організаціям створити такі підрозділи. ЦК ВЛКСМ роз'яснив, що порушення дисципліни в оборонно-фізкультурних підрозділах потрібно розглядати, як порушення статуту ВЛКСМ.

Незабаром відбулися відкриті комсомольські збори механічного факультету Одеського індустріального інституту. У резолюції вони підкреслили: “Враховуючи складне міжнародне становище, збори закликають усю молодь докласти зусиль для забезпечення зразкової військової дисципліни в оборонно-фізкультурному підрозділі”.

В цей час з'являються також нові форми фізкультурної роботи. З метою виховання у комсомольців мужності, витривалості, сили ЦК ВЛКСМ прийняв рішення про проведення всесоюзного кросу. 9, 16 і 21 січня 1941 року комсомольці Одеського індустріального інституту провели перший крос. В ньому взяли участь 605 членів Спілки з 750. З них на значок ГПО першого ступеня склало 476, а ГПО другого ступеня—154 комсомольці. Таким чином, комсомольська організація вузу під керівництвом комуністів у передвоєнні роки доклала чимало зусиль, щоб озброїти юнаків та дівчат знаннями військових спеціальностей, загартувати фізично. Колектив інституту наполегливо готувався дати гідну відсіч ворогу, стати на захист своєї Вітчизни, соціалістичних завоювань радянських людей.

(Далі буде).

Одеський політехнік,

№1, 8 січня 1972 р.

Г.Гончарук, кандидат історичних наук.

В зборі матеріалів взяла участь студентка

В. Даниленко.

Твої шляхи, комсомол!

Екзамен на вірність батьківщині.

Червень 1941 року Радянські люди продовжують дивувати світ досягненнями в побудові нового суспільства. Юнаки й дівчата Країни Рад, як і всі трудящі, перебивають рекорди в промисловості, сільському господарстві, успішно оволодівають науками, створюють неперехідне в літературі й мистецтві.

Нові успіхи були і на рахунку комсомольців Одеського індустріального інституту. Вони успішно склали літню сесію. Цікавою формою підготовки до екзаменів було змагання за дострокове складання домашніх завдань. Ініціатором його була газета «Комсомольская правда», а першими в Одесі підтримали починання студенти індустріального інституту. Це була група «А» першого курсу електротехнічного факультету, де комсоргом був Кравчук.

Розгорнувши індивідуальне змагання, студенти цієї групи засвідчили відмінні знання на перших екзаменах.

Виконуючи рішення ЦК ВЛКСМ про те, що кожен студент має оволодіти щонайменше однією іноземною мовою, комітет комсомолу інституту разом з кафедрою іноземних мов були випущені спеціальні стінні газети.

До середини червня вже деякі групи склали екзамени і студенти готувалися до сільськогосподарських робіт, а четвертокурсники виїхали на виробничу практику. Колектив інституту готувався до нового набору. Пройшов день відкритих дверей. В лабораторіях та кабінетах, на допоміжних підприємствах випускники середніх шкіл знайомилися з спеціальностями вузу. В цей день демонструвалися науково-технічні популярні кінофільми.

Партійний комітет організував вечір зустрічі професорів інституту з батьками абітурієнтів. На вечорі виступив професор В. Добровольський та ін.

Газета “За індустріальні кадри” широко висвітлювала хід літньої сесії. 12 червня 1941 року редакція пообіцяла, що наступний номер буде присвячено виступам науковців про зміцнення зв’язків дослідників з промисловими підприємствами.

Однак в наступному номері багатотиражки було опубліковано виступ Голови Державного комітету оборони та матеріали про мобілізацію всіх сил і засобів вузу для оборони країни.

Сесію перервала війна. Окупувавши дванадцять західно-європейських держав, фашисти кинули проти Країни Рад 190 дивізій, 3700 танків, 5 тисяч літаків, 50 тисяч гармат і мінометів. Над соціалістичною країною нависла смертельна небезпека.

...На всіх факультетах Одеського індустріального інституту проходили мітинги, партійні і комсомольські збори. Учасники їх запевняли, що не пошкодують сил і самого життя для відсічі німецько-фашистським загарбникам.

На мітингу колективу інституту виступаючі вносили конкретні пропозиції. Професор В.Добровольський говорив:

–700 інженерів і техніків ВНІТОМАШу, якими я керую, віддають себе у розпорядження командування, щоб грудьми захищати нашу Вітчизну.

–Треба подесятерити наші сили, віддати всі знання для допомоги славній Червоній Армії,– сказав доцент В.Давидов.

У резолюції студенти, викладачі, робітники та службовці Одеського індустріального інституту записали:” В будь –яку хвилину колектив готовий виконувати будь-яке завдання нашого командування. Всю науково-дослідну роботу ми проводитимемо лише для оборонних цілей”.

Однак на цьому мітингу не всі політехніки були присутніми. Чимало знаходилося уже на фронтах. Серед них вихованці комсомолу, секретарі комітету довоєнних років Константинов, Заблонський, Кригель, Лук’янов,

Пазолик. Чимало студентів добровільно вступили до лав Червоної Армії, поступили у військові училища, військову академію ім. Фрунзе.

– Не дивлячись на те, що навчальний рік закінчився, – згадує колишній директор інституту М.Волохович, – у вуз почали з'їжджатися викладачі й студенти, вони прохали зарахувати їх у ряди захисників міста.

Згідно рішення місцевих партійних і радянських органів велика група комсомольців виїхала у села області для подання допомоги колгоспникам у збиранні врожаю. Чимало юнаків і дівчат направив комітет комсомолу у відання військового командування для заведення фортифікаційних споруджень на підступах до Одеси. Значна частина комсомольців інституту взяла участь в героїчній обороні міста. Ворог був певен, що достатньо двох-трьох днів і долю осажденного міста буде вирішено. Однак проходили тижні, а мужні захисники посилювали опір.

В перші дні оборони міста були створені військові підрозділи при райкомах і міськкомі комсомолу і напіввійськові при первинних комсомольських організаціях. Серед них – і в Одеському індустріальному інституті. У всіх вузівських корпусах цілодобово несли вахту пожежні, патрулювали групи бійців протиповітряної оборони. Організатором оборонної роботи в інституті була партійна організація. Комсомольців розставляли на найвідповідальніших ділянках. Створили велику групу агітаторів для проведення роз'яснювальної роботи серед колективу.

Приклад для молоді у справі самовідданого захисту рідної землі подавали комуністи. Серед них один з ветеранів партійної організації вузу І.Передерій. Сміливо і відважно він командував батареєю зенітного полку під Одесою. В жорсткому бою, поранений, командир не залишав бойових позицій, продовжував керувати вогнем по ворожих літаках.

Серед перших політехніків, хто прийняв бій під Одесою і воював усі дні оборони міста, був викладач основ марксизму-ленінізму Д.Бойко. Кожен день його військового життя – це прояв мужності й хоробрості. Берегова батарея, якою він командував, вела жорстокі бої з переважаючими силами ворога. Переважаючими по чисельності, але не по мужності.

Під керівництвом викладачів інституту студенти брали участь у проектуванні і виготовленні стаціонарних вогнеметів. До речі, завдяки раціоналізаторському нововведенню, вогнемети політехніків нищили ворога на значно дальшій відстані, ніж вогнемети, котрі були на озброєнні армії.

Під керівництвом професора Е.Лопатто, доцентів М.Валамова, В.В'язова, П.Крайнього та інших почалось виготовлення пляшок із горючою сумішшю для боротьби з ворожими танками і самохідками, а також – детонаторів для гранат і мін.

Все це робили комсомольці вузу, передусім, студенти – хіміки. Чимало членів Спілки молоді інших факультетів працюють у цей час на оборонних заводах, зокрема, на Січнівці. Там під керівництвом конструктора Л.Богдановича вони випускають так звані “Одеські танки”.

В цей час фашистські орди сунули до Москви. На цьому найвідповідальнішому напрямку стримували ворога кращі сини й дочки нашого народу. Серед них і одеські політехніки. Один з них – випускник вузу, вихованець комсомолу М.Гланцев. Ось що про його подвиг писала газета:

“Пам’ятний день жовтня 1941 року. Комісар готував їх до атаки. “Старички” по-діловому ладнали гострі гартовані багнети до воронених стволів гвинтівок. Підбадьорювали “необстріляних”. А в холодному лісі під Тихвіном застигла непорушна тиша. Здавалося немає на землі ні війни, ні горя, а існує лише ця тиша! Але ось вона зірвалася криком “ура” і бійці пішли вперед.

За кожним деревом чатувала смерть, хована до пори в коротких стволах німецьких автоматів. Кожен був під прицілом ворога. Але люди з червоними зірками на сірих шапках вперто атакували. Він відчув сильний удар, нерозуміюче подивився на розтрощену розривною кулею праву руку і впав у сніг, що зразу зачервонів. Його кров’ю. Автоматні черги піднімали численні фонтанчики снігу. Бризки падали йому в лице, на поранену руку. Одна куля ковзнула по касці, друга злою осою впила в плече, але... Він вперто намагався повзти за солдатами.

...Від великої втрати крові він ослаб і в його затуманеному мозку почало плутатися минуле й сучасне. Вулиці революційного Петрограда, батько, що повернувся з громадянської війни, бої на Орієнбауманському п’ятачку. Ні, ні, він не повинен втрачати свідомість.

Помічає гітлерівців , які перебігають від дерева до дерева... Не поспішаючи, лежачи, зняв з пояса останню гранату, Зажав її між колінами і звів. Зубами відкрив “вікно”, витяг з карману детонатор і заклав його в гранату.

–Тепер все... Живим не дамся.

Відвів розбиту кисть у бік, оголив руку і кістками передпліччя почав писати “ Ленін” Це – рапорт Батьківщині і партії.

Гітлерівці! Треба зірвати гранату! Один з німців підняв автомат.

Якщо вже помирати, то помирати з піднятою головою, вирішив Гланцев, і, обіпершись на ліву руку, намагався підвестись.

–Вогонь! скомандував офіцер. Вбивця, одягнутий в форму гітлерівської армії, спокійно нажав на спусковий курок. Куля попала в каску і рикошетувала.

Але де ж граната? Скопив очі і побачив, що вона лежить поруч – відповз, коли писав “Ленін”. Ногами підтягнув її до себе і схопив за ручку. Німці помітили, та вже було пізно. Зібравши останні сили, кинув гранату.

І потім , повільно повертаючись звідти, з небуття, він почув слова комісара полку :

–Воювати так, як воює боєць Гланцев.

...Коли інститут готувався до евакуації, комсомольці демонтували і відправляли морем обладнання лабораторій, кабінетів, унікальні прилади, інструменти, технічну документацію. Адреса відправлення: Ростов–на Дону.

Згідно з розпорядженням Одеського обкому КП(б)У і облвиконкому 26 липня 1941 року туди евакуювався і вузівський колектив. Із сім'ями. Всього 1200 чоловік. Оскільки транспорт не зміг забезпечити усіх, а лише старих і дітей, студенти й викладачі вирушили пішки по Миколаївській дорозі. Але не всі дійшли до Ростова. Чимало комсомольців по дорозі влилися у лави Червоної Армії, чимало стало працювати на підприємствах Донбасу. А ті, хто дійшов до Ростова, скоро виїхали вглиб країни.

На багатьох важливих напрямках боротьби і діяльності радянського народу знаходились вихованці комсомольської організації Одеського політехнічного (індустріального) інституту.

Коли голодом і варварським бомбардуванням фашисти хотіли знищити Ленінград, разом з мешканцями міста стали на його захист представники різних народів країни. Серед захисників був і колишній комсомольський секретар Одеського індустріального Олександр Пазолик. В боях під Ленінградом він наклав своїм життям.

...Численні партизанські загони при підтримці місцевого населення громили фашистські гарнізони й штаби, руйнували дороги, мости, пускали під укіс ешелони. В 1942 році на боротьбу лише з українськими партизанами гітлерівське командування кинуло 120 тисяч солдат і офіцерів.

Серед героїчних партизан були і вихованці комсомольської організації Одеського індустріального інституту. В Харківському держархів знаходиться лист командира одного із найбільших з'єднань народних месників О. Сабурова, в котрому вказується, що колишні студенти Одеського індустріального інституту Калашников і Щитов добре воювали. Вони були не замінимими спеціалістами серед партизан-піротехніків.

Не припинявся опір окупантам і в Одесі. Як відомо, за завданням партії тут залишився для підпільної роботи професор Е.Лопат то. Це він готував міни для групи радянського розвідника М.Герта.

Велику допомогу підпіллю подавав доцент Одеського індустріального інституту В.Дірацу, який в час окупації працював у електромережі міста. Це з його допомогою врятовано від ворога майже 50 трансформаторів, відстрочено введення окупантами в дію цеху суперфосфатного заводу. Найбільшу допомогу подав В.Дірацу для переправлення в катакомби радянських патріотів.

До речі, разом з наставником підпіллю допомагали його учні, вчорашні студенти Г.Орсік та ін.

Війна— це не лише поле битви, Це і героїчна праця в тилу по забезпеченню армії її всім необхідним. Знання одеських політехніків були потрібні для оборонних підприємств. Серед тих, хто самовіддано працював у тилу, були комсомольці, колишні стипендіати державних стипендій І.Нікіфоров, В.Параїл та ін.

Про мужність, хоробрість, самовідданість вихованців комсомольської організації інституту свідчать численні нагороди, котрих удостоєні одеські політехніки. Це Є.Смех, С.Мак, Г.Манакін, А.Васютинський та ін.

...10 квітня 1944 року війська третього Українського фронту звільнили Одесу, Трудящі міста із сльозами радості зустрічали воїнів Червоної Армії. Почалася відбудова міста. Хоча корпуси Одеського індустріального лежали в руїнах, 24 квітня 1944 року розпочались заняття на механічному і електротехнічному факультетах. На перших лекціях було присутніми 78 студентів.

Однак колектив вузу швидко зростав. Якщо 20 квітня на теплотехнічному факультеті було 4 чоловіки, то на початку травня цього ж року їх кількість зросла до 86.

Колектив інституту невпинно працював по забезпеченню учбового процесу, створенню умов для розгортання наукової роботи. Партійні збори вузу 17 вересня 1944 року прийняли рішення обладнати силами викладачів і студентів учбові лабораторії. За виконання цього рішення активно взялися комсомольці. На цей час організація нараховувала 185 членів Спілки молоді. Вони працювали під гаслом: “Хочеш вчитися— відбудуй вуз”.

Студентські бригади теслярів, слюсарів, малярів, штукатурів працювали з великим піднесенням. Однак чимало політехніків у цей час ще воювали. Серед них перший секретар комсомольського осередку інституту, начальник політвідділу танкового полка М.Чумаченко, секретар комітету ЛКСМУ 1940 року К.Заблонський.

Таким чином, вихованці комсомолу— політехніки з честю пронесли крізь вогонь випробувань Вітчизняної війни вірність Батьківщині, справі Леніна, комуністичним ідеалам.

(Далі буде)

Одеський політехнік

№2, 15 січня 1972 р.

Г.Гончарук, кандидат історичних наук.

В зборі матеріалу взяли участь

студенти І.Скрипник та Н.Вичужаніна

Твої шляхи, комсомол !

На горизонті— комунізм

На межі 50-х і 60-х років Радянський Союз досяг ще вищого ступеню в будівництві комунізму. Про це свідчили досягнутий рівень виробничих сил, суспільних відносин і культури радянських людей. Успішно здійснювалися плани соціалістичного будівництва в країнах народної демократії. У змаганні двох світових систем соціалізм одержав нові перемоги. Його доля у

світовій промисловій продукції зросла з 27 процентів у 1955 році до 38 процентів у 1965 році. Вперше в історії суспільства людина піднялася в космос. Це був вихованець Ленінського комсомолу комуніст Юрій Гагарін.

В результаті народної революції від капіталізму відпала і стала на соціалістичний шлях розвитку Куба. Переможний прапор соціалізму вперше замайорів над Західною півкулею.

Підводячи підсумки перемог партії й радянського народу, XXI– й з'їзд КПРС (1959р.) зробив важливий висновок: соціалізм в СРСР одержав повну, викінчену перемогу. Країна Рад в результаті напруженої творчої праці людей вступила в період розгорнутого будівництва комуністичного суспільства.

Наукове обґрунтування досягнень радянського народу було дано в новій Програмі партії, прийнятій в 1961 році на XXII з'їзді КПРС. В результаті самовідданої праці радянського народу, теоретичної і практичної діяльності Комуністичної партії,— говориться в Програмі,— людство одержало реально існуюче соціалістичне суспільство і перевірену на практиці науку про побудову соціалізму. Стовпова дорога до соціалізму прокладена. По ній іде уже чимало народів. По ній рано, чи пізно підуть всі народи”.

Нова Програма партії— це програма будівництва комунізму. Вона опирається на принципи марксизму-ленінізму, творче узагальнює практику будівництва соціалізму в СРСР та інших соціалістичних країнах, враховує досвід революційного руху в усьому світі і несе колективну думку партії. В Програмі партії знаходять дальший розвиток ідеї класиків марксизму-ленінізму про комуністичний лад. **“Комунізм— це безкласовий суспільний лад з єдиною загальнонародною власністю на засоби виробництва, повною соціальною рівністю всіх членів суспільства, де поруч із всебічним розвитком людей зростуть і виробничі сили на основі науки й техніки, котрі постійно розвиваються, всі джерела суспільного багатства поллються повним потоком і здійсниться великий принцип “від кожного— за здібностями, кожному— за потребами”. Комунізм— це високоорганізоване суспільство вільних і свідомих трудівників, в якому здійсниться громадське самоуправління, де праця на благо суспільства стане для всіх першою життєвою потребою, свідомою необхідністю, здібності кожного будуть застосовуватись з найбільшою користю для всіх”.**

Побудова комунізму, підкреслюється в Програмі, пов'язана з вирішенням трьох взаємозв'язаних завдань: створення його матеріально-технічної бази, розвиток комуністичних суспільних відносин і виховання нової людини.

Закликаючи всіх трудящих з новою силою продовжувати будівництво комуністичного суспільства XXII з'їзд КПРС знову підтвердив, що головним завданням комсомолу було і є комуністичне виховання молоді, тобто виховання у юнаків і дівчат ідейної переконаності, комуністичного відношення до праці, суворого дотримання принципів і норм комуністичної

моралі, підготовки гармонійно всебічно розвинених молодих творців нового ладу.

Важливим етапом у справі здійснення програмних накреслень партії став семирічний план розвиток народного господарства. Особлива роль у вирішенні економічних завдань відводилась науково-технічному прогресу, основаному на бурхливому розвитку науки і максимальному запровадженню її досягнень у виробництві. Виключна увага приділялась зміцненню зв'язку науки з практикою, наближенню наукових закладів до виробництва.

Колектив Одеського політехнічного інституту разом з усіма трудівниками країни включився у виконання завдань п'ятирічки.

У відповідності з рішенням партії та уряду Про зміцнення зв'язку школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти в СРСР" в ОПІ були здійснені важливі заходи по перебудові навчання і виховання молоді. Так, в інституті була проведена велика робота по цільовому набору. Багато викладачів виїхали в Ізмаїл, Котовськ, Білгород-Дністровський, а також в міста інших областей. На крупних підприємствах, будовах, електростанціях вони заключили договори по відрядженню на навчання кращих виробничників. В результаті студентство інституту поновилося молоддю, котра мала повний життєвий досвід і виробничий стаж. В 1960 році на більшості факультетів ОПІ одна третина студентів першого курсу складалася з молоді, направленої навчатися за путівками промислових підприємств, будов, колгоспів та радгоспів.

Під керівництвом партійної організації комсомольці інституту значно активізували свою роботу по виконанню завдань семирічки. Діяльність комсомольської організації була багатогранною.

Важливого значення надавалось організаційному зміцненню рядів комсомолу. З цією метою в листопаді 1960 року відбувся пленум комітету комсомолу, на якому було переглянуто старий і обраний новий склад бюро комітету комсомолу з 11 чоловік. Секретарем став Б.Латьєв. За період з 10 жовтня 1959 року по 26 жовтня 1961 року було проведено 18 засідань пленуму комітету комсомолу, 22 засідання бюро комітету і 4 розширених засідань пленуму комітету.

Організаційному зміцненню комсомольської організації інституту сприяла також постійна увага від вищих комсомольських органів союзу. Неодноразово питання діяльності комсомолу ОПІ слухались на бюро і пленумі міськкому ЛКСМУ. Тут було викрито ряд недоліків у роботі вузівської організації та прийняті розгорнуті рішення по їх ліквідуванню

Важливою ділянкою активізації діяльності комсомольської організації ОПІ стала робота в групі. Так, наприклад, проводились семінари комсоргів груп з питань їх ролі в підготовці комсомольців до екзаменаційних сесій. В організації цих заходів комсомолу надавав допомогу член партійного комітету, відповідальний за учбову роботу О.Коритін.

Зростала ініціативність комсомольців, спрямована на піднесення ідейно-політичного та культурного рівня молоді. В 1959 році при комітеті ЛКСМУ інституту був створений університет громадських професій. Про

його призначення говорить сама структура цього починання. Він складався з п'яти факультетів: агітаторів – пропагандистів, перекладачів технічної літератури, журналістики, фізкультури і спорту та музичного факультету.

В квітні 1962 року відбувся XIV з'їзд ВЛКСМ, який поставив вимогу посилити ідеологічну роботу серед молоді, озброїти кожную молоду людину програмою боротьби за перемогу комунізму. Як завжди, важливу роль в справі згуртування рядів і підвищенню ідейно-політичного рівня молоді відігравала багатотиражна газета “За індустріальні кадри”. На її сторінках йшла мова про досягнення комсомольців у навчанні і вихованні, про досягнення комсомольців у навчанні і вихованні, про труднощі й недоліки в роботі комсомольських груп; про важливі починання молоді на різних ділянках життя політехніків. За дорученням комітету комсомолу в газеті працювали Бутко, Раєвський, Хімчук. В цей же час в інституті випускались вісім стіннівок. З них чотири – сатиричні. Працювала радіогазета. Широко застосовувалася крейдяна газета, котра стала цікавою формою комсомольської сатири на факультетах, жваво реагуючи на всі питання життя факультетів. Активну участь в роботі газет брали комсомольці Носник, Осадчий, Старець і інш.

З метою узагальнення роботи друку і виявлення кращих газет був оголошений конкурс стінної преси. На конкурсі були представлені всі стіннівки інституту. Особливі вимоги пред'являлись до високої ідейності і актуальності змісту, художнього оформлення, літературної та редакційної обробки. Перші місця зайняли газети хіміко-технологічного, механіко-технологічного, і економічного факультетів.

Комітет комсомолу ОПІ провів значну роботу по вивченню досвіду діяльності ВЛКСМ інших вузів країни. З цією метою були направлені комсомольські делегації в Московське вище технічне училище ім. Баумана, у Львівський та Каунаський політехнічні інститути. Тут одеські політехніки вивчили форми й методи роботи комсомольських організацій по підвищенню успішності та покращенню виховання студентської молоді.

Нових успіхів комсомольська організація досягла у справі мобілізації студентів на розширення науково-дослідної роботи. Народжені в перші роки життя інституту наукові гуртки постійно вдосконалювали свою діяльність. Роботою науково-студентського товариства та студентського конструкторського бюро керувала Рада АСТ. Керували Радою Олійник, Полін та член комітету комсомолу Савко. В дев'яти секціях НСТ об'єднувалися 450 студентів. На XXIII студентську науково-технічну конференцію було представлено 77 робіт. Найважливіші результати наукового пошуку молоді були опубліковані в 45-му збірнику студентських робіт. Серед них дослідження В.Головка “Існуючі методи випробування зубчатих редукторів”, (керівник доц. К.Заблонський), С.Гулевського “Нові методи виробництва зубчатих коліс” (керівник – доц. Г. Мигун), К.Кудринського “Застосування оперативного методу по вирішенню схем з вентелями (керівник – доц.Боржим). Високу оцінку на конференції

одержали роботи студентів– випускників Б.Бойка, Ю.Нагайдника, Є Кривенка, С. Шевцова та ін. В 1962 році СКБ виконало близька 80 замовлень підприємств. За активну участь в наукових дослідженнях групу студентів народжено грамотами МВССО УРСР, райкомом партії і ректором інституту. Кількість наукових студентських робіт постійно зростала. В 1965 році на 12 секціях наукової конференції було заслухано 140 робіт. З них 12 представлені на перший Всесоюзний конкурс студентських робіт.

Вихованці комсомольської організації ОПІ продовжували творчі пошуки, розвивали здібності і за межами інституту. Так, колишній секретар комсомольського бюро МТФ Коржан, пізніше секретар комсомольської організації одного з заводів Воронежу, був удостоєний золотої медалі ВДНГ за сконструйований ним прес. Директором Одеського заводу пресів став вихованець інституту Неізнаний, а головним інженером заводу радіальних верстатів– Грузнов. Успішно справлявся з роботою секретар посольства СРСР у Кубі випускник ОПІ В.Бондарчук.

Славні діла одеських політехніків все більше примножувались. Необхідно було про них розповісти. З цією метою XII комсомольська конференція (грудень 1962 року) доручила комітету комсомолу оформити куточок комсомольської слави, де систематично відображати рух за передові групи по вихованню активних трудівників комунізму: спорудити меморіальну дошку випускників і студентів інституту, котрі загинули в боротьбі за встановлення Влади Рад і в роки Великої Вітчизняної війни, а також Дошку пошани вихованців інституту, котрі займали високі посади в партійних та державних органах, в народному господарстві, в науці і культурі країни. Було також вирішено написати книгу – літопис комсомольської організації інституту.

В період розгорнутого будівництва комунізму Комуністична партія особливо вказувала комсомолу на необхідність посилення трудового виховання, що є одним з головних напрямків комуністичного виховання поряд с політичним і моральним. До того ж, будівництво інституту вимагало застосування фізичної сили молоді. В цих умовах комітет комсомолу вирішив щодня виділяти на будівельні роботи одну учбово-комсомольську групу.

(Далі буде)

Одеський політехнік

11 листопада 1972 року

У збиранні матеріалу взяли участь студенти: Н.Денисова,

А.Солдатенков, А.Роздорожна.

Твої шляхи комсомол!

Молодь інституту виконала великий обсяг робіт в Кароліна-Бугазі. Її руками був побудований спортивно-оздоровчий табір. Посаджено також 2400 дерев, 4800 декоративних кущів, 250 кущів винограду, викладено 180 куб.м. каменю. Де тільки не працювали політехніки. І на будівництві Палацу молоді, і на створенні міського парку ім. Леніна, і на колгоспних ланах.

З особливим ентузіазмом працювали комсомольці по створенню нової матеріальної бази інституту. Нібито перегукуючись зі своїми колегами 20-30 років, юнаки і дівчата без втоми споруджували нові корпуси. Ось як писала про них в ті дні багатотиражна газета: “На будівництві нового корпусу стає все жаркіше. Все нові студентські групи включаються в роботу. Робота дуже різноманітна: пересаджувати дерева, вирити траншею, піднести цеглу і розчин до місця будівництва. Добре попрацювала на будівництві група ТУ-42. Норму виконали на 120 процентів. Вони пересадили 80 дерев, розвантажили 200 тис. штук каменю, 8 тонн арматури, викопали 13 куб. метрів траншеї, піднесли 18 куб.м черепашника і 4,5 кубометрів розчину.

Студенти групи ТУ-21 обговорили ініціативу комсомольців гр.. ХМ-21 почали змагання за кращу групу на будівництві. Зобов’язалися по 10 годин працювати понад планом”.

Юнаки і дівчата інституту подавали руку допомоги й сільським трудівникам. Самовіддано працювали політехніки на збиранні кукурудзи в колгоспах Фрунзівського району. Вони виконали по 2-3 норми. Завжди попереду йшли комуністи і комсомольці. Фрунзівський районний комітет партії вказував у Почесній грамоті: “За період з 7 по 30 вересня 1961 року студенти інституту надали значну допомогу колгоспникам у збиранні і здачі державі кукурудзи”. Особливо відзначились групи Р-11, ЕПП-41, АТ-32, ЕПП-21, ЕПП-31, РК-12. 22 студенти ОПІ були нагороджені почесними грамотами Фрунзівського районного ЛКСМУ.

Про високу трудову свідомість комсомольців свідчить той факт, що вони гаряче відгукнулися на заклик партії взяти участь у зведенні важливих будов комунізму. Не випадково вихованці ОПІ люблять співати. “И в места, в которых мы бывали, люди в картах мира отмечали”. Так наприклад, про їх вклад у будівництво Південно-кримського каналу говорить назва вулиці селища “Красноармійська” – це вулиця Одеських політехніків. П’ять учасників цієї будови було нагороджено значком “Цілинник” і 16-грамотами ЦК ВЛКСМ.

Проте, молодь Одеського політехнічного інституту вмщала не тільки ударно працювати, але й змістовно відпочивати. В цей час підготовки до декади Українського мистецтва і літератури в Москві за загальними показниками і творчими досягненнями художня самодіяльність зайняла друге місце серед клубів і палаців культури Одеської області. Самодіяльний оркестр інституту завоював право брати участь на республіканському огляді в Києві, де ми зайняли друге місце по республіці. З великим успіхом він виступав на промислових підприємствах, палацах культури та клубах Дніпропетровська. З великим теплом про самодіяльність ОПІ відгукуються

робітники і студенти Ленінграду, куди виїжджала група в складі 149 чоловік. Про це свідчить, наприклад, відгук ленінградських студентів: “Від імені студентів висловлюємо глибоку подяку всім учасникам колективів художньої самодіяльності, керівникам колективів, директору клубу і представнику громадських організацій Одеського політехнічного інституту за великий концерт... Все, що ми бачили— це дуже добре. Це ваша гордість, честь і переконливий приклад творчості, коли стираються грані між художньою самодіяльністю та професійним мистецтвом. Велике сердечне вам спасибі. Приїздіть до нас ще!”

Фізичне виховання як важлива складова частина процесу формування нової людини займало значне місце в усій діяльності комсомольської організації інституту. Лише в 1962 році в ОПІ підготовлено 18 спортсменів першого, 57— другого, 204— третього розрядів. Часто вихованці ОПІ займали призові місця не лише в обласних, але й республіканських змаганнях. А в 1964 році в інституті проведено 130 спортивних змагань, у яких взяли участь 14051 чоловік. Підготовлено 7 майстрів спорту. Студент групи АТ-51 Едуард Сибіряков став олімпійським чемпіоном з волейболу, Галина Скотинюк, з групи ХО-12, призером чемпіонату серед юніорів.

Все більшу популярність набував туристичний клуб інституту. Члени тур клубу “Романтик” зібрали великий матеріал про історичну оборону Кавказу в роки Великої Вітчизняної війни.

В 1961 році був створений загін добровільної народної дружини. Він нараховував 1200 юнаків і дівчат. З них 109 комуністів. Дружинники ОПІ робили рейди в райони Жовтневого базару, під час яких були затримані спекулянти, злодії та інші порушники громадського порядку.

Поряд з великими успіхами в справі комуністичного виховання молоді найбільша комсомольська організація в області – організація ЛКСМУ ОПІ— в своєму розвитку переживала ряд труднощів, а також мала недоліки в роботі. Не були усунені факти порушення трудової дисципліни, громадського порядку окремими комсомольцями, були невстигаючі з різних предметів.

З метою успішного вирішення актуальних завдань у справі комуністичного виховання XIII комсомольська конференція ОПІ обрала новий комітет ЛКСМУ у складі 33 чоловік. Секретарем комітету комсомолу став О.Л.Нечаєнко, студент механіко-технологічного факультету.

У своїй резолюції конференція вказала: “Комітету комсомолу направити свою роботу так, щоб моральний кодекс будівника комунізму став законом життя кожного студента. Вважати центром всієї учбово-виховної роботи комсомольську групу. Ширше пропагувати і розвивати рух за передову групу по вихованню активних будівників комунізму. Взяти під дійовий контроль вивчення студентами суспільних наук”.

Як свідчать документи, комітет комсомолу у своїй повсякденній практиці виконував рішення конференції. Наприклад, 25 лютого 1965 року на засіданні комітету комсомолу інституту, котре проводилося спільно з кафедрою наукового комунізму, широко обговорювались питання

“Виховання нової людини— одне з найважливіших завдань будівництва комунізму”. Було вирішено провести конференцію на цю тему. Для проведення необхідної організаційної роботи за кожним з потоків призначався відповідальний з членів комітету комсомолу.

Зусилля комсомольської організації, керованої комуністами ОПІ, в значнішій мірі зумовили успішне виконання інститутом завдань семирічного плану.

(Далі буде)

Г.Гончарук

Одеський політехнік

18 листопада 1972 р.

В збиранні матеріалу

взяли участь

студенти: Н.Денисова,

А.Солдатенков, А.Роздорожна.

В ОДНОМ СТРОЮ

Револьюційна боротьба передової молоді разом з робітничим класом за визволення всіх трудящих від експлуатації була основою в русі юнаків та дівчат за національне визволення. В.І.Ленін підкреслював, що цілі більшовиків знаходять палку підтримку серед молоді. І, спрямовуючи молодь на вирішальні ділянки збройного повстання, не надавав першорядного значення національному походженню цих бійців. Важливо було те, що юнаки та дівчата стали під знамена робітничого класу. Цей самий принцип ліг в основу при створенні спілок молоді.

Боротьба за національну рівність була вельми складною. Це можна простежити на житті та діяльності молоді України, в тому числі Одещини. Об'єднанню зусиль молоді всіх народів передувала велика робота по згуртуванню юнаків і дівчат на місцях. Ця робота провадилась під керівництвом більшовиків. Вони вчили молодь вірно розуміти програму, гасла, доктрини різних партій і груп, вчили знаходити друзів і розпізнавати ворогів. Роз'яснювальна робота більшовиків сприяла тому, що спілки соціалістичної молоді, які виникли в 1917 році, переважно стали на позиції більшовиків.

При аналізі національного складу як більшовиків, що працювали у спілках молоді, так і членів спілок, відразу впадає в очі одна і та сама закономірність: наявність представників різних національностей.

Однак боротьба більшовиків на згуртування молоді на принципах пролетарської ідеології зустрічала шалений опір буржуазії. Класові вороги трудящих, не маючи об'єктивної основи для залучення на свій бік молоді, зверталися до почуття національної приналежності юнаків та дівчат, намагаючись націоналістичним дурманом затьмарити свідомість молоді. Так, багато зашкодила справі інтернаціонального згуртування трудящих

дрібнобуржуазна “українська комуністична партія” (УКП). Виступаючи з позицій національної самостійності, ця партія намагалася знайти підтримку серед молоді. В окремих губерніях діяли створені УКП так звані українські юнацькі спілки (Укрюси), де юнаки та дівчата виховувались на ідеях “демократії” Петлюри– Савинкова, на романтиці Запорізької Січі та махновської отаманщини. Існували різні сіоністські організації, в тому числі й молодіжні–“Євкомол”, “Югенд Паолей Цон”, “Макабі” та інші. Вони обґрунтували свою ідеологію на націоналістичній романтиці, коріння якої живилося дрібнобуржуазною психологією, звинувачували комуністичний рух в асиміляції єврейських робітників у загальній масі російського пролетаріату.

Розкладаючій діяльності буржуазних націоналістів серед молоді більшовики протиставили велику роз’яснювальну роботу, виконуючи вказівки В.І.Леніна про те, що спілці соціалістичних організацій молоді випадає величезне, благородне, зате й важке завдання – боротьба за революційний інтернаціоналізм, за соціалізм проти пануючого опортунізму, який перейшов на бік імперіалістичної буржуазії. Під час австро-німецької окупації на Одещині ця робота провадилася через нелегальні профспілки, фабрично-заводські комітети. Прикладом ефективності цієї роботи може бути політична активність молоді Одеси, участь юнаків та дівчат у загальному страйку українських залізничників.

Зростало прагнення молоді Півдня України до спільної боротьби з молоддю всієї країни за інтереси трудящих, за молоду Радянську республіку. Про це свідчить, наприклад, палка підтримка комсомольською організацією Одеси рішень ЦК РКСМ про проведення першої Всеросійської мобілізації комсомольців з Одеси рішень ЦК РКСМ про проведення першої Всеросійської мобілізації комсомольців з Одеси у вказаний строк від’їхала в ЦК РКСМ з тим, щоб вирушити на фронт. В цей час молодь Одеси проводжала комсомольців у III Українську армію.

Об’єднувальний рух молоді зростав день у день і набирав більш організованого характеру. Про це свідчить, наприклад, перший губернський з’їзд комсомолу (1919 рік), в якому брали участь представники Одеської, Миколаївської, Херсонської, Єлисаветградської, Балтської, Вознесенської та Очаківської організацій. З’їзд проголосив юнацький комуністичний рух Півдня України складовою і невід’ємною частиною РКСМ.

Свою вірність пролетарському інтернаціоналізму комсомольці південних районів України підтримували ділом. Так, виконуючи рішення II з’їзду комсомолу України, губернська організація оголосила мобілізацію на Польський фронт. Багато комсомольців пішли на фронт добровільно. Деякі повітові організації вирушали на фронт у повному складі.

По закінченню війни гасло “Все для війни!” було замінено на гасло “Все для відбудови народного господарства!” В.І.Ленін у цей час підкреслював, що відбудова великої промисловості Росії можлива лише у тому разі, якщо буде поставлений на належну висоту Донбас. Відбудова Донбасу перетворилась на всенародну справу. Комсомол України палко

відгукнувся на заклик вождя. Юнаки та дівчата виявили бажання власноруч відбудувати Донбас, були й комсомольці Одещини. Тут, як сонце у краплині води, відбилася спільність інтересів та цілей усіх трудящих. На шахтах і підприємствах Донбасу працювали українці, росіяни, білоруси, молдавани, грузини, вірмени, татари, латиші, литовці, киргизи та багато інших представників різних народів неосяжної країни.

Таким чином, об'єднувальний рух молоді на Півдні України зростав під керівництвом партії більшовиків, розвивався у боротьбі з українським націоналізмом та сіонізмом і став складовою частиною революційної боротьби робітничого класу за створення єдиної багатонаціональної Країни Рад.

Г.Гончарук,
кандидат історичних наук.
Комсомольська іскра,
16 вересня, 1972

**ЖОВТЕНЬ– МІСЯЦЬ ПРОВЕДЕННЯ ЛЕНІНСЬКОГО УРОКУ
“МИ–ПАТРІОТИ ІНТЕРНАЦІОНАЛІСТИ” НА ДОПОМОГУ
ПРОПАГАНДИСТАМ І УЧНЯМ, ТИМ, ХТО ЗАРАЗ ЗАЙМАЄТЬСЯ
ПІДГОТОВКОЮ РЕФЕРАТІВ, МИ АДРЕСУЄМО СТАТТЮ КАНДИДАТА
ІСТОРИЧНИХ НАУК Г.І.ГОНЧАРУК.**

КЛАСОВІСТЬ–ОСНОВА НАШОГО ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМУ

Марксизм-ленінізм, категорично відкинувши буржуазні теорії про винятковість окремих націй і рас, висунув найважливіші положення х національного питання: визволення всіх націй від гноблення можливо тільки за умови зникнення експлуатації одного класу іншим, людини людиною. “Тією ж мірою, якою буде знищена буде знищена експлуатація одного класу іншим, знищена буде експлуатація однієї нації іншою”,– говорить у “Маніфесті Комуністичної партії”.

Робітничий клас як виразник ін тесів усіх трудящих покликаний історією покласти край національному гнобленню, національній ворожнечі й неприязні між народами, які віками прищепляють панівні класи. Саме ідеологи робітничого класу вперше в історії людства поряд з рішенням соціальних проблем вказали на необхідність рішення соціальних проблем вказали на необхідність рішення національного питання як складової частини революційного процесу. У 1913 році В.І.Ленін писав, що національне питання потребує ясної постановки та рішення з боку всіх свідомих робітників.

Складовою частиною ідеології робітничого класу про ліквідацію класового гноблення стало положення про знищення національних привілеїв В.І.Ленін у праці “Критичні замітки з національного питання”, писав, що

національна програма робітничої демократії – це ніяких безперечних привілеїв жодній нації, жодній мові.

Марксизм-ленінізм вимагає надання рівних прав усім націям, незалежно від їхньої численності, економічного та культурного розвитку. “У нерозривному зв’язку з принципом повної рівноправності, – вказував В.І.Ленін, – стоїть забезпечення прав національної меншості”.

Розглядаючи питання про необхідність знищення національного гноблення, В.І.Ленін вбачав у забезпеченні повної рівноправності всіх народів неодмінну умову побудови соціалізму. “Перебудувавши капіталізм у соціалізм, пролетаріат створює можливість повного усунення національного гноблення: ця можливість перетвориться на дійсність “тільки” – “тільки”! – при повному проведенні демократії в усіх галузях, аж до визначення кордонів держави стосовно “симпатіям” населення, аж до повної свободи відділення”, – відповідав В.І.Ленін польським колегам на їхнє помилкове твердження про те, що самовизначення народу протирічить побудові соціалізму.

Усвідомлюючи складність розвитку міжнародних відносин у боротьбі за створення комуністичного суспільства, В.І.Ленін вчив комуністів і всіх трудящих вміти бачити головне у процесі становлення нових зв’язків між народами. Закликаючи великоруських комуністів бути поступливішими з іншими народами, якщо йдеться про форми союзу чи взагалі національне питання, В.І.Ленін підкреслював: “Непоступливі й непримиренні ми всі, і великоруські, і українські, і якої завгодно нації комуністи повинні бути по відношенню до основних корінних, однакових для всіх націй питань пролетарської боротьби, питань пролетарської диктатури, недопущення угодовства з буржуазією, недопущення розпорошення сил...”

Ленін вів непримиренну боротьбу проти намагань протиставити національну політику що її проводять марксисты, класові боротьбі робітників і всіх трудящих. Він підкреслював необхідність пропаганди єдності рішення класових і національних інтересів трудящих, виховання населення в дусі боротьби за торжество спільних інтересів вироблювачів матеріальних і духовних цінностей. Так, у праці “Підсумки дискусії про самовизначення” В.І.Ленін писав: “Вимога самовизначення націй відіграла всупереч невірному твердженню польських соціал-демократів не меншу роль у нашій партійній агітації, ніж, скажімо, озброєння народу, відділення церкви від держави, вибір чиновників народом та інші, так звані обивателям “утопічні” пункти”.

Рішення національного питання на основі спільності інтересів трудящих усіх народів багатонаціональної Країни Рад завжди було в центрі політики КПРС та Радянського уряду. В резолюції X з’їзду РКП(б) вказувалося: “Загальні інтереси оборони радянських республік з одного боку, завдання відбудови зруйнованих війною продуктивних сил, з іншого боку, і необхідна продовольча допомога нехлібним радянським республікам з боку хлібних, з третього боку, – настійно диктують державний союз

окремих радянських республік як єдиний шлях врятування від імперіалістичного ярма та національного гноблення”.

Ведучи боротьбу за ліквідацію фактичної нерівності різних націй країни. Комуністична партія виконувала вказівку В.І.Леніна про необхідність виховання комуністів та всіх трудящих в дусі дружби народів, зміцнення й розвитку почуття взаємного довір'я та поваги, що народилися в спільній боротьбі трудящих проти класу гнобителів. X з'їзд партії вказав, що розвиток комуністичної організації на околицях проходить дещо у своєрідних умовах, які гальмують нормальне зростання партії у цих районах. Ця обставина призводить до того, що великоруські комуністи, які працювали на околицях і виростили за умов існування “державної” нації і не знали національного гноблення, нерідко переменшують значення національних особливостей у партійній та радянській роботі або ж зовсім гне зважають на них, не враховують у своїй роботі, особливості класової будови, культури, побуту, історичного минулого даної національності, вульгаризуючи політику партії в національному питанні.

Виконуючи вказівку В.І.Леніна, X з'їзд партії з такою самою вимогливістю поставився до комуністів національних околиць, покликаних боротися проти місцевого націоналізму. “З іншого боку – говорилося в резолюції з'їзду, – комуністи з місцевого корінного населення, які пережили тяжкий період національного гноблення і не повністю ще звільнилися від примар останнього, нерідко перебільшують значення національних особливостей у партійній та радянській роботі, залишаючи в тіні класові інтереси трудящих або просто змішують інтереси трудящих даної нації з так званими “загальнонаціональними” інтересами тієї ж таки нації, не вміючи виділяти перші з останніх і будувати на них партійну роботу. Ця обставина в свою чергу призводить до ухилу від комунізму в бік буржуазно-демократичного націоналізму...”.

X з'їзд партії рішуче засудив обидва ці ухили як шкідливі й небезпечні для справи комунізму і вказав, що без подолання колонізаторських та націоналістичних пережитків у партійних лавах неможливо створити на околицях міцні і зв'язані з масами дійсно комуністичні організації, які згуртовують у своїх лавах пролетарські елементи місцевого й російського населення на основі інтернаціоналізму.

Отже, Комуністична партія виховувала своїх членів у дусі розуміння глибокого діалектичного зв'язку, взаємозалежності класового і національного, засвоєння і творчого застосування положень марксизму-ленінізму у повсякденній практиці з урахуванням національних особливостей кожного народу.

Наступні рішення партії свідчать про те, що комуністи неухильно втілювали у життя пролетарську ленінську програму питанню, домагаючись фактичної рівності всіх націй країни Радянської.

Комсомольська іскра,
24 жовтня, 1972

Нас згуртовує спільна мета – комунізм.

Досвід побудови розвиненого соціалістичного суспільства в СРСР підтвердив положення наукового комунізму про створення нової спільності людей в процесі становлення нової суспільно-економічної формації. “Радянський народ – принципово нова інтернаціональна спільність людей, соціалістичний союз усіх трудящих СРСР – працівників індустрії, сільського господарства і культури, фізичної та розумової праці, який становить соціальну основу багатонаціональної загальнонародної держави” – так говориться в Тезах ЦК КПРС “До сторіччя від дня народження Володимира Ілліча Леніна”.

Як у різних галузях побудови нового суспільства, Комуністична партія ставить завдання перед комуністами і всіма трудящими в сфері інтернаціонального виховання радянських людей на тривалу перспективу.

У програмі партії серед найважливіших завдань комуністичного будівництва вказані головні напрямки діяльності комуністів у галузі національних відносин, в тому числі і в сфері інтернаціонального виховання. Так партія ставить завдання: “послідовно проводи й надалі принципи інтернаціоналізму в галузі національних відносин; зміцнювати дружбу народів як один з найважливіших здобутків соціалізму; вести непримириму боротьбу проти проявів та пережитків всілякого націоналізму і шовінізму, проти тенденцій до національної обмеженості та винятковості, до ідеалізації минулого й затушковування соціальних протиріч з історії народів, проти звичаїв, які заважають комуністичному будівництву”.

Виходячи з програмних положень партії, XXIV з’їзд КПРС підкреслив, що партія й надалі виховуватиме всіх трудящих в дусі соціалістичного інтернаціоналізму, непримиренності до проявів націоналізму та шовінізму, національної обмеженості й чванливості, в якій би там не було формі, в дусі глибокої поваги до всіх націй і народностей.

Разом з розвитком радянського суспільства зростає і зміст інтернаціонального виховання радянських людей. Маючи в своїй основі ленінські положення з національного питання, зміст інтернаціонального виховання постійно поповнюється успіхами практики комуністичного будівництва. Досягнуто високого рівня розвитку загальносоюзної економіки – взаємопов’язаний комплекс, який включає в себе народне господарство республік і розвивається за єдиним державним планом в інтересах всієї країни і кожної республіки зокрема. Знищено класовий і національний антагонізм. Суспільство в цілому і кожна нація та народність

мають однотипну соціальну структуру, яку становить робітничий клас, колгоспне селянство і трудова інтелігенція; забезпечено всебічний розвиток у нерозривній єдності союзної державності і національної державності республік на основі принципів демократичного централізму і соціалістичного федералізму, радянської соціалістичної демократії; створені необхідні умови для активної участі трудящих всіх національностей у розвитку науки, техніки, культури. Закономірними в духовному житті стали розквіт, зближення і взаємозбагачення культур соціалістичних націй і народностей; утвердилась ідеологія марксизму-ленінізму, соціалістичного інтернаціоналізму й дружби народів, інтенсивно відбуваються процеси обміну матеріальними й духовними цінностями, кадрами, в різних формах посилюється взаємовплив, інтернаціоналізація всього способу життя народу. Нині трудящі кожної республіки становлять багатонаціональний колектив, у якому національні особливості органічно поєднуються з інтернаціональними соціалістичними, загальнорадянськими рисами й традиціями.

В результаті цілеспрямованої політики партії та зусиль усіх трудящих в процесі створення соціалістичного суспільства виникла нова історична спільність людей – радянський народ. “Він сформувався на базі суспільної власності на засоби виробництва, єдності економічного, соціально-політичного та культурного життя, марксистко-ленінської ідеології, інтересів та комуністичних ідеалів робітничого класу, – говорить у Постанові ЦК КПРС “Про підготовку до 50-річчя утворення Союзу Радянських Соціалістичних Республік”.

“Ми маємо чим пишатися, що пропагувати...Виховання на позитивних прикладах, на яскравих образах нашої дійсності повинне посідати чільне місце в ідейно-політичній роботі”, – говорить у Звітній доповіді ЦК КП України ХХІV з’їзду партії.

Таким чином, комуністична партія Радянського Союзу та комуністичні партії союзних республік своїй діяльності по вихованню радянських людей в дусі дружби між народами, пролетарського інтернаціоналізму неодмінно керуються ленінськими вказівками про домінуючу роль класових інтересів усіх трудящих, про нерозривну єдність класової та національної політики, про необхідність подальшого згуртування народів СРСР розвивається в непримиренній боротьбі проти буржуазного націоналізму та шовінізму, проти ідеологічних диверсій імперіалізму. “Центральний Комітет вважає, – говорить у Звітній доповіді ЦК КПРС ХХІV з’їзду партії, – за необхідне посилати нашу ідеологічну роботу й насамперед зробити більш активною, цілеспрямованою пропаганду комуністичних ідеалів, конкретних завдань нашого будівництва...По-справжньому вміти повною мірою передати широким масам трудящих всю силу нашої ідейної переконаності; по-справжньому, дійсно по творчому підходити до справи комуністичного виховання радянської людини – ось у чому полягають наші першорядні завдання у цій галузі”.

Г.Гончарук,
кандидат історичних наук.

Комсомольська іскра,
26 жовтня, 1972

“Комсомольська правда” про Г.І.Гончарука (10 апреля 1974 г.)
Студент Григорий Гончарук увлекся темой «Комсомол Одесщины в годы первых пятилеток». Он был участником I Всесоюзного конкурса студенческих работ по проблемам общественных наук, истории ВЛКСМ и международного молодежного движения. Последовательно разрабатывая эту тему в курсовой и дипломной работах, он защитил кандидатскую диссертацию «Деятельность партии по развитию трудовой активности комсомольцев и всесоюзной молодежи в годы второй пятилетки». Сейчас доцент кафедры научного коммунизма Одесского университета Г.И.Гончарук готовит докторскую диссертацию, и он по-прежнему верен теме, выбранной еще на студенческой скамье.

НОВАТОРСТВО – РИСА КОМУНІСТИЧНОЇ ПРАЦІ

До 40-річчя стахановського руху

40 РОКІВ тому світ облетіла звістка про небувалий трудовий рекорд: у Донбасі на шахті “Центральна – Ірміно” молодий забійник О.Г.Стаханов у ніч на 31 серпня 1935 року за 5 годин 45 хвилин вирубав 102,7 тонн вугілля, що в 14 разів перевищувало норму. До цього світовий рекорд належав забійникам Руру (Німеччина) і становив 35 тонн.

Всупереч твердженням буржуазної преси, нібито рекорд Стаханова – явище випадкове або плід “радянської пропаганди”, по всій Країні Рад, немов весняні квіти після теплого дощу, народжувалися виробничі рекорди в усіх галузях промисловості, на транспорті і сільському господарстві.

Глибокий аналіз, зроблений партією, показав, що новаторський підхід до розв’язання завдань соціалістичного будівництва є невід’ємною рисою праці свідомих робітників. Ще В.І.Ленін вказував, що комунізм є вища проти капіталістичної продуктивність праці добровільних, свідомих, згуртованих робітників, які використовують передову техніку.

Новий етап у соціалістичному змаганні – рух новаторів за освоєння нової техніки, підвищення продуктивності праці, перегляд старих технічних норм – був матеріально і духовно зумовлений, підготовлений усім ходом соціалістичних перетворень. Тільки вільна праця вільних людей могла дати

такі чудеса. Цей рух спирався на першокласну техніку і кваліфіковані кадри. В 1935 році нові агрегати дали дві третини виробітку чавуну, половину сталі і дві п'ятих прокату. В 1936 році на нових і цілком реконструйованих підприємствах було вироблено 65,2 процента хімічних продуктів. 90,8 процента електроенергії тощо. В 1933 – 1937 рр. більш як мільйон робітників промисловості транспорту республіки склали екзамен на володіння технікою.

Цей рух був нерозривно пов'язаний з утвердженням соціалістичних виробничих відносин, з докорінною зміною поглядів людей на працю. Основною рушійною силою його стало бажання досягти високих показників продуктивності праці, примножити багатства Батьківщини. Це була праця в ім'я процвітання і зміцнення могутності соціалістичної держави підвищення добробуту радянського народу. М.Горький писав у той час: “...Стаханівський рух став результатом культурного зростання робітників і колгоспників, результатом усвідомлення ними переможної сили і державного значення соціалістичної праці, результатом освоєння техніки і зростання в людей почуття відповідальності перед Батьківщиною за свою роботу, за свою поведінку”.

Вирішальним фактором виникнення й розвитку стаханівського руху була багатогранна організаційна і виховна робота Комуністичної партії. Висунувши на початку ре конструкційного періоду гасло: “Техніка в період реконструкції вирішує все!”, партія доповнила його новим: “Кадри вирішують усе!” Було поставлено завдання підготувати не десятки і сотні тисяч, а мільйони людей, здатних користуватися новою технікою в промисловості, на транспорті, в сільському господарстві. Партія підтримала передових робітників, ініціаторів руху за перегляд застарілих норм, що почався у вугільній промисловості і в металургії.

Як і по всій країні, на підприємствах Одеси рух новаторів очолили комуністи. На заводі імені Січневого повстання комуніст коваль І. Кожухар, удосконаливши прийоми роботи, почав виконувати п'ять норм за зміну. На джутовій фабриці прядильниця М.Коробко поліпшила організацію праці, що дало їй змогу обслуговувати п'ять верстатів замість одного. Стаханівська бригада Одеського судноремонтного заводу на чолі з І.Сазоновим виконувала завдання на 175 процентів. На заводі імені Жовтневої революції першими стахановцями були комсомольці Іванченко й Несторенко. А В Одеському порту нові трудові рекорди встановили вантажники бригади А Петраша.

Новатори Одещини ставили не тільки республіканські, але й всесоюзні та світові рекорди. Так, молодий робітник Одеської взуттєвої фабрики №2 Микола Пастушок 25 грудня 1935 року обробив за зміну 2700 пар взуття при нормі 960.

Стаханівський рух мав кілька етапів у своєму розвитку. У вересні – листопаді 1935 року він поширився серед шахтарів, а потім і в інших галузях промисловості. В цей період здобувались окремі виробничі рекорди, але не було ще досягнуто загального підвищення продуктивності праці. Після

Всесоюзної наради передовиків промисловості і транспорту і грудневого (1935р.) Пленуму ЦК ВКП(б) починається період масового стаханівського руху. Якщо на 1 листопада 1935 року на 200 підприємствах машинобудівної, металургійної, легкої, харчової промисловості і промисловості будматеріалів у республіці працювало 7,6 процента стахановців, то на 1 травня 1936 року їх було 33,4 процента.

Масовість стаханівського руху забезпечило партійне керівництво. У відповідь на вимогу грудневого Пленуму ЦК ВКП(б) поширити стаханівський рух по всій країні партійні організації почали глибше аналізувати процеси трудової активності трудящих, викривати причини, що гальмували її розвиток.

Так, у постанові бюро Одеського обкому партії (грудень 1935 р.) перед партійними організаціями було поставлено конкретні завдання щодо дальшого розвитку стаханівського руху на Одещині. Заводські партійні комітети розгорнули роботу по забезпеченню авангардної ролі комуністів на підприємствах. На Одеському заводі імені Жовтневої революції, наприклад, партком детально ознайомив партторгів з досвідом роботи передовиків, здійснив ряд заходів, спрямованих на поширення передових прийомів праці в усіх цехах. Партторги не лише на словах агітували за стаханівський рух, але й самі працювали по стахановському, подавали особистий приклад.

Про успішний розвиток стаханівського руху свідчить виникнення нових форм організації праці на дільницях, у цехах, на цілих підприємствах і в галузях промисловості – стаханівські зміни, доби, п'ятиденки, декади, місяці. Зрозуміло, успішне впровадження цих форм стало можливим завдяки масовій участі робітників у процесі підвищення продуктивності праці. До лютого 1936 року на підприємствах області працювало 7 тисяч комсомольців– стахановців, що становило половину комсомольців, зайнятих у промисловості. Зусиллями передовиків було забезпечено виконання річних і п'ятирічного планів розвитку народного господарства. Якщо в роки першої п'ятирічки збільшення обсягів промислової продукції відбувалося переважно коштом збільшення кількості робітників, то в другій – завдяки зростанню продуктивності праці.

День у день зростала відповідальність кожного стахановця за долю радянської економіки, соціалізму в цілому. Яскраво проявилася вона в піклуванні про поширення передових методів праці на сільське господарство, у зміцненні союзу робітників і селян. Сам О.Стаханов з великою радістю прийняв посланця Одещини бригадира Гур'ївської МТС Івана Чабаненка, який приїхав до нього, щоб вивчити можливість застосування новаторських методів праці на селі. Пізніше Стаханов звернувся з листом до учасників III обласного з'їзду трактористів і комбайнерів Одещини, в якому пропонував поширити методи роботи передових людей Донбасу в тракторному парку області. З'їзд ухвалив рішення: знати трактор так, як Стаханов – відбійний молоток.

Вивчення передових методів праці сприяло зростанню кількості новаторів на селі, зміцненню зв'язку робітників і колгоспників. активну

підтримку дістала пропозиція М.Пастушка про обмін досвідом між стахановцями і п'ятисотенцями – передовиками села, які зібрали по 500 центнерів буряків з гектара. Сам Пастушок листувався з комсомольцями радгоспу “Червоний перекоп”.

Партія й уряд високо оцінили трудові успіхи одеських стахановців, нагородивши більше сотні передовиків виробництва орденами й медалями.

Значення стаханівського руху не вичерпується тим, що було виконано народногосподарські плани, освоєно нову техніку, піднято на новий щабель політичний рівень трудящих. Великий вплив стаханівського руху на подальший розвиток соціалістичного змагання, виховання в нових покоління творчого ставлення до праці до боротьби за підвищення її продуктивності, зміцнення трудової дисципліни.

Л.І.Брежнєв підкреслював, що вивчення минулого допомагає молодим людям розширити рамки свого життєвого досвіду, краще зрозуміти й оцінити те, що зроблено в нашій країні, що досягнуто зусиллями партії і народу.

В боротьбі за виконання завдань дев'ятої п'ятирічки, які в попередні роки, в країні вирости мільйони передовиків соціалістичного змагання, які примножують трудову славу робітничого класу, продовжують традиції О.Стаханова та інших героїв перших п'ятирічок.

Серед учасників руху за комуністичне ставлення дол. праці гідних спадкоємців стаханівського руху є й чимало новаторів Одещини. Докери бригади А.Барановського стали ініціаторами нової організації праці на переробці вантажень. За їх досвідом сьогодні працюють сотні колективів. Далеко за межами області відомі імена правофлангових змагання О.Сабліна – токаря заводу пресів і автоматів. А.Секержинського – бригадира зубошліфувальників заводу. “Червона гвардія”, Б.Шевченко і Д.Потєя їх заводу імені Жовтневої революції та десятків інших. Нове слово у соціалістичному змаганні колективів склали транспортники Одеси. Договір про комплексне грудове суперництво моряків, залізничників та автомобілістів став надбанням працівників транспорту всієї країни.

Недавно новий рекорд встановили володарі призу імені першого стахановця на водному транспорті А.Петраша докери 208-ї комплексної бригади Одеського порту Миколи Тимуна. Вони перевантажили за зміну за прямим варіантом 351 тону цукру-сирцю, що становило 265 процентів комплексної норми виробітку.

Новаторський підхід до розв'язання господарських завдань став нормою діяльності трудових колективів. Виховані в дусі новаторства, працівники промисловості і сільського господарства Одещини добиваються нових перемог у виконання накреслень XXIV з'їзду КПРС, успішно несуть трудову вахту на честь чергового форуму комуністів країни.

Чорноморська комуна,
22серпня, 1975 р.

ДРУГА ПРОФЕСІЯ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА

Основне завдання вузу – дати спеціальність. Це відомо й те, що спеціалістові доводиться мати справу не тільки з технологією, машинами, продукцією. Він має вміти працювати з людьми, має бути носієм знань, вміти пропагувати їх. До такої діяльності теперішнього студента, а майбутнього спеціаліста готує університет громадських професій, створений при нашому політехнічному інституті.

Університет став популярним серед молоді. Тут студенти не тільки розширюють політичний світогляд, набувають ідейного гарту самі, але й дістають навички агітаційно-пропагандистської роботи. На факультетах лектора-міжнародника, пропагандиста економічних, правових, естетичних, соціалістичних знань, героїко-патріотичних традицій радянського народу, соціалістичного способу життя, журналістики юнаки й дівчата здобувають ту громадську професію, яка їм до душі і яка стане в пригоді на майбутнє.

Університет озброює слухачів не тільки знаннями. Багато уваги приділяємо методиці пропагандистської роботи. студенти з особливим інтересом вивчають курс ораторського мистецтва, методику вибору теми, складання плану, добору літератури, підготовки лекції чи доповіді, застосування технічних засобів пропаганди. Не менш важливе – рецензування текстів. Маємо справу як з письмовим, так і з усним рецензуванням. Характерна особливість останнього полягає в тому, що оцінюється не тільки зміст лекції, але й майстерність молодого лектора, його вміння тримати себе на трибуні, завоювати аудиторію. Тільки після схвальної оцінки всього цього лектор дістає дозвіл виступити публічно. Найбільш підготовлених слухачів зараховуємо до складу студентських агітвагонів на час канікул та проходження практики. Наші кращі лектори-міжнародники Н.Василенко, Ю.Сенюк, В.Мурашкін, Ю.Галик і багато інших виступали з лекціями в Тюменській, Волгоградській, Ровенській, Полтавській областях. Тільки слухачі факультету лектора-міжнародника обслужили більш як стотисячну аудиторію.

За путівками обласного відділення товариства “Знання” слухачі УГП виступали перед трудівниками Балтського, Ананьївського, Косовського, Кодимського районів, перед учнями профтехучилищ і загальноосвітніх шкіл Одеси і області.

Ефективною формою підвищення майстерності і ідейно-теоретичного рівня є науково-методичні конференції. На них студенти виступають з доповідями, рефератами, застосовуючи технічні засоби, наочність. Особливою популярністю користуються кіно- і діафільми, діапозитиви. Є також тематичні комплекти плакатів і діаграм.

Багато випускників політехнічного інституту дякують тепер у листах за ті навички, що їх допоміг їм набути університет громадських професій.

Багато з них уміло поєднують роботу на виробництві з громадською діяльністю і ніде не почувають себе новачками. Так, пишуть, наприклад, В.Москаленко, Г.Журавель, М.Сичов, В.Легун, С.Лепих, Н.Мельник та інші.

В університетах громадських професій починається новий навчальний рік. Щоб був він успішним, треба взяти добрий старт. У минулому навчальному році проводився всесоюзний огляд народних університетів. Ми раді, що за його підсумками наш УГП нагороджено грамотою. Водночас огляд виявив цілу низку недоліків, що дало можливість вчасно їх позбутися, звернути увагу на найефективніші форми роботи. Партійний комітет інституту на своєму засіданні розглянув питання про забезпечення навчального процесу УГП. Розроблено конкретні заходи. Рада УГП багато уваги приділяє складанню навчально-тематичних планів, програм, застосуванню наочності і технічних засобів. Через раду ми залучаємо до роботи кращих лекторів нашого міста.

Багато зроблено для формування контингенту слухачів на новий навчальний рік. Сьогодні тільки в політехнічному інституті 1100 чоловік почнуть освоювати громадські професії. Ще на 200 чоловік більше ніж було торік. Організовано новий факультет – дружби народів. Сподіваємося, що УГП стане справжньою школою громадської активності.

Г.Гончарук,
доцент, ректор університету
громадських професій при
Одеському політехнічному
інституті.
В.Струтинський,
декан факультету правових знань
Чорноморська комуна,
15 ноября 1975 г.

**РАБОЧИЕ ЧЕРТЕЖИ
БУДУЩЕГО**

Обсуждаем проект ЦК КПСС к XXV съезду

*«Основные направления развития народного хозяйства СССР
на 1976 – 1980 годы»*

ТЕХНИЧЕСКИЕ СРЕДСТВА ОБУЧЕНИЯ – СТУДЕНТАМ

Активнее внедряйте в учебный процесс технические средства и новые методы обучения.

(Из проекта ЦК КПСС к XXV съезду «Основные направления развития народного хозяйства СССР на 1976- 1980 годы»).

В поисках методов более полного использования технических средств обучения на кафедре научного коммунизма Одесского политехнического института пришли к выводу о целесообразности применения этих средств самими студентами в процессе выступлений на семинарском занятии.

Во-первых, готовясь эффективно использовать наглядность, студенты должны будут глубоко изучить теоретический материал.

Во-вторых, использование ТСО дает возможность более полно выразить индивидуальные лекторские способности, полнее удовлетворить потребность эмоционально влиять на слушателей.

В-третьих, умение пользоваться ТСО необходимо будущему специалисту, которому придется выступать перед трудящимся в качестве пропагандиста, агитатора, политинформатора. Ясно, что современному инженеру овладеть ТСО нужно и с деловой, и с психологической точки зрения.

Диапазон применения технических средств студентами довольно обширный, фактически нет таких семинаров и отдельных вопросов в курсе научного коммунизма, где нельзя было использовать различные схемы, диаграммы, таблицы, снимки и т.д., предварительно пересняв их на черно-белую или цветную пленку. Эффективно можно использовать ТСО и при чтении реферата. Различные методы ведения семинарских занятий – дискуссионно-реферативный или конференции в группах – позволяют пользоваться учебным кино, диафильмами, диапозитивами, звукозаписями.

Процесс подготовки студентов к семинару проходил примерно по такой схеме: за несколько дней до занятий студенты изучали тему по первоисточникам, конспектам, учебной литературе, а затем в назначенный срок они приходили в специализированную аудиторию для ознакомления с имеющимися наглядными материалами по теме. Студенты-инструкторы, подготовившие эти материалы заранее, демонстрировали их. После просмотра ответственные за ТСО включали в программу семинара отобранные материалы. Затем студенты упражнялись в органической увязке ТСО с изложением теоретического материала.

Сами материалы, в основном, проходили по установившейся классической форме, согласно утвержденному кафедрой плану. Применение же ТСО не исключает дополнения по рассматриваемым вопросам, замечания, дискуссию или выступление приглашенных лиц. Так, при рассмотрении вопроса о роли трудового коллектива в формировании нового человека на семинаре «Коммунистическое воспитание трудящихся» наряду со схемами, появляющимся на экране. «Факторы общественно-политической активности личности», «Принципы социалистического соревнования», воспроизведением речи Валентины Гагаевой о сущности бригад коммунистического труда, мы пригласили, например, выступить Героя Социалистического Труда, доцента кафедры организации производства и экономики промышленности В.И.Корчагину.

Эксперимент вызвал значительный интерес у студентов. В поисках путей повышения эффективности ТСО пятикурсники Сергей Чепак, Раиса Приходько, Валерий Животенко и другие сами изготавливали недостающие диапозитивы. С целью изучения опыта студенты посещали семинары с применением ТСО в других группах. В поисках новых материалов они изучали все возможности кафедр общественных наук вузов города, сети партийного и комсомольского политического просвещения, связывались с различными организациями, располагающими нужным материалами, в том числе и находящимися в Москве.

Приобретая опыт, уверовав в силы студентов, нам хотелось узнать мнение об эксперименте специалистов по организации учебного процесса. На один из семинаров, посвященном 30-летию Победы советского народа в Великой Отечественной войне, мы пригласили проректора института по учебно-методической работе Ф.К.Туленкова и опытных доцентов, преподавателей.

Семинар, как отмечали специалисты, прошел на высоком идейно-теоретическом уровне. Освещая вопросы плана, студенты удачно увязывали лекционный материал с документальными снимками, местным материалом, примерами мужественной борьбы советских людей против фашизма, в том числе и воспитанников нашего института.

Каковы критерии эффективности применения ТСО студентами при ответах? Во-первых, многие студенты впервые за все пять лет выступлений на семинаре оторвались от конспектов и свободно излагали материал возле экрана, т.к. технические средства обучения требуют свободного владения теоретическим материалом. Во-вторых, технические средства повышают роль студентов на семинаре, способствуют обогащению содержания их выступлений и усвоению знаний.

По итогам текущей аттестации и зачетам определено, что успеваемость в группах, где применяются ТСО, выше, чем в других одного и того же факультета. При сравнении успеваемости студентов, использовавших ТСО в курсе научного коммунизма, выяснилось, что она выше, чем прежде, т.е. до применения технических средств. В-третьих, студенты названных групп нашли применение своему умению использовать ТСО не только в институте, но и за пределами его, выступая перед трудящимися города и области в качестве участников агитотрядов.

Полученные результаты, естественно, выдвигают вопрос о возможности широкого применения ТСО студентами. Однако передача ТСО в руки студентов требует предварительного решения ряда задач как внутреннего(в институте), так и внешнего (в масштабах города) порядка. К внутренним следует отнести задачу массового обучения студентов умению использовать технические средства. Ее можно решать, на наш взгляд, в рамках факультетов или университетов общественных профессий, введя в их программы курс «Методика применения технических средств».

К внешним проблемам относится трудность, связанная с подготовкой, накоплением учебных материалов. При отсутствии централизованного (в

масштабах страны и республики) изготовления учебного кино, диафильмов, диапозитивов и т.д. по научному коммунизму необходимо наладить такое производство в условиях города. Возможности для этого есть. Целый ряд кафедр имеет опыт изготовления наглядностей и довольно удачных. Однако это делается для внутреннего пользования и является делом отдельных энтузиастов. Понятно, что, объединив усилия и возможности всех вузов города – опытных педагогов, методистов, художников, плакатчиков, фотографов и др., – можно создать межвузовскую базу наглядных пособий и этим самым внести значительный вклад в дело интенсификации процесса преподавания научного коммунизма.

Словом, нужны усилия, большая, кропотливая работа многих, но прежде всего коллектива и руководства опорной кафедры научного коммунизма, которая находится в Госуниверситете, и совета ректоров вузов города.

Григорий Гончарук
Доцент кафедры научного
коммунизма Одесского
политехнического института
Вечерняя Одесса,
23 января 1976 г.

ВЕДЕМ РАЗГОВОР ОБ ОБЩЕСТВЕННЫХ ПРОФЕССИЯХ

Вчера состоялась областная научно-техническая конференция «XXV съезд КПСС и приобретение молодежью общественных профессий».

На итоговой конференции слушателей университета общественных профессий Одесского национального института обнаружилось, что некоторые студенты имеют по два диплома, иначе говоря, – по две общественных профессии. И это несмотря на рост загруженности, на усложнение учебных программ. Значит, общественная активность молодежи, ее потребность в овладении теорией и практикой управления социальными процессами, неуклонно возрастает.

Поиски путей более полного удовлетворения этой потребности привели в начале 60-х годов к созданию факультетов, аи позже – и университетов общественных профессий. Особенно успешно они внедряются в технических вузах.

В их задачу входит обнаружение и развитие наклонностей студентов к тому или иному виду общественной работы. Существующие в большинстве вузов страны, в том числе и большинстве вузов Одессы, университеты и факультеты общественных профессий подготовили тысячи молодых

специалистов к активной, многогранной жизни в трудовом коллективе, дали им возможность полнее самовыразиться, быть нужнее, а следовательно, счастливее. Именно об этом пишут выпускники факультетов общественных профессий, нынешние инженеры, в своих письмах в вузы.

Достигнутые успехи убеждают в необходимости дальнейшего совершенствования работы университетов и факультетов общественных профессий. Причем, на качественно новой основе.

В Одесском политехническом институте, технологическом имени Ломоносова, университете имени Мечникова и других вузах среди студентов, приобретших общественные профессии, преобладают лекторы, пропагандисты, общественные журналисты, организаторы. Все четче определяется роль ректоратов, кафедр общественных наук, комсомольских и профсоюзных организаций, ведущих под руководством партийных комитетов основную работу по организации учебного процесса в УОП и ФОП.

Однако до сих пор не определено четкое место университетов и факультетов общественных профессий в системе общественно-политической практики студентов, не закреплена их ныне существующий статус, не выработаны критерии эффективности их деятельности, нет системы обмена опытом и т.д. Поэтому не случайно на областной научно-практической конференции «ХХУ съезд КПСС и проблемы приобретения молодежью общественных профессий», организованной обкомом комсомола, обществом «Знание» и советом ректоров, которая состоялась в политехническом институте, изъявило желание выступить более 50 человек.

В работе конференции участвовали ученые из Ленинградского университета имени Жданова, Белорусского и Рижского политехнических институтов, Киевского университета имени Шевченко, а также руководители народных университетов и школ молодого лектора Одессы и области.

Участники конференции обменялись опытом работы университетов и факультетов общественных профессий и школ молодого лектора, определили основные направления их дальнейшего развития, выработали практические рекомендации для улучшения подготовки будущих специалистов к общественной работе.

Григорий Гончарук.
Ректор университета
общественных профессий ОПИ,
доцент.
Илья Цацко.
Референт областной
организации общества
«Знание».
Вечерняя Одесса,
3 июня 1976 года.

Громадську спеціалізацію – МОЛОДИМ СЛУХАЧАМ

У постанові Центрального Комітету партії “Про завдання партійного навчання в світлі рішень XXV з’їзду КПРС” підкреслюється необхідність далі підвищувати теоретичний рівень і дієвість масових форм вивчення марксизму-ленінізму: комсомольської політосвіти, економічної освіти трудящих, шкіл комуністичної праці, народних університетів.

У минулому навчальному році усіма формами ідейно-політичного виховання у нашій області було охоплено понад 300 тисяч молодих робітників і колгоспників. Саме на деяких аспектах політичної освіти комсомольців і молоді ми хочемо зупинитися у цій статті.

Майже 90 процентів пропагандистів сітки комсомольської політосвіти – комуністи. Вони ініціатори багатьох нових форм і методів роботи.

На Котовському цукровому заводі вихователі молоді завжди прагнуть пов’язати вивчення теоретичних положень з практичними справами, життям підприємства. Тут, у гуртку “Основи політичних знань” всебічно проаналізували питання: з’їзд партії і трудова активність робітників. Йшлося про джерела трудової активності і важливих починань. Слухачі гуртка досі пам’ятають доповідь Люди Демченко на одному із занять, де йшлося про участь молоді у виробництві. А передісторія цього заняття така. Якось з вини кількох молодих робітників, серед яких була і Люда, сталася затримка в роботі механізмів. Керівник гуртка дав завдання Люді вивчити заходи, які вживає колектив заводу для підвищення ефективної роботи, якості продукції, детально розібратися, які збитки завдає підприємству недисциплінованість робітників. Те заняття для самої Люди і її товаришів стало переломним моментом у житті. Вони переглянули своє ставлення до роботи, зокрема, Демченко тепер одна з кращих трудівниць на заводі.

Це лише кілька моментів, які характеризують діяльність пропагандистів, їх пошук.

Та резерви поліпшення виховного процесу не вичерпані.

Зараз різко зріс потік інформації, які отримує молодь про внутрішні і міжнародні події. Але інформація може стати базою пізнання лише тоді, коли вона глибоко аналізується, тісно пов’язується з загальними закономірностями розвитку суспільства, з виявленням причин і наслідків різних навколишніх явищ. Інакше навіть найобширніша інформація приводить до поверховості, відриву від життя. Такі випадки бувають і серед

молоді згаданого заводу. Інколи юнак чи дівчина не можуть висловити своє ставлення до прочитаного, почутого, до певної події. Це ознака того, що вони не аналізують інформації, не мають своєї позиції, своєї точки зору. Буває й таке: молоді люди намагаються створити враження, що вони все знають, їх нічим не здивуєш. Але коли треба виступити на комсомольських зборах або ж провести якийсь масовий захід, вони стають безпомічними.

Самозаспокоєність, поверховість прямо протилежні прагненню молоді бути на передових позиціях боротьби за комуністичні ідеали. Допомогти юнакам і дівчатам позбутися цього протиріччя мають наші пропагандисти, агітатори, наставники, всі, хто причетний до виховання молодого покоління.

Тому не випадково кращі лектори, пропагандисти, наставники замислюються над тим, як поліпшити політичне навчання молоді, домогтися такого стану справ, щоб взагалі не було місця пасивності на заняттях, в громадській роботі.

У зв'язку з цим висловлюються пропозиції про активізацію політичного навчання. На нашу думку, варто впроваджувати громадську спеціалізацію. Суть її в тому, що кожний юнак чи дівчина, засвоюючи весь програмний матеріал, спеціалізується на певній проблемі, стосовно своїх інтересів, здібностей, нахилів. Всебічне вивчення проблеми не повинно стати самоціллю. Слухач має виступати з повідомленнями, доповідями не тільки на політзаняттях у своєму гуртку, але й перед робітниками в бригаді, цеху, можливо, й на інших підприємствах.

Громадська спеціалізація не обмежується засвоєнням навичок тільки пропагандиста, агітатора. Можна спеціалізуватися і з проблем організаційної роботи.

Безперечно, цей експеримент зумовить деякі організаційні заходи, Комсомольським комітетам потрібно буде вести облік громадських спеціальностей молоді, координувати їхню діяльність. Назріє питання про підготовку аудиторії для великої кількості молодих пропагандистів, агітаторів, політінформаторів. Досвід ідеологічної роботи підказує нам ефективний шлях: політп'ятихвилинки, політдесятихвилинки, на яких присутні всі робітники бригади, ланки...

Поряд із засвоєнням теоретичного матеріалу майбутнім молодим громадським спеціалістам потрібно буде оволодіти методикою читання лекцій, проведення бесід, політінформацій, зборів тощо. Тут можуть допомогти їм досвідчені пропагандисти, наставники. В підготовці молоді до самостійних виступів перед трудящими обов'язково беруть участь методичні кабінети, бібліотеки, використовується періодична преса.

Важливо, щоб цей процес став безперервним, щоб юнаки і дівчата не тільки навчилися виступати перед робітничою аудиторією, а й постійно поповнювали свої знання. Тим, хто успішно оволодів громадськими професіями, можна буде видавати дипломи лектора, пропагандиста з тих чи інших громадсько-політичних проблем.

Цю нову форму планують запровадити в новому навчальному році в гуртку “Основи політичних знань”, про який ми розповідали на початку статті. Слухачі гуртка зустріли ініціативу пропагандистів з інтересом. Думаємо, що вона буде схвально сприйнята і в інших колективах.

Г.Гончарук,
доцент Одеського
політехнічного інституту.
А.Колібабчук,
начальник зміни Косовського цукрового
заводу, пропагандист.
Чорноморська комуна,
11 жовтня 1976 р.

XXV ЕСТАФЕТА УДАРНИХ КОМСОМОЛЬСЬКИХ СПРАВ, ПРИСВЯЧЕНА 60-РІЧЧЮ ВЕЛИКОГО ЖОВТНЯ

З вірою в перемогу соціалізму Від зброї – до озброєння знаннями.

Жалюгідну спадщину залишив царизм трудящим, в тому числі й молоді. По всій країні – розруха, голод, злидні. Карти, пияцтво, спекуляція, злочинність – сумні супутники експлуаторського суспільства – завдавали Країні Рад у перші роки багато клопоту. Згідно перепису населення на 8 серпня 1920 року на Україні налічувались понад 12 мільйонів чоловік неписьменних. Серед дівчат шкільного віку навіть 1926 році було тільки 28,1 процента письменних. У січні 1925 року в республіці налічувалося 127 тисяч безробітних підлітків.

Соціалізм не може бути без освічених політично свідомих людей. В.І.Ленін учив, що безграмотна людина стоїть поза політикою, що її спочатку треба навчити азбуки, бо без цього не може бути політики, без цього є лише чутки, плітки, казки, забобони, але не політика. Тому цілком закономірно В.І.Ленін, партія визначили основне завдання комсомолу – це комуністичне виховання юнаків і дівчат. У своїй промові на III з'їзді комсомолу В.І.Ленін виклав основні принципи комуністичного виховання молоді: класовість, партійність, науковість, правдивість, зв'язок теорії і практики, дохідливість.

Завдання, поставлене партією – одночасно ліквідувати загальну та політичну неписьменність молоді, – викликало до життя школи політичної грамоти, в яких поряд з вивченням марксизму-ленінізму, політики партії і радянської держави юнаки та дівчата вчилися читати й писати. Вже у жовтні 1920 року в Одеській губернії було відкрито 27 шкіл політграмоти. Програми таких шкіл включали розділи: “Велика французька революція”,

“Паризька Комуна”, “Інтернаціоналізм молоді”, “Початок робітничого руху в Росії”, “Революція 1905-1907 року в Росії”, “Велика Жовтнева соціалістична революція”, “Історія РКП(б)”. У списку рекомендованої літератури знаходимо праці К.Маркса, Ф.Енгельса, В.І.Леніна, В.Г.Плеханова, К.Лібкнехта, М.Горького та ін.

У сільських школах політграмоти проводилося також заняття з агрономії. З допомогою комуністів керівники комсомольської політосвіти розробляли програми гуртків бачення світу. Однак ні школи, ні гуртки не могли охопити усіх бажаючих вчитися. Тому велика увага приділялася самоосвіті молоді. В.І.Ленін закликав молодь взяти всю суму знань, які виробило людство, і разом з тим вчитися самим виробляти комуністичні погляди в унісон динаміці життя: “Якщо я знаю, що я знаю мало, я доб’юся того, щоб знати більше”, – казав В.І.Ленін. Влітку 1923 року в Привокзальному районі м. Одеси в мережі комсомольської політосвіти функціонувало 15 шкіл та гуртків, 10 груп самоосвіти, якими було охоплено 60 процентів усього складу комсомольської організації, решта комсомольців працювали у спілчанських гуртках. В результаті проведеного екзамену в школах політграмоти 90 процентів слухачів показали, що вони успішно оволоділи програмами.

У розвитку політичної свідомості юнаків і дівчат Одеської губернії, як і в цілому по країні, важлива роль належала клубам, хатам-читальням, агітпунктам. Розміщені на станції Бірзула (нині м. Котовськ) агітпункти обслуговували 70 навколишніх сіл.

День у день зростала політична активність молоді. У зв’язку з загостренням англо-радянських відносин у Привокзальному районі м. Одеси добровольцями в Червону Армію записалося 600 чоловік.

Бій з минулим, з згубною спадщиною царату був безкомпромісним. Комсомольці Одеси створили суспільство боротьби з лайкою, яке пізніше було перетворено на суспільство “За новий побут”.

Зростала активність жінок, дівчат...У 1924-1925 навчальному році на підприємствах Одеси з них відвідували лекції 60 процентів, бібліотеки – 30,2 процента, читальні – 30,2 процента.

Показником високої політичної свідомості комсомольців була їхня безпосередня участь у відбудові зруйнованого народного господарства. В.І.Ленін підкреслював у той час, що відбудова великої промисловості країни можлива лише тоді, коли належну висоту буде піднято Донбас. Відбудова Донбасу перетворилося на загальнонародну справу. Юнаки та дівчата виявили бажання відбудувати його власноручно. Серед молоді, що прибула у Донбас, були і комсомольці Одещини. Тут, наче сонце у краплині води, відбилася спільність інтересів і цілей трудящихся усіх національностей Країни Рад. На трудові подвиги їх кликали комуністичні ідеали.

Г.Гончарук,
кандидат історичних наук,
доцент ОПІ

Комсомольська іскра,
6 липня 1976 рік.

ДАЄШ ФУНДАМЕНТ СОЦІАЛІЗМУ! (1925-1929 рр.)

Відбудувавши народне господарство, радянські люди взяли до соціалістичної індустріалізації. Це була вирішальна ланка у боротьбі за перебудову економіки, за перебудову економіки, за прискорення темпів соціалістичного будівництва.

Наша країна почала здійснювати ленінський план індустріалізації у складній міжнародній та внутрішній обстановці. Відносини між СРСР та капіталістичними країнами залишилися напруженими. Внутрішні труднощі викликалися успадкованою від царської Росії техніко-економічною відсталістю, нестачею кваліфікованих кадрів, шаленим опором класових ворогів та їхньої агентури всередині партії.

XIV з'їзд ухвалив, що треба посилити виховання трудящих мас, що вивчення ленінізму має бути чільним у вихованні молоді.

Озброєнню молоді знаннями марксистсько-ленінської теорії слугувала система ідейно-політичного виховання та її основна частина – мережа комсомольської політичної освіти. Значна частина юнаків та дівчат навчалась у мережі партійної освіти. У березні 1926 року на пленумі Одеського окружного комітету КП(б)У з задоволенням відзначалося, що в мережі партійної освіти навчаються 75 процентів комсомольського активу. Молодь міста й села повсюдно вивчала Ленінський план індустріалізації.

Виховна робота партії принесла неабиякі результати. Кількість письменних збільшилася в Україні: у місті – з 42 до 70 процентів, у селі – з 15,5 до 50 процентів. В Одесі з 1928 року початковою освітою було охоплено 87 процентів дітей шкільного віку, а у селах округу – 79,3 процента. Зростав і згуртував свої лави комсомол: якщо на 1 липня 1924 року комсомол республіки налічував 107860 чоловік, то на 1 березня 1925 року – 263054.

Зростання активності молоді втілювалося в участі юнаків та дівчат у конкурсі на кращий виробничий комсомольський осередок, кращу бригаду, кращого молодого виробничника. Цей рух охопив підприємства Донбасу, Харкова, Дніпропетровська, Києва, Одеси, Миколаєва та інших міст.

у селі комсомольці під керівництвом комуністів самовіддано боролися за перетворення господарства на соціалістичних началах. навесні 1928 року комсомольці колгоспу імені Ворошилова у селі Нова Дофінівка виступили з ініціативою: провести силами радгоспу весняну сівбу безпощадним селянам. комсомольці зобов'язалися засіяти 80 десятин землі бідняків. Свої зобов'язання вони з честю виконали. Це стало початком міцної дружби селян-бідняків та робітників радгоспів.

Виступаючи ініціаторами створення на селі кооперативів, комсомольці складали плани їхньої роботи, вели непримиренну боротьбу з куркулями. Комсомольці села Маринове викривали махінації куркулів, домоглися, щоб їх вигнали з кооперативу.

У відповідь на рішення XV з'їзду ВКП(б), який закликав комсомол стати головною опорою партії у соціалістичному переобладнанні села, комсомол став організатором допомоги трудовому селянству. Восени 1928 року правління шевського товариства профшколи Одеси разом з комсомольським осередком організувало ремонтну майстерню, яка працювала в селах Великомихайлівського району. Бригада робила ремонт сільгоспмашин та реманенту. 17 листопада комсомольський осередок разом з шевським товариством 2-ої Одеської друкарні організували бригаду з 35 чоловік. Ця бригада відремонтувала у Роксоланах приміщення сіль буди, культінвентар, обладнала сцену й провела вечір відпочинку з трудівниками села. на хуторі Очкурне працювала бригада комсомольців заводу імені Січневого повстання на збиранні хліба бідності.

Праця комсомольців Одещини вливалась у працю республіки, всієї країни, яка будувала соціалізм.

Комсомольська іскра,
10 липня 1976 рік.

МОЛОДІ ЗАГОНИ СОЦІАЛІЗМУ

*Будівництво – фронт,
Навчання – фронт,
Наш час – це суспільні фронти.
Не зважайте на чийсь роззявлений рот,
Дивіться на прапор мети!
Ми – молодого класу сини.
Ми – вартові молодій республіки...
(С.Крижанівський, з вірша “Ровесникам”).*

Ленінський комсомол жив бурхливим життям епохи творення нового соціалістичного суспільства. На основі глибокого аналізу стану промисловості, сільського господарства, товарообороту, виходячи з внутрішніх та зовнішніх задач СРСР, XV з'їзд ВКП(б) постановив прискорити темпи розвитку соціалістичної промисловості й розпочати планомірне здійснення ідей В.І.Леніна про колективізацію сільського господарства країни. Таким чином, було поставлено завдання розгорнути підготовку наступу соціалізму по всьому фронту. На XV з'їзді партії було прийнято директиви по складанню перспективного плану розвитку народного господарства першої п'ятирічки.

XV з'їзд партії ухвалив, що комсомол має бути ініціатором і провідником нових починань у місті й на селі щодо раціоналізації господарства, праці та побуту. Комсомол має одним з головних помічників партії у справі проведення її політики на фронті боротьби з техніко-господарською та культурною відсталістю у справі виховання молоді.

Виняткову допомогу в організації колгоспного руху подав селянам робітничий клас. Понад 25 тисяч його представників вирушили з села для участі у створенні колгоспів. Україна надіслала 8421 робітника, з них десять процентів – комсомольці. Протягом перших чотирьох місяців Одеський окружком комсомолу надіслав за путівками у село більше тисячі активістів.

Самовідданість комсомольців у боротьбі за справу робітничого класу, всіх трудящих особливо проявилася під час запеклої боротьби з куркулями. Лише за перше півріччя 1930 року куркулі організували на Україні понад 1500 терористичних актів. Серед їхніх жертв було багато вихованців комсомолу, в тому числі й кореспондент газети “Молода гвардія”, попередниці “Комсомольської іскри”, Віра Плакунова. Та кулі куркулів не змогли вбити віру молоді в торжество соціалізму. Комсомольці працювали головами й членами комісій по розкуркуленню, успішно очищали свої лави від куркульських синів, які пробилися в комсомол з контрреволюційними цілями.

Роки першої п’ятирічки були знаменними небаченим розквітом соціалістичної індустріалізації. Зростав і розвивався робітничий клас, особливо його молоде покоління. Серед шахтарів налічувало понад 60 процентів молоді, майже половина з них – комсомольці. На будівництво Дніпрогесу було мобілізовано 1050 комсомольців, в тому числі й посланців Одеської області.

Разом з тим партія постійно нагадувала комсомолу про його головне завдання – комуністичне виховання молоді. У 1930 році ЦК ВКП(б) ухвалив постанову “Про загальну початкову освіту”. Змінюється зв’язок теоретичного навчання з життям країни, республіки, міста, села. Складовою частиною програми комсомольської політичної освіти стало вивчення першого п’ятирічного плану у масштабі всієї країни і району, підприємства, колгоспу.

Зростав рух ударників, ширилося соціалістичне змагання. Комсомольці, молоді робітники Одеського заводу імені Жовтневої революції дружно включились у раціоналізаторське життя, у боротьбі за зниження собівартості машин, підвищення економії. Комсомольці стали ініціаторами конкурсу на кращого громадського виробника та проведення господарської перевірки. Винаходи комсомольців, скажімо, монтажного цеху дали економію 130 карбованців.

Молодіжні бригади Одеського порту перевиконували норми на 180 процентів, а бригада монтажників першого, другого й третього районів порту виконували свої плани на 220 процентів. Ще приклад. Ніхто з моряків не хотів йти працювати на судно “Ленінград”: воно було старе й незручне. Тоді одинадцяттеро молодих членів партії та двоє комсомольців оголосили на судні ударну вахту по його переобладнанню. Закипіла робота. Як повідомляла преса, щогодини надходили раціоналізаторські пропозиції. Пароплав на очах портовиків набрав іншого вигляду, перетворився на передове радянське судно.

Соціалізм здобував нові й нові перемоги по всьому фронту. У перших лавах його бійців разом з робітничим класом непереможною ходою крокувала молодь Країни Рад.

Комсомольська іскра,
16 липня 1976 рік.

ЗА ПОВНУ ПЕРЕМОГУ СОЦІАЛІЗМУ! *(1933 – 1937 РОКИ)*

У першій половині тридцятих років було достроково виконано план першої п'ятирічки. СРСР з аграрної країни перетворився на індустріальну, з дрібноселянської – на країну високомеханізованого сільського господарства. Питома вага промислової продукції у народному господарстві країни зростає з 48 до 70 процентів. На Україні було збудовано 386 нових промислових підприємств.

На порядку денному стало нове завдання – завершення соціалістичної реконструкції народного господарства. XVII з'їзд ВКП(б) затвердив програму завершення реконструкції всього народного господарства й зростання продукції в другій п'ятирічці. Постає нова гостра проблема: освоєння нової техніки та нових підприємств. Інакше без висококваліфікованих кадрів нова техніка загрожувала перетворитися на купи мертвого металу. Ось чому гасло “Кадри вирішують все”, висунутий партією, стало основним у житті всіх трудящих країни, в тому числі й молоді Одещини.

Більшість юнаків та дівчат приходили на підприємство без професійної підготовки та досвіду роботи на виробництві. Форми підвищення технічних знань народжувалися в процесі масового навчання. Це технічні конференції, вечори-зустрічі з інженерами й техніками, технічні гуртки, походи за оволодінням технічним устаткуванням заводу та багато іншого.

Комсомольці Ленінського району Одеси на засіданні міського активу комсомолу доповідали: “Загальне охоплення технічними навчаннями у нас дорівнює 3800, з них комсомольців 830 чоловік. Склало на 15 липня 1934 року 1307, з них комсомольців з оцінками “відмінно” та “добре” 830, що становить 50 процентів загальної кількості тих, що склали екзамен”. Серед тих, хто повністю склали технічний екзамен, першими були колективи верстатобудівного заводу імені дзержинського, “Більшовик” та ін. Підвищення рівня знань сприяло активізації творчої думки робітників, розвитку раціоналізаторства й винахідництва. На кінець 1934 року в комсомольській організації Одеси налічувалося понад 20 тисяч комсомольців, які склали технічний екзамен, і 14 тисяч оволодівали технічним мінімумом, а 16 тисяч комсомольців були раціоналізаторами.

Відлучання відбійного молотка Олексія Стаханова, який у чотирнадцять разів перевищив існуючі норми видобутку вугілля, відбулось у серцях молодих одеситів. Робітник взуттєвої фабрики Микола Пастушок

встановив світовий рекорд на обтягуванні взуття, застосувавши при цьому раціоналізаторські методи роботи.

Рух новаторів, який народився на соціалістичних підприємствах, не міг не торкнутися колгоспного села. Тільки-но з'явилося на сторінках газет ім'я Стаханова, як Одеський обком комсомолу посилає до нього бригадира Гур'ївської МТС Івана Чабаненка для вивчення передових методів праці та можливостей застосування їх у себе.

Патріотичні справи радянської молоді перебували в органічному розвитку з почуттям пролетарської солідарності з робітниками, які боролися в країнах капіталу. З ініціативи трудящих Москви разом з робітниками та колгоспниками всієї країни комсомольці розгорнули велику роботу по поданню допомоги народу Іспанії, який розпочав у 1936 році самовіддану боротьбу проти фашизму. Комсомольці стали на вахти на честь патріотів Іспанії, збирали кошти для придбання продуктів та медикаментів для республіканців Іспанії. Одеські моряки проявили мужність і героїзм, доставляючи предмети першої необхідності до палаючих берегів Іспанії. Команда теплохода “Комсомол”, яку заарештував крейсер іспанських фашистів, Стецько трималась у франкістських катівнях. З п'ятнадцятох нагороджених радянським урядом членів екіпажу цього теплохода семеро-комсомольці.

Героїчною працею радянських людей на кінець другої п'ятирічки СРСР перетворився на одну з наймогутніших держав світу. У цьому великому подвигу радянських людей брала участь і молодь Одещини. Газета “Большевицкое знамя” (нині “Знамя коммунизма”) писала: “В Одеській області 120 комсомольців нагороджені орденами і медалями Союзу за самовіддану працю в соціалістичному будівництві, за видатні заслуги перед країною соціалізму”. У прийнятій в 1936 році новій Конституції було закріплено законодавством перемогу соціалізму в СРСР.

Г.Гончарук,
кандидат історичних наук.
доцент ОП.
Комсомольська іскра,
7 серпня 1976 р.

ХРОНІКА УДАРНИХ СПРАВ МОЛОДІ ОДЕЩИНИ

Січень 1933 року. Партія доповнює гасло “Техніка в період реконструкції вирішує все!” новим гаслом “Кадри вирішують все!”

Квітень – травень 1934 року. Микита Ізотов, знатний шахтар Донбасу, виступає перед робітниками одеських підприємств і активом області, ділиться своїми успіхами й аналізує причини досягнень свого колективу.

1 травня 1934 року. В Одесі відбувся “Зліт знатних людей області”, на якому учасники обмінялися досвідом у справі підвищення продуктивності праці.

Січень 1935 року. Понад 20 тисяч комсомольців, які працюють на підприємствах області, склали технічний екзамен, опанували технікум – 14 тисяч комсомольців, 1600 комсомольців – раціоналізатори, зібрано 6 тисяч цінних раціоналізаторських пропозицій.

5 січня 1935 року. 38 заводів і фабрик Одеси занесені пошани за успішне виконання плану 1934 року.

11 травня 1935 року. Іллічівський райком партії Одеси виступив з ініціативою систематично обмінюватися технічним досвідом між однорідними підприємствами.

1 червня 1935 року. Одеський сталепрокатний завод імені Дзержинського виконав чотиримісячний план на 104,2 процента, знизив собівартість продукції на 11,6 процента проти плану.

29 серпня 1935 року. Парторг ЦК ВКП(б) К.Петров і начальник дільниці шахти “Центральна – Ірміно” Машуров прийшли до молодого шахтаря О.Стаханова, аби намітити конкретні шляхи підвищення продуктивності праці. Було вирішено відділити кріплення від зарубки.

31 серпня – вересня 1935 року. Стаханов встановив світовий рекорд видобутку вугілля – 102,7 тонни за зміну. До цього світовий рекорд належав забійникові Рухла (Німеччина), який дорівнює 35 тонн.

Вересень 1935 року. На підприємствах області вивчають досвід О.Стаханова та можливості його використання.

29 вересня 1935 року. В Одесі відбулася зустріч виборців Одеси й Миколаєва, у якій взяли участь 450 чоловік.

Жовтень 1935 року. На заводі Жовтневої революції першими стахановцями стають комсомольці Глуховський, Іванченко, Несторенко.

26 жовтня 1935 року. Відбувся зліт стахановців заводу Червоного профінтерну, на якому виступили кращі стахановці заводу і стахановець Харківського тракторного заводу Долгов. Тут було вручено премії стахановцям Надії Войтовій, Миколі Філюрину та ін.

28 жовтня 1935 року. Обком та міськком комсомолу провели зустріч молодих стахановців одеських підприємств, на якій відбувся обмін досвідом щодо підвищення продуктивності праці й перекриття існуючих технічних норм.

22 листопада 1935 року. Всесоюзна нарада стахановців промисловості й транспорту, яка поклала початок масовому стаханівському руху.

22 листопада 1935 року. Бригадир стаханівської бригади Одеського судноремонтного заводу Іван Сазонов повідомив про виконання зобов'язань на 175 процентів. Григорій Гайдук, робітник цього заводу, завдяки своїм раціоналізаторським методам вготував 140 поршневих кілець за зміну, замість 19 за нормою.

26 листопада 1935 року. Партком заводу імені Жовтневої революції завдяки ряду заходів домогся того, щоб усі партторги стали стахановцями.

4 грудня 1935 року. Стаханівська бригада вантажників Одеського порту А.І.Петраша одержала привітальну телеграму наркома водного транспорту Пахомова у зв'язку з новим рекордом навантаження суден.

10 грудня 1935 року. Газета “Чорноморська комуна” повідомляла, що в листопаді 1935 року 24 стахановці Одеської області були удостоєні урядових нагород. серед них робітниця Одеського консервного заводу Є.Є. Витюк і бригадир вантажників Одеського порту А.І.Петраш.

20 грудня 1935 року. Одеський обком ЛКСМУ встановив “Книгу рекордів молодих стахановців”.

21-25 грудня 1935 року. Відбувся пленум ЦК ВКП(б), який закликав партійні організації посилити керівництво стаханівським рухом.

22 грудня 1935 року. Опубліковано звернення орденосців – ініціаторів стаханівського руху Донбасу до всіх комсомольців та молодих робітників республіки й країни з закликом організувати новий похід у лави новаторів на честь X з'їзду ВЛКСМ.

З 1 по 5 лютого 1936 року. Згідно рішення обкому партії, в області було проведено стахановську п'ятиденку, яка заклала основу для проведення стахановських декад, а згодом – стаханівських місячників.

26 лютого 1936 року. Газета “Молода гвардія” повідомила, що в області є 600 бригад, “легкої кавалерії”, які об’єднують 4580 членів редколегії та співробітників. Вони вели активну боротьбу з бюрократами, з усіма, хто заважав розвиткові стаханівського руху.

26 лютого 1936 року. За даними преси багато комсомольських організацій, в тому числі заводу імені Січневого повстання, судноремонтного, фабрики імені Рози Люксембург в Одесі, можуть пишатися тим, що їхні комсомольці – стахановці. Всього в Одеській області налічувалось 18610 комсомольців-стахановців.

9 березня 1936 року. Одеський обком КП(б)У прийняв постанову “Про стахановські виробничі наради на підприємствах”

3 квітня 1936 року. Микола Пастушок, делегат X з’їзду ВЛКСМ, встановив новий рекорд: обтягнув за зміну 3280 пар взуття.

1 травня 1936 року. На 200 підприємствах промисловості УРСР працювало 33,4 процента стахановців.

23 травня 1936 року. Пленум ЦК КП(б)У прийняв постанову на доповіді Донецького обкому КП(б)У “Про хід виконання грудневого пленуму ЦК ВКП (б)”.

11-12 червня 1936 року. Відбувся пленум Одеського обкому КП(б)У з порядком денним “Про керівництво стаханівським рухом на суднобудівних заводах міста Миколаєва”. Пленум намітив заходи щодо посилення керівництва стаханівським рухом.

1 вересня 1936 року. Новими досягненнями зустріли робітники Одеси річницю стаханівського руху, перевиконуються нові виробничі норми, встановлюються нові рекорди. Є.Бондаренко, робітниця тютюнової фабрики, почала обслуговувати сім гільзових машин, що стало новим всесоюзним рекордом у тютюновій промисловості.

8 жовтня 1936 року. В газетах надруковано лист ініціаторів стаханівського руху Донбасу до всіх комсомольців і молодих робітників України з закликати стати на комсомольську стаханівську вахту імені VIII з’їзду Рад.

14 жовтня 1936 року. Опубліковано постанову ЦК ЛКСМУ “Про комсомольську стаханівську вахту імені”

18 листопада 1936 року. Повідомлялося про те, що Одеська взуттєва фабрика №2, змагаючись з Московською фабрикою «Буревісник»,

достроково виконала план і взяла зобов'язання до кінця року дати понад план 300 тисяч пар взуття.

20 листопада 1936 року. Опубліковано повідомлення про те, що промисловість Одещини за останні два роки збільшила випуск продукції на 72 проценти.

З 15 жовтня по 30 листопада 1936 року. Газети публікують матеріали про успішне виконання трудовими колективами соціалістичних зобов'язань на честь УІІ Надзвичайного з'їзду Рад, який прийняв "Конституцію СРСР" – конституцію соціалізму.

Хроніку підготував
Г.Гончарук,
кандидат історичних наук,
доцент ОП.
Комсомольська іскра,
(14 серпня, 21 серпня 1976 р.)

С К Р І П Л Я Ю Ч И С О Ю З С Е Р П А І М О Л О Т А

В роки другої п'ятирічки продовжувала зростати роль комсомольських організацій у зміцненні союзу робітників і селян. В.І.Ленін підкреслював, що ставлення міста до села має вирішальне значення для здобутків революції.

Допомога комсомольських організацій промислових підприємств трудівниками села здійснювалися різними напрямками: по організаційному і виробничому зміцненню колгоспів, по ідейному та організаційному згуртуванню комсомольських організацій села, по піднесенню культурного рівня трудящих соціалістичних ланів.

...Коли наприкінці 1933 року в МТС області створилося таке становище, яке загрожувало посіву ярих (6407 тракторів було відремонтовано тільки 1250), поряд з комуністами заводів і фабрик вирушають на село і комсомольці. Вони везуть з собою необхідний матеріал для ремонту сільськогосподарської техніки, а головне, що вони спеціалісти, яких дуже потребувало село. 22 лютого 1934 року робітнича молодь Ленінського району доповідала міському комсомолу: "Ми останнім часом надіслали на село в допомогу нашій підшефній МТС 51 слюсаря, 9 механіків, 5 токарів і одного інженера. Відправили з ініціативи комсомольських організацій 158 кілограмів бабіту, 14 кілограмів олова, підготували 17 чоловік рахівників".

Молодь джутової фабрики ніколи не залишала в біді своїх підшефних колгоспників. Крім того, що вони направили в село ремонтні бригади,

джутівці організували технічні гуртки серед сільських трудівників по вивченню трактора, підвищенню кваліфікації механізаторів.

Підтримуючи постійний зв'язок з своїми підшефними селами, комсомольці Одеського порту допомогли Тилігуло – Бережанській МТС своєчасно відремонтувати трактори.

Розгортаючи соціалістичне змагання на честь XVII з'їзду ВКП(б) та XII з'їзду КП(б)У, комсомольці Одеси відправили в село 18 комсомольських ремонтно-політичних бригад. Зусилля молодих робітників увінчалися успіхом: колгоспи області повністю і своєчасно закінчили весняні польові роботи.

Важливим етапом у розвитку шефської допомоги селу була організація соціалістичного змагання між підприємствами, які ремонтували сільськогосподарську техніку, за дострокове виконання виробничих планів. У це змагання включаються МТС області. Робітники заводу імені Жовтневої революції, які шефствували над Роздільнянською МТС, розповідали “Шевська бригада, засучивши рукави, заходилися допомагати МТС. Наші токарі показали справжню майстерність ударної роботи в механічному цеху...”.

В роки другої п'ятирічки важливої ролі набуває вивчення сільськими трудівниками досвіду роботи передових представників робітничого класу. З цією метою Одеський обком комсомолу організував поїздку бригадира Гур'ївської МТС, комсомольця Івана Чабаненко, до знатного забійника Донбасу Олексія Стаханова. Тоді ж таки О.Стаханов звернувся з листом до III обласного з'їзду трактористів і комбайнерів Одещини, в якому пропонував розповсюдити ударні методи роботи передових людей Донбасу в тракторному парку області. “Знати трактор, як Стаханов – відбійний молоток”, таким було гасло комсомольців. Невдовзі в області з'явилися сотні комсомольців – стахановців.

Поряд з поданням економічної допомоги комсомольці міста вживали ряд заходів, спрямованих на піднесення ролі комсомольців села у соціалістичному перетворенні сільського господарства. Комсомольці промислових підприємств направили сотні своїх кращих активістів для постійної роботи в село. Комсомольці села одержали від своїх ровесників з міста політичну й художню літературу, гроші для придбання необхідних матеріалів. Комсомольці Сталінського (нині Жовтневого) району надіслали комсомольцям підшефного села радіоустановку, книги, доміно.

Розвивалася допомога комсомольських організацій Одеси селу і в піднесенні культурного рівня колгоспників. Ця допомога набирала різноманітних форм, викликаних динамікою розвитку колгоспного ладу та змінами в потребах трудівників полів. Якщо на початку другої п'ятирічки ця допомога подавалась у вигляді різних культтоварів, то вже у 1935 році частіше зустрічаються документи про те, що комсомольці міста допомагають організувати культурний відпочинок колгоспникам у вихідні та у свята. Самодіяльні художні колективи, футбольні команди, театри вирушають з міста на село. Комсомольська організація джутової фабрики

направляє свій підшефний театр робітничої молоді в колгоспи Первомайського району. Першого вечора гастролей театру, тепло зустрінутого колгоспниками, зі сцени було зачитано привітальну телеграму підшефним від шефа - комсомольської організації джутової фабрики.

У цих фактах, що свідчать про безкорисливу допомогу робітничої молоді трудящим села, проявилася спільність інтересів радянської молоді, яка під проводом партії разом з усіма трудящими створювала нове суспільство.

Г.Гончарук,
кандидат історичних наук,
доцент ОПІ.
Комсомольська іскра,
28 серпня 1976 р.

Страж людських прав.

Друга п'ятирічка, як і перша, виконана достроково – за чотири роки і три місяці. Технічна реконструкція народного господарства в основному була завершена. Валова продукція крупної промисловості у 1937 році порівняно з 1932 роком збільшилась більш як удвічі. Успішно здійснена колективізація, колгоспи об'єднали 93 проценти селянських дворів. Стрімко розвивалася культурна революція. Ленінська національна політика ознаменувалася чималими досягненнями.

Перша золота глава в історії людства, перший досвід побудови суспільства, вільного від експлуатації людини людиною, завершилася перемогою соціалізму в нашій країні. Трудящі Країни Рад під проводом ленінської партії показали всьому світові, що суспільство може і повинно жити без капіталістів, феодалів та інших паразитичних класів.

Перемога соціалізму була закріплена законодавчо в новій Конституції СРСР, прийнятій у листопаді 1936 року Надзвичайним Всесоюзним з'їздом Рад. Підготовка та прийняття Конституції перемігшого соціалізму була всенародним торжеством робітничого класу, трудового селянства, радянської інтелігенції. Конституція стала фактором високого політичного і трудового піднесення всіх трудящих країни, в тому числі й молоді Одещини. Вже у вересні 1936 року на підприємствах, у колгоспах і радгоспах, в учбових закладах були створені спеціальні гуртки по вивченню “Положень про вибори до Верховної Ради” – нового виборчого закону країни та проекту нової Конституції. На сталепрокатному заводі імені Дзержинського, імені Січневого повстання, імені Жовтневої революції, в морському порту та

інших організаціях юнаки й дівчата разом з кадровими робітниками під керівництвом досвідчених пропагандистів і агітаторів вдумливо, глибоко вивчали статті Основного закону. Цей закон був особливо дорогий їм: все, що в ньому відображувалось, було предметом їхніх турбот, тривоги, сил, енергії, словом, усього життя. Так, вивчення статті про право всіх громадян на труд підтверджувалось виступами тих, хто в двадцять років був занесений до списку безробітних на біржі праці. Тепер їхню працю охороняла Конституція. Молодим робітникам і колгоспникам допомагали глибше усвідомити сутність положення Конституції про соціалістичну власність на засоби виробництва, скасування приватної власності на них, знищення експлуатації людини людиною.

Затамувавши подих, слухали росіянин і українець, молдаванин і болгарин, гагауз статтю 123: “Рівноправність громадян СРСР, незалежно від їхньої національної раси, в усіх галузях господарського, державного, культурного і суспільно-політичного життя”.

Безправні та пригноблені за царату жінки з радістю в очах сприймали зміст статті, де вказується, що жінкам надаються рівні з чоловіками права на працю, оплату праці, відпочинок, соціальне страхування та освіту; забезпечуються державною охороною інтереси матері і дитини.

Партійні організації вишукували дедалі нові методи вивчення молоддю Конституції. На заводі імені Січневого повстання у кабінеті партійної роботи постійно проводилися консультації. В цехах пропагандисти роз’яснювали основні положення Конституції. Кожному комсомольцю було видано примірник проекту нової Конституції.

Комсомольські організації виступали ініціаторами ефективних форм вивчення Конституції. На зборах комсомольського активу Іллічівського району м.Одеси вирішено всім первинним комсомольським організаціям встановити єдиний політдень для роз’яснення нової Конституції широким масам неспілкової молоді. На зборах комсомольської організації судноремонтного заводу були присутні 460 чоловік комсомольців та неспілкової молоді. Тут доповідь зробив партторг заводу, потім виступив учасник громадянської війни. У дебатах взяли участь 12 комсомольців.

Обговорення проекту нової Конституції мало діловий характер і було спрямоване на підвищення продуктивності та дисципліни праці, поліпшення побуту трудящих. В Одеській області відбулося близько 900 загальних зборів, у яких взяли участь близько 1,5 мільйона трудівників. На цих зборах було внесено 5848 пропозицій, які мали на меті подальший розвиток соціалістичного суспільства. Характерною рисою виступів старих робітників і селян, які відчували на власній спині “принади” буржуазного ладу, було те, що вони одностайно твердили: нема і не може бути демократії без соціалізму.

Слова старших молодь звіряла з своїм життям. Стахановка суднобудівного заводу Ліда Коцуренко розповідала на сторінках газети “Молода гвардія”:

“Я була неписьменною А тепер не тільки вчуся, але мені довірили й керувати молоддю. Я комсорг цеху, стахановка, сама вчусь і виховую молодь. Мені ще нема й двадцяти років, а я вже депутат міської Ради. Ось як я відчуваю на собі дію нашої Конституції”.

У день утвердження нової Конституції безмежна радість кликала трудящих на вулиці.

В усіх районах Одеси відбулися демонстрації. Незважаючи на дощ, майже 90 тисяч трудящих міста вийшли продемонструвати свою згуртованість, єдність і готовність виконати свій священний обов'язок – захистити соціалістичну Вітчизну від зазіхань імперіалізму.

«Комсомольська іскра»,
11 вересня 1976 р.

Напередодні великих випробувань

Восени 1937 року у капіталістичному світі після тривалої депресії вибухнула нова криза. Вона торкнулася тільки Німеччини та Японії, котрі перебудували свою економіку на воєнний лад. Піднесення промисловості в цих країнах було викликано підготовкою до нової світової війни.

Радянський Союз був вільним від економічних та політичних криз. Країна вступила в смугу завершення будівництва соціалістичного суспільства й поступового переходу від соціалізму до комунізму.

XVIII з'їзд партії порушив питання про основне економічне завдання СРСР – наздогнати й перегнати головні капіталістичні країни по виробництву продукції на душу населення. З'їзд розглянув третій п'ятирічний план розвитку народного господарства СРСР (1938-1942 рр.). Це був перший перспективний план побудованого соціалістичного суспільства.

Здійснення третього п'ятирічного плану вимагало подальшого піднесення трудової і політичної активності всіх трудівників країни, в тому числі й молоді Одещини. Так, Одеський завод холодильного устаткування повинен був до кінця п'ятирічки збільшити випуск продукції порівняно з 1937 роком на 180 процентів, завод імені Січневого повстання планував збільшити на 208 процентів виробництво підйомних кранів, на верстатобудівному заводі імені Леніна передбачалося освоїти випуск 45 нових типів верстатів і т. ін.

Комсомольські організації разом з усіма трудящими під керівництвом комуністів розгорнули соціалістичне змагання за виконання п'ятирічного плану підвищення продуктивності праці за чотири роки. Серед колективів, які постійно перевиконували планові норми, були комсомольсько-молодіжні бригади верстатобудівного заводу імені Леніна, заводів "Кінап", холодильного устаткування, імені Петровського, ХУІ партз'їзду ВКП(б) та багато інших. Значний вклад в успішне виконання планів перевезення вантажів Одеської залізниці та Чорноморського пароплавства внесли комсомольці.

Юнаки і дівчата підприємств Одеси в 1939 році виступили в числі ініціаторів руху багатOVERSTATників і сумісників професій як нових форм соціалістичного змагання. До кінця цього року на 113 основних промислових підприємствах міста було понад 27 тисяч стахановців і понад 1250 багатOVERSTATників. Серед них значна частина молодих робітників.

Дівчата міста у відповідь на звернення робітниць заводу імені Леніна до домашніх господарок, дружин, сестер і матерів робітників, призваних на військову службу, стали до верстатів сотнями поповнювали виробничі колективи.

Комсомольські організації колективів палко відгукнулися на заклик ЦК ВКП(б) підвищувати врожайність сільськогосподарських культур та продуктивність тваринництва. В результаті широкої участі у соціалістичному змаганні за право брати участь у Всесоюзній сільськогосподарській виставці (ВСГВ) у Москві в 1939 та 1940 роках багато які передовики, ланки, бригада, навіть господарства вибороли право демонструвати на виставці свої успіхи. Серед переможців були комсомольці колгоспів імені Будьонного Березівського району, імені Жовтневої революції Одеського району та інші.

Однак радість радянських людей за створене своїм розумом та руками затьмарилась чорним димом другої світової війни, яка наближалась до кордонів СРСР. За таких умов партія вживає ряд ефективних заходів до посилення військово-патріотичного виховання трудящих і особливо молоді. Комсомол був активним помічником партійних організацій у справі військово-спортивної підготовки молоді. Комсомольці та неспілкува молодь заводів, фабрик, колгоспів, учбових закладів Одещини взяли масову участь в усіх заходах, що їх проводило добровільне Товариство сприяння обороні, авіаційному та хімічному будівництву СРСР (Тсоавіахім). Про це свідчать безліч фактів. Перший на Україні одеський аероклуб з 1935 по 1941 рік готував кожного року понад 100 льотчиків, понад 800 парашутистів, а також планеристів і мотористів. Серед них – В.Кибалко, А. Горголбк, Є.Мелак, О.Сергов, які в роки війни були удостоєні звання Героя Радянського Союзу. На республіканських змаганнях стрільців команда заводу «Кінап» посіла перше місце. Колектив школи ФЗН Одеського заводу імені Жовтневої революції виступив ініціатором змагання з школою ФЗН заводу імені Січневого повстання за кращу постановку навчання військової справи. Десятки тисяч ворошиловських стрільців були підготовлені на

підприємствах та в колгоспах Одещини, стоні тисяч юнаків і дівчат склали норми протиповітряної та протихімічної оборони, вивчили основи військової топографії. У всесоюзних змаганнях одеська команда стрільців посіла перше місце, встановила всесоюзний рекорд – 485 очок з 500 можливих, на першому зльоті парашутистів у Києві одеська команда посіла третє призове місце.

Поряд з військово-прикладними заняттями велика робота проводилась по розвитку патріотичного почуття юнаків та дівчат. З цією метою партійні організації підприємств і колгоспів організовували зустрічі молоді з учасниками громадянської війни, демонструвалися фільми про радянський спосіб життя, проводились екскурсії місцями революційної, бойової і трудової слави радянського народу

Комуністи невпинно виховували у молоді героїзм, мужність, військову майстерність та незламну волю до перемоги над ворогами соціалістичної Вітчизни.

Комсомольська іскра,
25 вересня 1976 р.

Традиції і сьогодення.

Сьогодні маємо чималий досвід ідейно-політичного виховання молодого покоління. Вивчення й узагальнення цього досвіду дає змогу правильно оцінити місце і роль тих чи інших організацій у виховному процесі, визначити ефективність різних форм, а також важливі конкретні завдання сьогодення.

В ідейно – політичному вихованні молоді партія завжди спиралася на комсомол. При цьому роль Ленінського комсомолу весь час зростає. Тут маємо закономірність: зростає роль і відповідальність комсомолу – партія виявляє йому все більше довір'я.

Через комсомольські організації як у минулому, так і тепер проводяться різні політичні кампанії, масово-політична робота. Комітети комсомолу беруть активну участь у комплектуванні мережі комсомольської політосвіти, в організації всього процесу навчання. В свою чергу, на всіх етапах історії комсомолу комуністи спрямовували діяльність політшкіл, гуртків, семінарів.

У двадцяті роки з'явився ефективний метод зв'язку теорії з практикою – так звана система завдань. Слухачі гуртка вивчали життя заводського колективу і виступали з узагальненнями на заняттях. Цей

метод застосовувався в гуртках на заводі імені Січневого повстання судноремонтному та інших. Тепер ця система має своє продовження в практичних завданнях слухачам з питань економічного аналізу, визначення виробничих досягнень колективів, підвищення продуктивності праці.

Приємно відзначити, що ініціатором запровадження багатьох форм і методів роботи, які не втратили значення й сьогодні, були комуністи і комсомольці Одещини. Так, з метою глибокого вивчення бойових і трудових традицій партії і радянського народу комуністи Одеси звернулися до молоді із закликом вивчати революційні традиції, щоб поставити їх на службу народові. Про це розповідала газета “Комсомолец України” 20 серпня 1926 року. Почин набув поширення в інших комсомольських організаціях республіки. І в наш час славні традиції партії і народу - могутня зброя в ідеологічному арсеналі.

Зараз у республіці працює шість тисяч постійних лекторів для юнаків і дівчат. А ініціатором створення їх був Одеський обком комсомолу. 8 вересня 1935 року бюро обкому ухвалило: “З метою підвищення загальноосвітнього, політичного, культурного рівня комсомольців, молоді і в першу чергу комсомольського активу організувати в м. Одесі постійні лекторії”. Незабаром такі лекторії з’явилися і в інших містах. Одеський обком комсомолу в роки першої п’ятирічки був ініціатором змагання за кращу організацію політичного навчання комсомольців і неспілкової молоді. Цей почин підхопили у Києві, Дніпропетровську. А комсомольці політехнічного інституту першими на Україні створили у 1935 році університет культури. Такі університети функціонують і тепер.

Багато цікавих форм, методів, засобів ідейно-виховної роботи серед молоді, які колись мали успіх, згодом з різних причин забулися і сьогодні, на жаль, не використовуються. Так, свого часу в системі комсомольської політичної освіти діяли ради Гурків, що займалися організаційними питаннями, розробляли і впроваджували доцільні форми і методи підготовки слухачів до занять. Зокрема, члени ради оглядали конспекти першоджерел, знайомилися з рефератами, безпосередньо працювали зі слухачами. Це було ефективніше, ніж робота одного пропагандиста. Адже члени ради краще знали прагнення, нахили й можливості слухачів – своїх товаришів по виробничому колективу.

Серед багатьох форм підготовки комсомольського активу в роки перших п’ятирічок були трибуни комсомольської думки. Їх мета – поширювати кращий досвід роботи з молоддю. Цікавими є так звані ініціативні гуртки, які сприяли розвиткові творчого ставлення юнаків і дівчат до своїх обов’язків.

Звичайно, у наш час впроваджено чимало нових форм і методів роботи з молоддю, які відповідають сьогоднішнім вимогам. Наприклад, у системі комсомольської політосвіти народилися й утвердилися Ленінські уроки, Ленінські заліки.

Але діалектика життя кличе до раціонального поєднання традиційних та нових форм і методів. Для цього потрібно, з одного боку, вивчати,

аналізувати попередній досвід, з другого – весь час шукати нового. Цей процес можна забезпечити колективними зусиллями людей, які займаються дослідженням традицій ідейно – виховної роботи серед молоді, тих хто несе слово партії юнакам і дівчатам, – пропагандистів, агітаторів, наставників. Завдання полягає в тому, щоб знайти форми об'єднання зусиль цих людей. Минулого року Одеський обком комсомолу і обласна організація товариства “Знання” підготували методичну розробку про використання історичного досвіду КПРС і Ленінського комсомолу в сучасній практиці ідейно – політичного виховання молоді. Це перше дослідження такого плану. Воно в основному розповідає про традиційні форми і методи ідейно-виховної роботи серед молоді, які використовуються сьогодні. Потрібні також методичні розробки для впровадження незаслужено “забутих” ланок виховного процесу. І саме при підготовці такого матеріалу важливо знати думку істориків, філософів, пропагандистів, наставників. Щоб уникнути помилок. Бо сьогодні можна почути, як ми гадаємо, і недоречні поради. В деяких дисертаціях і публікаціях науковці закликають комсомольських працівників практикувати в атеїстичному вихованні Червоні свята Івана Купала, комсомольське Різдво і т. п. За сучасного освітнього, культурного рівня молоді ці форми, м'яко кажучи, життєво не виправдані.

Ось чому вивчення історичного досвіду ідеологічної роботи серед молоді і його застосування в сучасних умовах потребують серйозного, творчого підходу компетентних людей.

Г.Гончарук,
кандидат історичних наук, доцент
Одеського політехнічного інституту.
Чорноморська комуна,
24 листопада 1976 р.

НАМЕТИ НАД ГУКОМ

*(Про Гончарука Григорія Івановича “Радянська Гуцульщина”,
13 серпня 1977 року)*

Справжнє містечко наметів виросло на роками занедбаному лузі над шепітським Гуком. Склад, спортплощадка, кіноплощадка, відкрита їдальня, акуратні доріжки між наметами – всюди відчувається рука господаря – доцента кафедри історії КПРС Одеського політехнічного інституту Г.І.Гончарука, який нинішнього літа очолює дитячу турбазу “Шепітські водоспади”.

Турбаза створена руками дітей-туристів при допомозі жителів Шепота. Юні одесити за три дні встигають здружитись з місцевими дітьми, які відпочивають у таборі. Серед туристів – діти багатьох національностей. Але всі вони залишають Гуцульщину, сповнені незабутніх вражень.

Ф.Петрів.
с.Шепіт.

ПЯТЬ ЛЕТ ПОИСКОВ.

Завершился пятый учебный год в университете общественных профессий.

Один за другим подходят к столу бойцы агитационно-пропагандистских отрядов с отчетом о своей работе в районах Одесской области. Это слушатели Университета общественных профессий Одесского политехнического института, выступавшие, согласно программе практических занятий, перед трудящимися Ананьевского, Балтского, Котовского, Саратовского, Фрунзовского, Ширяевского и других районов области. С чувством исполненного долга докладывают они о количестве прочитанных лекций, докладов, проведенных бесед, политинформаций.

В течение двух – трех дней каждый из них по три-четыре раза встречался с рабочими, колхозниками, учащимися школ, ПТУ, техникумов.

Как студенты, члены агитотряда, оценивают результаты своей поездки?

Володя Прохнич, слушатель факультета правовых знаний, студент МСФ:

– Мы понимали: нас посылают для того, чтобы мы сообщали трудящимся важное, нужное, интересное. Мы серьезно готовились к этой поездке. Новая Конституция СССР, выступление Л.И.Брежнева на XVIII съезде ВЛКСМ, материалы о его визите в ФРГ, успешное выполнение советским народом планов десятой пятилетки явились надежным фундаментом наших выступлений.

Сережа Сергеев, слушатель факультета журналистики, студент механико-технологического факультета:

– Гостеприимство, живой интерес к нам в райкомах комсомола, со стороны аудитории, особенно молодежной, заставляли нас по-особому взглянуть на самих себя, проникнуться особой ответственностью за сказанное тобой слово, сделать все возможное, чтобы быть достойным звания студента ОПИ.

Юрий Сироткин, слушатель факультета лектора-международника, студент АЭФ:

Особенно меня поразила одна доярка, которая спросила меня после лекции: Так что, сынок, будет эта проклятая война или нет? Ведь у меня таких, как ты, трое, и хочется, чтобы они жили по-человечески. Я ответил, что наша партия, государство делают все возможное для предотвращения войны, но вопрос о войне зависит не только от нас. Для того, чтобы еще больше сковать агрессивность империализма, надо нам своим повседневным трудом еще больше укреплять мощь нашей страны.

А что же сами трудящиеся говорят о наших студентах? В отзывах на лекции и беседы много теплых слов. Старший мастер Балтского филиала Одесского ПТУ пишет: «Слушатели факультета социологии И.А.Сачковой, О.В.Гладких, А.Н. Шац прочитали лекции на темы:» жизненные позиции», «Социальная структура личности», «Биологическая структура личности». Лекции были восприняты учащимися с большим интересом, так как темы связаны со многими сторонами жизни и деятельности человека в коллективе... Лекции были прочитаны на должном идейно-теоретическом уровне... Коллектив ПТУ благодарит студентов ОПИ и выражает пожелание, чтобы такие лекции читались чаще».

У каждого бойца агитотряда было и второе задание: провести профориентационные беседы, рассказать о достоинствах и трудностях учебы в институте. Студенты провели на эту тему много бесед, распространили отпечатанные условия приема, книгу о нашем институте, примерные задания на приемных экзаменах. Во всех районных газетах студенты оставили заметки о проделанной ими работе и о впечатлениях от встреч с трудящимися.

За эти дни студенты повзрослели, для них открылся новый мир эмоций, вызванный эффектом собственного воздействия на других. Это явление – действие великого дидактического принципа: воспитывая других, человек воспитывается сам.

Глядя на этих молодых лекторов, еще глубже осознаешь значение постановления ЦК КПСС «О состоянии и мерах улучшения лекционной пропаганды», в котором подчеркивается необходимость шире привлекать к пропаганде студентов.

За пять лет работы Университета общественных профессий, подготовившего несколько тысяч лекторов, не трудно было заметить, что лекторская практика – самое волнующее время, время проверки своих склонностей, способностей в больших, серьезных делах, время острого ощущения собственной полезности для трудящихся.

Говоря о завершающем этапе работы УОП, нельзя не сказать о тех, кто помогал этим юношам и девушкам стать полезными людям. Инициаторами создания Университета общественных профессий являются А.М.Корытин, Э.М.Херенцев, а также бывший секретарь комитета комсомола В.Ф.Кожушный и его заместитель Л.И.Курко.

Они положили начало этой форме обучения, в которой удачно используются формы работы, присущие партийным, общественным организациям, в том числе и обществу «Знание», администрации в деле обучения молодежи различным общественным профессиям и, прежде всего, лекторскому мастерству.

Как в любом деле, в УОП исключительное значение имеют кадры. Важнейшей особенностью работы УОП является ее общественный характер, основанный на началах добровольности, добросовестного, бескорыстного отношения к общественным поручениям. Здесь основным

стимулом активности является сознание исполненного долга в деле воспитания молодежи.

Важнейшая роль в УОП принадлежит деканам.

Именно они разрабатывают программы еженедельных занятий – лекций, семинаров, практических заданий, и организуют их внедрение. Несведущему человеку даже не верится, что выполнение 80–100 – часовой программы в год осуществлено на общественных началах.

Деканы А.М. Власов, В.А.Семов, В.С. Струтинский, С.И. Храмцов пять лет самоотверженно шли по неизведанному пути поисков эффективных форм и методов вооружения юношей и девушек теорией и навыками общественной деятельности.

Деканы В.И.Божко, Л.А.Кудинова, Я.Н. Макаревич, Р.Т. Тимошенко, Л.А.Ярош умело использовали достижения опытных коллег и внесли много своего, интересного. Они приглашали недостающих в институте специалистов из других вузов Одессы, заводов, учреждений для работы в УОП. Среди них А.С.Мамзев, В.Г. Казимилова, К.К.Пысина, Б.А.Шайкевич и другие. В результате большой многогранной работы авторитет УОП постоянно рос. Если в 1972–73 уч. году в нем училось около 100 человек, то в 1977–78 уч. году – более 1300 юношей и девушек. Примечательно, что в нашем УОП занимаются студенты государственного университета, мединститута и других вузов. Понятно, что такие задачи требуют непрерывного развития организационной структуры, совершенствования руководства всем процессом обучения. В УОП появлялись новые факультеты. В этом большая заслуга Ю.С. Денисова, Ф.К. Туленкова, В.М. Цыбина, Г.Н. Кравчука, Г.Д.Афиногенова, В.Т.Коломийчука, Т.В. Бруссель, Г.П. Кремнева, Н.Н. Контиевой, редакторов «Одесского политехника» Г.Г. Ярмульского, А.Л. Юрченко, В.Н. Дорофеева и многих других. В 1976 года на базе нашего УОП была проведена областная научно-практическая конференция «XXV съезд КПСС и проблемы приобретения молодежью общественных профессий». Одесский обком Компартии Украины, президиум областной организации общества «Знание» одобрили опыт нашей работы.

Однако, не все правильно понимают назначение УОП. Некоторые преподаватели, комсомольские активисты воспользовались тем, что ректорат выделил четвертую пару в среду для занятий УОП, используют это время в других целях: для консультаций, комсомольских собраний, ССО, ДОСААФ, коммунистов и т.д., и, таким образом, воздвигали преграды на пути студентов к Университету общественных профессий. Разрешить эти противоречия могут партийные организации, деканаты, комсомольские и профсоюзные организации факультетов. Это, пожалуй, сейчас самая острая проблема в работе УОП.

Ясно одно: сделано много, и нужны новые значительные усилия, чтобы обеспечить очередной этап в развитии Университета общественных профессий.

Г.Гончарук.

Доцент кафедри історії КПСС.

Ректор УОП.

Одеський політехник,

19 мая 1978 г.

*Про Гончарука Григорія Івановича “Радянська Гуцульщина”,
 29 липня 1978 року(стаття “По дорозі на Шепіт”).*

Відомо, що недавно над Косівщиною пронеслася сильна гроза із зливою і вітром. Завдано чимало шкоди. Постраждали і наші гості – туристи. Про це, зокрема, написав нам колишній юнкор райгазети, а тепер журналіст буковинської обласної молодіжної газети Федір Петрів. Він сам родом із Шепота, а тому ця проблема йому близька.

Буря застала юних одеситів на турбазі в Шепоті. Важко їм довелося, але стійкість більшості піонерів і дружня підтримка місцевого населення із Шепота виявилися сильніші. Шепіт чани Г.І.Дручків та І.М. Петрів взяли дітей до себе, зігріли їх турботою. Вранці І.В.Палійчук приніс юним одеситам три відра молока.

– І це не вперше, – розповів Федорову Петриву начальник табору доцент кафедри історії КПРС Одеського політехнічного інституту Г.І.Гончарук. – Торік, приміром, одна з наших туристичних груп потрапила в горах під сильну зливу. Туристів виручали шепіт чани, добрі люди. Вони також допомогли в будівництві літньої їдальні, критого кіно майданчика, складу. Дирекція місцевої школи запропонувала нам своє приміщення на випадок затяжних дощів. Ми дуже вдячні шепітчанами. Наші хлопці навіть виявили бажання взяти участь у ремонті мостів...

Мабуть, в цьому немає потреби. Мусить же врешті Косівський шляхрембуд виконати свої обіцянки й обов'язки перед шепіт чанами та їхніми гостями.

Книжкова полиця

ШКОЛА ІДЕЙНОГО ГАРТУ

Шістдесятирічна боротьба Ленінського комсомолу під керівництвом партії за торжество комуністичних ідеалів привертає велику увагу дослідників. Тут діє закономірність: чим значніший внесок ЛКСМУ у створення нового суспільства, тим більший інтерес у вчених до його історії. За останні десять років з'явилися сотні книг, брошур, дисертацій, присвячених діяльності комсомолу на різних етапах його героїчного шляху. Особлива увага приділяється партійному керівництву як важливому фактору боєздатності ВЛКСМ.

Героїчні будні радянського народу повоєнних років, яскраво висвітлені у книзі Л.І.Брежнєва “Відродження”. Ніби продовженням цієї розмови є книга

Д.П. Костенка “Партійне керівництво комсомолом у період завершення соціалістичного будівництва”, випущена нинішнього року видавництвом “Вища школа”. Монографія складається із вступу, трьох розділів і заключення. У “Вступі” дається обґрунтування теми і короткий огляд літератури та дисертацій з цієї теми.

Перша глава “Партійне керівництво організаційно-політичним зміцненням ЛКСМУ” присвячена діяльності Компартії України по зміцненню єдності, підвищенню рівня внутрішньої роботи і бойовитості комсомольських організацій, підбору, розстановці та вихованню керівних кадрів і активу комсомолу. Наприклад, йдеться про те, що бюро Одеського обкому партії приймало рішення, що зобов’язувало міськкоми і райкоми партії поліпшити керівництво підбором, розстановкою і вихованням комсомольських кадрів, організувати систематичне навчання працівників апарату райкомів міськкомів і обкому комсомолу з питань практики спілкової роботи. Рішення позитивно відбилися на діяльності комсомольських організацій, удосконалився стиль керівництва комсомольськими організаціями області. Секретарі партійних комітетів почали частіше відвідувати семінари комсомольських працівників, теоретичні конференції, виступати з лекціями і доповідями перед комсомольським активом, давати практичні поради з комсомольської роботи. “Практика Одеського обкому КП(б)У з керівництвом комсомольськими організаціями, в тому числі з питань виховання кадрів, була явищем типовим для періоду, що вивчається”, – підкреслює автор.

У другій главі “Здійснення партією ідейно-ідеологічного виховання комсомольців і молоді” показані зростаючі завдання ідеологічної роботи партією серед молоді в повоєнний період. Особлива увага приділяється ролі революційних, бойових і трудових традицій у роботі партії з патріотичного та інтернаціонального виховання молодого покоління. Тут, зокрема, говорилося, що соціалістичне змагання між трудовими колективами республік зміцнювало дружбу комсомольців Московської і Київської, Чернігівської і Гомельської областей, Одеської області і Молдавської РСР та ін.

Третя глава “Розвиток партією творчої ініціативи і трудової активності комсомольців і молоді” розповідає про залучення юнаків і дівчат до розв’язання загальнонародних завдань, відбудови і дальшого розвитку народного господарства в роки четвертої п’ятирічки, про досвід партійного керівництва трудовою діяльністю комсомолу в п’ятій і шостій п’ятирічках. Тут, наприклад, показано, як поряд з іншими обласними комсомольськими організаціями комсомолія Одещини відправила на цілину своїх вихованців і, крім цього, щороку направляла для подання допомоги у збиранні врожаю кращих молодих механізаторів. У “Заключенні” містяться висновки, що впливають з тексту книги, і робиться спроба показати значення досвіду минулих років для поліпшення керівництва ВЛКСМ сьогодні. “Так, Всесоюзна комсомольська будова, ця чудова форма активної участі молоді в будівництві соціалізму, що народилась у повоєнні роки, міцно ввійшла в

практику комсомолу наших днів. Комсомол при підтримці партійних організацій шефствує сьогодні не тільки над окремими підприємствами, але й над цілими галузями виробництва. В роки десятої п'ятирічки триває видатна будова сучасності – БАМ, комсомол шефствує над освоєнням земель Нечорнозем'я” – підсумовує автор.

В цілому книгу характеризує ряд позитивних рис. Серед них обширна джерелознавча база, що визначається архівними документами, даними періодичної преси, статистичними збірниками та іншими матеріалами; широко використовуються документи партії і Радянської держави. Партійне керівництво комсомолом у період завершення будівництва соціалізму показано як єдиний процес, що розвивається.

Комсомольська іскра,
23 листопада 1978 р.

Книжкова полиця.

Натхненник молоді

Серед книг, виданих до 60 – річчя ВЛКСМ , особливу увагу привертає монографія В.Ф.Литвиненка «КПРС – вихователь комуністичної ідейності молоді (З досвіду діяльності парторганізації України)», випущена видавництвом «Вища школа» в 1978 році. Поставлене завдання – в комплексі проаналізувати, узагальнити і висвітлити найхарактерніше в практичній діяльності партійних, комсомольських організацій України по збагаченню і ефективному використанню різноманітних форм і методів ідейного впливу на молодь , вихованню її в дусі комуністичної ідейності і неприйнятності до буржуазної ідеології, рішучої боротьби з нею; показати, як у сучасних умовах історичного розвитку нашої країни якісно поліпшується зміст і організація ідейно-виховної роботи, посилюється наступальність комуністичної пропаганди в боротьбі проти ідеологічних вилазок класового ворога успішно вирішується.

В розділах «Ленінські вимоги ідейного класового загартування молоді зміни будівників комунізму». «Партійна турбота про формування марксистсько-ленінського світогляду молоді» викладаються принципи ідейно-політичного виховання, сутність ідеологічної роботи серед молоді, показана багатогранна робота партійних організацій по озброєнню юнаків і дівчат ідеологію робітничого класу шляхом використання різних форм масової пропаганди, в тому числі й мережі комсомольської політичної освіти, а також деяких засобів політичної агітації.

Розділ «Виховання у молодого покоління інтернаціоналістських і політичних переконань» присвячений аналізу положень класиків марксизму-ленінізму, висвітленню традиційних і нових форм, методів і засобів

партійного керівництва по формуванню молодих патріотів-інтернаціоналістів. Тут читач знайде цікаві приклади з життя комсомольців Одещини. Наприклад, про будівництво комсомольцями інженерно-будівельного інституту пам'ятника лейтенанту П.П.Шмідту на острові Березань, про походи членів одеського міського клубу “Пошук” по шляху доставки ленінської “Искры» з Болгарії в Одесу, про створення комсомольсько-піонерського поста №1 біля пам'ятника Невідомому матросу.

В розділі “Боротьба з антиподами комуністичної моралі – важлива умова ідейного загартування юнацтва” висвітлюється роль наставництва, товариських судів, добровільних народних дружин, атеїстичної пропаганди в боротьбі за чистоту комуністичної моралі проти різних антигромадських вчинків, явищ.

Розділ “Комуністична ідейність – основа зростання трудової і політичної активності молоді” присвячується деяким критеріям ефективності ідейно-політичного виховання молоді. Тут підкреслюється положення ХХУ з'їзду КПРС про те, що мірило успіхів політичного виховання мас – їх конкретні справи. Особливе місце відводиться зростанню економічної активності юнаків і дівчат у вирішенні народногосподарських завдань, підвищенні ефективності і якості виробництва, розвитку участі молодого покоління в громадсько-політичному житті суспільства.

В усіх складових частинах монографії наявна критика буржуазних фальсифікацій партійного керівництва ідейно-політичним вихованням радянської молоді, показана антинародна сутність ідеологічних концепцій буржуазної пропаганди і необхідність рішучої боротьби проти антикомуністичної моралі. Однак у праці є й недоліки. Автор часто розповідає про ті форми й методи ідейно-політичного виховання молоді, які вже широко висвітлені в літературі, наприклад, – Ленінські уроки, Ленінські заліки, Ленінські читання, не визначивши нового аспекту дослідження. Недоліком праці є також фрагментарність у висвітленні форм, методів і засобів виховання. Автор не цікавиться часом їх появи, не прослідковує шляху їх розвитку, і тому старе видає за нове. Наприклад, – теоретичні конференції, форми підготовки пропагандистів і т. ін.

В монографії все ж є ряд достоїнств, що без сумніву, зроблять добру послугу людям, які ведуть виховну роботу серед молоді.

“Комсомольська іскра”,

14 грудня 1978 р.

СЛОВО ПРО МАТИР

Нас спіткало велике, непоправне горе – померла наша мати Єфросинія Степанівна. Для нас це була найдорожча людина. Вона разом з батьком усе зробила, щоб виростити з нас справжніх людей. Федір став військовим, зараз

він полковник запасу, Григорій – кандидат історичних наук, доцент, Надія і Олена – трудівники полів.

Наша мати була невтомною трудівницею. Разом з односельчанами старшого покоління вона створювала колгосп, відбудувала його після Великої Вітчизняної війни.

Нам дуже приємно, що в неї стільки друзів, що про неї з такою теплотою говорили колишній агроном колгоспу “Батьківщина” Ф.Д.Ковальський, секретар виконкому Новогеоргієвської сільради І.І.Шевченко, лікар М.М.Ландибаум. Вони підкреслювали, що в житті нашої матері, як сонце в краплі води, відобразилася біографія колгоспу, села.

В організації похорону велику участь взяли голова Новогергіївської сільради Г.Г.Василькевич, голова колгоспу “Батьківщина” В.Я.Продан, секретар парткому В.І.Макодзьоб, всі трудівники села.

Спасибі вам, що ви поділили наше горе, що ви вшанували пам’ять нашої матері.

Сім’я Гончаруків
Наше село,
9 травня 1979 р.

До 60-річчя КІМу

Комуністичний Інтернаціонал Молоді народився в полум’ї революційних битв. Натхненна ідеями Жовтня, трудяща молодь багатьох країн світу брала активну участь у класових боях. Однією з найважливіших передумов створення КІМу було утворення за ініціативою В.І.Леніна Комуністичного Інтернаціоналу.

29 травня 1919 року Виконком Комінтерну (ВККІ) звернувся до організацій пролетарської молоді із закликом створити свій молодіжний інтернаціонал. Цілий тиждень – з 20 по 26 листопада 1919 року в одному з робітничих кварталів Берліна проходив I (Установчий) конгрес КІМу, який прийняв Програму КІМу, його Статут та інші документи. Конгрес заявив про приєднання КІМу до Комінтерну на правах секції. На першому конгресі КІМу було 19 представників від 14 пролетарських організацій молоді Європи.

Завдання КІМу були підпорядковані великій меті: виховання молодого покоління в дусі відданості комуністичним ідеалам, вірності революційним традиціям робітничого класу. Саме до цього закликав В.І.Ленін у привітанні III конгресу КІМу (1922 р.), підкреслював важливість не забувати “найголовнішого – необхідності діловим чином рушити вперед підготовку молоді і навчання”.

Висловлюючи рішучість іти за цим закликом, делегати обіцяли Володимирі Іллічу присвятити всі свої сили завоюванню величезної більшості робітничої молоді для соціалістичної революції. Пропаганда ленінських ідей, антиімперіалістичної боротьби здійснилася в процесі щорічних кампаній ЛЛЛ (трех Л), пам'яті В.І.Леніна, К.Лібкнехта, Р.Люксембург. Антивоєнним кампаніям служило проведення Міжнародних юнацьких днів, ювілеїв КІМу, які проводилися в багатьох країнах, особливо в молодіжних колективах Країни Рад.

Комуністичний інтернаціонал Молоді зробив історичний внесок у створення комуністичних спілок молоді, утверджуючи в них ленінські ідейно-політичні і організаційні принципи виховання молодого покоління трудящих.

Працюючи під керівництвом Комінтерну, КІМ на своєму VI конгресі (25 вересня, 11 жовтня 1935 р.), в якому брали участь делегати від 56 спілок молоді, виробив програму боротьби за юнацькі маси шляхом залучення в народний фронт проти фашизму і загрози війни.

Багато славних справ на рахунку КІМу.

В історію КІМу вписані імена представників ВЛКСМ: Лазар Шацкін, Віссаріон Ломанідзе, Рафаель Хітаров, Олександр Косарів, Василь Чемоданов, Микола Прокоф'єв та інші.

В рядах КІМу виховувались відомі діячі міжнародного комуністичного і робітничого руху: Віллі Мюнценберг, Луїджі Лонго, Раймон Гюйо, Джіл Грін.

Через ряд причин Комуністичний Інтернаціонал Молоді 1 червня 1943 року був розпущений. Досвід КІМу, який зумів під керівництвом Комінтерну протиставити небезпеці завоювання фашизмом юнацьких мас широку програму боротьби в рядах антифашистського фронту, – приклад для молоді в наші дні.

Славна історія Комуністичного Інтернаціоналу Молоді збагачує міжнародний комуністичний рух позитивним досвідом беззавітного служіння трудящих мас комуністичним ідеалам.

В кінці листопада в Москві відбулася Всесоюзна конференція. Нею почалися заходи ЦК ВЛКСМ і КМО СРСР, присвячені 60-річчю утворення Комуністичного Інтернаціоналу Молоді.

В роботі конференції взяли участь ветерани КІМу і ВЛКСМ, комсомольські працівники.

З цікавою доповіддю виступили перший секретар ЦК ВЛКСМ в період 1938 -1952 року М.О. Михайлов, заввідділом Інституту марксизму-ленінізму при ЦК КПРС О.І.Соболев, ректор видавництва "Молода гвардія" В.І.Десятирик, заввідділом науково-дослідницького центру вищої комсомольської школи В.П.Мошняк, завкафедрою ВКШ А.П.Зінов'єв, завідуючий кафедрою Ленінградського університету В.В.Привалов, старший науковий працівник Інституту марксизму-ленінізму ЦК КПРС М.М.Мухамеджав, доцент Куйбишевського інституту планового господарства Є.І. Хаванов.

Одеська делегація в ході Всесоюзної конференції висунула ряд цікавих пропозицій. Серед них пропозиція створення монументу КІМу на території ВКШ при ЦК ВЛКСМ. Ця пропозиція була підтримана учасниками конференції.

Г.Гончарук,
доцент кафедри історії КПРС ОПІ,
учасник конференції.
Комсомольська іскра,
6 грудня 1979 р.

ВЫСШАЯ ШКОЛА

СТУДЕНЧЕСКОЕ САМОУПРАВЛЕНИЕ

КТО ВПЕРВЫЕ увидит кафедральные ведомости по истории КПСС в группах механико-технологического факультета Одесского политехнического института, тот недоумевает: вся группа, 25 – 30 человек, опрошена на каждом занятии, каждый студент получил по одной, а некоторые по две оценки. Разве в силах преподаватель все это успеть в течении двух часов? Три минуты на ответ? Не бессмыслица ли? И зачем нужны сразу две оценки?

Скажу сразу: именно вторые 8-10 оценок ставит сам преподаватель за ответ на семинаре, соблюдал классические установки педагогики. А остальные своим товарищам выставляют до семинара студенты за конспекты первоисточников.

Зачем и как это делается?

Во-первых, чтобы добиться своевременного конспектирования первоисточников. Традиционно конспекты проверяются преподавателем раз-два в семестр после занятий. А ведь ложка дорога к обеду, а не после него.

Во-вторых, не так уж редки случаи, когда конспекты похожи друг на друга, как две капли воды, только почерки разные. Некоторые списывают, даже не раскрыв при этом первоисточника, Больше того, в разных группах конспекты встречаются одни и те же.

Кто может здесь помочь преподавателю? Очевидно, сами студенты. У нас контроль за конспектированием первоисточников возложен на советы качества по изучению истории КПСС в академических группах. Следует отметить, что впервые такие советы были созданы нами в середине 70 –х годов на старших курсах при изучении научного коммунизма (о них «Вечерняя Одесса» писала 23 января 1976 года). Опыт последних лет показал, что советы успешно функционируют и на младших курсах.

В советы входят отлично успевающие студенты, в том числе, как правило, академорги, то есть те, кто непримирим к лени, фальши, очковтирательству. Им подчинены инструкторы по применению технических средств обучения.

Круг обязанностей совета широк: обеспечивать студентов литературой через библиотеку и методкабинет, популяризовать эффективные формы и

методы работы над первоисточниками, изучать и сообщать преподавателю пожелания студентов относительно чтения лекций и ведения семинаров, приглашать на занятия ветеранов партии, комсомола, Великой Отечественной войны, передовиков производства.

Но вернемся к проверке конспектов. Она осуществляется членами совета во главе с председателем накануне семинара. Конспекты оцениваются по пятибалльной системе, преподаватель переносит оценки в кафедральную ведомость. Понятно, что качество проверки зависит от умения оценивать работу. Этому обучает преподаватель. Контроль осуществляет тоже он, 1–2 раза в семестр, проверяя конспекты. Надо сказать, что на 85–90 процентов оценки руководителя семинара и членов совета сопоставимы, расхождения бывают в пределах балла.

Совет участвует также в оценке рефератов. Преподаватель назначает студента, который должен подготовить реферат к будущему занятию, а совет выбирает оппонента, который тщательно готовится по той же теме. На занятии, выслушав реферат или познакомившись с ним накануне, оппонент характеризует положительные стороны и недостатки реферата. За аргументированный устный отзыв оппонент получает оценку.

Важная сфера деятельности совета – участие в подготовке научных студенческих работ. Кроме координации тематики, назначения и контроля за сроками сдачи работ, он руководит взаимным рецензированием, с тем чтобы каждая научная работа имела две письменные рецензии товарищей автора по группе. В процессе рецензирования студенты учатся определять актуальность темы, оценивать источниковедческую базу, степень самостоятельности и научности исследования.

Что же можно сказать на основании опыта об эффективности советов?

Во-первых, деятельность этого органа самоуправления позволила всесторонне изучить возможности групп в целом и каждого студента в отдельности. А это способствует планированию и осуществлению внутригрупповых мероприятий, в частности выработке дополнительных социалистических обязательств. Не случайно именно те группы, где работали и работают советы (например, МТ-786, МТ –796), стали инициаторами сдачи экзаменов по истории КПСС только на «хорошо» и «отлично».

Решение академических групп механико-технологического факультета было поддержано на других факультетах (например, инженерно-экономическом).

Группы, где работают советы, выгодно отличаются от других показателями успеваемости, аттестации, экзаменов. Все студенты представили доклады на VIII Всесоюзный конкурс студенческих работ по общественным наукам, истории ВЛКСМ и международному молодежному движению.

Конечно, многие стороны эксперимента еще подлежат изучению, совершенствованию, Но активность, как результат самоуправления, достигнута.

Г.Гончарук.
 Доцент кафедри історії КПСС
 Одеського політехнічного
 інститута
 Вечерня Одеса,
 25 декабря 1979 г.

Нова книжка.

Про нашу землячку.

Марксистсько-ленінські погляди на історію багатьох поколінь радянських людей формувалися по підручниках «Історія СРСР» Г.М. Панкратової. А тепер, коли у видавництві «Наука» вийшла книжка Л.В.Баді «Академік Г.М.Панкратова- історик робітничого класу» (Москва.1979 р.) ми можемо дізнатися, як формувалися погляди автора підручника.

Г.М.Панкратова народилася у 1897 році в Одесі у сім'ї робітника. Тут же закінчила народну школу і гімназію, вчилася на історико-філологічному факультеті. Вищих жіночих курсів. Захоплено вітає Г.М. Панкратова встановлення в Одесі Радянської влади, як велику честь сприйняла вона призначення на посаду завідуючої відділом позашкільної освіти повітового виконкому.

Після закінчення громадянської війни Ганну Михайлівну направляють на Урал, де вона веде політико-масову роботу на фабриках, заводах. У липні 1922 року Г.М. Панкратова приїхала до Москви, працювала в агітаційно-пропагандистському відділі ЦК РКП(б) і готувалася до вступу в Інститут червоної професури.

Однак основним предметом дослідження Л.В.Баді є процес формування Г.М. Панкратової як ученого: який присвятив себе вивченню історії російського пролетаріату. Пізніше вона згадувала про роки , проведені в Інституті червоної професури: “Я прийшла до інституту з важкої практичної роботи серед робітничого класу Уралу. Вже тоді мене глибоко займала думка про історичну долю нашого російського пролетаріату”.

Працюючи над підручниками для учнів школи Г.М. Панкратова розуміла, що “історія покликана виховувати не схематиків , які знають “загальні місця” і міркування, що видаються за догму марксизму, а людей, які розуміють суть марксистсько- ленінського вчення, вміють розбиратися у конкретних ситуаціях класової боротьби.”

Успіхи Г.М.Панкратової як у підготовці шкільних підручників, так і в написанні фундаментальних праць з історії робітничого класу СРСР ґрунтувалися насамперед на тому, що академік працювала у колективах, займалась великою громадсько-політичною роботою, знала добре життя трудящих.

Найцікавішою частиною книжки Л.В.Баді є, мабуть, глибокий аналіз виконаної Г.М.Панкратовою роботи по здійсненню власного грандіозного задуму – чотири томного дослідження з історії робітничого класу нашої країни. Хоч цьому дослідженню не судилося завершитись, однак автор книжки про Г.М. Панкратову показує, яку титанічну працю здійснила.

Показуючи Г.М.Панкратову як людину цілеспрямовану, вольову, безмежно віддану справі партії Леніна, автор всебічно розкриває творчих шлях академіка, в якому великою мірою знайшли відображення основні віхи й особливості розвитку радянської історичної науки.

Г.Гончарук,
кандидат історичних наук.
Чорноморська комуна,
5 січня 1980 р.

Вони були першими.

У нинішньому році виповнюється 55 років виходу в світ “Історії Ананьївської організації Ленінської Комуністичної Спілки Молоді (1920 – 1926 рр.)”.

В цій унікальній брошурі, підготовленій бюро Ананьївського райкому комсомолу і надрукованій в Ананьївській друкарні, яка називалась тоді “Безробітний друкар”, відображені основні напрями діяльності ананьївських комсомольців в перші шість років з дня заснування комсомольської організації.

Ананьївська комсомольська організація, повідомляється в брошурі, народилась на початку 1920 року під керівництвом комуністів, зокрема члена партії Ковальова, який загинув у боротьбі з бандитизмом, і активній участі Одеського губкому комсомолу. Вона народилась у вогні війни з петлюрівцями, бандою Тютюнникові, Основу організації складала робітнича молодь.

Характерною рисою діяльності перших комсомольців, як видно з “Історії”, був гарячий відгук на актуальні проблеми життя. Нараховуючи в своїх рядах близько 70 чоловік, комсомольська організація відправляє 15 кращих своїх членів на боротьбу з Врангелем, мобілізує всіх членів на боротьбу за зміцнення Радянської влади, на проведення продрозкладки, на боротьбу з куркульством і бандитизмом, на відбудову народного господарства.

У мирних умовах соціалістичного будівництва Ананьївська комсомольська організація знову проявляє себе як вірний помічник партії в справі комуністичного виховання молоді. Вона постійно дбає про підвищення ідейно-політичного рівня комсомольців, широко розгортає політико-просвітню роботу серед молоді, виділяє організаторів в професійні організації, веде економічну роботу серед молоді по захисту її від “непманів”, бере участь у ліквідації неписьменності серед населення, шефствує над частинами Червоного козацтва, направляючи туди своїх комсомольців і допомагаючи матеріально, бере шефство над селом і румунським комсомолом, підвищує загальноосвітній і політичний рівень молоді.

За добрі справи комсомольській організації було вручено Червоний прапор від робітничої молоді м.Ананьєва.

Невпинно ріс авторитет комсомольців. У 1925 році організація нараховувала 13 осередків, до складу яких входило 330 членів. Серед них 12 процентів склали дівчата. Кращі комсомольці були прийняті в партію, висунуті на роботу в окружний і губернський комітети ЛКСМУ, на навчання у різні заклади. Райком комсомолу з гордістю констатував, що “висуванці” виправдали надії своїх товаришів.

Виконуючи заповіді В.І.Леніна комсомолу – вчитися комунізму, рішення партії та з'їздів комсомолу, перші комсомольці Ананьївської організації віддали всі свої сили будівництву нового життя.

Багато з них загинули в боротьбі з класовим ворогом, голодом і розрухою.

Чудові традиції, закладені першими комсомольцями, живуть і примножуються сьогодні. Нині комсомольська організація Ананьївського району налічує в своїх рядах 4625 чоловік. Вона виховала тисячі активних будівників комунізму – передових робітників, колгоспників, інтелігентів. Її відзначено багатьма нагородами.

Дужеб важливо, щоб всі ініціативи, славні діла, які мають виховне значення, ставали здобутком наступних поколінь. Саме про свідчить згадана “Історія Ананьївської організації Ленінської Комуністичної Спілки Молоді (1920-1926 рр.)”. Думається, що підготовка нового видання історії комсомольської організації Ананьївського району, яка відобразить її більше, ніж 60-річний шлях, створення музею комсомольської слави допомогли б “примусити сіяти заново” те, чому віддавали свої молоді роки юнаки і дівчата Ананьївщини.

Радянське село,
30 липня 1981 року.
Г.І.Гончарук,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії
КПРС Одеського політехнічного
інституту, вихованець
Ананьївської

організації ЛКСМУ.
Ананьівці у Великій
Вітчизняній війні.

Дружба, оми́та кров'ю.

Дорога редакція! Мені вже 82 роки, але в газету пишу вперше.

У ці дні польський народ відзначає 40 – річчя утворення ПНР. Це свято близьке і дороге нам, радянським людям.

Більше 600 тисяч радянських воїнів віддали своє життя за свободу і незалежність Польщі. Серед них і мої земляки – жителі села Новогеоргіївки.

У центрі нашого села стоїть обеліск. На ньому висічені імена земляків, які полягли в битвах, у тому числі і на польській землі.

Білоченко О.Г. Разом з ним ми лежали в армійському госпіталі, розташованому в польському селі Великобарановичі. Повернувшись у свою частину, він писав мені, що одержав нову зброю, обмундирування і готовий ще завзятіше бити фашистів.

Григорчук Н.Я. Зустрілися ми з ним перед боєм, коли наші частини займали нові позиції. На його грудях сяяла медаль, тільки що вручена йому за мужність і відвагу, проявлені під час форсування Вісли.

...Григорчук Д.Я.

...Гончарук В.Г.

...Кожухар А.П.

...Кондратов С.І.

З одними пліч-о-пліч я йшов в атаку, з іншими обмінювався вітаннями в пішому строю, на привалі, коло солдатської кухні.

До війни це були чудові трудівники, які створили і зміцнили колгосп. Їх чекали вдома жінки, діти, матері.

Так, велика ціна заплачена за свободу Польщі. І в мене викликає гнів і обурення поведінка американської адміністрації, яка безсоромно втручається у внутрішні справи Польщі, прагне активізувати контрреволюційні елементи і створити труднощі польським трудящим на шляху будівництва нового життя.

Сорок років я ношу в своєму тілі метал фашистських осколків після поранення на польській землі.

Я часто розповідаю своїм дітям і внукам про бої на польській землі. Хочу, щоб вони були достойні героїзму радянських воїнів, наших земляків, які врятували Польщу і всю Європу від фашистського поневолення, берегли дружбу СРСР і ПНР, яка народилася в боях і оми́та кров'ю радянського і польського народів.

І.Гончарук,

інвалід Великої Вітчизняної війни,
колишній гвардії рядовий.
с.Новогеоргіївка.
Радянське село,
26 липня 1984 р.

АДРЕСАТ УКАЗАН ВЕРНО

Авторы писем, содержащих предложения об улучшении трудовой дисциплины, повышение производительности труда, совершенствовании работы городского транспорта, в целом о жизни своего любимого города или конкретные просьбы о ремонте квартиры, коммуникаций, медицинской помощи в ожидании ответа, видимо, теряются в догадках: кто прочитал письмо, кому передано оно, когда придет ответ, извещающий, что меры приняты. А таких авторов немало. Партийные комитеты только после каждого проведенного политдня, как правило, получают от одесситов две-три тысячи вопросов, предложений, критических замечаний. По существу такое множество писем является реализацией ленинской мечты о массовом участии трудящихся в управлении обществом.

Партийные комитеты постоянно ищут и находят новые формы работы с письмами трудящихся. Об этом мы раньше знали из газет, а теперь представилась возможность ознакомиться со всей системной работы с предложениями и просьбами людей. Книга «День открытого письма», написанная С.Н.Бойченко, Б.Ф.Деревянко, И.П.Серовым и изданная «Маяком», позволяет представить ту многогранную работу партийных комитетов, которая имеет своей целью не только отреагировать конкретным делом на письма, но и использовать мнение трудящихся как воспитательный фактор.

У книги целый ряд достоинств. Она отражает генезис самого понятия «день открытого письма». Появились в конце 70-х годов, дни открытого письма стали особенно интенсивно проводиться после июньского (1983 г.). Пленума ЦК КПСС и выступления Генерального секретаря ЦК КПСС, Председателя Президиума Верховного Совета СССР товарища К.У.Черненко на встрече с избирателями Куйбышевского избирательного округа г. Москвы 2 марта 1984 года. В них прозвучал призыв усилить внимание к мнению трудящихся. Ныне во всех районах Одессы проводятся дни открытого письма.

Обобщая многогранный опыт партийных комитетов, авторы приводят многочисленные документы и факты, свидетельствующие об актуальности указанной формы массово-политической работы. Они вскрывают причины

неудач в деле организации дней открытого письма, имевших место в некоторых партийных организациях, и показывают на основании успехов партийных комитетов не только Одессы, но и других городов страны пути достижения высокой результативности работы с письмами трудящихся в открытой аудитории.

Авторы убедительно показывают, что дни открытого письма имеют многоплановое воздействие. Здесь удачно сочетаются личные, групповые и общественные интересы. В обстановке свободного обсуждения острых вопросов можно успешнее создавать в городе и в трудовых коллективах обстановку творческого поиска, исключать различные домыслы и досужие разговоры. Венцом многогранной работы по подготовке и проведению дня открытого письма партийные организации справедливо считают реализацию предложений трудящихся. Работа эта с каждым днем ширится. В книге убедительно отражено мнение авторов о том, что дни открытого письма способствуют также изучению и формированию общественного мнения. Этому вопросу посвящен отдельный раздел.

Особое место отводится поиску верных критериев эффективности работы с письмами трудящихся. Задача эта трудная. Удовлетворение предложений трудящихся положительно отражается на их трудовой и общественно-политической деятельности. Авторы справедливо утверждают, что итогом дней открытого письма «являются как конкретные меры по реализации предложений трудящихся, так и более отдаленные результаты, заключающиеся в повышении их политической культуры».

В книге научность содержания удачно сочетается с ясностью, доходчивостью, живостью языка. Здесь встречаются интересные факты из жизни трудовых коллективов, партийных комитетов, высказывания партийных работников, выдержки из писем трудящихся, мнения отдельных ученых в целесообразности дней открытого письма. Об этом и многом другом узнает читатель из названной книги.

Необходимо отметить еще одну важную черту книги – убедительность, доказательность всех ее положений. Авторы достигают этого и путем логических рассуждений, и аргументированностью фактов, и сопоставимостью результатов, и использованием широкого круга источников: трудов В.И.Ленина, документов XXVI съезда КПСС, Пленумов ЦК КПСС, указаний товарища К.У.Черненко, документов ЦК Компартии Украины, Одесского областного и городского комитетов Компартии Украины, периодической печати – центральных газет и журналов, республиканских, областных, «Вечерней Одессы» и заводских многотиражных газет, писем трудящихся.

Закрывая книгу, проникаешься мыслью: как правило, чуткие, отзывчивые люди работают с письмами трудящихся. Им присуще чувство нового, поиск, способность анализировать собственные просчеты, учиться друг у друга и, как завещал В.И.Ленин, жить заботами тех, кто создает материальные и духовные ценности. Книга окажет добрую услугу пропагандистам, агитаторам, организаторам массово-политической работы.

Г.Гончарук,
заведуючий кафедрою історії КПСС
Одеського політехнічного
інститута,
доктор історических наук.
Знамя комунізму,
25 декабря 1984 г.

Професорські роки

СЛОВО ПРО БАТЬКА

Недавно нашу сім'ю спіткало непоправне горе – помер батько Іван Михайлович Гончарук. Данину шани йому прийшли віддати багато односельчан. На траурному мітингу виступили голова виконкому Новогеоргіївської сільської Ради народних депутатів М.І.Кучерявий, секретар І.І.Шевченко.

Вони розповідали про життєвий шлях батька. А він був учасником громадянської війни, колективізації, захищав рідну Батьківщину у роки Великої Вітчизняної війни і після поранення, ставши інвалідом, відбудовував рідний колгосп у післявоєнний період. Чесністю, трудолюбивістю він завойовував пошану односельчан.

Так, наш батько був чудовою людиною. Він в усьому був для нас прикладом.

У роки нашого дитинства ми здалеку пізнавали батька серед багатьох косарів по червоному прапорцю передовика, який майорів на його покосі.

Батько дуже любив маму, був до нас ніжний і разом з тим вимогливий. Він не захоплювався алкогольними напоями, не дурив і не кривив душею.

І всі ми, його діти, стараємося жити так, як він нас вчив. Олена – стала робітницею на залізниці, Надія – колгоспниця, Федір – підполковник Радянської Армії, Григорій – доктор історичних наук.

Це заслуга нашого батька, нашої Радянської влади, яку він завоював і боронив у боях зміцнював самовідданою працею.

Батько дуже любив своє село, свою землю. На старість літ ми його кликали в Одесу, в інші міста. Але він залишався в рідному селі.

Батько наш був простою, скромною людиною. Але в житті він залишав великий слід. Тому ми гордимся батьком, свято бережемо пам'ять про нього.

Г.Гончарук
Радянське село,
22 січня 1985 року.

ВСТРЕЧА ПЕРВОПРОХОДЦЕВ

Участники встречи за «круглым столом», организованной Центральным Комитетом Компартии Украины в связи с пятидесятилетием стахановского движения, с удовлетворением слушали выступления бывшего парторга ЦК ВКП(б) на шахте «Центральная-Ирмино» Героя Социалистического Труда К.Г.Петрова и знатной пятисотенницы М.С.Демченко.

Целеустремленность, смелость, решительность, стремление к новому остаются неизменными чертами их характера. Константин Григорьевич и Мария Сафронова показали в своих выступлениях те несметные резервы повышения производительности труда, которыми располагает сегодня наша экономика. Они и ныне мыслят по-новаторски.

Будучи интересными, содержащими собеседниками, они, несомненно, отдавали себе отчет в том, что разговор не может быть полным, если не рассказывать о тех трудностях, в которых рождались новые мировые рекорды. И они рассказывали. Полностью их выступления публикуются в «Украинському історичному журналі» №8. Здесь же излагаются впечатления об особенном и общем в их жизни и труде в те далекие и близкие 30-е годі. Сначала об особенностях.

Во-первых, различие в характере их труда. Петров организовал и вдохновлял коллектив шахты на новые трудовые рекорды, а Демченко сама нуждалась в помощи и поддержке, принималась за чрезвычайно трудное и чрезвычайно ответственное дело. Шутка ли, дала слово руководителям партии и правительства страны, что вырастит по пятьсот центнеров свеклы на каждом гектаре?

Во-вторых, различны были и сроки борьбы за конечный результат. у Константина Григорьевича они исчислялись неделями, а у Марии Сафроновны длились почти год.

В-третьих, не похожи были и трудности, с которыми сталкивались знатные стахановцы. Петров много сил отдал, чтобы переориентировать психологию забойщиков, всего коллектива шахты на пересмотр существующих норм добычи угля, а Демченко столкнулась с отрицательным отношением к ее цели со стороны председателя колхоза и председателя сельсовета. Но самый большой удар был нанесен ей тогда, когда 12 девушек из 16 членов ее звена, узнав о высоких обязательствах звеньевой, покинули звено. Много других особенностей было в их жизни. Например, Константин Григорьевич радовался, когда гости брали на память кусочки угля, добытые на его шахте, а Марию Сафронову огорчало до слез, когда многочисленные члены многочисленных делегаций вырывали на память буряки, каждый из которых был у нее на строжайшем учете.

Было у них много общего.

Во-первых, неизменная поддержка партии и правительства. Петров был послан ЦК ВКП(б), а в конкретной ситуации, когда консервативно

настроенное местное руководство стало угрожать ему различными санкциями, пришла помощь непосредственно от С.Г.Орджоникидзе, Демченко поддержали с самого начала руководители партии и правительства. Обоим уделяла внимание центральная печать, чем, несомненно, сковывала действия противников рекордов.

Во-вторых, как Константин Григорьевич, так и Мария Сафронова нашли поддержку со стороны простых тружеников. Первым его активно, творчески и героически поддержал беспартийный забойщик Алексей Стаханов, а затем парторг участка забойщик Мирон Дюканов, комсомолец забойщик Дмитрий Концедалов и большинство забойщиков шахты. Ее радовало то, что все-таки 4 девушки в звене остались. Мама, простая труженица, делала все, чтобы ее дочь сдержала свое слово. каждую ночь она ровно в три часа будила словами: «Вставай, доню тебе чекає поле!» На столе Марию ждал нехитро приготовленный завтрак, а узелке – скромный обед. ведь еще и года не прошло, как в стране отменили карточную систему на хлеб. Поддержал Марию Сафронову и агроном. Он точно рассчитал, сколько должно быть корней на гектаре, чтобы осенью можно было достичь заветной цифры.

В-третьих, общими были у них и радости победы, радости общественного признания их труда. Награждение их орденами Ленина, участие во Всесоюзном совещании стахановцев, премии и многие другие формы внимания и уважения.

В частной беседе с Константином Григорьевичем так и Марией Сафроновой мне показалось уместным спросить, не помнят ли они делегации Одесского обкома комсомола, направленной к ним с целью изучить их опыт новаторского решения проблемы повышения производительности труда? Петров ответил, что припоминает, как Алексей Стаханов писал письмо трактористам и комбайнерам Одесщины. Да, такой факт имел место. Это Алексей Григорьевич призывал делегатов III областного съезда трактористов и комбайнеров Одесщины «Распространить методы работы передовых людей Донбасса в тракторном парке». Съезд в ответ обратился к механизаторам области с призывом: Знать трактор, как Стаханов отбойный молоток». Демченко ответила по-иному: «Я помню только тех, кто брал с моего поля буряки на память. Но одесситы мне понравились – среди «несунов» их не было». Однако меня удивило дополнение к ответу: «Зато я твердо помню, что в 1935 году на Одесщине свыше 300 колхозных звеньев вырастили от 350 до 500 центнеров сахарной свеклы с гектара», – сказала Мария Сафонова и подчеркнула: «Сейчас по 600-700, даже по 900 центнеров с гектара собирают буряка, а я никогда не забуду те 500».

Вечерняя Одесса,
30 августа 1985 г.

Перші стахановці Одесщини.

Поставлені партією завдання завершення соціалістичної реконструкції народного господарства в роки другої п'ятирічки викликали прилив творчої праці радянських людей, і перш за все, робітничого класу країни.

Соціалістичні виробничі відносини, будівництво нових підприємств, створення цілих галузей промисловості, оснащених новою технікою, поряд із зрослим ідейно-політичним, загальноосвітнім і професійним рівнем трудящих обумовили в середині 30-х років народження масового руху новаторів. Цілком природно, що в числі ініціаторів руху новаторів, або, як їх тоді називали, революціонерів праці, були молоді робітники.

Подібно до того, як на прохання парторга ЦК ВКП(б) шахти "Центральне-Ірміно" К.Г. Петрова збільшити виробіток вугілля молодий забійник шахти в Донбасі О.Г. Стаханов відповів значним перевиконанням норми (замість 7-14 тонн добув 102 тонни вугілля), так на заклик партії достроково виконати плани другої п'ятирічки молодь промислових підприємств, транспорту, колгоспних полів країни відгукнулася перевиконанням виробничих завдань.

Зрозуміло, різке підвищення продуктивності праці вимагало сміливих рішень, змін у технології і методах виробництва, ломки старих уявлень про норми праці.

Новаторські методи праці виявились до снаги і молоді Одещини. Для їх впровадження тут склались необхідні об'єктивні і суб'єктивні передумови. За роки першої п'ятирічки в області було побудовано 54 великих підприємства, що забезпечило якісні зміни в характері промислового виробництва, успішно завершена колективізація сільського господарства. На початку 1935 року 65 тисяч робітників підприємств Одещини готувались до здачі громадсько-технічного екзамену, а в попередньому році з числа молодих робітників було підготовлено понад тисячу майстрів різних спеціальностей.

Особливо великий успіх у справі освоєння нової техніки досягли колективи заводів імені Січневого повстання, "Більшовик", швейної фабрики імені В.В.Боровського, Чорноморського пароплавства. Досить популярним серед молоді міста і області було ім'я комсорга брезентного цеху другої взуттєвої фабрики М.К.Пастушка. Вихованець школи фабрично-заводського учнівства, обтяжчик взуття Микола Пастушок, перевиконуючи в два-три рази норми виробітку, успішно змагався з відомими стахановцями-взуттєвиками лєнінградцем Н.С.Сметаніним та киянином А.Я.Гомулько. Своїх успіхів він досяг рішучим втручанням у виробничий процес: добився прискорення обертів конвеєра, збільшення температури сушіння, запропонував по-новому розставити робітників у цеху.

Напередодні дня призову до лав Червоної Армії Пастушок обтягнув за зміну 4100 пар взуття замість 1400 пар за новими нормами. Перебуваючи на військовій службі, Пастушок продовжував турбуватись про рідне підприємство. Скориставшись одноденною відпусткою, Пастушок пішов на

фабрику і на честь УІІ Всесоюзного з'їзду Рад встановив новий рекорд по обтяжці взуття – обтягнув 4674, а 23 лютого 1937 року – 5025 пар за зміну.

На швейній фабриці імені В.В.Боровського з гордістю називали ім'я молодой стахановки Євгенії Дергачової, котра майже втричі перевиконувала змінні завдання. На судноремонтному заводі в ряді цехів (модельно-ливарному, корпусному, механічному) по ударному працювали комсомольсько-молодіжні стаханівські бригади. Слюсар складального цеху №2 заводу імені Січневого повстання Павло Метелиця виконував норму на 300 процентів. До речі, всі комсомольці цього цеху стали стахановцями.

Як відзначалося у звітній доповіді обкому комсомолу другій конференції ЛКСМУ Одеської області (лютий 1936 р.) на промислових підприємствах Одещини по-новаторському працювали сім тисяч комсомольців. Щоб уявити собі розмах стахановського руху серед молоді, досить порівняти цю кількість з загальним числом комсомольців –14 тисяч,– що працювали у промисловості області. З них безпосередньо на виробництві було зайнято 11 тисяч юнаків і дівчат.

Успіхи в організаційно-господарському зміцненні колгоспів, підвищенні політичного і культурного рівня трудівників села створили необхідні умови для поширення стаханівських методів праці на ланах. Якщо в 1933 році в колгоспах і радгоспах Одещини працювало 5 тисяч тракторів, то до кінця другої п'ятирічки їх було уже 9 тисяч. Обком ЛКСМУ направив бригадира Гур'ївської МТС Івана Чабаненко до Олексія Стаханова. “ Мета цієї поїздки надзвичайно велика,- писала газета “Молода гвардія”. – Товариш Чабаненко повинен був ознайомитися з досвідом роботи товариша Стаханова, щоб перенести його методи боротьби за високу продуктивність праці на соціалістичні лани, в роботу тракторного парку”.

Одеський обком комсомолу направив також делегації буряківників області до уславлених п'ятисотенниць М.С.Демченко і М.В. Ігнатенко. Комсомольці села широко вивчали досвід відомого бригадира жіночої тракторної бригади Паші Ангееліної. Серед молоді області виявилось чимало послідовників як ініціаторів збирання 500 центнерів цукрового буряка з гектара, так і оволодіння дівчатами професією тракториста. Особливо великих успіхів в оволодінні новаторськими методами праці досяг комсорг бригади колгоспу імені Г.І.Косовського Одеського приміського району комбайнер Павло Мишуглі, нагороджений ще у 1933 році орденом Леніна. Праця молодих стахановців влилася в досягнення всіх трудящих. Основним результатом спільних зусиль було успішне виконання– до квітня 1937 року – другого п'ятирічного плану промисловістю області.

Однак значення творчих пошуків нових методів підвищення продуктивності праці стахановців не вичерпало себе тим, що були достроково виконані плани періоду завершення соціалістичної реконструкції народного господарства. Їх досягнення і сьогодні пробуджують допитливу думку будівничих як промисловості і на транспорті, так і в сільському господарстві. Вирішуючи грандіозні завдання

підвищення продуктивності праці, економії, бережливості, зміцнення дисципліни і організованості, трудові колективи звертаються до джерел новаторських методів праці на своїх підприємствах, в галузях і знаходять відповіді на питання пошуку шляхів якісного стрибка економіки у самовідданій праці стахановців. В цьому зв'язку М.С.Горбачов підкреслив: “Продовжувати традиції стахановців – значить спрямовувати енергію і ініціативу мас на вирішення ключових завдань підвищення ефективності економіки”

Г.Гончарук
завідуючий кафедрою історії
КПРС Одеського політехнічного
інституту,
доктор історичних наук,
професор.
“Комсомольська іскра”,
31 серпня 1985 р.

До трудящих Одещини!

Зараз, коли партія ставить перед усім народом завдання прискорення науково-технічного прогресу, підвищення продуктивності праці, особливо важливо ще раз звернутися до славної історії стаханівського руху. Рух, який почався 51 рік тому рекордом донецького забійника, охопив мільйони трудящих і вніс вагомий вклад у дострокове виконання плану другої п'ятирічки.

Не залишалися осторонь від руху новаторів і трудівники нашого міста та області. Свідченням того є, як достроково споруджені заводи і фабрики, встановлені рекорди у взуттєвій промисловості, на морському транспорті і колгоспних полях, так і дружні стосунки, які встановилися між О.Г.Стахановим і одеськими передовиками виробництва.

Про лист О.Г.Стаханова колективу Одеської залізниці, написаний 10 жовтня 1936 року, де новатор закликав розгорнути соціалістичне змагання за гідну зустріч 20-ї річниці Великого Жовтня, одесити, звичайно, знають. Відомості цього листа зокрема сприяла його публікація у збірнику документів “Дорогою творення”, виданому “Маяком” в 1981 році.

А ось про лист Олексія Стаханова до трактористів і комбайнерів Одеської області мало хто знає, а він був написаний на цілий рік раніше від вищезазначеного.

Вже через місяць після рекорду знаменитого забійника відвідала делегація Одеського обкому комсомолу на чолі з бригадиром тракторної

бригади І.І.Чабаненком. Про цю зустріч писала одеська газета “Молода гвардія” 12 жовтня 1935 року. У цьому ж номері було опубліковане звернення О.Г.Стаханова до з’їзду передовиків-колгоспників Одещини “Трактористам і комбайнерам Одеської області”. В ньому новатор ділиться з “кращими людьми соціалістичних полів Одещини” своїм досвідом.

Г.Гончарук,
студент II курсу
історичного факультету ОДУ імені І.І.Мечникова.
Комсомольська іскра, 2 вересня 1986р.

Категория нравственности

В МАТЕРИАЛАХ XXVII съезда, июньского (1986 г.) Пленума ЦК КПСС, других документах партии встречаем понятия, категории, словно взятые из политического словаря первых пятилеток: реконструкция, крутой поворот, революция в развитии экономики, ускорение технического прогресса, перестройка партийной работы, механизма управления, ударничество, новаторство, инициатива т. д. И это понятно. При всем различии в уровнях жизни общества тех лет и временного периода есть много общего. Прежде всего – решимость партии поднять экономику на качественно новую ступень. И как прежде, партия обращает свои взоры на самоотверженного, инициативного, творческого рабочего, колхозника, специалиста, способного своими руками, своим интеллектом решить эту задачу. Кроме них никто этого не сделает.

Проблема в том, как пробудить творческую энергию масс, окрылить труженика на поиск вдохновить его на трудовой героизм. Некоторые ответы дает мудрый учитель — история становления социализма.

Во-первых, застрельщиками новаторского движения в годы второй пятилетки являлись молодые рабочие и колхозники. Все они – Алексей Стаханов, Мария Демченко, Петр Кривонос, Паша Ангелина, Мария Гнатенко, Макар Мазай, одессит Николай Пастушок и многие, многие другие были в возрасте от 17 до 29 лет, а Андрей Петраш даже возглавлял комсомольско-молодежную бригаду грузчиков Одесского порта.

Это не случайно. Новое, передовое всегда находило энергичную поддержку среди молодого поколения. В. И. Ленин подчеркивал, что за партией новаторов первой пойдет молодежь. Тому причин много: материальных, социальных, политических, идеологических, нравственных, психологических. Об этом разговор следует вести отдельно.

Во-вторых, новаторы были высоконравственными личностями. Это проявилось в их бескорыстии, понимании высокого общественного смысла трудовых починов. Никто из них не выдвигал предварительных условий материального или морального поощрения своих рекордов, не требовал каких-то гарантий повышения заработной платы. Значимость рекордов стала ведущей оценкой труда новатора.

В-третьих, новаторы были политически высокообразованны. Все они знали важнейшие задачи пятилетки, особенно в отраслях, в которых трудились, самостоятельно изучали передовой производственный опыт, направленный на решение этих задач. Основным источником информированности новаторов была периодическая печать. П. Ф. Кривонос раньше начальника депо узнал из газет о том, что нарком путей сообщения поставил перед коллективом машинистов депо «Сортировочная» Казанской железной дороги вопросом том, как бы изыскать средства для увеличения оборота и среднесуточного пробега паровоза. А. Г. Стаханов утверждал, что газету «Правда» шахтеры носили с собой в кармане, когда речь шла о методах улучшения добычи угля.

Политическая сознательность, нравственная чистота, вера в справедливость своих замыслов питали мужество новаторов, способность преодолеть преграды, уверенно бороться с консерватизмом, бюрократизмом, противниками нового. А преград было немало. Фактически все будущие новаторы, стремясь из лучших помыслов поставить трудовые рекорды, столкнулись с ожесточенным сопротивлением, непониманием со стороны не только некоторых своих товарищей, но, самое неприятное, со стороны ряда руководителей.

Неготовность к новому наблюдается и в наши дни. На июньском (1986г.) Пленуме ЦК КПСС М. С. Горбачев сказал, что во многих местах инициатива наталкивается на стену равнодушия, а то и на открытое сопротивление. В борьбу с этим сопротивлением в 30-е годы вставляли личные качества новатора – самоотверженность, мужество, целеустремленность, отказ от сделок с совестью, помогали те руководители и товарищи, которые обладали чувством ответственности за судьбу новатора и его рекорда.

СЕГОДНЯШНЕЕ сопротивление или индифферентизм в соревновании— печальное порождение многолетнего засилия формализма, нарушения ленинских принципов его организации. Исторический опыт свидетельствует: по мере снижения темпов производства растет лавина формализма в соцсоревновании, к которому прибегают карьеристы, трусливые, безответственные организаторы – с целью замысловатой, сложной формой прикрыть, замаскировать убогость содержания. Особенно это наблюдалось в последние 15—20 лет. В процессе процветания формализма в организации соревнования основные производственные показатели, ввиду своей непривлекательности, отодвигались на задний план, а выставлялись те, которые хоть как-то можно было показать.

Победителями соревнования при таком положении, разумеется, не всегда оказывались те, кто трудился на главных участках, а часто те, кто был угоден организаторам соревнования. Ибо при формальном подведении итогов победителем может стать любой, даже отстающий по главным показателям производства рабочий или коллектив. Подрывалась гласность, потому что формализм боится ее. Избегали требования сравнимости результатов, потому что сравнимость проявила бы фальшь формализма. Так

гасился принцип распространения передового опыта, ибо формализм такого не содержал.

Наносился ущерб нравственности. Особенно это негативно отразилось на трудовой активности молодого поколения трудящихся. Ибо молодые люди менее других переносят фальшь.

В этой связи актуально и обоснованно звучат требования большинства участников заочной летучки «Вечерней Одессы» (см. № 182 от 7 августа 1986 г.) о необходимости покончить с формализмом, который «грозит омертвить» соревнование, добиться торжества ленинских принципов гласности, сравнимости результатов и распространения передового опыта. Нет сомнения в том, что эти требования высоконравственных, болеющих за дело тружеников нашего города истинных патриотов своих предприятий. Формалист, карьерист, угодник, приспособленец так не напишет.

Особо следует выделить важнейшую роль руководителя в новаторском подвиге рабочего, колхозника, специалиста.

Много слагаемых у рекорда. Но ведь не секрет, что в канун рекорда на шахте «Центральная – Ирмино» многие парторги и комсорги посещали шахтеров на дому, обсуждали с ними, что необходимо сделать для улучшения работы, справлялись об их потребностях, а рекорд-то поставил тот человек, к которому пошли К. Г. Петров и Н. И. Машуров. которых очень уважал А. Г. Стаханов. Другу рабочих, высоконравственному К. Г. Петрову открылся талант Алексея Стаханова. Открывателем организаторского таланта П. Н. Ангелиной был начальник политотдела МТС И. М. Куров, М. В. Гнатенко – парторг Дерibas...

Есть такие руководители и сегодня. Однако многопунктовые условия и методики снизили эффективность их деятельности и, как свидетельствуют те же самые читатели «Вечерней Одессы», вынудили их соревноваться между собой, то есть бороться за лучшее составление отчетности. В конечном счете соревнуются бумаги, а не люди.

ИСКАТЬ соревнование в обычной, не напряженной работе – тоже занятие формалистов. Социалистическое соревнование – проявление вдохновенного труда. Оно должно звать к подвигам, воспитывать тягу к борьбе за, общественно значимое, лучшее, чем уже достигнуто. Соревноваться следует по большому счету, бороться за коренную перестройку производства.

А для того, чтобы рекорд стал не эпизодом, а дал толчок для массового повышения производительности труда, чтобы стал на повестку дня лозунг: «Сегодня рекорд – завтра норма для всех», важно не погубить его в день рождения, назвать его своим именем, «вывести в люди», дать ему жизнь. Здесь судьба достижения, как и новатора, всецело на совести руководителей. Повезло инициаторам стахановского движения: их непосредственные руководители обеспечили такую гласность, что не только в трудовых коллективах, в отрасли узнали о почине – о нем заговорила вся страна,

Но история знает и досадные факты. За два месяца до рекорда Стаханова в тресте «Артемуголь» шахтер Мясников добыл более ста тонн угля за смену. На других шахтах использовали метод разделения труда при добыче угля, который впоследствии применил Стаханов. Однако руководители оказались не подготовленными к тому, чтобы дать правильную оценку творчеству шахтеров. В результате страна могла бы гораздо раньше получить большой экономический эффект от вовремя начавшегося движения новаторов.

В ПОСЛЕДНЕЕ время значительная часть материалов о социалистическом соревновании, помещенных в газетах, посвящается стимулированию социалистического соревнования. Александр Морозкин в статье «Обойтись без лишних показателей» («Вечерняя Одесса», № 196 от 23 августа 1986 г.), например, пишет: «Почему для коллектива бригады (экипажа судна), победившего в настоящем соревновании — подчеркиваю! — в настоящем соревновании, нельзя выделить в ранге поощрения квартиру, автомашину, садовый участок, тому подобное?». И ни слова о моральном поощрении.

А ведь социалистическое соревнование — категория нравственная, чего не скажешь о капиталистической конкуренции. Она не допускает погони за приобретательством, наживой. Алексея Стаханова оскорбило предложение наградить его коровой, ради которой он и отправился на Донбасс, чтобы заработать денег на ее покупку. Руководители, предлагая корову, не учли, что в процессе социалистического труда бывший крестьянин духовно вырос, изменились его представления о мире, людях, взгляд на свою роль в обществе. Больше всего его тронули цветы, которые вручили ему жены его товарищей-шахтеров. Да, его семью наградили мешком муки, позже переселили из общежития в квартиру... Но он об этом не знал, идя на рекорд. И рекорд-то у него был мировой, более, чем в три раза превышавший достижение, принадлежавшее германскому шахтеру — забойщику из Рура.

Видимо, ближе к истине те читатели «Вечерней Одессы», которые не абсолютизируют одно только материальное стимулирование, а обращают внимание на необходимость разумного его соединения с моральными факторами.

В. И. Ленин, обращаясь к молодежи на III съезде комсомола, подчеркивал, что мораль пронизывает всю нашу борьбу за создание нового общества. Ослабление коммунистической морали грозит реставрацией власти буржуазии. Он, этот фактор, отчетливо проявился при зарождении стахановского движения, и по Мере роста задач создания нового общества должен стремительно расти. Высокая нравственность одинаково обязательное качество как новатора, так и руководителя.

Прошлое учит нас свято соблюдать ленинские принципы социалистического соревнования — гласность, сравнимость результатов и возможность внедрения передового опыта. Социалистическое соревнование — чрезвычайно важный не только производственный,

экономический, но и воспитательный метод. При его организации следует видеть нравственные последствия. Оно должно способствовать возмужанию, политическому, профессиональному и нравственному росту трудящихся и особенно молодого пополнения рабочих, колхозников, интеллигенции.

Григорий ГОНЧАРУК.
 Доктор исторических
 наук, профессор.
 Вечерняя Одесса,
 4 сентября 1986 г.

Если изберут в горком партии...

Районные партийные конференции предлагают после публичного обсуждения кандидатуры от районной партийной организации в состав вышестоящих партийных комитетов – городского и областного. Газета публикует эти списки. Чтобы шире познакомить коммунистов, жителей города с рекомендованным в состав горкома товарищам, предоставляем им слово.

Григорий Иванович ГОНЧАРУК, доктор исторических наук, заведующий кафедрой истории КПСС Одесского политехнического института.

Родился в 1937 року в Ананьевском районе Одесской области, родители были колхозниками. Закончив военное училище, служил офицером 7 лет. В армии в 1962 году вступил в ряды КПСС. А потом начался новый этап жизни: поступил на исторический факультет ОГУ и с отличием закончил его в 1967 году. И кандидатская, докторская диссертации были посвящены молодежным проблемам 20–30-х годов.

Летом вернулся из Афганистана, где прожил год – вначале советником ректора Кабульского политехнического университета, а затем советником-консультантом Института общественных наук ЦК НДПА.

– Если бы мне дали слово на городской партийной конференции, мое выступление напоминало бы исповедь обществоведа об объективных причинах необъективности и ненаучности наших общественных наук, особенно истории КПСС, а потом и о падении их авторитета среди трудящихся. Но главное – о путях повышения этого авторитета, о раскрепощении мышления как у преподавателей, так и у студентов, а также

о необходимости принятия закона, гарантирующего свободу труда и защиту прав ученого-обществоведа.

Обратился бы с просьбой к новому составу горкома помочь нам в реализации нашей инициативы, обоснованной в «Вечерней Одессе» еще два года назад, поддержанной в письмах одесситов, – о создании в Одессе музея В.И.Ленина. И еще одна нравственная задача: добивался бы, чтобы жертвам сталинских репрессий были бы поставлены такие же стелы в городах и селах (в том числе, конечно, в Одессе) как погибшим в годы Великой Отечественной войны – с указанием имен и фамилий. И для этого понадобится и труд историка, и работа общественности.

А вот тема, связанная с борьбой с бюрократизмом. Думаю, в Одессе назрела необходимость создания хозрасчетной ассоциации лекторов, которая сможет активизировать пропаганду научных знаний, будет не дороже по затратам – для трудящихся, но много удобнее – для лекторов.

На чем сосредоточу внимание, если изберут меня членом горкома партии?

Не изберут. Ведь не случайно на районной партийной конференции была попытка определенных лиц, вопреки предложению нашей партийной организации, вопреки голосованию в порядке поступления предложений, вывести меня «ниже подведенной черты». Так же, мне кажется, не случайно, что только нас с В.П.Малаховым, ректором ОПИ, разместили в списке кандидатов, в том числе и опубликованном в «Вечерней Одессе», в нарушении алфавитной последовательности, в конце.

Но не беда – у меня есть чем заниматься.

Но если все же изберут, направлю все усилия на объединение усилий обществоведов для высвобождения их труда от пут бюрократизма, конъюнктурщины, для расширения их духовных и материальных прав, а значит, активизации их деятельности по формированию такого поколения молодежи, которое смогло бы осуществить перестройку и добиться того, чтобы идеалы Владимира Ильича Ленина сияли своими человеческими красками.

Актуальной проблемой остается написание объективной истории Одесской областной партийной и комсомольской организаций, а также истории нашего города-героя, идущего к своему 200-летию.

Вечерняя Одесса,
22 ноября 1988 года.

Страницы из Афганского дневника.

Интервью вел С.Валентинов.

Недавно последние советские войска покинули территорию Афганистана.

Но тема Афганистана, его судьба, еще долго будут тревожить нас. Какие люди в этой стране? Чем живут? Что их волнует? Нужна ли им война?

Григорий Иванович Гончарук заведующий кафедрой истории КПСС нашего института полгода назад вернулся из Афганистана, где провел десять месяцев. Работал в Кабульском университете советником ректора, потом советником – консультантом Института общественных наук ЦК НДПА. Читал лекции и проводил семинарские занятия по основам социально-политических учений. Его труд неоднократно отмечался афганскими товарищами. Медаль «За мужество» Григорий Иванович получил за инициативу открытия аспирантуры в Кабульском университете. Сорок два первых аспиранта смогли учиться на стационаре.

–Мне хотелось бы разрушить стереотипное представление об Афганистане. Мы привыкли считать его отсталой страной, в экономическом плане – да, но по другим показателям это не так. Убедительно хотя бы то, что в восемьдесят седьмом году преподаватели Кабульского университета написали девяносто семь учебников и монографий, значит, свою работу опубликовал каждый шестой, а из наших тридцати сотрудников никто этого не сделал, хотя в распоряжении была великолепная университетская библиотека.

Молодежь афганская, в отличие от нашей, очень активна, живет политическими событиями страны. Любопытна. Внутриуниверситетские дела принимает близко к сердцу. Если преподаватель (в том числе и советский) плохой, не щадя, бойкотируют его лекции.

За время войны университет сильно обнищал, в некоторых аудиториях занимаются, сидя на полу. Не хватает мебели. Лекция начинается с поисков стульев.

Открылся вуз в 1945 году. Каждый факультет создавало одно из западных государств: строило, оборудовало помещения, готовило кадры. Сейчас Кабульский университет обучает десять тысяч студентов. Много преподавателей – иностранцев. Работает вуз по западной системе: четыре курса – незаконченное высшее образование, а после шести студент получает звание магистра, может преподавать в вузах. Но особенно интересно то, что двенадцать факультетов делятся по рангам. Самый престижный – юридический, потом – историко-философский, филологический и так по нисходящей. При сдаче приемных экзаменов студент не может заранее выбирать то, что хочет. В зависимости от набранных баллов ему предоставляется право заниматься на более или менее престижном факультете. Причем, переход вниз по желанию возможен, а вверх – нет. На перворанговые факультеты проходят в основном студенты из богатых семей, или – ребята отслужившие в армии: у них есть льготы.

Не так давно теологический факультет отпочковался в самостоятельный. Исламский университет, поскольку ислам в этой стране имеет огромное значение. Ислам – не просто вера, а совокупность религиозных, нравственных и юридических норм. Исламу подчиняется все.

Вспоминаю печальную историю моей секретарши: Хуммо вышла замуж за любимого человека, но прошло три года, а детей нет. По закону с

истечением этого срока, жена, не родившая наследника, обязана стать прислугой мужа и его новой жены. Муж Хуммо работал в нашей типографии, и я часто заставлял эту несчастную пару в своем кабинете, горько плакавшими. Любили друг друга нежно и не хотели таких перемен, но против ислама не пойдешь. Хуммо хотела покончить жизнь самоубийством.

При этом нельзя сказать, что жены бесправны и находятся в положении рабынь. Во-первых, на жене держится домашнее хозяйство, а значит и благополучие семьи. Во-вторых, муж за жену выплачивает огромный калым и обязан обеспечивать ее и морально, и материально. Пока молодой человек не заработает достаточно денег, он не женится.

Девушки ведут себя очень скромно. На занятиях сидят отдельно от ребят. Одеваются строго, хотя в парандже на территории университета никто не ходит. В месяц Рамазана носят белые шарфики.

С этим национальным праздником связано изображение на афганском флаге. Я был поражен, когда впервые увидел исключительное астрономическое явление. Представьте: ночь, темно-синее небо, звездам нет числа, и в центре лунного серпа появляется одна звездочка. Так неразлучная пара и гуляет по небу весь месяц. Собственным глазам трудно поверить.

Все это время афганский народ соблюдает строгий пост. Днем ничего не едят, а только ночью немного хлеба да воды. Для студентов академический час сокращается до тридцати минут. Запрещается смеяться, петь, играть. Не по причине траура, а из уважения к ближнему, чтобы не мешать человеку проникаться верой, не нарушать его покой.

Считается, что в Рамазан мусульманин духовно очищается. Правила соблюдаются строго. Тех, кто неуважительно к ним относится, сурово наказывают. Один чех вышел на улицу в шортах, тут же его окружили и стали забрасывать камнями. Мы едва подоспели на машине. Спасли его чудом.

Пренебрежительное отношение к незнакомой культуре, религии, обычаям вызывает всегда отчуждение и негодование со стороны местных жителей. К сожалению, не могу похвастаться, что все наши преподаватели проявляли особую деликатность.

Месяц Рамазана весь Афганистан ожидает с огромным напряжением. Когда приближается время праздника, пресса, радио, телевидение предупреждают, чтобы увидевший звезду на полумесяце сообщил по телефону. С первого же сигнала правительство объявляет по стране наступление священного поста.

Мы жили на территории городка политехнического института Кабула, никаких столкновений с афганской оппозицией не имели. Городок надежно охранялся двумя заставами – афганской и нашими десантниками. Бывало, только, во время общепартийной конференции, которая проводилась в спортзале, рядом падали ракеты.

Однажды меня посетили сотрудники службы госбезопасности Афганистана и сообщили, что мой водитель связан с душманами и имеет

указание с той стороны выкрасть меня. Через два дня по телефону предупредили : –Не подходите к машине ни под каким предлогом. А еще через двадцать минут у меня появился новый водитель.

Мы иногда ездили в госпиталь, навещали советских солдат. Помню забавный случай: в одной палате, ребята, узнав, что я одессит, сказали:

–Здесь ваш земляк раненый лежит, только сейчас погулять вышел.

Я, конечно, нашел его, разговорились. Серьезно так спрашиваю о ранении... Оказалось, ему аппендицит вырезали. Посмеялись от души.

Иногда в печати проскакивают статьи, где попутно, с теми, кто послал в Афганистан войска, поносят и наших воинов. Я думаю, это не справедливо. Солдаты за большую политику ответственности не несут. По моим представлениям, они вели себя достойно. Очень, очень многие из них носят на груди талисманы – осколки или пули, вытащенные из тела. От мальчишек требовали мужества и героизма – они проявили. Во имя чего? – спрашивать не у них.

Одесских политехник,
24 февраля 1989 г.

Обществоведение: начать с гуманизации

В последние годы встречи партийных работников с обществоведами нашего города не получались. Бойкотирующими аплодисментами снимались с трибуны докладчики, ломались сценарии, а незапланированные выступления приводили организаторов к обратным целям. Однако об этом в прессе не сообщалось.

Одна из основных причин этого, на мой взгляд, – отрыв идеологических работников от кафедр общественных наук, непонимание ими трагического положения обществоведов.

Ни одна из категорий трудящихся не испытывает сейчас таких угрызений совести, как они. Обществоведы не только жертвы обмана, но и соучастники введения в заблуждение других. Сознательно или несознательно – вопрос иной, хотя кому от этого легче? Командно-административные методы, тесная привязанность к конъюнктуре превратили мировоззрение кафедры не в научные звенья, а скорее в агитационно-пропагандистские пункты, лишили их творческой мысли, возможности служить истине, обрекали преподавателей на роль комментаторов. А кто пытался вести себя по иному – у того начинались неприятности или его откровенно игнорировали.

Сегодня положение обществоведов нравственно чище, но психологически значительно сложнее. Студенты категорически требуют преподавать по-новому, а указующие органы не проявляют способности

отказаться от старых методов управления. Свидетельство последнего – строгая централизация программ, отсутствие перестроенных учебников...

Зажатые «снизу» и «сверху» преподаватели ведут себя неодинаково. Одни приходят из аудитории со слезами на глазах, другие хвастают, как они сумели закрыть рот молодым «экстремистам», третьи удовлетворяют запросы студентов материалами из «Огонька», «Литературной газеты», «Аргументов и фактов», а четвертые, преимущественно молодые, Молчаливо переносят последствия встреч со студентами.

А студент неумолим. Ему нужны не только достоверные научные знания. Не менее важна гражданская позиция наставника! Отсюда и вопросы «не по теме» типа: «Имеете ли вы право преподавать, если во время застоя вы говорили другое?». Или: «Как можно сдавать экзамены по марксизму-ленинизму, если многое в общественных науках не научно?». И множество других...

Прощупывание преподавателя на предмет личностной сущности стало основной чертой наших взаимоотношений со студентами. Лучшим решением задачи – формирование перестроечной личности. Здесь указания сверху не помогут.

Чтобы изменить отношение к действительности, необходимо перестроить действительность. Однако перестраивать её должны мы сами. Готовых кадров для этого нет. В этих условиях, видимо, могут сказать свое слово первичные организации – основа партии. (Да простят мне аппаратные идеологические работники, но уверен, что партийные организации кафедр общественных наук острее воспринимают должностную ситуацию).

В политехническом институте сделаны некоторые шаги в деле идейно-политического сближения студентов и преподавателей. Проведена общеинститутская дискуссия «XIX Всесоюзная конференция КПСС о расширении внутрипартийной демократии», конференция «Проблемы перестройки преподавания общественных дисциплин», готовится конференция о проблемах гуманизации учебного процесса. На заседании партийного комитета обсуждались вопросы «О работе кафедр общественных наук по совершенствованию преподавания теории национальных отношений», «Роль кафедр общественных наук в формировании коммунистического мировоззрения, гуманизации подготовки инженеров».

Ученый совет института принял решение о создании кафедры гуманитаризации подготовки инженера. На кафедрах общественных наук функционируют различные студенческие политические клубы, создан новый еженедельный проблемно-теоретический семинар, в обсуждении открытых лекций участвуют студенты. Эффективной формой улучшения содержания преподавания явилось чтение лекций по теме своих научных исследований на потоках коллег, т.е. своеобразная кооперация усилий преподавателей.

Нельзя не видеть первых шагов со стороны первого секретаря Одесского обкома партии Г.К. Крючкова. Мы оцениваем как продуктивное его посещение кафедр общественных наук ОПИ. Беседы с преподавателями, а также представление ему предложений об улучшении партийного руководства обществоведением в письменной форме уже дали некоторые результаты. В мае в обкоме состоялось совещание заведующих кафедрами общественных наук с участием секретарей парткомов вузов. Не было традиционного «руководящего доклада». Состоялся деловой разговор о повышении статуса обществоведения, о его научности. Принято решение о создании ассоциации обществоведов Одессы и области, образована инициативная группа. Было поддержано предложение секретаря обкома партии Р.Б. Боделана о создании внештатного отдела науки и учебных заведений в обкоме партии. В адрес партийных органов были высказаны предложения о создании в городе райкомов партии на общественных началах, о смягчении экономических и межнациональных проблем в городе, о необходимости грамотной работы с неформальными объединениями, о создании в местных газетах рубрики «Обществовед и перестройка» и многие другие.

Теперь важно начать гуманитаризацию подготовки специалистов с гуманизации обществоведения, с очеловечения руководства кафедрами социально-экономических дисциплин.

Григорий Гончарук,
доктор исторических наук,
профессор.
Вечерняя Одесса,
15 июня 1989 г.

А если без номенклатуры?

Продолжаем разговор о проблемах обществоведов и обществоведения, начатый в газете 15 июня письмом «Обществоведение: начать с гуманизации».

В июне, уже после Съезда народных депутатов СССР, состоялось комплектование кафедр общественных наук политехнического института. Его проводила секретарь Приморского райкома партии В.Т.Крук при участии инструкторов обкома, горкома и, естественно, райкома партии. Как и в прошлые годы, ставилась цель: изучить на месте состояние кадров обществоведов, входящих в номенклатуру партийных органов, и при необходимости откорректировать их возможную перестановку.

Как и прежде, гора родила мышь. Большого мы и не ждали. Сами организаторы, видимо, тоже. Чистейшей воды формализм! Обвинять названных товарищей в этом — значит не видеть основных причин

консервативных явлений в партийном руководстве обществоведением. Сферой, призванной освещать путь практике...

Начнем с того, что сама функция райкома партии – влиять на формирование и качественные изменения кадров обществоведов – пребывает в противоречии с существующим в вузах конкретным отбором преподавательских кадров, который осуществляет ученый совет. И не было еще в практике случая, чтобы совет избрал, а райком (или даже горком) его решение отменил. Нет таких примеров и в теории, если не считать безжизненного пункта в прежнем положении о порядке замещения вакантных должностей в вузе, где указано, что преподавателей кафедр общественных наук, избранных ученым советом, утверждают соответствующие партийные органы. При этом не указывается, является ли решение партийных органов правомочным для совета.

Вместе с тем, статус ученого совета таков, что его решения никто не может изменить, если выборы состоялись без нарушений инструкций.

Формальный по существу и унижительный по форме характер носит само утверждение преподавателя на заседаниях бюро райкома или горкома партии. Как правило, проходит оно, спустя несколько месяцев после избрания преподавателя по конкурсу. Человек уже с головой окунулся в работу, забыл о своих конкурсных делах. И тут его приглашают в отделы указанных органов, предлагают принести ряд бумаг для оформления личного дела. Затем в установленный день он, выждав свою очередь, приглашается в зал заседаний, где выслушав вместе со всеми зачитанную скороговоркой «объективку» на себя, узнает, что он ... утвержден.

Здесь хотелось бы подчеркнуть, что ученый совет любого вуза, прежде, чем решать, быть или не быть данному претенденту преподавателем, спрашивает протокольное коллективное мнение о нем соответствующей кафедры, то есть у специалистов. На нашей кафедре, например, это 20 преподаватели истории КПСС, из них 12 имеют ученые степени, звания. Да и в самом ученом совете около 50 докторов, кандидатов наук, профессоров, доцентов.

А что же комплекующие партийные звенья? Сопоставимы ли они по своим научным званиям, педагогическим качествам с вузовским коллективом? Да, среди них есть люди с учеными степенями, значительным стажем партийной работы. Но, думается, перевес кафедр и ученых советов в данном случае бесспорен.

И потом, даже при искреннем желании помочь в чем-либо кафедре вуза, в решении кадровых вопросов партийные органы фактически бессильны. Ни квартиру, ни прописку, ни переход с кафедры они обеспечить не могут. Попытки же навязать коллективам своих кандидатов, как правило, приводят к нежелательным последствиям.

Встает вопрос: зачем тогда все это? Затем, чтобы обществовед знал свое место в системе и не смел в своей работе забывать, от кого зависит? Но ведь ученый призван, прежде всего, служить истине.

Думается, номенклатурная закрепощенность обществоведов – одно из препятствий на пути восстановления научности и правдивости наших дисциплин. Введенная в худшие времена нашей истории, она стала своего рода анахронизмом в годы перестройки. Без научного развития социально-экономических дисциплин общество обречено на беспросветность, беспомощность, ошибки, безрезультатную трату сил и времени. Разве не об этом свидетельствует ход и решения Съезда народных депутатов СССР? Перестройка нуждается в повышении статуса обществоведов не меньше, чем они в перестройке.

Между тем номенклатурная привязанность, кроме названных, имеет и другие негативные последствия. К примеру, обществоведы незаслуженно испытывают определенное негативное отношение, отчужденность со стороны преподавателей других кафедр – за принадлежность к номенклатуре. Кстати, на отчетно-выборной городской партконференции принималось решение о снятии обществоведов с номенклатуры. Однако оно не публиковалось и не выполняется.

Пришло время изменить механизм и содержание руководства вузами вообще и кафедрами общественных наук в частности. Оно должно строиться на партнерских отношениях идеологических отделов и ученых, на отношениях заказчика (потребителя), с одной стороны, и производителя социальных идей – с другой. Для этого необходимо, прежде всего, готовность обеих сторон. Показателем зрелости первой может стать глубокое осознание своей потребности и готовность стимулировать, точнее, оплачивать (морально или материально) свой заказ. Критерий зрелости второй стороны – независимость мышления и наличие мужества и воли оглашать и защищать истину.

Партнерские отношения требуют новых мышления и форм. На мой взгляд, их проявлением могло бы стать установление с помощью райкома, горкома или обкома партии прямых, возможно, хоздоговорных, связей между кафедрами и предприятиями, колхозами. Содержание таких связей может быть самым различным: от социально-экономического обеспечения перехода на новые формы работы до формирования идейно- нравственного и политико-психологического климата в коллективах. Критерием целесообразности данного предложения служило бы совместное совещание партийно-хозяйственных руководителей предприятий и руководителей кафедр общественных наук. На моей памяти таких совещаний не было.

Нельзя перестроить партийное руководство обществоведением, не обновив работу идеологических отделов партийных комитетов. Среди их работников встречаются компетентные, оригинально мыслящие, смелые, инициативные товарищи. Правда, такие почему-то там долго не задерживаются. Общая тенденция засилья в идеологических звеньях партии людей случайных характерна и для нашего региона.

В этой связи наши партийные органы могли бы выступить с инициативой комплектования идеологических отделов при непосредственном участии обществоведов и на альтернативной основе. То

есть, не партийные органы участвуют в комплектовании кафедр общественных наук, а наоборот. Это естественнее, логичнее. Такая инициатива не противоречила бы решениям XIX партийной конференции.

Обновлению работы идеологических отделов, думается, способствовала бы и стажировка в них ученых-обществоведов. Обязательно на партнерских началах. При этом обществовед не должен выполнять работу инструктора или другого работника аппарата. Пусть он сделает, например, соответствующий экономический, методологический, социальный, историческо-партийный и политический анализ работы данного отдела или конкретного работника.

Полагаю, что полезно было бы и работникам идеологических отделов стажироваться как на кафедрах общественных наук (читать лекции, проводить семинары, участвовать в НИР), так и в редакциях газет, на радио и телевидении.

Словом, гуманизация обществоведения, всей идеологической работы находится в прямой зависимости от гуманизации партийного руководства.

Вечерняя Одесса,
21 июля 1989 г.

МЫ МОГЛИ БЫ ПРОЯВИТЬ ИНИЦИАТИВУ

Процесс отчуждения партийных органов от населения и даже от первичных партийных организаций не снижается. Многие партийные организации по пониманию сложности положения, ответственности за судьбу перестройки переросли вышестоящие инстанции.

Почему так происходит? На мой взгляд, потому, что в партийных органах значительная часть членов или не способна возглавить трудящихся в это трудное, или не заинтересована в перестройке, или и то, и другое вместе. Для изменения такого положения необходимо прежде всего радикально перестроить систему формирования партийных органов. Пусть бы наш горком партии вышел в ЦК КПСС с просьбой разрешить экспериментальные досрочные отчетно-выборные собрания на совершенно новой основе: все члены всех партийных комитетов в городе избираются прямым тайным голосованием в своих первичных организациях на альтернативных условиях и отчитываются перед ними. Первичные организации наделяются правами досрочного отзыва потерявшего доверие избранника. Отчетно-выборные собрания готовят не партийные бюро или комитеты, а организационные выборные комитеты из представителей партийных групп или цеховых парторганизаций.

Необходимо исключить проникновение карьеристов, подхалимов, угодников в партийные аппараты. В них должны работать люди с партийным призванием и совестью. Как этого добиться? Просто. Установить ленинскую зарплату, то есть – заработок среднего рабочего. Ликвидировать прямые и косвенные привилегии. В магазинах и в транспорте – вместе с населением, отпуска такие же, как у рабочих, отдыхать вместе с рабочими или колхозниками, можно с учителями, учеными и работниками культуры –

в таких же пропорциях, как и все названные категории. Освободившиеся деньги направить: часть (процентов 30) в первичные парторганизации (ибо там не за что купить гвоздику в день юбилея ветерана, помочь ему приобрести путевку в санаторий), остальное – на строительство жилого дома для незаконно репрессированных и их семей, детских домов и так далее. Не сомневаюсь, что ЦК КПСС пошел бы на навстречу такому нашему горкому партии.

Можно еще на 30 процентов сократить аппараты и периодически привлекать к бумажно-партийной работе на общественных началах коммунистов из первичных организаций. Формирование аппарата осуществлять на пленумах по рекомендациям первичных организаций, и обязательно на альтернативной основе.

Не лишним было бы подумать о переселении горкома в другое здание, возможно, в прежнее. Трудящиеся, глядя на красивый дом по проспекту Шевченко, проводят горькие сравнения с помещениями больниц, школ и другими.

В связи с тем, что совестью перестройки становятся трудовые коллективы, а предприятия выходят на путь реальной самостоятельности, можно было бы выступить инициатором большей самостоятельности первичных партийных организаций. Например, разрешить им самим устанавливать сроки отчетов и выборов своего партийного комитета, распоряжаться значительной частью своих взносов, определять зарплату освобожденным работникам парткома т.д.

У меня нет сомнения, что, осуществив эти предложения, наш горком партии в целом, что, осуществив эти предложения, наш горком партии значительно приблизился бы к трудящимся, укрепил бы доверие к себе, партии в целом, внес бы значительный вклад в дело перестройки внутрипартийной жизни, которая весьма отстала от развития демократии в стране. В итоге – ускорил бы процесс перестройки в городе, стал бы во главе ее. Не сомневаюсь – ЦК КПСС поддержит.

Григорий Гончарук.
Заведующий
кафедрой истории КПСС ОПИ,
доктор исторических наук.
Вечерняя Одесса,
21 августа 1989 г.

Исповедь периферийного историка.

Студенту трудно: - Как быть? Старенький, такой привычный учебник по истории КПСС, в котором всегда можно было найти ответ на любой вопрос программы вуза, преподаватели рекомендуют, высказываясь мягко, забыть. Была бы какая-то альтернатива, - дело одно. Но заменить –то его сейчас просто нечем.

«Читайте периодику», - рекомендуют преподаватели, что означает примерно: - Не верьте нам, историкам. Верьте журналистам. (По крайней мере, именно так эти слова обычно понимаются).

Читают студенты что под руку попадется. Урывками, перескакивающими через целые периоды. Стараются собрать в аккуратную пирамидку разноцветные и разновесные факты. Читают то, что предложит «Огонек», «Новый мир», развязавший многолетнее молчание соседей по парадной... А, историки им потом говорят: - Это все только эмоции. Для науки нужны доказательства.

Студенту трудно. А каково преподавателю? Ученому? Над этими вопросами размышляет заведующий кафедрой КПСС профессор Григорий Иванович Гончарук:

Имеющий глаза видит: историков партии стали, мягко говоря, уважать меньше. Ученые естественных технических наук почти автоматически отвергают наши выступления. Опросы мнения студентов не утешительны. С грустным настроением возвращаются мои коллеги с предприятий. Рабочие порой видят в нас не только прежних апологетов, но и соучастников негативных и трагических явлений 30 040-х – начала 50-х годов застойного времени.

Историю партии творит партия. Нас обвиняют в том, что мы подделываем историю. Не видят в нас ученых. Ибо ученого, прежде всего, характеризует верность истине. А нас? Верность политике или истории? Эти понятия не идентичны. А перед нами часто ставилась задача их совместимость. И никто не хотел слышать, тем более понять: не может быть научной политики без научной истории. А научной история ранее ненаучной политики может и должна быть. Это – один из важнейших факторов правильной политики. Как много потеряло наше общество от незнания настоящей истории партии? Сколько трагедий, умноженного горя оно вынесло оттого, что не знало исторических причин своего несчастья. В Древней Греции учили: человек не знающий истории, всю жизнь будет ребенком. А разве в своих бедах мы не напоминаем детей?

Предвижу возражение: партия сама анализирует прошлое и делает соответствующие выводы...Прошу уточнить: не вся партия, а те, кто в силу должностного положения имеет реальное право давать оценки прошлому.

А что же мы историки? Нам было позволено расширять, детализировать высказанные оценки, подкреплять их цитатами из произведений классиков марксизма-ленинизма, доступными партийными документами или фактами из местной жизни. Кто же виноват? Ясно, прежде всего, тот, кто поделился с историками правом на оценку прошлого. Точнее, присвоил себе это право. И сам в конечном счете страдал от непосильной ноши. История никому ничего не прощает. Однако, если у человека нет прав, виноваты не только политики. Виноват и сам человек. Боремся ли мы историки, за право за истину, за независимость, за научность исследований? Нет. Нас отучили бороться.

На обложке и титульном листе «Краткого курса истории ВКП(б)» было указано «Под редакцией комиссии ЦК ВКП(б)» и «Одобрен ЦК ВКП(б) 1938г.». То есть высшей инстанцией была указана, казалось, истина. Оказалась – ложь. Никто не мог сказать по-другому, не так как было написано в «Кратком курсе». Сейчас создана комиссия, которая занимается подготовкой современного учебника по истории КПСС. Радует то, что будет объявлен конкурс на лучший учебник. Но опять-таки получают привилегии те взгляды, которые одобрит жюри. Но, ведь, история не КВН, и мнение жюри определяется прежде всего его составом. А окончательную оценку учебнику дает время.

В 2-х – первой половине 30-х годов было пять-шесть учебников истории ВКП(б), рассчитанных на различные категории трудящихся и коммунистов. И каждый, как теперь выяснилось, лучше «Краткого курса».

На мой взгляд, в истории должны признаваться позиции прежде всего специалистов. И чем больше их, тем лучше для формирования научного исторического мышления, ибо самостоятельность взглядов личности вырастает на почве различных мнений. Утверждение высокой инстанции, защищает книгу от критики. Это приводит к насаждению догматизма, в учебе. Парадоксально: официальная поддержка одного направления в истории, как и в любой другой науке, ведет к ее ослаблению, ибо, усиление позиции одних, обрекает на поражение других. А без противоборства в нормальных условиях развитие невозможно. Истории партии необходим плюрализм.

И снова предвижу возражения: зачем, мол, это все нужно? В официальных учебниках все будет учтено, мы доверяем авторам...

Но, один учебник исключает творческий подход, не только при его подготовке, но при изучении. Невозможность сопоставлять мнения, лишает преподавателя и студента права, вырабатывать свою позицию, формировать самостоятельность исторических взглядов. Нельзя отождествлять понятие историка-пропагандиста с историком-ученым. Первых у нас подавляющее большинство. Получив ученую степень и ученое звание, они видят свое назначение в пропаганде, неистово до абсурда соревнуясь в методике

преподавания. Но методика – это форма. А ведущая категория процесса – содержание. Оно, как и любая истина, требует самоотверженной борьбы за свое утверждение и обогащение. Без этого не может быть науки. Истинная борьба требует настоящих борцов. Но где они? Пока больше известно обратных примеров, когда в целях личного благополучия, (а не народа, партии) многие историки готовы отрицать самое себя. Например, один из моих коллег защищал кандидатскую диссертацию по борьбе против правого уклона в партии, написал монографию в соавторстве с влиятельным лицом. Даже выдавал, вопреки позиции историков комсомола, за свое величайшее достижение «открытый» им правый уклон в комсомоле.

Нравственность ученого – одна из важнейших проблем нашего общества. Путей ее утверждения, как и разложения, много: материальное обеспечение, гарантия защиты его прав, воспитание. В других странах молодые ученые в торжественной обстановке принимают присягу на верность истине.

Нельзя не останавливаться на объективных причинах необъективности историков партии. Во-первых, материально историки, как и все гуманитарии, обречены на скудность правды. Средняя зарплата у начинающего преподавателя в два раза ниже, чем у среднего рабочего, а поиск исторической истины требует значительных материальных затрат.

Во-вторых, на пути к истине, исследователь встречается с тем, что многие архивные фонды недоступны. А без освещения всех обстоятельств и фактов их взаимосвязи, – помните Ленина? – истины не найдешь. Записи историков тщательно контролируются архивариусами. Здесь пускаются в ход ножницы. От тетради порой остаются одни ленточки. Отрезанный материал в конверте вкладывается в личное дело исследователя, как компромат. То же можно сказать о работе с материалами в спецфондах библиотек. Сможет ли диссертант, изучающий проблемы 20-х – начала 50-х годов и застойного периода сказать, что имел доступ ко всем документам?

В-третьих, добытую с таким трудом полуправду или еще меньшую часть правды ждут новые барьеры. Это – рецензенты, редакторы, обллит и, наконец, общественное мнение. Кто из исследователей, пытавшихся внести свое значительное слово в историю, не прибавлял седин в общении с ними? Писатели ушли дальше нас в освещении исторических явлений трагических времен нашего общества. Историки молчат. Но не из-за консервативности мышления, а по причине отсутствия документальных основ для исследования.

Например, чтобы определить состояние раннее созданного общества, историкам нужно не только перечитать классиков марксизма-ленинизма. Необходимо «перелопатить» известные и изучить недоступные документы. В противном случае, даваемые в печати определения социализму – не более чем гипотеза. Мне приходит, например, мысль, что построенный у нас социализм можно было бы назвать бюрократическим, если брать в основу социальный пласт, который пришел к власти и получил более других привилегий. Однако, это еще нужно доказать исторически, документально.

А по методам правления следовало бы назвать командно-административным социализмом. Лучшим способом очиститься, от этих печальных атрибутов – устранить их. Однако и здесь без исторического анализа не обойтись. Ведь понятие развитого социализма так и осталось горькой гипотезой, утвержденной без всестороннего анализа исторических процессов.

Именно теперь, за многие десятилетия насилия, над нашим предметом, он наконец имеет шанс стать наукой. Ведь более содержательной истории партии, чем истории КПСС, человечество не знает. В ней есть все необходимое для воспитания: и мужество, и героизм, и верность истине, интересам трудящихся, примеры высокой нравственности и самоотверженности. Во многом она трагична. Но в этой трагедии есть сторона, достойная изучения: это жизнь, идеи, деятельность тех, отчаянно сопротивлялся мракобесам и преступникам, добравшимся до власти. Сопротивлялись и гибли лучшие сыны Отечества. Мы переживаем не кризис истории, а кризис представлений об истории, кризис наших знаний истории партии. Ее познавательное и воспитательное значение возрастает, если историки окажутся на высоте перестройки. Оптимизм вселяет выступление М.С.Горбачева всех участников встречи 6 января 1989 года с деятелями науки и культуры.

Сказанное позволяет убедить читателя: историки партии за перестройку. И чем эффективнее будет перестройка, тем содержательнее будет история и в прямом и в переносном смысле. Преобразования в обществе еще больше обнажили лицемерие одних и бессилие в борьбе с ними других. Угроза бюрократии страшнее, чем ее представляем. Бюрократы в борьбе за сохранение своих мест беспощадны. Поставленный вопрос: «быть или не быть?», требует использования действенных материальных и моральных рычагов. Первое не в наших. А второе? К сожалению, мораль, как и безнравственность, материально управляема. Ну хоть что-то же мы можем?

Одесский политехник,
15 сентября 1989 г.
Записал В.Стопников.

АФГАНИСТАН, ПРОСТИ

В редакцию пришло письмо доцентов В.П.Кухарчика и В.Г.Яшникова о том, что на кафедре истории политехнического института состоялось обсуждение рукописи книги Г.И. Гончарука «Афганистан, прости». Единогласно рекомендована к печати, члены кафедры и приглашенные высказывали опасения за судьбу рукописи. Дело в том, что автор поднимает

необычную тему – показывает оккупационную сущность пребывания наших специалистов в Афганистане, называет многие имена, в том числе лиц, занимающих ныне высокие посты, незаинтересованных в издании книги «Мужественному автору необходим смелый спонсор», – утверждают ученые.

Мы тоже познакомились с рукописью. Наше мнение совпало с мнением тех двадцати двух ученых, которые участвовали в обсуждении. Работа объемна – около 350 страниц машинописного текста. Уже оглавление дает представление о новизне проблемы: «Три заявления вместо введения», «С коммунистическим уставом в мусульманскую мечеть», «Первые шаги обреченного советника», «Хозрат», «Только добрые дела достойны радости», «За независимость страны враждебной», «Доктор Хабиб, прости», «Кто мы!», «Наджиб-Наджибулла», «За примирение афганцев под ударами советских», «Партсоветники, дипработники и партработники», «Неподписанная справка, или Трофей афганской авантюры».

Автор Григорий Иванович Гончарук – наш земляк. Родился в селе Новогеоргиевка Ананьевского района в семье колхозника. Там же окончил среднюю школу. После окончания Васильковского военного авиационного технического училища, служил в Качинском высшем авиационном училище летчиков. После увольнения в запас окончил исторический факультет Одесского госуниверситета. 21 год работает в Одесском политехническом институте. Доктор исторических наук, профессор. Заведующий кафедрой истории. Имеет двух сыновей. Жена учитель математики.

В 1987 – 1988 учебном году работал советником ректора Кабульского университета, советником – консультантом Института общественных наук ЦК НДПА.

Автор предпринял попытку документально исследовать факторы, приведшие к кризису его политических взглядов. Работая с афганскими и советскими коллегами, встречаясь с высоко поставленными лицами – президентом Нажибуллой, министром иностранных дел СССР Э.А.Шеварнадзе, председателем Гособразования СССР Г.А.Ягодиным, послами, – автор обнаружил вопиющее противоречие между пропагандой и сущностью советской помощи Афганистану. Находясь в остром конфликте с объединенным парткомом советских учреждений, аппаратом экономического советника, посольством, с групповым эгоизмом советских специалистов, автор сумел осуществить ряд своих гуманитарных инициатив, в меру сил противостоял оккупационистским деяниям. Однако, являясь продуктом и принадлежностью системы, он не избежал безнравственных поступков. В чем он раскаивается, Но не только об этом речь идет о книге.

Редакция решила опубликовать несколько отрывков из двух глав.

МАРШРУТЫ МАРКСИСТА

До чего же предательская сущность психики. Одному можно внушить, что он призван править народом, другому, что ему на роду написано быть всю жизнь обиженным и оскорбленным. И люди привыкают. Даже целые народы привыкают быть богом избранных. Привыкли и мы быть самыми интернациональными миссионерами мировой социальной справедливости. Вместе с нашей партией – авангардом коммунистического движения как самой влиятельной силы современности, постепенно, исподволь стали самыми-самыми. Присвоили нам артикул ведущих интернационалистов мы сами, и то из международных вождей мирового пролетариата, кто содержался за наш счет...

Призванным историей быть миссионером – интернационалистом считал себя до недавнего времени едва ли не каждый советский человек. Мало кому приходило в голову себя и других: мы несем народам счастье или несчастье? Мы оставили после себя благополучие или разорение? Мир или реки крови? Чему мы можем научить других, если у себя в стране массовые несчастья и безнравственность?

Причина нашей интернациональной агрессивности – материальное и духовное убожество, прикрытое амбициозными претензиями на интернациональный долг. Все это напоминает причины и предлоги крестовых походов европейцев на Ближний Восток. Чем мы беднее – тем опаснее для цивилизации.

Кто сможет отрицать, что все, за редким исключением, наши гражданские направляются за рубеж с материальной целью? В Афганистане изъявили желание ехать, возможно, самые нищие и самые жадные, а, следовательно, самые агрессивные. Вот несколько социальных показателей нашего коллектива или, как было принято называть, контракта. Из 28 специалистов 25 человек семейные, у которых имеются дети, у большинства – двое и больше. К тому же девочки. Что могло заставить матерей оставить своих детей, семью на два – три года? Неужто интернациональный долг? Желание помочь чужим детям изучить русский язык, без которого они обходились тысячелетия и жили не хуже, чем при нашем присутствии?

Что вынудило мужчин, не умеющих готовить себе пищу, стирать, бросить домашний уют, жену, детей и удалиться в неизвестную ему страну на столь продолжительное время? Неужели Афганистан так остро нуждался в наших ассистентах или профессорах, чьи учебные пособия афганские ученые отклонили по причине не научности или плагиата?

Не верю. Погнала за границу наших людей нищета как основной фактор так называемого интернационального долга. Не случайно среди советских ходила саркастическая поговорка: свой интернациональный долг никому не отдам. То есть, не повезли долг, а поехали за долгами. И афганцы или наша страна сравнительно щедро его выплачивали с коэффициентом один к четырем целым и шести десятым.

Были, конечно, и другие мотивы, играющие второстепенные роли: повысить свой статус у себя в стране, привезя политический багаж, выйти замуж и т. д.

Однако мы не просто нищие. Мы сложно нищие. Уверовавшие в миссионерские назначения нести народам интернациональную справедливость, мы вели себя не как аскетические пророки, или гордившийся своим материальным убожеством Иисус Христос. Мы не могли сознаться самим себе, что мы нищие, а других заверяли, что по разным мифическим показателям далеко оставили позади капиталистические страны и видим свою судьбу в том, чтобы помочь странам третьего мира пойти по нашему пути, минуя капитализм.

Мы не просто люди с плебейскими пожитками и божественным самосознанием. У нас, нищих, в руках еще и топор. И мы помогали другим народам стать на путь к светлому будущему путем уничтожения тех, кто был против, кому не повезло быть достойным такого счастья, такой доли, как у нас. Более того, мы не просто убивали несогласных, мы делаем все, чтобы убивать их руками братьев, в большинстве своем тоже нищих. Как это делали мы со своими братьями, кто был против, кто не способен был нас понять, следовательно, не достоин этого светлого пути, права на жизнь.

С этими качествами, нищие и амбициозные, свой материализм выдавая за интернационализм, мы пришли в Афганистан, где уже лилась кровь в войне, стимулированной нашей страной под предлогом выполнения интернационального долга, которого на нас никто не возлагал.

В чем выражалась нищета, а в чем имперское сознание, попытаюсь объяснить несколькими примерами. О первой свидетельствовало то, что уже с первой полочки многие семейные и все незамужние сменили свои союзные одежды на приобретенные в дуكانах различные платья и костюмы как западного и восточного, так и афганского производства. Надо же, – понесли передовые идеи в старомодных одеждах в бедную страну, которая в течение несколько дней передела нас во все, что есть лучшего в мире.

Свидетельством нашего убожества было и то, что самой большой радостью для советских специалистов были поездки на рынок, в магазины. Шутники называли дни выездов на Шахринау или в дуканы микрорайона маршрутами марксиста, т.е. материалиста.

Об обратной стороне нашей материальной нищеты амбициозности, в имперском мышлении и действиях может свидетельствовать так называемая массовая советническая деятельность. Она была придумана самими преподавателями, на мой взгляд, по двум мотивам: удовлетворить собственное честолюбие, повысить свой статус с целью увеличения карьеристского заграничного багажа, и, как ни странно, нежелание работать по своей специальности, а точнее, облегчить свою жизнь способом подмены сущности своих обязанностей.

Согласно контрактам между советской и афганской стороной в вуз направляется один наш советник – советник ректора, в его обязанности входило также руководство советскими специалистами. У меня нет

официальных данных об общем количестве наших советников в Афганистане. Излагая материал о встрече с Наджибулой, Б.Пядышев в газете «Известия» писал: «Помимо нескольких тысяч военных советников в Афганистан было направлено множество людей по другим миссиям, скопилась мощная группа парработников...»

Советнический зуд охватил многих, пребывающих в Афганистане, наших специалистов, Президент Наджибула заметил: «В Кабульском политехническом институте был даже советник – водопроводчик».

А что же в Кабульском университете? Здесь определились две группы: советники факультетов и кафедр и присвоившие себе право на советническую деятельность все преподаватели. В бланке индивидуального плана работы была графа «Советническая деятельность». Кому первому принадлежит такое открытие советнических качеств у всех без исключения нишах преподавателей, сказать не берусь, возможно, в политехническом институте, где по различным причинам студенты больше времени не учились. Поделюсь теми документами, которые имеются в моем распоряжении.

Пожалуй, более других материалов проливает свет на сущность советнической деятельности протокол заседания совета советских специалистов 21 мая 1987 года. Слушался вопрос о советнической деятельности. Доклад «О состоянии и перспективах советнической деятельности советских специалистов в Кабульском университете».

О том, что афганская сторона неизбежно должна была сопротивляться советскому произволу, сомнения исчезли, когда пристальней познакомишься с документами, одобренным и утвержденным на упомянутом совете. Называется он «Основные принципы и направления советнической деятельности в Кабульском университете. Памятка для советских специалистов». В нем, в частности, утверждается: «Советническая деятельность становится главным направлением советских специалистов в Кабульском университете...ведется путем активного участия в работе заседания кафедр, ученых советов, различных комиссий, путем индивидуальной работы с руководством кафедр факультетов, афганскими преподавателями. Особенное внимание при этом уделяется подготовке предложений, вопросов для обсуждения, активному содействию их принятия и контролю за исполнением.

Дальше в лес – больше дров. Авторы и утвердители вошли во вкус, и что ни положение «Основных направлений», то любимое словечко «контроль». «Контроль за принятием решений... контроль за исполнением», «контроль за их содержанием, внедрением и исполнением» (речь, идет об учебных планах и программах), контроль «за исполнением индивидуальных планов преподавателей, планов работы кафедры, факультета, ученого совета», «контроль за работой методических семинаров кафедр, факультетов», «...организация контроля выполнения научно-исследовательских работ».

Спрашивать, кто дал право так унижать афганских ученых все равно, что спрашивать, кто дал право на оккупацию Афганистана. Иное дело, если поставить вопрос так: как могли советские ученые, педагоги, возмнившие себя почитателями передовых, интернациональных качеств, так безнадежно пасть, чтобы получать удовлетворение от рабского унижения своих афганских коллег? Какие психологические факторы руководили теми, кто принимал этот документ? Возможно стремление к советнической деятельности, а попросту – имперским диктатом среди афганцев компенсировать свою правовую ущербность на родине, где личности в цивилизованном смысле этого слова места нет.

Возможно, заглушить собственную боль, оскорбление унижением других. Возможно, желание побыть (пусть непродолжительное время) в роли тех бюрократов – чиновников, которые составляют привилегированную касту в Союзе. Может быть, приобрести зарубежные козыри для улучшения своего должностного благополучия по возвращению на родину. Отдельные примеры, подтверждающие вероятность вышеприведенных предположений, привести нетрудно.

Однако самым веским доказательством располагаю в пользу утверждения, что советническая деятельность служила фиговым листом для прикрытия до срамоты незначительной учебной нагрузки целого ряда наших преподавателей. Нежелание лучше работать материально стимулировалось самой уравнительной так называемой зарплатой. Мало того, что люди одинакового профессионального уровня получали одинаково за разные объемы выполненной работы. Одинаково оплачивался разный труд профессора, доцента и ассистента, а не «остепененный» получая немного меньше «остепененного». Хочешь – работай, хочешь не работай, - все равно деньги одни и те же. Для защиты корыстных интересов можно объединиться в неформальную группу. Так успешнее можно доказать, что советническая деятельность важнее любой другой.

Не имея материальной основы, добросовестный труд в нашем коллективе был категорией сугубо нравственной. Как совесть позволяла человеку, так он трудился. Добросовестный человек рисковал при этом попасть под обстрел сторонников советнической деятельности. При этом последствия трудно было предсказать.

О том, что советническая деятельность – запретная зона, вне всякой критики наших специалистов, мне пришлось убедиться на двух форумах.

21 февраля 1988 года на заседании совета советских специалистов Кабульского университета слушали плановый вопрос «О советнической деятельности на экономическом факультете». Докладчик – М.Н.Мамадназарбеков. Он сообщил, что на факультетах работает 41 штатный преподаватель, Кроме них – 8 иностранных ученых, из которых 3 советских, трудится 11 докторов наук, 4 профессора. К информации Мамадназарбекова можно было бы добавить, что там работал бывший министр высшего и специального образования Афганистана, действующий министр этого департамента, окончивший Венский экономический

университет, там же учился в докторантуре и защитил диссертацию профессор, ученик министра, прошедший по научным стопам своего учителя. Мамадназарбеков, кандидат экономических наук, являлся советником декана факультета на общественных началах, то есть самозванных основах.

На вопрос М.И. Игошина какие наиболее важные советнические рекомендации, предложения, замечания были сделаны им, приняты и обсуждались на факультете, и какие из них были вынесены на рассмотрение советских специалистов, последовал краткий ответ: были даны рекомендации по правильному оформлению документов специалистов, направляемых в СССР. То есть подсказал, как технически правильно заполнить анкету для отъезжающих (хотя это обязанность нашего секретаря), подтвердил ту мысль о краткосрочных командировках наших специалистов, которая неоднократно высказывались другими лицами как нашими, так и афганскими на всех уровнях, и поддержал давно бытующую идею соискательства, вместо того, чтобы попытаться сделать новый шаг в этом направлении, например, разработать проект положения о соискательстве.

Однако мы делали особую ставку на Мамадназарбекова, точнее, написание запланированного им учебника политэкономии с учетом афганской специфики. Учебник был включен в план афганских изданий к 10-летию Саурской революции. Автору были созданы все условия для написания, по его просьбе дали ему двух переводчиков, освободив их даже от поездки в Кандагар на восстановительные работы, где находился весь коллектив университета.

И вдруг мы узнали, что афганская сторона, обсудив рукопись, признала труд Мамадназарбекова не подлежащим опубликованию по причине компиляции. Так бесславно рухнула наша надежда на достойный подарок афганцам по случаю десятилетия Саурской революции.

То было публичное знакомство с советнической деятельностью одного человека, Вскоре судьбе угодно было толкнуть меня одного на бунт против массовой советнической деятельности.

Григорий Гончарук.
Знамя коммунизма,
2 июля 1991 года.

Афганистан, прости.

ВОКРУГ СОВЕТНИЧЕСТВА

СЛУЧИЛОСЬ это 28 февраля 1988 года на открытом партийном собрании нашего контракта. Это собрание я по своему назвал открытым. Во-первых, потому, что мне пришлось открыть некоторые черты моего характера.

Во-вторых, мне открылась сущность ряда лиц – членов нашего коллектива. В-третьих, это собрание открыло мне глаза на пагубность, реакционную, антиделовую роль партийных организаций в трудовых коллективах.

В повестке дня собрания был один вопрос: «О состоянии учебно-методической и научно-исследовательской работы и перспективы её развития». Слушался мой доклад, который накануне был единодушно одобрен на расширенном заседании партийного бюро. Его содержание стало известно в коллективе.

Актуальность вопроса мотивировалось предстоящим (в марте) началом учебного года.

В докладе после положительной части шла речь о грубых деформациях в учебной нагрузке наших преподавателей. Среди наших, в том числе на кафедре русского языка, он часто колебался на пропорции один к двум. Как ни странно, самая малая нагрузка оказалась у так называемого партийно-общественного актива. То есть у тех, кто должен служить нравственным примером в коллективе.

Первым по бумажке выступил доцент В.А.Твердохлеб из Киева. Вел он себя напряженно, нервно. Ничего хорошего от него ждать не следовало. Сам Владимир Александрович имел чрезвычайно низкую учебную нагрузку. К тому же стало известно, что в первом семестре ему афганская сторона вообще отказала в учебных часах. в других видах работ он не отличался.

Отсюда содержание его выступления: учебная работа – не главное, главное – подготовка партнеров, то есть советническая деятельность.

А Гончарук думает по-другому. Вывод: советник не своем месте, он не подходит для этой должности по всем статьям. В таком же плане выступили, тоже по бумажке, те, у кого недостаточная учебная нагрузка, и нечем ее компенсировать, кроме как советнической деятельностью. Сомнений не было: это скоординированная атака с целью отвлечь внимание от главного вопроса, ради которого мы здесь, – сеять разумное, доброе, вечное. Кто заказчик атаки? Сплетение иждивенческих интересов низов и жажды мести верхов?

Выслушав своих оппонентов, я впервые испытал стыд за нашу партию, за наше общество, где стало нравственной нормой передергивать факты, ставить их с ног на голову и лгать вкривь и вкось, не боясь последствий. Почему за десятки лет советской власти не выработалось ни факторов, ни механизма, нейтрализующего эти приобретенные уродливые качества человека?

Еще одна мысль заставила по-иному воспринять предмет моей работы – историю партии. Скорее вопрос, а не вывод: почему именно партийные сходки стали ареной прямых и косвенных унижений человека?

Даже люди, провозглашающие человеческий фактор как важнейший в политике партии, показывали образцы бесчеловечности. Так было во все годы. Основные удары инициативным людям наносятся не на производственных собраниях, не на ученых советах, а на партийных. Почему так получилось на собрании, что из выступавших фактически один беспартийный доцент Н.И.Игошин говорил о деле?

Собрания, где царит групповой эгоизм и безнравственность, ведет к отрицанию самого человека. Боязнь оказаться в одиночестве или меньшинстве берет верх над чувством собственного достоинства, потому что в атмосфере искаженных понятий человеческое достоинство часто расценивается как оппортунизм, антипартийность или антинародность.

Лишь немногим удалось сохранить последовательность, не заплатив за нее дорогой ценой. Не так легко найти в нашем обществе человека достигшего какого-либо положения и не пошедшего при этом на сделку со своей совестью.

Кого винить: конкретных людей ... или условия, которые их лепили? Если условия, то почему не все им подчиняются? Видимо, прав классик, утверждавший, что обстоятельства в такой мере влияют на человека, в какой человек влияет на обстоятельства.

Мои оппоненты цели не достигли: на колени я не стал. Мне очень хотелось брать заключительное слово. Но упускать момент, чтобы помочь людям «пройти», так сказать, по следам своих выступлений, тоже не решался.

В этом смысле собрание помогло мне обрести мужество и выступить практически одному против организованной, не брезгующей никакими средствами оппозиции снизу. (Ранее мне приходилось сопротивляться давлению сверху).

После моего заключительного слова, где была дана оценка самозванным советникам, собрание все-таки приняло здоровое решение. Мне были даны полномочия заняться учебной нагрузкой преподавателей. Замечания в мой адрес собрание отвергло. В открытом бою, где можно сравнить факты и нравственные устои, оппозиция проиграла.

Много прошло времени с момента писания дневника, а у меня все не прекращается с ним полемика. Почему он так доверчиво отражал факты?

В детстве мне не раз приходилось слушать обращение моего отца к господу богу. Исключительно трудолюбивый, переживший коллективизацию и все формы обдираловки и унижения партократии, вернувшись с фронтов Отечественной войны глухим и с множеством осколков в теле, он, спрятавшись в сарае или в огороде молил всевышнего помочь выжить его семье, дать хлеб насущный и избавить то лукавого. Это были душераздирающие монологи человека, который в молодости по силе не знал себе равных во всем большом селе. Меня в отце поражали два свойства: С одной стороны, замкнутость, тайная гордость, самообладание, и с другой – откровенность, коленопреклонение перед несуществующим. То

было недоверие к людям, порожденное сталинизмом, и жажда веры в то, что не все в этом мире предательское, должно же быть хоть что-то порядочное.

Нечто подобное произошло с моим дневником 28 февраля 1988 года. Я поведал ему свою жажду веры в людей, принял их злопыхательство за скоротечную ошибку, а голосование за удовлетворяющую меня резолюцию – как акт раскаяния моих оппонентов. А как же иначе?

Я был настолько наивен в своей вере, что не придавал значения возне с оформлением протокола собрания. Его готовила секретарь собрания Т.А.Смирнова, партгруппорг кафедры русского языка, необыкновенно изобретательная в аргументации скверно отражающих действительность мнений.

Татьяна Александровна вдруг стала требовать от меня мое заключительное слово, наброски которого я делал по ходу выступлений. Я ей ответил, что секретарь президиума партийного собрания обязана составлять протокол по своим записям. Однако ее настойчивость была настолько утомительной, что я согласился дать копию своих набросков. Когда же мне предложили ознакомиться с протокольной записью моего заключения, то удивило, что оно дано в виде приложения к протоколу. На мой вопрос секретарю партбюро Солянину, почему нарушается форма ведения протокола, он ответил, что это мелочи, они будут устранены в парткоме. Когда же спустя несколько месяцев передо мной оказались протоколы наших партийных собраний, я увидел, что там даже не упоминается о том, что мне было предоставлено заключительное слово, а самого заключения нет даже в приложении. Кому жаловаться?

Мог ли я тогда предположить, что изъяв мое заключительное слово из протоколов, они, таким образом, изобразили меня для несведущих как признавшего критику правильной и на этом основании приняли решение о снятии меня с должности? Телеграмма с целью получить согласие у министра Г.А.Ягодина была отправлена в Москву 3 марта 1988 года. И согласие было получено.

Все это делалось в глубокой тайне от меня, но не от коллектива. От своих коллег я узнал, что посольство, партком и АЭС ждут со дня на день самолета, чтобы отправить меня в Союз, Однако со снятием почему-то медлили. Толи усомнились в надежности оснований, то ли не подготовились к принятию решения нового посла, то ли ответ из Москвы «на ваше усмотрение» дал почувствовать организаторам вакханалии, что ответственность ложится на них.

Во второй половине марта полковник КГБ А.И.Гоев, кабинет которого находился в АЭСе, сказал мне, что визит Ларионова в Москву имеет первой целью добиться однозначного согласия Ягодина на мою отправку в Союз. Однако он, Гоев, не уверен в успехе этой миссии, ибо оснований для отстранения меня от должности нет. В доводах АЭС и парткома чувствуется больше мести за мою строптивость, амбициозность, чем здравого смысла.

Гоев просил на него не ссылаться. Если буду поднимать этот вопрос, то говорить: земля слухами полнится.

Надо сказать, что Алексей Иванович тот кегэбист, который вызывал симпатию не только своим добрым лицом и уважением к собеседнику, но и трезвыми оценками нашего пребывания в Афганистане. Последний раз судьбе было угодно свести нас в вагоне московского метро в июле 1988 года, когда я направлялся к председателю Государственного комитета СССР по народному образованию Г.А.Ягодину.

Гоев оказался прав. Ларионов приехал без дополнительной поддержки. На мой вопрос, добились ли согласия на отстранение меня от должности, он отвел в сторону глаза, ответил: «Нет. Сказали, что с вами необходимо больше работать, воспитывать вас».

Григорий Гончарук.
Знамя коммунизма,
5 июля 1991года

Афганистан прости Доносы в ГБ

Внешне Кабул жил прежней жизнью. Но кто может сказать, о чем думали его жители? Можно было только догадываться, что одни желают нашего ухода, другие, особенно те, кто за годы оккупации приобрели доходную должность или нажили состояние, могли тревожиться за свою судьбу, они-то были полны решимости не сдавать моджахедам Кабула. Торгаши, дуканщики, хоть и могли сожалеть о советских малоразборчивых покупателях, но скорее всего готовили себя к выживаемости в новых условиях.

Однако поверхностный взгляд обманчив. Вот две дневниковые записи.

«18 февраля 1988 года. С утра поехал в ЦК Дома. Нужны материалы для лекций и доклада на конференции. На одном из перекрёстков многолюдных улиц в ожидании перехода пешеходов мои глаза остановились на их обуви. Какой только обуви нет! И галоши и различные башмаки на босу ногу, и резиновые сапоги, и ботинки, реже – хорошие туфли, девичьи сапожки, иногда очень модные.

Интересный народ афганцы. Голова в большой чалме, шея, плечи, спина, вплоть до пояса, и ниже завернуты накидкой с бахромой и узорной полосатой по краям (вроде в скатерти), штаны свободные с множеством складок и мотнёй до колен, внизу они не достают до щиколоток, далее – голая нога и какая-нибудь обувь.

Вернувшийся из Герата советник отдела студенческой молодёжи В.П.Гридюшко рассказал, что 2 ночи, находясь в отеле «Герат», они спали на полу, положив рядом автоматы. Один день не могли выйти на работу – отель обстреливался со всех сторон. В партии раскол, главари банды, которые обещали навести порядок, сделать это не в состоянии».

«29 февраля. Зав. кафедрой философии Хозрат принёс бумагу за подписью декана о том, что для А. не хватает часов.

Требование афганцев освободить их от сотрудничества с профессором А. родилось не вдруг. Меня насторожили несколько моментов. В прошлом месяце на заседании совета наших специалистов, отчитываясь о своей советнической деятельности; он доказывал свой громадный вклад в развитие факультета. А. третий год работал на факультете, и вот просят его убрать, а двух наших доцентов оставить. Не последним моментом в цепи обстоятельств было и то, что подписал бумагу декан, родной брат председателя Совета министров Афганистана Кештманд, окончивший Сорбонну.

А. неоднократно похвалялся дружескими с ним отношениями, любил «блеснуть» своим руководством диссертационной работы декана. Плохо мы знаем афганцев, еще хуже осознаем их отношение к нашей помощи.

Аналогичного содержания принес письмо декан экономического факультета. На этот раз возмездие коснулось Т., о котором всего несколько дней назад на заседании нашего совета Мамадназарбеков говорил как о незаменимом работнике, взвалившем на себя груз преподавания курса «Экономика Афганистана».

Поэтому меня поразил своим ответом декан, принёсший письмо. Я спросил:

– А кто же будет теперь читать предмет «Экономика Афганистана»? Разве у вас есть другой специалист?

– «Экономику Афганистана» читаю я. Это моя проблема. Я по ней защитил докторскую диссертацию в Венском экономическом университете, – удивился он моему вопросу.

Одним из первых на защиту Т. Стал офицер госбезопасности В.А.Бирюков. Надеюсь, он не станет отрицать того факта, что готов был рассматривать нас всех, как присланных с другой целью. Иначе чем объяснить его требования к каждому нашему преподавателю дать письменные характеристики по заданным параметрам на афганских партнёров? Не все добросовестно выполнили эти требования. Некоторые умудрялись не писать доноса. Среди поданных «характеристик» исследователь не найдет бумаги, поданной мной на моих подопечных – Хабиба и Эноята.

Афганское сопротивление нашей оккупации было разнообразным. Проректор университета по научной работе Задран, выступая на заседании Лойя джирги в начале декабря 1989 года, предложил на первое место в трехцветном флаге Афганистана поставить черную полосу, что означает трагическое колониальное настоящее народа, затем красное – революционное и на последнем месте зеленое – свобода. (Первое у них считается снизу).

Досталось от афганцев и мне. Как-то в одной из бесед с руководителем университета они назвали моего соседа по квартире, ректора Кабульского политехнического института Хелали, «автоматом Калашникова» в руках

нашего советника. Однако за несколько дней до моего отъезда из Афганистана меня познакомили с письменным доносом Хелали, в котором он прошелся по мне «автоматной» очередью мелочных, надуманных фактов.

Меня поразил не сам факт доносов (аллах с ними, афганцы сопротивляются, как могут), а то, что эти доносы поступили не по официальной линии – министерство высшего и специального образования, МИД РА – посольство СССР и РА, а (скажешь, нормальные люди не поверят) в... советский отдел госбезопасности. От кого афганцы узнали, где находится этот отдел, если даже я не знал об этом? Нетрудно догадаться, что спусковой крючок «Калашникова» нажимала советская рука.

Моя реакция на действия афганцев не была стандартной. Согласно логике вещей, А. и Т. Необходимо было отправить в Союз по причине отсутствия работы. Однако моя доброта дала знать о себе в таких действиях: Т. я предложил перейти в КПИ, где нуждались в преподавателе конкретной экономики, а своего аспиранта, заведующий кафедрой философии Хозрата уговорил выделить А. несколько часов учебной нагрузки, остальные же он мог добрать в Институте общественных наук, куда его приглашал в своем письме на мое имя советник П.В.Дзюбенко. Неформального лидера кафедры русского языка, где не утихал смерч конфликтов под предлогом распределения учебной нагрузки, злого гения конфликтов Архипову перевести в контракт КПИ в обмен на давшего согласие навести порядок на указанной кафедре моего земляка и коллегу по Одесскому политехническому институту А.П.Вашенко.

Перемещение из контракта в контракт предусматривалось положением о руководителе советского коллектива. Оно давало возможность всем доработать свой срок и «с чистой совестью на свободу», то есть материальные интересы не затрагивались. Мои предложения были одобрены на заседании актива нашего коллектива. А. и Т. дали согласие. Аппарат экономического советника издал соответствующие документы.

Завершить настоящую главу хочу рассказом о вещем сне, который я видел с четверга на пятницу 22 апреля 1988 года. Снилось мне, что по афганским горам и долинам, кочкам и ухабам, сквозь арыки и пропасти нес меня взбесившийся осел. Я сидел в двухколесной бричке, подпрыгивая от ударов снизу. Не за что было мне ухватиться, чтобы удержаться, и не было у меня сил, чтобы спрыгнуть. А осел, словно одержимый, нес меня в никуда.

Проснулся я в тяжелом предчувствии. Конь в моих снах – это злой оппонент, враг. Что значит осел? Он мне никогда раньше не снился. В тот день в дневнике появилась такая запись:

«Решил писать вступление к сборнику «Политика национального примирения» по спецкурсу. Почти написал. Как вдруг позвонил Ларионов и сообщил, что меня приглашает А.Ф.Петров на завтра к 9.00 по какой-то кляузной бумаге... Настроение упало. Дописывать не могу. Вступление осталось незавершенным...».

И далее: «23 апреля 1988 года. В 9.00 в кабинете экономического советника. В присутствии Гушина и Ларионова А.Ф.Петров сказал, что решением посла я снят с работы и должен вместе с женой 25 апреля отправиться в СССР. Билеты заказаны. Но я потребовал встречи с послом».

Знамя коммунизма,
30 июля 1991 г.

АФГАНИСТАН, ПРОСТИ

Главы из книги НАДЖИБ-НАДЖИБУЛЛА

Еще летом 1987 года он был Наджибом. Афганцы утверждали, что деформация его фамилии произведена в угоду советским атеистам. Поговаривали, что его предшественник Барбак Кармаль так далеко зашел в подражании нашим воинствующим безбожникам, что прилюдно, в присутствии правоверных мусульман разорвал их святыню Коран, бросил под ноги и стал топтать. Не берусь утверждать достоверность народной молвы.

Восстановление подлинной фамилии главы Афганистана означало, видимо, пересмотр нашей политики по отношению к исламу. От топтания его пришлось перейти к его признанию, как значительной политической силы. Переход от Наджиба к Наджибулле символизировал уступку кабульской власти мусульманскому фактору, ибо подлинная фамилия подчеркивала божественность происхождения его носителя.

Этот акт не был формальным. Наджибулла сделал ряд важных шагов в сторону мусульман. Другое дело, что эти шаги не преодолели отчужденности соотечественников, ибо реки крови, пролитой ими, нельзя заменить красивыми жестами.

Западные средства массовой информации неизменно называют Наджибуллу советской марионеткой. О том, что моджахеды – тоже марионетки, молчат. Мне представляется, что марионетка марионетке рознь. История знает таких, которые способны при соответствующих условиях превратиться в свою противоположность, стать врагами врагов своего народа.

Осуждать марионетку легко. Понять ее труднее. Скажите, кто из злых критиков, окажись он в расположении первоклассной сотысячной армии, получая безвозмездно баснословные экономические и другие подачки, смог бы вести себя независимо?

В моем представлении Наджибулла – марионетка, но личность заурядная, осознающая трагичность своего положения, но любящая свой народ, мечтающая о его независимости, верящая в объединение афганцев и делающая в меру своих сил и обстоятельств все возможное для приближения счастливого дня своей отчизны.

Мне неоднократно доводилось видеть змеиные очереди афганцев на прием к Наджибулле. В дни приема президентом своих граждан у двери его кабинета, в коридоре, на лестнице стоят седобородые старцы и черноусые юноши, крестьяне, интеллигенты, студенты... По нашему телевидению не показывали эти очереди. Причина мне неизвестна. Возможно, потому, что у нас этого нет. Зачем наводить зрителя на лишние размышления?

Помню, однажды зашел ко мне студент четвертого курса юридического факультета. Рассказав, что за годы войны в Афганистане его многочисленная родня потеряла фактически всех мужчин, он заявил, что не желает служить ни в армии Наджибуллы, ни в формированиях моджахедов. Просил меня посодействовать освобождению его от призыва.

Не знаю, чем он мог объяснить мотив обращения ко мне с вопросом, выходящим за рамки моей компетенции. Возможно, тем, что я вместе с ректором подписал ходатайство об отсрочке призыва моего водителя Нуриддина. Не исключал я и провокацию. Мой ответ был кратким: во-первых, я не уполномочен вмешиваться в армейские отношения, а во-вторых, у меня нет морального права просить освободить его от воинской повинности, поскольку мой сын в настоящее время находится в армии.

Через некоторое время на территории университетского двора ко мне подошел тот самый студент и со смешанным чувством радости и упрека сообщил, что на приеме у Наджибуллы, который освободил его от воинской повинности.

Мне неоднократно рассказывали работники афганской госбезопасности, что президент освобождает из-под аспекта тех, кого необходимо не только удерживать в тюрьме, но и расстреливать за откровенную контрреволюционную деятельность. С горькой обидой утверждали, что Наджибулла мягкостью своего характера сводит на нет результаты многодневного труда гебистов по выявлению душманов в Кабуле.

Зрело чувство уважения, скорее, понимания президента. По целому ряду моментов я убеждался в его стремлении развязывать узлы различных проблем прогрессивным способом, были случаи, когда он поступал вопреки позиции близких к нему советских лиц. Однако делал все в меру, чтобы не схлопотать судьбу Амина. Мне уже тогда казалось, что Украина и Афганистан связаны между собой трагической цепью исторических событий. Оба народа занимают особые звенья в этой цепи: Украина была первой жертвой экспорта социалистической революции, а Афганистан, дай Бог, последней.

Первое мое «мысленное» соприкосновение с Наджибуллой состоялось 17 сентября 1987 года на встрече делегатов городской партийной конференции от университета, руководства университета с президентом. Меня, естественно, на этой встрече не было. Однако присутствовало мое видение проблем университета в письменном виде, которым располагал Наджибулла. Свои предложения я передал в ЦК НДПА за несколько дней до этой встречи по просьбе нашего советника И. Т. Грица. Эта просьба была

мотивирована отсутствием каких-либо серьезных взглядов на положение дел в университете со стороны его руководства.

Пытавшийся избежать этой встречи ректор Хабиб все-таки участвовал в ней и был встревожен замечаниями президента. На следующий день ректор пригласил меня к себе, рассказал о содержании беседы с Наджибуллой и попросил помочь составить план реализации замечаний президента по улучшению работы университета. Я был удовлетворен тем, что мое мнение и мнение президента почти полностью совпадали. Они были поддержаны Всеафганской научно-теоретической конференцией «Великий Октябрь и молодежь Афганистана» и составили большую часть его рекомендаций.

Увидел впервые Наджибуллу я на торжественном собрании, посвященном 70-летию Октябрьской революции, которое проходило в зале министерства иностранных дел Афганистана. Зал человек на 350. Доклады сделали член Политбюро, секретарь ЦК НДПА Хайдаб Масуд и наш посол П. П. Можаяев. Наджибулла сидел в президиуме и больше смотрел в зал. Президиум был на сравнительно близком расстоянии от первых рядов, и мне удалось рассмотреть Наджибуллу достаточно четко. Уже тогда, кроме массивной, широкоплечей фигуры, я заметил, что лицо у него гораздо эмоциональнее, чем смотрится по телевидению. Белые яблоки его больших глаз как-то по особому подчеркивают смуглость пуштунского круглого лица.

Для характеристики человеческих качеств и некоторых родственных связей Наджибуллы можно привести его же слова, сказанные корреспонденту «Известий» В. Сезруку: « Я уже сказал выше, что по образованию и профессии я врач. Может быть, потому мне так близки страдания моего народа, втянутого чужеземными пакистанскими агрессорами в кровопролитную, братоубийственную войну. Мы переживаем очень трудный период. И писать свою политическую биографию просто не время. Да и не в наших это афганских обычаях.

Что касается моих близких, то они – в рядах защитников независимости Афганистана. Мои младшие братья Рушан и Ахмадзай, племянник Змарай воюют. Змарай окончил МГИМО, но дипломатом был недолго. Ушел воевать заместителем командира бригады гвардии. Один племянник погиб в бою».

Мнение Наджибуллы о наших соотечественниках, скажем так, не высокое, приводилось выше. В беседе с корреспондентом «Правды» В. Прядышевым он, в частности, сказал: «Ущерб был большой. Многие афганские деятели, в том числе из руководства, передоверив дела советским представителям, сосредоточились на фракционной деятельности, борьбе за власть».

С таким утверждением нельзя не согласиться. Рвение наших партийных советников и осторожность афганских руководителей вели к деградации не только деловых качеств, но и морали последних.

В подтверждение сказанному можно привести примеры из деятельности советника самого Наджибуллы В. П. Поляничко.

Надо отдать ему должное: он мог всех заставить работать на свое дело. Помню, как-то зашел ко мне домой его помощник, передал пакет и устную просьбу в течение четырех часов прочитать, вникнуть в сущность и внести свои коррективы. В пакете был вариант проекта «Программы действий Народно-демократической партии Афганистана (новая редакция)», утвержденного на общепартийной конференции по национальному вопросу.

В программе хорошо воспринимались положения о национальном примирении, от которого в конечном счете зависело выполнение других разделов. По всему было видно, что документ писался советскими специалистами с участием советизированных афганцев. Он страдал пропагандистской направленностью, как все документы нашей партии застойного периода, однако нес признаки пробуждающегося перестроенного мышления.

Когда в мои руки попали материалы конференции на русском языке, отпечатанные в типографии газеты «Гвардейская доблесть», я был приятно удивлен, что многие мои замечания были учтены.

Приятная для меня непредсказуемость действий Наджибуллы проявилась на его встрече с молодежью в последний день января 1988 года. Здесь, так сказать, мне довелось быть свидетелем самостоятельности Наджибуллы в условиях нашей оккупации. В моем дневнике за 17 января 1988 года, в частности, сказано: «День выдался сумбурный, раздражающий. Советник ЦК ДОМА Д. Г. Остроушко попросил подъехать к нему, посидеть над планом выступления Наджибуллы перед молодежью...».

Как воспринял нашу работу Наджибулла, ответит дневниковая запись 31 января 1988 года: « Утром снег. Скользко. На колеса «Волги» надели цепи... На работу приехал в одиннадцатом часу и застал приглашение на встречу Наджибуллы с молодежью, которая назначена на 11 часов...».

Встреча состоялась в зале французского лицея (теперь он стал называться лицей свободы). Каскад двухэтажных белосерых зданий и двор за железным забором производят приятное впечатление продуманности, гармонии. Фойе, лестница на балкон, на котором мы располагались, уложены мраморными плитами темно-серого цвета. Зал примерно на 600-700 мест эстетично оформлен, амфитеатром расположены кресла, высокий потолок, стены обтянуты мягкой, лимонного цвета тканью.

Ровно в 11 часов на сцене появился Наджибулла в сопровождении 15 человек. Разместились они на трех рядах стульев, разделенных полированными под коричневое дерево барьерами с небольшими полками вместо стола. Зал был полон. В основном молодежь. Небольшая группа наших советников расположилась в ложе.

Зал встретил Наджибуллу аплодисментами, выкриками отдельных лозунгов. («Да здравствует НДПА!», «Да здравствует революция!»). Было видно, что крикуны подготовлены заранее.

Открыл встречу член Политбюро, первый секретарь ЦК ДОМА Фарид Маздак. Наджибулла вышел на трибуну и начал свой доклад спокойным мягким голосом. Доклад был рассчитан его авторами на один час. Структуру и содержание доклада готовили я советник ЦК ДОМА Д. Г. Остроушко. Правил В. П. Полячико. Однако Наджибулла пространно комментировал различные мысли доклада, особенно его первой части. Фактически на сущности политики национального примирения он сосредоточил основные свои усилия и потратил более часа. Говорил он уверенно, вступая в диалог с аудиторией, ставя различные вопросы. Иногда слышались ответы, иногда много голосов сливались в гул.

По окончании доклада, когда все встали приветствовать докладчика, мы с переводчиком незаметно выскочили на улицу. Охрана была умеренной, хотя, как мне сказали наши товарищи, с тыльной стороны здания стоял БТР.

На снимках: Выступление Наджибуллы перед молодежью; телеграмма министра высшего и специального образования РА Сароби.

Знамя коммунизма,
1 августа 1991г.

“Афганистан, прости”

Из рукописи книги под названием Г.И.Гончарука наша газета помещала отрывки в июле–августе прошлого года. Тогда же мы, выражая тревогу за судьбу рукописи писали: «Мужественному автору необходим смелый спонсор». На призыв газеты откликнулись поэт И.Ф.Драч, академик В.П.Малахов, братья А.Ф. и Г.Ф.Салдины. И вот результат: издательство «Реклама» отправляет книгу на прилавки магазинов Одессы, Киева, Москвы и других городов.

Одной из ее особенностей является то, что здесь несколько десятков советских героев все ныне здравствуют и все отрицательные – Э.А.Шеварднадзе Р.Б.Боделана до ассистентов вузов. В связи с нестандартностью их характеристик персонажам-одесситам можно посоветовать: не скупясь, выкупить все книги, чтобы не пришлось тратиться на валидол... Впрочем, это шутка – тираж все-таки 15 тысяч...

Автору шлем предостережение: профессор, не радуйтесь выходу книги – мытарствам конец не пришел. Вас ждут новые конфликты с персонажами.

Словом, глубокое удовлетворения книга никому не сулит, ибо никогда не успокоится совесть, опаленная нашей ролью в Афганистане. Нравственная отдушина для одесситов, участвовавших в оккупации Афганистана, может служить тот факт, что прощения за советские злодеяния первым просят в Одессе, а не в том городе, в котором организовали кровопролитие на многострадальной земле.

М.Иванов
«Юг»,
6 июня 1992 г.

Экспресс-оценка газетного номера

«Вечерняя Одесса»

___ 14 октября ___

Г.И.Гончарук, доктор исторических наук, профессор Одесского политехнического института:

– Говорить обо всем номере не стану. Каждый читает газету по-своему. И соприкасается с каждым материалом прежде всего «болевыми точками» своих сознания и чувств. А они у каждого разные. Встревожил меня материал под рубрикой «Человек и закон»– беседа А.Ромма с кандидатом исторических наук, доцентом Александром Константиновичем Вишняковым «Шаг от бюрократа».

Получается, что руководитель, особенно нехозрасчетных коллективов, обречен на унижительное существование формулировкой закона о «рассмотрении трудовых споров по подчиненности». С одной стороны, коллектив в любой момент может выразить ему недоверие «на основании» чего угодно (например, за инициативу руководителя, реализация которой потребует интенсификации труда), а с другой, - должен заискивать, зарабатывая доверие, перед вышестоящим начальством под постоянной угрозой расправы над собой, возможной по любому поводу. Ибо нет спасения тебе, руководитель, без связей, ни в прокуратуру, ни в суду, ни в комиссии по трудовым спорам, ни в профкоме, будь ты трижды прав, справедлив в своих решениях и начинаниях. Правозащитные органы не имеют права стать на твою защиту. Страшен союз бездельников и бюрократов сам по себе, ибо имеет одну и ту же цель: сиюминутное личное благополучие. Бездельники и прочие безнравственные элементы – социальная опора бюрократов, а последние – политическая опора первых.

Закон, который оставляет один выход – искать спасение от бюрократа у другого бюрократа, направлен против творческого, высоконравственного руководителя, его как личности, губит самостоятельных и стратегически мыслящих вожаков, плодит и утверждает безнравственность среди руководителей. Это ему обязаны своим рождением афоризмы: инициатива у нас наказуема, доброе дело не остается безнаказанным, а также удивительной живостью – «барин рассудит».

Полагаю, что помещенный в газете материал может вызвать широкие отклики или даже дискуссию, ибо много вреда нанесено обществу законом, утвердившим командно-административные методы, много искачено судеб. Его трагичность заключается в том, что он направлен (косвенно) против лучших людей общества.

«Вечерняя Одесса»,
17 октября 1988 г.

ХРОНИКА КОНФЕРЕНЦИИ

По предложению профессора политехнического института Г.И.Гончарука конференция решила средства, выделенные райкомом партии на обед делегатов, перечислить в фонд школ-интернатов.

Генеральный директор СПО им. Дзержинского В.Н.Меркачев сообщил, что коллектив сталепрокатного объединения, поддерживая решение конференции, решил перечислить в фонд школ-интернатов сумму в размере 5 тысяч рублей.

Вечерняя Одесса,
18 ноября 1988 г.

Язык и культура МЕЖНАЦИОНАЛЬНЫХ ОТНОШЕНИЙ.

Свои заметки начну с выдержки из резолюции «По национальному вопросу», принятой на XII съезде партии: «...наличие многочисленных кадров старых партийных работников русского происхождения как в центральных учреждениях партии, так и в организациях компартий национальных республик, не знакомых с нравами, обычаями и языком трудящихся масс этих республик и поэтому не всегда чутких к их вопросам, породило в нашей партии уклон в сторону недооценки национальных особенностей и национального языка в партийной работе, высокопренебрежительное отношение к этим особенностям, уклон к великорусскому шовинизму. Этот уклон вреден не только потому, что он, тормозя дело формирования коммунистических кадров из местных людей знающих национальный язык, создает опасность отрыва партии от пролетарских масс национальных республик, но прежде всего потому, что он питает и вырашивает обрисованные выше уклоны к национализму, затрудняет борьбу с ним».

Как видите, в истории партии, есть документы, над которыми следует задуматься и сегодня. По мере расширения доступа к ним, уверен, мы узнаем еще много полезного для современной практики.

Сегодня, говоря о проблемах развития наций и национальных языков, мы, как мне кажется, зачастую упускаем ряд основополагающих категорий в национальном вопросе. Они приведены в ленинском определении нации: общность языка, территории, экономики, культуры, этническая общность. Реализовав эти положения в нашей многонациональной стране, мы обеспечили бы исходные, фундаментальные основы здоровых отношений реально существующих наций. В противном случае все наши усилия – косметические, временные, отодвигающие, далее запутывающие проблему.

Рассматривая проекты о придании статуса государственных языках коренным национальностям союзных республик мы должны учитывать, что на коренной национальности лежит историческая ответственность за сохранение своей культуры, языка, традиций. Например, у представителей не коренных национальностей, проживающих в нашей республике, в том числе и в Одессе, русских, молдаван, евреев, болгар и многих других, есть государственные базы своих национальных культур и языков. Для украинской культуры и языка такой базой должна стать УССР, а не Канада.

Для возрождения любой национальной культуры необходимы государственная защита и значительные материальные затраты. Общественные организации или отдельные граждане могут способствовать решению вопроса, но ликвидировать причины национального кризиса они не в состоянии.

Теперь о принципе добровольности в изучении языка коренной национальности. Мне представляется, он придуман с целью усиления национальной напряженности. А сам вопрос ребенку, желает ли он изучать украинский язык свидетельствует о неуважении вопрошающего к украинскому народу, на земле которого он живет, о запущенности межнациональных отношений в республике и в стране. Спросите детей, желают ли они многие другие предметы изучать, в том числе русский язык. Не все ответы вас обрадуют. Пример тому классический – Митрофанушка.

Видимо, вопросы о языке адресовать следует отнюдь не детям. Давайте вообразим на минуту, что через два-три месяца все республиканские, областные, городские, районные, местные партийные и государственные работники вдруг стали разговаривать между собой и с населением на украинском языке.

Тогда родители говорили бы своим детям примерно следующее: «Если хочешь стать уважаемым человеком, учи прилежно украинский». Так раньше говорили об изучении русского.

Отношение к другим языкам – показатель культуры и воспитания. Давно известно, чем человек знает больше языков, тем выше уровень его культуры, гибче, быстрее оригинальнее мышление. А в нашей стране русский язык имеет еще и социально необходимую функцию – межнационального общения. Более того, эта функция развивается и в международном плане. Кто был за границей, тот убедился, что знание облегчает нам жизнь, поскольку русский знают за рубежом многие.

Создание самодеятельных обществ, школ на добровольных началах нацменьшинств на территории республики, Одессы – естественная потребность. Помочь в этом – долг коренной национальности. Полезно было бы установить контакты с республиками и даже зарубежными государствами, являющимися базовыми этих языков, с целью налаживания изучения языков нацменьшинства у нас. Например, Молдавская ССР, Болгария, Польша, Греция могли бы оказать помощь в обеспечении

учебниками по языку их народов соответствующим школам на Украине, а наша республика – украинцам, проживающих за рубежом.

Словом, в решении национальных проблем и вопросов в межнациональных отношений необходим комплекс мер экономического, социального, организационно –политического, идеологического, нравственно–психологического характера. Национальные трудности– следствие негативных явлений. Лучший способ решить проблему – ликвидировать ее причины. Увертки, эмоции не помогут, а только принесут новые потери.

Г.И. Гончарук,
доктор исторических наук,
профессор.
«Одесский политехник»,
22 сентября 1989 года.

ВЕЩЬ В СЕБЕ–

ТАКОЙ ВИДЯТ «ПЕРВИЧКУ» КОММУНИСТЫ ОПИ

Откровенно говоря, предложения коммунистов политехнического института, которые решено на недавнем собрании отправить в ЦК КПСС, целостной картины будущих взаимосвязей всех звеньев партии тоже не дают. Хотя более двух месяцев работали парткомитет идеологическая комиссия, обобщая мнения сотрудников и студентов. А вот как кирпичики, как часть фундамента, могут сгодится.

Однако не только в этом ценность собрания. Оно четко определило тенденции, настроения, характерные для основного состава партии – рядовых коммунистов. Обеспокоенность падения авторитета, ситуацией в стране не находит выхода в конкретных действиях. первичные парторганизации лишены возможности влиять на принимаемые решения, выработку стратегии и тактики перестройки. Их инициатива скована Уставом, инструкциями. Извращенный принцип демократического централизма делегировал все права вверх, а обязанности покорных исполнителей – вниз.

– Первичные организации, знаем из Устава, – подчеркивалось в докладе парткома, с которым выступил член идеологической комиссии профессор Г.И.Гончарук.– Но главная задача основы – воспитание своих членов, т.е. работа среди самих себя. В выработке политики мы участвовать не можем. Первичные организации материально содержат верхи, и надо признать, мы хорошо оплачиваем указания, которые нас же обязывают выполнять. В партии произошло и остается деление на подчиненных и руководителей.

Знамя коммунизма,
24 января 1990 г.

ШАГ К ОБНОВЛЕНИЮ.

НО...

Опубликованный в печати проект Устава КПСС направлен на обновление партии и несомненно имеет сильные стороны. Однако на этом этапе разработки документа важнее высказать пожелания, замечания и предложения, чем петь дифирамбы. Остановлюсь на трех группах пожеланий: структурные, позиционные и редакционные.

Во-первых, чтобы партия была объединением личностей, принципиально мыслящих и действующих, не идущих на сделку со своей совестью и на предательство общечеловеческих интересов, в ней должна быть система защиты чести и достоинства коммунистов – от произвола руководства, агрессивного-эгоистического большинства, управляемого аппаратом, прессы... Эта система должна включать звенья всех уровней, которые формируются на соответствующих форумах и только им подотчетны. Эта система, имея внутреннюю субординацию, не должна подчиняться каким бы то ни было руководящим органам. Предлагаю ввести в Устав раздел «Защита чести и достоинства коммунистов».

Известно, что многие, если не все, беды партии и общества исходили от ошибок или злой воли руководящих органов, за которые только единицы отделялись «легким испугом». В большинстве случаев валили на усопших, ушедших. Или «размазывали» на всех коммунистов. Бездна наказанность руководство ведет к его произволу. Полагаю, что в Уставе КПСС необходим раздел «О персональной ответственности первых лиц руководящих органов и всех их членов за последствия принимаемых решений, нарушение норм партийной жизни и морали». В разделе же этом – предусмотреть конкретные меры партийного воздействия, а также юридическую ответственность как за навязывание советским органам, обществу несбыточных или вредных социально-экономических программ и решений, пользование привилегиями, не предусмотренными съездом партии, так и за другие безнравственные поступки.

Пора первичным парторганизациям и партии в целом иметь свои формы, службы милосердия.

Второе. Нам необходимо научиться нести ответственность за принимаемые решения без апелляции к марксизму-ленинизму, не прикрываясь классиками. Все после смерти Владимира Ильича шли «ленинским курсом», и привели, в конечном счете, к дискредитации его учения.

Сегодня оправдывать свои действия ссылками на Ленина или пытаться «развивать» их – это проявлять, с одной стороны, беспросветный догматизм, с другой, неуважение к работам Владимира Ильича. Поясню. Если бы В.И. Ленин сам творил все эти годы, то, обладая диалектическим мышлением, возможно, уже не один раз изменил бы свои взгляды на партию и социализм, чего мы сделать не в состоянии.

В общей части проекта Устава КПСС, как и в проекте Платформы к съезду, приводятся понятия «гуманный, демократический социализм».

При всех добрых побуждениях их авторов они несут субъективные оценки. Видимо, удачнее было бы (если уж есть в этом необходимость) назвать «естественный социализм», подчеркивая при этом его «нормальный, обусловленный ходом развития» характер (см.: О.И.Ожегов, Словарь русского языка).

В этой же части употребляется понятие «коммунисты-единомышленники». Политические категории весьма динамичны. Прежнее толкование этого словосочетания эволюционировало в сторону категории «догматики» и стало предметом для упражнений циников. Видимо, есть смысл, есть смысл избежать его в новом Уставе.

Здесь можно было бы в основной части указать следующее: «Коммунистическая партия Советского Союза – самоуправляющаяся общественно-политическая организация, добровольное объединение коммунистов, поставивших своей целью построение естественного социализма на основе учения Маркса, Энгельса, Ленина. КПСС не претендует на монопольное толкование сущности марксизма-ленинизма...»

Проект Устава, считаю, оставляет возможности для уловок и «аппаратных игр». Такими, к примеру, формулировками: «Все руководящие организации избираются... преимущественно на альтернативной основе»; «выборы делегатов... проводятся, как правило, прямым голосованием коммунистов»; при выборах первых секретарей «в бюллетень для голосования включается любое количество кандидатур «...Видимо, и таких определений следует избегать.

В разделе VI «Собственность и денежные средства партии» следует внести статью о том, что оклады и пенсии партработникам устанавливает съезд КПСС. Здесь, мне представляется, можно прибегнуть к советам Ленина без «творческого их развития», то есть устанавливать партработникам оклады, ориентируясь на зарплату среднего рабочего. С ленинской меркой можно подойти и к утверждению редактора «Правды»: не на Пленуме, а на съезде партии.

И третье. К редакционным пожеланиям отношу: снять утверждение, что районные и городские организации являются опорным структурным звеном партии. Оно не соответствует действительности и противоречит утверждению о том, что основой партии являются первичные организации.

В статье 34: «...выступает против антисоциалистических, националистических, антисоветских сил...» вставить слово «шовинистических», ибо национализм – следствие шовинизма.

В статье 35 положение: «Партийные группы руководствуются советскими законами, решениями соответствующих партийных комитетов» дать в такой редакции: «Партийные группы действуют в рамках советских законов, руководствуясь решениями соответствующих партийных комитетов»

Григорий Гончарук.
Доктор исторических наук,
профессор Одесского

политехнического института.
Вечерняя Одесса,
3 апреля 1990 г.

ПАРТИЙНАЯ ЖИЗНЬ

Отделить зерна от плевел

По мнению другого выступающего, Г.И.Гончарука, заведующего кафедрой политологии, никакие деструктивные силы не виноваты в кризисе, который переживает КПСС. Эгоизм руководящих органов привел партию к такому состоянию. Как считает Григорий Иванович, чтобы избавиться от карьеристов в партаппарате, нужно партийные органы перевести на работу на общественных началах. А кроме всего, он предложил пригласить в институт первого секретаря горкома партии В.Я.Хмельнюка с тем, чтобы заслушать его доклад «О роли районных и городского партийных комитетов по повышению роли партии».

Что касается изучения истории нашей страны, то и тут выступающий категорически высказался за неконъюнктурный подход ее изучения: «Мы никогда не будем знать истинную историю, пока не станем независимыми учеными. Если все будут знать правду нашего исторического наследия».

Вечерняя Одесса,
29 декабря 1990 г.

В этой номере мы продолжаем газетную дискуссию начатую «Одесским политехником» от 1 марта 1991 года. Сегодня мы предлагаем нашим читателям статью доцента В.Кухарчика, которая открывает обсуждение цикла проблем второй части дискуссии «Социализм: идея, теория, практика».

Впечатлениями о ходе беседы за «круглым столом» по завершившемся в марте первому разделу дискуссии «Октябрь 1917: была ли альтернатива?» делится зав. кафедрой истории, ведущий «круглого стола» Г.Гончарук.

БЫЛА ЛИ АЛЬТЕРНАТИВА ОКТЯБРЮ?

По такой проблеме 9 апреля состоялась беседа за «круглым столом». Она явилась завершением первого этапа организованной партийным комитетом института дискуссии по актуальным проблемам современности.

А начиналась она с публикаций в «Одесском политехнике» статей доцентов В.Хохлова, Л.Сухотериной, Н.Николаева.

В дискуссии за «круглым столом» обозначился ряд точек зрения, аналогичным тому, что бытует ныне как среди историков, так и среди всей мыслящей публики.

Традиционно позицию в основном представляли работник обкома партии В.Попков, работник горкома партии П.Валигурский и заведующий кафедрой института политологии и управления В.Чумак. Они дружно противостояли мнению заведующего кафедрой института усовершенствования учителей В.Г.Пищемухи, который пытался доказать наличие альтернативы Октябрьской революции.

Было высказано мнение о том, что случайных революций не бывает. Октябрьские события – явления закономерное. Показателем того служит фактически бескровный переход власти в руки Советов и ее триумфальное шествие по всей стране. Однако большевики не лучшим образом распорядились плодами революции. Они узурпировали власть, разогнали Учредительное собрание, отняли у крестьян землю, не дали рабочим обещанных заводов и фабрик, грубо обошлись с национально-освободительными движения. Вскоре за всем этим последовала гражданская война. Об этом разговор пойдет в новых беседах или на конференции, которые планируются парткомом.

Реакция аудитории на ход обсуждения была неоднозначной. Некоторые слушатели пытались вести участников по наезженной догматической колее, другие, в основном, студенты, оказывали шумовую поддержку новым мыслям, несколько человек, видимо, не удовлетворившись ходом дискуссии, покинули зал.

Если говорить о пользе «круглого стола», то она, очевидно, прежде всего, в откровенном обмене мнениями, в откровенном обмене мнениями, в расшатывании прежних стереотипов, в попытках ряда участников найти в себе способности формировать собственные взгляды на исторические явления. Это не мало. Ибо множество позиций, плюрализм мышления – важнейшие предпосылки поиска истины.

Г.Гончарук, профессор .
Одесский политехник,
19 апреля 1991 года.

С КОММУНИСТИЧЕСКИМ УСТАВОМ В МУСУЛЬМАНСКУЮ МЕЧЕТЬ

В заголовок предлагаемого вашему вниманию материала вынесено название одной из глав недавно опубликованной книги заведующего кафедрой истории и этнографии Украины, профессора Г.И.Гончарука «Афганистан, прости», бывшего в 1987 – 88 учебном году советником ректора Кабульского университета. Книга – попытка отразить противоречия

между пропагандой и сущностью советской гуманитарной помощи Афганистану, показать оккупационный характер деятельности специалистов из Союза, приоткрыть теневые стороны работы советников, дипломатических и партработников на афганской земле.

Сегодня Г.И.Гончарук – гость нашей редакции.

– Григорий Иванович, буквально на первой странице Вы пишете, что не удержались от пристрастия в написании книги. В чем это выразилось?

– Избежать пристрастия в изложении фактов невозможно. Я отдаю себе отчет, что книга написана субъективно. Как бы ни хотелось писать правдиво, как бы я ни боролся с собой, чтобы быть ближе к истине все равно остался мой взгляд на события.

Я долго присматривался к коллегам, пока, наконец, не понял, что никто из них не расскажет всю правду о нашей миссии в Афганистане. Бывает, что в критических ситуациях человек вдруг находит выход и каким-то образом поворачивает обстоятельства так, что из негативных они ставятся позитивными. Ведь мы сами себя не знаем и открываемся часто с непредсказуемой стороны. Так произошло и со мной.

– Как Вы попали в Кабул?

– Благодаря личным контактам. В ноябре 86-го в Кремлевском дворце съездов проходило совещание заведующих кафедрами. В перерыве одного из заседаний ко мне подошли работники Минвуза и предложили занять открывшуюся вакансию советника ректора Кабульского университета. Мне представилась возможность посмотреть на Афганистан своими глазами и через несколько дней я сообщил, что согласен.

– Несколько раз себе и читателям Вы задаете вопрос, на который нелегко ответить: «Зачем мы здесь?» (т.е. в Афганистане). Появились такие мысли до поездки?

– Нет. Нас воспитывали интернационалистами, мы считали, что несем счастье людям, вместе с державой занимаемся нужным делом – помогаем странам третьего мира скорее прийти к светлому будущему. Так вначале и было.

– После неполного года жизни в Кабуле наша точка зрения на Афганистан, на собственную страну и на себя лично изменилась. Когда Вы начали понимать, что ошибались?

– После встречи с министром высшего и среднего образования Гияси. Он прекрасно владел ситуацией, видел трудности, его планы были реальней, чем у наших советников. Его компетентность, понимание проблем посеяли сомнения в целесообразности моей миссии. Кроме того, он был воспитанней и интеллигентней моих соотечественников.

– Что Вы испытали, когда узнали о готовящемся покушении, было ли у Вас оружие?

– Был пистолет, который требовали носить всегда с собой. Первая реакция на предполагаемое покушение – связался с органами

госбезопасности. Я знал, как мусульмане поступают с теми, кого берут в плен. Они буквально охотились за советниками. Незадолго до моего приезда

похитили советника и руководителя геологов. Потребовали выкуп. Жена бросилась собирать деньги, но чиновники из посольства запретили ей делать это. Через какое-то время ректор университета Эноят видел, как геолога вели через горный кишлак и как он бросился пить воду из арыка вместе с ослом... До сих пор его судьба неизвестна.

Еще один пример. Наш полковник бегал по утрам, делал зарядку, поддерживал спортивную форму. Однажды выбежал и не вернулся. И таких случаев много.

– Были моменты открытого сопротивления афганцев нашему присутствию в Кабульском университете?

– Афганцы очень тактичные люди. Вы никогда не услышите от них грубого или резкого слова. Надо было видеть, как они сопротивлялись!... Ни одно наше решение афганцами не выполнялось. Например, идея с открытием «комнат дружбы» осуществилась, но они не работали, были заперты на замки, преподавателям из Союза не давали часы для работы, натравливали их друг на друга, обостряли существующие противоречия. Разлагать врагов изнутри – национальная черта афганцев. Однако среди них были люди, которые получили соответствующие посты в государственном аппарате и дорожили ими. Часть афганцев переходила на нашу сторону, но были и советские, перешедшие на ту сторону. Об этом не пишут, но военные уходили не просто так, а создавали подразделения и воевали против советских. Был такой отряд Василия и еще одного полковника, фамилию которого не помню. Говорили, что это самые беспощадные среди всех партизанских отрядов.

– По ЦТ никогда не показывали строительство бункеров, защитных сооружений вокруг посольства, никогда не говорили о возможной расплате.

– Думаю, придет время и афганцы потребуют возместить экономический ущерб и обвинят нас в геноциде. Знакомые рассказывали, как воины-интернационалисты отличились в кампании по разоружению населения. Солдаты заскакивали в дома, хватали кухонные ножи, тащили женщин на пункты сдачи оружия. А ведь это очень оскорбительно. По законам Шариата мужчина не имеет права входить в дом, если хозяин отсутствует. Такие «бытовые сценки» дополнялись залпами «Града», направленными всегда туда, где не было наших подразделений. Ясно, что подобная «гуманитарная помощь народу Афганистана» вызывала негодование и возмущение мусульман. Потому-то советские и боялись выходить за пределы охраняемой территории, выстраивали бункера, заборы и другие заградительные сооружения. Все, от простого преподавателя до дипломатических работников, были напуганы. Над городком, где мы жили, постоянно летели ракеты, но прицельного огня по специалистам не было, только по военным. Такое напуганное состояние дополнялось меньшим

содержанием кислорода в воздухе. Было тяжело дышать, многие болели. Все это в совокупности сказывалось на поведении людей.

– Вы неодобрительно пишете о причинах, которые заставили согласиться на опасную командировку, о «бабовщине», напоминающей армейскую «дедовщину».

– Здесь на родине, мы живем по общепринятым законам, придерживаемся определенной линии поведения. Мы связаны завтрашним днем с коллективом. И совсем другое дело, когда приезжаешь в другую страну на время и больше никогда туда не вернешься. Представляете, как раскрываются люди в таких условиях?

– Григорий Иванович, прочитав книгу понимаешь, что в Кубуле Вы пришли не ко двору. Против Вас завели целое дело, восстанавливали коллектив. Но какое –то время Вы были уверены, что все беды исходят не от системы, а от случайных людей в местных органах.

– Конечно, мне казалось, что стоит заменить этих людей и все изменится к лучшему. Только к концу своей командировки я пришел к выводу, что неправильно понял сложившуюся ситуацию.

– Между Вами и частью коллектива возник конфликт. Уже в Одессе по поручению областного комитета Компартии была организована комиссия, которая занялась проверкой обвинений в Ваш адрес. Что она установила?

– Большинство обвинений документально не подтвердилась. А вызваны они были тем, что я выступил против грубого вмешательства в работу афганских преподавателей, кафедр, факультетов и даже ученых советов. Высказавшись за ограничение советнической деятельности и за увеличение учебной нагрузки я вызвал волну недовольства прежде всего со стороны тех специалистов , кто имел самую низкую учебную нагрузку. До этого у коллектива не было претензий.

Часть документов была прислана в наш партком из Москвы. Меня с ними познакомили, но где они сейчас установить не могу. Написанное мной опровержение лежит в сейфе у проректора Анатолия Ивановича Бурмакова.

–В короткой беседе нет возможности даже попытаться проанализировать все вопросы, поднятые в книге. Всем заинтересованным иной, кроме официальной , позицией в определении характера нашего «гражданского» пребывания в центре Азии рекомендую приобрести книгу «Афганистан, прости», которая кстати сказать, в книжном киоске потеха стоит гораздо дешевле, чем в магазинах города.

Интервью вела

И.Кондратенко.

Одесский политехник,

11 декабря 1992г.

“Жидівська рипа”.

Так без политической хитрости и национального лукавства местными жителями назван овраг в Ананьевском районе Одесской области. Он не указан ни на картах, ни в справочниках, ни в донесениях, ни даже в судебных расследованиях. Для тех, кто будет устанавливать, когда и где это название было впервые произнесено в средствах массовой информации, можно сказать :Газета «Юг», а далее – сегодняшнее число».

Чтобы возмущенный читатель не воскликнул, прочитав данный материал, почему до сих пор молчал об этом автор, оговорюсь сразу: не молчал. Много лет назад обращался в Одесский облисполком с просьбой установить памятный знак на месте трагедии или произвести захоронение.

В ответ внедрители идей социалистического интернационализма без лишних фраз дали понять, что властям виднее, кому и за что воздавать почести и кого увековечивать, а моя инициатива может быть истолкована как проявление нездорового интереса к тайнам Великой Отечественной войны.

К тому же мне, украинцу, следовало бы знать, что придание огласке названной трагедии не будет способствовать дружбе народов .На мои доводы о том, что сокрытие исторической правды увеличивает число межнациональных проблем, ослабляет доверие между народами, омрачает перспективу их жизни и взаимоотношений, был ответ: «Если тебе мало своих неприятностей, то не ищи их для нас, чиновников».

Пытался подключить прессу. Запускал «пробный шар» в сторону одного специалиста по исследованию трагедии еврейского народа на Украине. Безуспешно.

Параллельно продолжал обращаться к хранителям государственных тайн с просьбой помочь найти документы, без которых мне, историку – профессионалу, выпускать «в свет» материалы противопоказано. И вот, наконец, подтвердилась моя поисковая интуиция: мне сообщили о наличии документальных показаний. Названы фамилии свидетелей. Указаны палачи. Число жертв... Мои детские впечатления приобрели право на огласку.

Звоню в областное телевидение Анатолию Михайловичу Венгруку. Он готов послать съемочную группу, но нет транспорта. Звоню в Ананьев. Высокопоставленное лицо соглашается помочь. Однако в назначенное время на встречу не является.

А для меня та трагедия давно стала причиной бессонницы. Каждое лето, когда я посещаю это место(сначала приезжал один, потом с женой, теперь с детьми), с болью вижу, как непризнанная могила все больше зарастает. Сначала здесь был кустарник, а теперь растут деревья. Устремившись в небо, они напоминают руки погибших, взывающих к совести нашей.

...Случилось это весенним утром 1942 г. Жители села собрались с овцами на выгоне(так называлось место сбора) в ожидании пастуха. Пастухом был мой старший четырнадцатилетний брат Федя. Вдруг все обратили внимание на приближающуюся колонну незнакомых людей – женщин, стариков, детей – которые не спеша направлялись шляхом,

ведущим в открытое поле, в сторону железной дороги. Вслед за ней на некотором расстоянии шла группа подвыпивших, громко разговаривающих полицаев.

Не обошлось и без жуткого курьеза. Когда колонна поравнялась с местными жителями, прибежал опоздавший полусонный брат, не обращая внимания на необычность ситуации, второпях стал перегонять овец через шлях. Овцы ринулись в просвет между колонной и полицаями. Брат торопил овец. Тогда один из полицаев ухватил Федю за руку и под громкий хохот остальных швырнул его в колонну, мол, твое место там. Рыжий, кудрявый, он показался полицаям похожим на пленников. Брат и односельчане, наблюдавшие происходящее, опешили. Выручил старик из колонны. Он мгновенно оценил ситуацию и вышвырнул брата в сторону уходящих овец. Пришедшие в себя местные жители начали уговаривать полицаев не трогать их пастуха.

К вечеру стало известно, что в километрах в двух от села в яру, совершено чудовищное преступление: встретившиеся утром люди расстреляны. Рассказал об этом местный житель, который рано утром отправился к скирде за соломой и явился тайным свидетелем происходящего. Он поведал, что беззащитных сначала обыскивали, срывали одежды, потом поставили на краю рыпы (по-молдавски овраг) и расстреляли, а оставленного в живых старика заставили зарывать павших. После чего старик ушел в сторону леса.

Ночью пошел сильный дождь. Природа оплакивала покойных. Ручей унес рыхлую землю, словно желая приоткрыть завесу преступлений. Прибравшие утром местные жители увидели поднятые из-под земли руки, словно взывающие о помощи. Рядом – место, усеянное пуговицами, обрывками одежды...

Люди укрыли тела землей, То было последнее и пока единственное коллективное посещение места трагедии...

Масштабы преступлений в Бабьем Яру в Киеве и в Майновском (так называлось ранее село, близ которого произошло описанное) разные. Но сущность одна: человеческая трагедия. Почему же о первом знает весь мир, а о втором...

Только местные жители иногда вспоминают о случившемся, и то не столько для того, чтобы отдать дань павшим и осудить полицаев-земляков, сколько посостязаться в том, кто больше видел и лучше расскажет.

...Свидетелей становится все меньше. Недавно умер человек, наблюдавший из скирды соломы за происходящим в то апрельское утро. Однако еще живы те, кто на следующий день засыпал тела землей. Сохранилось здание сельской школы, где мученики провели последнюю ночь, даже не исчезли из памяти местных жителей факты помощи беззащитным и ряда других, ужасающих фактов.

Народное название места отражает национальность погибших. Но нет сомнения в том, что при тщательном расследовании трагедии можно

установить места их жительства, работы, родственников. Возможно, они в Ананьеве, Котовске, Красных Окнах, Одессе...

Чем дальше отдалает время нас от этой трагедии, тем выше становятся деревья-руки на костях невинных жертв. Мне порой кажется, что эти деревья так высоки, что при желании их можно увидеть не только из Ананьева и Одессы, но даже из Киева и Тель-Авива. Только где найти милосердных, без корысти думающих и заботящихся о павших? Имущие зачаты политикой или спекуляцией. Что для них погибшие женщины, старики и дети? Что с них возьмешь?

«Юг»,

3 февраля 1993 г.

История Украины и украинский язык.

Многие товарищи из бывшей КПСС в потугах ее воссоздания отрицают национальную идею. Окажись в этой ситуации Ленин, он, наверняка, несколько раз изменил бы свои программные положения и не упустил бы случая использовать в борьбе за власть национальную карту, как это было накануне первой мировой войны, или, скажем, при заключении союзного договора 1922 года. Сегодня его лучшими учениками в национальном вопросе можно назвать Л.М.Кравчука, С.Л.Бразаускаса, П.К.Лучинского, Э.А.Шеварнадзе. К их позиции можно относиться по-разному. Однако именно они в критический момент сумели стать на сторону своего народа и продемонстрировать, что для них насущные интересы нации выше призрачных идей коммунизма. Собственно, интернационализм филантропических коммунистов Сен-Симона, Фурье никогда не возвышался над национальными интересами. Украинским коммунистам, если недосуг читать историю, следовало бы внимательно изучить программы, требования некоммунистов т.н. «старшего брата». Разве не шовинизм, то бишь национальные интересы России, и ныне, как и прежде, являются объединяющей их идеей? Тут, если не одобрить, то их можно понять: вернуть колонии своей Отчизны как дешевые источники благополучия.

А на что надеются коммунисты Украины? Неужто на прежнюю историческую безропотность, рабскую психологию и безъязычие украинцев? Поступать так могут только политики, не способные иметь свое мнение, идущие на поводу у новоявленных теоретиков демократического шовинизма.

Убеждает в сказанном каждая встреча со студенческой молодежью. Имеющий глаза да видит: молодежь многонациональной Украины осознает свое будущее в ее независимости и процветании. Еще год назад лекции по истории Украины иногда грозили перерасти в митинг. Особенно отличалась противостоянием многочисленная группа студентов из Приднестровья. Им очень не хотелось, чтобы в одесских вузах изучали этот предмет. Однако сегодня, согласно данным опросов, история Украины стала для студентов

одним из интереснейших учебных дисциплин. Многие просят разрешить им выступить не с одним, что достаточно для зачета, а с двумя и даже тремя рефератами. Преподаватели единодушны в том, что интерес студентов к истории Украины несравненно выше, чем был к истории КПСС.

Иное дело поставить так вопрос: государственный язык обязателен, а другие – факультативно. Тогда будет найден критерий уважения к другому языку. Отношение к государственному языку в Украине должно быть не хуже, чем в России, Франции, Израиле, во всех цивилизованных государствах, если мы хотим, чтобы нас уважали так, как граждан названных держав.

Нет нужды раскрывать известное: язык каждого народа – уникальный дар природы и одновременно мощный стимул развития богатства его души и интеллекта.

Отсюда вывод: напускаться на родной язык человека аморально, грешно. Нельзя сказать, что губители украинского языка не знали этого. Скорее, знали более чем простые смертные, ибо в истреблении языка народного видели как личную, так и политическую выгоду. Душевно опустошенный человек, тем более народ, легче управляем, безропотен, без претензий на полноценную человеческую жизнь. Множество средств потрачено на его искусственную замену другим. Известны печальные последствия политики ополячивания Украины не только для украинцев, но и для поляков. Пролилось море крови не только польско-украинской, но и представителей тех народов, которые наживались на процессе ополячивания, а точнее, участвовали в денационализации украинцев.

В последний год-полтора общественности Украины начали приоткрывать факты русификации украинцев. Известно более двадцати законодательных актов, направленных на насильственную ликвидацию украинского языка и культуры. Только в 1939 году в Одесской области одним декретом более 400 украинских школ стали русскими. Противиться восстановлению национальной справедливости – занятие неблагоприятное и неперспективное. Потомки не поймут и не простят тех поколений, которые могли, но не захотели возродить язык народа. Неслучайно религия утверждает, что слово, язык даны человеку Богом. Следовательно, отнимать его у молодежи грех. Как в вопросе с историей Украины, так и украинским языком молодежь оказалась дальновиднее политиков. Приведу несколько фактов. Учитывая существующие политические спекуляции на языковых проблемах и психологическую неподготовленность студентов в политехническом университете подошли весьма к внедрению украинского языка. Студентам предоставили возможность выбора лекционного языка – русского или украинского.

Результат не назовешь однозначным. На некоторых факультетах все изъявили желание слушать историю Украины на украинском языке. На некоторых в различных пропорциях: от 30 до 60 процентов. Тенденция в пользу украинского языка. Тут могут влиять различные обстоятельства:

уровень чтения лекции, внутригрупповые психологические факторы и другие. Было решено представить возможность выбора языка и лекции. Слушать лекции на украинском пришло студентов больше, чем ожидалось.

Те студенты, которые воспользовались ранее существующей возможностью не изучать в школе украинский язык, ныне сетуют на своих родителей, которые отлучили их от знания государственного языка. Здесь вступают в силу не столько амбиции, сколько практический интерес. Большинство великолепных изданий, учебных пособий по истории Украины издаются на украинском языке, без знания которого недоступными оказались произведения, имеющие мировую славу и известность. И наоборот, студенты, владеющие украинским языком, легко пользуются литературой, пишут и читают рефераты, вступают оппонентами, готовят работы на конкурс.

Труднее, но содержательнее стала работа профессорско-преподавательского состава. Одни, верно восприняв сущность объективных перемен, безоговорочно, некоторые с энтузиазмом принялись за освоение нового предмета и украинского языка. Доцент В.Г.Хохлов преподнес сюрприз кафедре. Русский по национальности, он в начале учебного года неожиданно для всех заявил: готов читать лекции на украинском языке. Видимо, своеобразный у него был летний отдых. Для тех кто знает украинский язык, трудность составляет отсутствие языковой практики. Однако одного семестра оказалось достаточно, чтобы устранить эту проблему. Существенную помощь преподавателям оказал научно-методический семинар, где преподаватели делятся своими познаниями истории Украины и приобретают разговорный опыт.

Разумеется, трудностей у кафедры было значительно больше, если бы не понимание нашего положения и поддержка наших усилий со стороны ректора академика В.П.Малахова, проректора О.Н.Цабиева, Ю.С.Ямпольского, а также деканов Г.В.Оборского, А.В.Дащенко, И.Н.Еримичоя, В.С.Кирова, В.И.Кубликова, А.П.Кукурузняка, Ф.С.Шапо, Г.И.Шевчука, И.А.Новохатського, В.А.Парасочкина, начальника учебно-методического отдела А.Э.Плотницкого, многих заведующих профилирующих кафедр.

Нам известно, что плодотворная работа по разрешению затронутых проблем ведется в других вузах. Согласно плану научно-методического совета по гуманитаризации образования, при совете ректоров вузов Одессы состоится семинар по изучению опыта преподавания истории Украины в институте народного хозяйства. В нем примут участие заинтересованные заведующие кафедрами и преподаватели других вузов.

Сказанное свидетельствует о том, что предметом заботы политиков, руководителей и коллективов вузов должно стать не противодействие объективным процессам возрождения национальных факторов, а оказание помощи студентам в глубоком изучении истории Отечества своего, скорейшем овладении государственным языком.

Юг,
15 апреля 1993 г.

ВО ИМЯ ЧЕГО?

Из статьи О.Кологрева.

1 августа у поселка Тарское Пригородного района Северной Осетии из засады был убит глава временной администрации В.Поляничко. Вместе с ним погибли командующий объединенными миротворческими силами временной администрации генерал-майор А.Корецкий и старший лейтенант В.Кравчук из охраны главы администрации.

Так случилось, что в последнее время фигуре В.Поляничко в «Московских новостях» было уделено большее внимание (см. № 28, 1 августа «Силовая политика» миротворцев Поляничко)

И в Одессе нашлись люди, лично знавшие Поляничко. Его смерть побудила ПРОФЕССОРА Г.ГОНЧАРУКА написать в редакцию письмо, которое мы и предлагаем вашему вниманию.

«Придя 31 июля домой, узнал от сына, что звонил Виктор Петрович Поляничко. Представился как герой моей книги «Афганистан, прости». Я был на даче, и сын сказал, что домой вернусь только в воскресенье. «Нет, в выходной беспокоить его не стану, позвоню в понедельник утром», – сказал Поляничко.

Что заставило его позвонить мне? Со времени пребывания в Афганистане, где он был советником у президента Наджибуллы, я его подчиненным, телефонной связи у нас с ним не было. Он прислал мне поздравления, будучи вторым секретарем ЦК Компартии Азербайджана. Я отправил Поляченко телеграмму, узнав из теленовостей, что он ранен в Степанакерте.

После выхода книги «Афганистан прости» прошло около года. Все это время Поляченко не давал о себе знать. В книге Поляченко проходил как человек с партийно-имперским мышлением, талантливый патриот России, родоначальник политики национального примерения, тонкий психолог, на первый взгляд, противоречивый, а на самом деле неустанно последовательный, трудолюбивый, смелый проводник имперской политики Москвы.

Судя по диалогу с сыном, книгу он прочитал. Возможно, попросит автограф или предложит свои услуги по продаже книги в Москве (торговые работники почему-то не проявили интереса к антишовинистическому изданию), поблагодарит или, наоборот, с чем-то не согласится.

Я терялся в догадках. Ночью плохо спал, видел кошмарный сон. В ожидании звонка Виктора Петровича перенес деловую встречу. В 8 утра, включив телевизор, услышал о гибели Поляченко... Остальные события уже не воспринимались. Весь день состояние угнетенное, а в голове

кружился один и тот же вопрос: до каких пор, во имя чего и кого будут гибнуть талантливые люди России? ..».

Підготувала
О. Кологрева.
Юг, 7 августа 1993 года.

Зареєстровано кандидатом у народні депутати України по Великомихайлівському виборчого округу № 310 Гончарука Григорія Івановича.

Повідомлення

Окружної виборчої комісії Великомихайлівської виборчого округу № 310 на виборах народних депутатів України.

Окружна виборча комісія по виборах народних депутатів України зареєструвала кандидатом у народні депутати по Великомихайлівському виборчому округу №310 Гончарука Григорія Івановича, 1937 року народження, освіта вища, історик, завідувачий кафедрою історії та етнографії України Одеського політехнічного університету, проживає в м.Одесі, вул. Сонячна, 8, кв. 31, бзпартійний.

Гончарук Григорій Іванович відкрив рахунок власного виборчого фонду у Великомихайлівському ощадбанку, рахунок № 00164303 МФО 328113

**Окружна виборча комісія
Великоммихайлівського
виборчого округу №310
по виборах народних
депутатів України.**

Автобіографія

Я, Гончарук Григорій Іванович, народився 9 серпня 1937 року в селі Новогеоргіївка Ананьївського району Одеської області в сім'ї колгоспника, українець, хрещений у церкві села Гандрабури. В рідному селі закінчив середню школу, під час канікул працював помічником комбайнера.

У 1956 році вступив до Васильківського військового авіаційно-технічного училища, яке закінчив в 1959 році, за спеціальністю експлуатація літаків та авіадвигунів. Служив у Качинському вищому авіаційному училищі льотчиків. У 1963 році звільнений з рядів армії. Капітан запасу.

У 1963 році вступив на історичний факультет Одеського державного університету ім. І.І.Мечникова, який закінчив з відзнакою у 1967 р. і був залишений в університеті на посаді асистента. У 1970 році захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня кандидата історичних наук..

З 1970 року працює в Одеському політехнічному університеті. Займає посади старшого викладача, доцента, старшого наукового співпрацівника на

кафедрах суспільних наук. З 1982 року працює на посаді завідуючого кафедрою, яка тепер називається кафедрою історії та етнології України.

У 1983 році в Київському державному університеті ім. Т.Г.Шевченка захистив дисертацію на здобуття ступеня доктора історичних наук. У 1984 році мені присвоєне вчене звання професора.

У 1987 –1988 роках працював радником ректора Кабульського університету, а також радником – консультантом Інституту суспільних наук Центрального Комітету Народно-демократичної партії Афганістану, маю афганські нагороди.

З 1961 до вересня 1991 року перебував у рядах КПРС. Тепер безпартійний.

Маю біля 80 наукових та науково-методичних праць, чотири монографії, остання з яких “Афганістан, прости”. опублікована московським видавництвом “Реклама” в 1992 році. Працював над книгою “Важко бути українцем”.

Підготував чотири кандидати наук, керівник семи аспірантів. Брав участь в Міжнародних, Всесоюзних, Всеукраїнських, обласних та вузівських наукових симпозиумах, конференціях, ініціатор ряду наукових конференцій. Голова редколегій ряду збірок наукових праць.

Виконую громадські доручення: співголова Асоціації істориків вищої школи України, голова науково-методичної ради при раді ректорів вузів Одеського регіону, член Вченої ради Одеського політехнічного університету та член вченої ради Одеського інституту підвищення кваліфікації вчителів, член науково-методичної комісії Міністерства освіти України.

Мій батько, Гончарук Іван Михайлович, працював колгоспником у названому селі, інвалід Великої Вітчизняної війни, помер. Моя мати, Гончарук Єфросинія Степанівна. Працювала у колгоспі, померла. Обое поховані в рідному селі.

Мій брат, Гончарук Федір Іванович, працював у колгоспі, служив у армії, підполковник запасу. Моя сестра, Блоченко Надія Іванівна, колгоспниця. Моя сестра, Гончарук Олена Іванівна, робітниця. Обидві сестри інваліди праці.

Моя дружини, Гончарук Ніна Михайлівна, росіянка, закінчила Котовську середню школу №5 з золотою медаллю, закінчила Одеський державний університет, працює вчителем математики в школі №56 міста Одеса. Її батьки, учасники Великої вітчизняної війни, пенсіонери, проживають у місті Котовську Одеської області.

Мій син, Гончарук Тарас Григорович, служив в армії, закінчив з відзнакою історичний факультет Одеського держуніверситету, аспірант. Мій син, Гончарук Анатолій Григорович, студент інженерно-економічного факультету Одеського політехнічного університету, відмінник.

Виступаю за гуманістично - демократичну, соціально і національно справедливу, військово захищену Україну, з багатоукладною економікою, з сильним державним та не менш сильним приватним секторами, за пойове володіння землею при різних формах (колгоспної, приватної чи орендної) її

використання, за розвиток системи охорони здоров'я, освіти, безкоштовне користування юридичними обслуговуванням, за повернення віруючим всього, що було у них відібрано.

Програма

кандидата в депутати Верховної Ради України
Гончарука Григорія Івановича

Мета: будівництво гуманно – демократичної, економічно сильної, соціально справедливої, військово захищеної України.

В політичній сфері: шлях розвитку Української Держави з урахуванням історичних уроків, помилок нинішніх парламенту, президента, уряду, а також демократичних традицій, працьовитості, багатства душі, людяності, моралі, багатонаціонального співжиття народу України. Це шлях розбудови багатопартійної політичної системи, довіри і недовіри президенту й парламенту, заходами періодичних референдумів (раз в два роки) та постійної діяльності обраного народом Конституційного суду, діючого затвердженим народом Кримінальним кодексом відповідальних за долю народу керівних осіб. Боротьба з мафією.

В економічній сфері. Багатоукладна, конкуруюча економіка з сильним державним та не менш сильним приватним секторами. негайним створенням юридичних умов для зміцнення підприємств та транспорту (наприклад, директори та управлінці, які довели ці структури до банкрутства, позбавляються права на приватизацію), створення умов для будівництва приватних підприємств, галузей промисловості і транспорту заходами безвідсоткового матеріально-технічного та грошового кредитів з ефективним контролем за їх витратою та продуктивністю віддачі.

В селі. Безкоштовна передача землі у вічне пайове користування кожним селянином який має право на свою землю (наприклад, 10 гектарів) чи обробляти сам, чи передати в оренду колгоспу або фермеру. Матеріально-технічний та грошовий безвідсотковий кредит фермеру на п'ять років з періодичним контролем за їх витратами та ефективністю віддачі.

В соціально-культурній сфері. Створення чисельного середнього класу, заможних селян. Сприяти становленню підприємців – патріотів, надаючи перевагу в стимулюванні їх діяльності перед іноземцями. З виходом на пенсію робітники та службовці продовжують отримувати свою середню заробітну плату з відповідною індексацією протягом всього життя. Працівники села, крім пенсії, отримують прибуток від паю на землю, який може передаватись спадкоємцям чи даруватись. Вчителі, лікарі, працівники закладів культури, бібліотек, журналісти державних видань, радіо та телебачення, інженери, всі фахівці з вищою освітою, які займають відповідні посади, отримують зарплату, що дорівнює півтори середньої зарплати робітників провідних галузей промисловості, а фахівці з середньою освітою – рівну середній зарплаті названих робітників. Вчителі отримують не менш, як раз в п'ять років, влітку путівку в санаторій. Діти з дня

народження і до 16 років отримують стипендію дитинства, зростаючи до змін потреб. Жінки забезпечуються державою на весь період виховання неповнолітніх дітей. Жінкам гарантується право займати керівні та адміністративні посади в пропорції, відповідній їх відсотку в суспільстві. Втілення в життя принципу національної справедливості. Забезпечення спокою і безпеки громадян. Безкоштовне користування юридичними послугами малозабезпеченими громадянами. Повернення віруючим всього, що було у них відібрано.

Для ефективної роботи в Верховній раді мною буде створена фракція незалежних депутатів, яка, крім вироблення своїх проектів законів, буде підтримувати ті проекти законів різних партій, що будуть відповідати інтересам України. В Ананьївському, Великомихайлівському, Красноокнянському та Фрунзівському районах будуть створені клуби виборців з такими секціями: голів сільрад, голів колгоспів, директорів підприємств, підприємців, фермерів, директорів шкіл, завідуючих культосвітніми закладами, всіх бажаючих виборців, а також пленарні засідання керівників районів та названих секцій, в роботі яких буду регулярно брати участь.

Народ України достойний кращих керівників і кращого життя. Час творити, а не красти. Україна – для її багатонаціональних патріотів.

Єдність,

5 лютого 1994 р.

Хочу пояснити...

З районів Великомихайлівського виборчого округу, особливо з Фрунзівки, до мене надходить суперечлива інформація про те, що розповсюджуються різні чутки про мою приналежність то до партії «зелених», то до Руху або про те, що я кандидат у депутати Верховної Ради від демократичного блоку. У зв'язку з цим мушу пояснити.

По-перше, повідомлення комісії виборчого округу про те, що я незалежний і безпартійний кандидат, повністю відповідає дійсності.

По-друге, мене висунули земляки міста Ананьєва та району: мої вчителі, друзі дитинства та юності, навіть родичі, серед яких є і демократи, і комуністи, стурбовані долею України.

По-третє, я готовий прийняти допомогу у виборчій кампанії від кожної доброї людини чи законно існуючої партії, тому що знаходжу в програмі кожної з них положення, які відповідають інтересам людини чи України в цілому.

По-четверте, я не зв'язую себе обіцянками жодної партії, тому що програми чи виборчі платформи кожної без винятку партії – це збалансовані, часто посередні думки і світосприймання, які задовольняють партійну більшість і не терплять індивідуальний політичних позицій. Моя програма не схожа на жодну партійну. Для парламентарія інткреси України повинні бути вищі за

все, в тому числі підійматись над амбіціями політичних партій. Але, підкреслюю, ставлюсь з повагою до кожної партії, бо и вважаю її існування потребою суспільства та великим досягненням його політичного життя. Якщо якась партія в своїх звітах називає мене своїм кандидатом, то її справа.

Г. Гончарук,
доктор історичних наук, професор,
завідуючий кафедрою історії та
етнографії України Одеського
політехнічного університету, кандидат
у народні депутати України по
Великомихайлівському округу.
Чорноморські новини. 9 лютого 1994 р

Для виборців Ананьївського,
Великомихайлівського,
Красноокнянського та Фрунзовського районів.

Про кандидата в народні депутати
України
ГОНЧАРУКА
Григорія Івановича.
НАШ ЧАС

Від помічника у комбайнера
та капітана-офіцера
доцентом, доктором наук,
професором став Гончарук.

Його програму знають всюди:
злочинців притягти до суду;
селянам – землю та повагу;
вчительству – в грошах рівновагу;
дитині – щастя. а старому –
людську й держану допомогу.

Голосуймо за земляка–
професора Гончарука.

Він знає діло, любить нас,
для влади мудрих настав час.
Бог нам дає хороший шанс.

Склали виборці
міста Ананьїв

ЧОМУ ПРОГРАВ А.В. ПЕЧЕРОВ, АБО ЧОМУ ВИГРАВ ВИБОРИ М.М. М'ЯСКОВСЬКИЙ?

Правду кажуть, що народ мудрий. Але правда й те, що він дуже довірливий. Про це свідчать історія, сьогодення, в тому числі й вибори до Верховної Ради України. Під час балотування по Великомихайлівському округу переконався, що краще інших цю істину знають комуністи. Їх лідер М.М. М'ясковський отримав блискучу перемогу, мандат депутата, а нас, своїх колишніх суперників, змусив аналізувати причини власних поразок. Але, вивчаючи свої прорахунки, нам не уникнути аналізу причин його успіху. Порівняння – шлях пізнання.

Відверто кажучи, даючи згоду своїм землякам з міста Ананьєва на висунення мене кандидатом, не думав, що серед моїх суперників будуть голова комісії Верховної Ради А.В. Печеров і лідер комуністів Одещини М.М. М'ясковський. Перший мав перевірену на попередніх виборах надійну опору в районних адміністративно-керівних структурах, другий – значну кількість власників партійних квитків, з якими вони зв'язували своє щастя майже все свідоме життя, а головне – ображених колишніх партійних керівників різних рангів, працівників партапарату та численну партноменклатуру. Але відступати було пізно. Краще програти ніж тікати.

У мене, крім десятка-півтора друзів юності, декількох моїх вчителів та родичів і то тільки в Ананьївському районі, нікого не було. Тому і надіявся на особисту зустріч з виборцями з метою переконати їх у реальності моєї програми виходу країни з кризи.

Уже перші зустрічі з керівниками Ананьївського, Великомихайлівського й Красноокнянського районів не залишали сумнівів у тому, що вони і їх підлеглі – прихильники Печерова. Звичайно, відверто про це не казали, але вчислити їх наміри труднощів не складало. Ось як, наприклад, висловив свою позицію представник Президента в Ананьївському районі О.Д. Живора, демонструючи свою логіку на пальцях рук: – З шести кандидатів є дві сильні особистості – Печеров і Гончарук. Вони вийдуть у фінал. А там буде видно ...

Які з цього можна було зробити висновки? По-перше, він нехтує впливом комуністів. По-друге. Не знає ставлення простих виборців до Печерова. По-третє, традиційно абсолютизує вплив адміністративних органів на хід виборів. По-четверте. Не знає моїх слабких місць, у тому

числі відсутність виборчого фонду. А якщо врахувати мудро-хитрий характер Живори і його вміння «не дратувати гусей» раніше часу, то можна було перекласти його монолог так: «Ми тебе, Гончарук, поважаємо, але своя сорочка ближче до тіла. Печеров наш кандидат, тож його противник – це і наш противник».

З цієї бесіди можна було узнати, що принаймні три представники Президента названих районів уже обмінювались думками про виборчу компанію. В цій ситуації мені залишилось тільки одне: просити виконувати положення закону про створення рівних умов для всіх кандидатів. Мені, звичайно, обіцяли, а я, відверто кажучи, не збирався їм вірити.

Хочу попросити шановного читача зрозуміти мене правильно. У мене й досі збереглася повага до керівників районів, особливо до О.Д. Живори. Мова йде не про засудження їх дій, а про намагання досягнути, так би мовити, філософію їх політики. Вони потребують зараз не критики, а співчуття з приводу великого горя - програшу А.В.Печерова. Печеров на них надіявся, і вони, певне. Переконали його в безумовній перемозі.

Що до створення рівних умов для всіх кандидатів з боку організаторів зустрічей з трудовими колективами та громадянами, то це тема більше для талановитого сатирика, ніж для мене. Не стану говорити про тих, хто зривав оголошення моїх довірених осіб із запрошенням на зустріч з кандидатом; як у Красних Окнах всупереч закону не звільнили Л.Я. Бондареву як довірену особу від службових обов'язків на період кампанії; як для одних організували великі аудиторії не тільки трудових колективів, а й керівників адміністративно-господарських структур, а від інших навіть приховували час і місце таких зустрічей.

Наведу три моменти «рівних умов», що були створені у Фрунзівці. Головний лікар Р.В. Лиманський призначив мені на дев'яту годину ранку зустріч з колективом лікарні. Прийшов. Його нема. Заступник нічого не знає. Прошу ввійти в моє становище. Збирає не більше двох десятків персоналу. Починаю розповідати про себе, про програму. Встає жінка в білому халаті, не дає мені говорити. На моє одне слово – її десять. Сенс її виступу такий: чого ти сюди прийшов. У нас є свій кандидат – Печеров, він нам подарував гроші на будівництво нового корпусу ...

Питаю: «Хіба не своє можна подарувати?». Слухати не хоче.

Коли виходив, уже в коридорі молодий чоловік встиг сказати: – Та, що не давала вам говорити. – дружина головного лікаря.

Не менш «красномовно» мене зустріли учасники сесії Фрунзівської районної Ради. Передбачаючи гарячу розмову, щоб не перевантажувати голосову систему, не став говорити з трибуни, як мої суперники, а підійшов до слухачів. Та всіх учасників називати слухачами неправильно, точніше було б – до крикунів. Уже в ході виступу в мій бік неслись одна за одною злі репліки. А потім почалось все за таким сценарієм: піднімається чоловік, скажімо, у шкірянці, начебто щось запитувати і декілька хвилин чорнить мене і мою програму. А коли даю йому зрозуміти, що мені це все відомо з історії комуністичної пропаганди, декілька осіб піднімають галас, кричать,

тупотять ногами. Здавалося, цьому не буде кінця. Серед них був і вже названий мною головний лікар, який уже до цього у своєму виступі не сесії встиг аргументовано довести, що у Фрунзівці є тільки один бог – це Печеров.

Коли на запитання головного лікаря мені довелося зауважити, що у нього була можливість це з'ясувати під час мого відвідання лікарні, він оголосив на всю залу: – Маєш щастя, що я втік. Зовсім інакше поставилися вони до Печерова. Крім того, що його вже встигли назвати богом, редактор місцевої газети «Фрунзівець» В.В. Фалка, встав і казав: – Андрій Васильович – наймудріша людина.

Про «рівні умови» у Фрунзівці фактів чимало. Акордом тут стала компрометуюча мене стаття того ж таки головного лікаря, надрукована тим же таки редактором за день до виборів, щоб не встиг «відмовитись», чим ще раз місцева номенклатура продемонструвала. Що для неї закон про вибори не писаний.

Та не про себе зараз думаю, а про тих хворих, яких лікує лікар з такою совістю і про тих читачів Фрунзівського району, які читають газету, де редактор з такою мораллю. За що Бог карає простих людей?

Не місце тут писати ще й про атаки проти мене з боку комуністів. Часто вони доповнювали шаленість прихильників Печерова, намагаючись показати мене начебто зрадником ідей комунізму. Важливіше сказати про успіхи переможця.

На нього працював ряд факторів. Об'єктивно – зубожіння населення, що штовхає людей в бік «ковбасних» демагогів. Суб'єктивно – ностальгія людей старшого віку за вчорашнім днем. А також велика армія колишніх партійців, хоч роззброєних, але звиклих день и ніч боротись за те, що скаже лідер. Безумовно, в цій компанії вони значно вгамували свій революційний апетит. У відвертій розмові мій знайомий, який колись займав високу посаду в райкомі, а тепер тільки голова сільради, сказав: – Саме з комуністами ми можемо помститися районній адміністрації...

За кілька днів до голосування М.Д.Шолар, талановита голова колгоспу з Красноокнянського району, двічі Герой Соціалістичної Праці, ненароком запитала: – Як ви думаєте, Григорію Івановичу, чому такий засмучений Печеров?

У цих словах була прихована впевненість у перемозі комуністів. Мені хотілося відповісти: « Мабуть, тому, що відчуває вашої підтримки. Він не впевнений в успіху адміністративного тиску на виборчу комісію, бігає по колективах на рівні з молодим М'яковським. Але не став я на прощання казати колючі слова шановній людині і обмежився тим, що зіслався на загальноекономічний та соціальний фон, що працює проти Печерова.

А ще М.М.М'яковський був сильний своїми довіреними особами. У Великомихайлівському районі – це колишній перший секретар райкому партії І.М.Варбанець, а нині голова міжколгоспбуду, авторитетний, симпатичний і цілеспрямований улюбленець колишньої керівної сили району; в Ананьївському районі – це колишній секретар, а тепер – перший

секретар райкому В.Ю.Кузнецова, у діях більше властолюбства, аніж у М'ясковського.

Таким чином, успіху М'ясковського сприяли не тільки об'єктивні і суб'єктивні явища нашого суспільства і окремі особи, але й помилки президентських структур, які невдало визначили основного суперника Печерова і спрямували головні свої удари по мішені, по якій також вели вогонь прихильники майбутнього переможця.

Незабаром робота нового парламенту покаже, хто правий: чи та більшість виборців, що забезпечила перемогу М'ясковському, чи та меншість, яка йому не повірила.

Григорій Гончарук,
професор
Чорноморські новини,
23 квітня 1994

Збережіть програми претендентів.

Хочу поділитись думками з приводу статті «Вірю в мудрість мого народу» робітниці Ананьївського консервного заводу Л. Шорник, яку опублікували «Одесские известия» 20 травня 1994 року. Присвячена вона березневим виборам до Верховної Ради України.

Не маю наміру докоряти автору ні за навмисне перекручення моєї передвиборної програми, ні за велику любов до комуністів ні за надзвичайну ненависть до демократів. Світ жіночих почуттів складний і часто важко пояснимий. А прошу пані Людмилу розширити на сторінках газети або в особистому листі звинувачення мене в тому, що мені невідомо життя села. Хотів би знати, що саме мені невідоме: історія чи сьогодення.

У березні зустрічався з жителями мого рідного села Новогеоргіївки, що в семи кілометрах від вашого Ананьївського консервного заводу. Стоячи на фермі до колін у весняному болоті, яке колись місив своїми ногами 19 років, вдивлявся в засмучені очі доярок і скотарів, замучених і чорних, як ота земля. Говорили про біди села. Було їх багато, а тепер стало ще більше. Головні – безправ'я і експлуатація.

З ферми добре видно мою рідну хату, збудовану покійними батьками. Поруч – безлюдні сусідські, теж руйнуються. Інколи мені здається, що то не від дощів, а від сліз людських. Цей процес почався давно, сьогодні набуває швидкості.

Про то як бачить це руйнування Л. Шорник, мені і хочеться запитати автора статті. Але відповідь буду вважати аргументованою тільки за умови, що пані Людмила поговорить з тими нечисельними сусідами, що затримались на нашому кутку, розпитає про голодомори 22-23-х, 32-33-х, 46-47-х років, про тих, хто впав на дорозі, щоб більш ніколи не піднятися. І. А. Білоченко розповість про те, як 32-го року зник його батько вечором того дня, коли на сходці відмовився здати свого коня в колгосп і чому з того вечора почали і до смерті трусилися руки у його мами. Ще там жили дві сестри Марфа і Олена Тарабанчуки. Колгоспниці-ударниці. Поцікавтесь, в яких умовах вони вмерли. Чи навідався до них хтось з керівників? Ще розпитайте, чому так багато загинуло моїх земляків під час війни. Чи не тому, що їх підставляли в першу чергу під фашистські кулі за те, що вони проживали на окупованій території?

Спитайте, як закінчив своє життя перший голова сільради і перший голова колгоспу Макар Гончарук? Хто він: смертельно розчарований радянською владою, чи звичайний злочинець?

Та ще поцікавтесь у нинішнього голови колгоспу, чи дав він транспорт інваліду праці Ганні Ткаченко, яка у березні просила машину, щоб привезти вугілля. Мені відомо, що восьмого травня її далекі подорожі з костилем до контори ще тривали. Поцікавтесь також, з якою метою в селах району сотні і сотні гектарів відводяться в так званий держрезерв? Чи не для того, щоб відібрати її у колгоспників, а їх згодом перетворити з напівбатраків у повні батраки?

Якщо ви, пані Людмило, переконливо доведете, що комуністи в цих бідах невинуваті, тоді змушений буду визнати своє незнання села.

Л. Шорник роздратована тим, що в біографії я пишу: «народився в селі». По-перше, цього вимагає закон про вибори, а по-друге, рідне село не вибирають. Але тут, здається, щось інше. Пані, мабуть, не можуть пробачити мені, що я живу на асфальті, тому, на її думку, не маю права мати зв'язків з селом. Невиключаю також що прихильники диктатури пролетаріату намагаються ізолювати віддаленні сільські райони від впливу людей з іншими поглядами. Чим селянин менше знає, тим він більше довірливий і слухняний, легше його грабувати.

Що ж стосується мого «перебування» на асфальті, то тут не тільки моя «вина». Було соціальне замовлення і серед інших удача вибрала і мене. Невже, якби Ваша влада, пані Людмило, зняла мене з університетської кафедри і повернула знову на посаду помічника комбайнера, ким я працював у юності? І не тільки мене... А з ким залишаться тисячі студентів? Не всім судилося бути панівним класом. У значної частини дітей є здібності і бажання стати інженерами, педагогами, лікарями, вченими. Тут ваші рядки нагадують сумнозвісну китайську культурну революцію, хоч ви, начебто, наполягаєте на тому, що мені не слід займатися тільки наукою і не втручатися у політичне життя.

Коли дочитав вашу статтю, до кабінету зайшов немолодий чоловік. Познайомилися: Когнер Леонід Петрович. Він сказав буквально таке:

– Всю ніч читав Вашу книжку «Афганістан, прости», щоб передати її своїм колегам по роботі, а на ранок захотілося подивитись на Вас і запитати: чому так сталось, що до Верховної Ради обрано не Вас? Мені добре відомі ваші суперники. Тут щось не так...

Я відбувся анекдотом з великою бородою.

Ви, пані Людмило, звинувачуєте мене і в тому, що програма моя чітка і проста, а тому, начебто, не реальна. Нова Верховна Рада з перших днів роботи зіткнулась з гострими проблемами, викликаними відсутністю Конституційного суду, необхідність якого я підкреслював уже в першому пункті своєї програми. Впевнений, що й інші положення моєї програми будуть у майбутньому нагадувати про себе тим, хто хоче бачити Україну цивілізованою.

Очевидно, свідомо Ви не помітили і того, що за відправну точку добробуту суспільства в програмі береться становище виробників-робітників, колгоспників, фермерів, підприємців. А якість праці визначається професіоналізмом, показником якого є, передусім, освіта. Тому в основу оплати праці в розвинутих країнах кладуть не належність до панівного класу, а якість праці. Прошу пояснити, будь ласка, чим провинилися перед Вами вчителі, лікарі і всі люди з вищою освітою, які, за Вашою вимогою, не повинні отримувати заробітну плату вище робітників?

Не можу зрозуміти також Ваших тверджень, що тільки голова колгоспу може гідно представляти село у Верховній Раді. Депутат законодавчого органу мусить бачити взаємозв'язок усіх внутрішніх і зовнішніх факторів, що визначають долю нашого суспільства. Не може бути щасливої Ананьївщини в нещасливій Україні.

Ви аж пишаєтеся тим, що А.В.Печерову заборонили зустрітися з колективом вашого заводу. Що тут можна сказати? Що така заборона суперечить вимогам закону про вибори? Вас цим не здивуєш. Для вас норма – ваше бажання. Та впевнений, що колектив багато корисного почерпнув би від зустрічі з такою досвідченою людиною як Печеров. Допустимо, що Печеров провинився перед вами, не виправдав вашої довіри. Тоді виникає запитання: чим я «заслужив» таке ставлення, що директор не побажала зустрічі вашого колективу зі мною? Очевидно, справа не стільки у Печерові, скільки в політичних амбіціях керівництва заводу.

Як бачимо, Ваша стаття більше поставила запитань, ніж дала відповідей на болючі проблеми Ананьївщини. Життя покаже, хто правий. Для зручного аналізу діяльності своїх однодумців, рівно як і нелюбів, рекомендую зберегти програми всіх претендентів. З часом ви зможете побачити не тільки їх сильні і слабкі сторони, але і помилки в своєму занадто емоційному і несправедливому ставленні до своїх земляків.

Г.Гончарук,
професор.

Чорноморські новини,
15 червня 1994 р.?

КАК ВОЙТИ В ИСТОРИЮ?

Летом 1991 года наша газета публиковала отдельные главы рукописи «Афганистан, прости», Автор – профессор Григорий Гончарук. В ней на примерах деятельности объединенного парткома советских учреждений в Афганистане, Одесского обкома КП Украины, работы Комиссии партийного контроля при ЦК КПСС, других структур была показана обреченность советской империи. Последующие события подтвердили выводы автора. Спонсорами книги выступили братья Анатолий и Геннадий Салдины. Пресса в Одессе, Киеве, Москве заинтересованно откликнулась на одесскую новинку. Автор и поныне получает письма от благодарных афганцев, объективных читателей, от злых персонажей книги.

А на столе в редакции газеты «Юг» рукопись новой книги Г.И. Гончарука. На этот раз «История Руха. 1989—1995 гг.» объемом 375 страниц машинописного текста, написана на значительной документальной базе, архивных материалов периодической прессы, воспоминаний участников Народного руха Украины.

Некоторое представление о содержании книги дают уже названия глав: «Достоин исследований», «Явление идеи Руха», «Рятуймо Україну, хлопці», «Хай поет, – усі гукнули, – за отамана буде», «в своем режиме», «Антируховский сговор руководителей», «Топтание не месте», «Движение навстречу своей гибели», «Зеркало Руха», «Упреждение гибели», «Как руководить львовянину в Киеве?», «Поиски стратегии и тактики», «Воодушевление испробовать силу», «Этап второй, результат третий», «Главные баталии впереди», «Сказать лучше нет оснований».

Рукопись снабжена интересными документальными дополнениями более чем на сорока страницах. Среди многочисленных персонажей книги – известные политические деятели Украины, украинской диаспоры, разных областей и городов, в их числе и одесситы – Р. Боделан, Э. Гурвиц, В. Попков, В. Цимбалюк, В. Швец и другие.

В конце июня на расширенном заседании кафедры истории и этнографии Украины Одесского политехнического университета состоялось обсуждение рукописи. Гости и хозяйка дали положительную оценку как содержанию, так и стилю изложения. Только вот беда: достоинства рукописи стали ее недостатками. Иван Драч заявил: «Объективную историю Рух не опубликует», другие деятели соглашались опубликовать при условии, что редакция будет их, третьи предлагают финансировать только редактирование. Поступило предложение продеть рукопись без права на авторство за 10.000 долларов. Директор издательства «Маяк» Дмитрий

Буханенко любезно согласился издать книгу, однако бухгалтерия выставила счет в 7 млрд 800 млн карбованцев.

Мы обратились к автору книги с таким вопросом:

– Григорий Иванович, суммы по изданию книги называют астрономические. Может, нам стоит «наступать на горло собственной песне» и согласиться на редактирование рукописи? Или махнуть на все рукой и продать рукопись? Ведь широко известно изречение: не продается вдохновенье, но можно рукопись продать. Десять тысяч долларов—это кругленькая сумма.

– Предложение издать рукопись, оставив за спонсором право редактирования – это не что иное, как требование согласиться на цензуру в угоду тому «ли иному политическому деятелю, который болезненно реагирует на оглашение в книге его ошибок. Большинство таких руководителей еще при жизни хотят войти в историю идеальными, безупречными. К тому же объективный, принципиальный историк не должен способствовать слабостям персонажей своих книг.

То же скажу и о предложении продать рукопись. Деньги, конечно, нужны. Но истина для меня –превыше всего. А продав рукопись, я, опять же, соглашусь на цензуру основополагающих принципов книги. Уж лучше пусть она сегодня не выйдет в свет, чем отдать ее в чужие руки.

Сильные мира сего должны благодарить историка за откровенность. Однако (в который раз!) снова убеждаюсь в обратном. Иному руководителю уж очень хочется предстать перед будущим, перед потомками покрытым глянцем, считая, что это– залог признания в истории.

Увы! Это глубокое заблуждение. Лидер любой партии или движения преследует политическую цель, а историк научную. Характер цели определяет лицо книги. Она больше предназначена для последующих поколений, чем для современников.

–Григорий Иванович, переглядывая страницы рукописи, я обратил внимание на множество новых имен, стучавшихся в разное время а историю Рух і Однако на первой странице будущей книги осталось место для имен независимых спонсоров. Где они?

– Пока никто не стучится эту дверь. А жаль! Ведь именно таким людям и надлежит войти в историю вместе с изданием книги...

– Раньше советский истерик исследовал любую проблему под углом зрения марксизма ленинизма. Правда, после каждого «исторического» пленума партии этому историку приходилось переписывать свою книгу. Скажите, а как сейчас? Если ваша методология не марксистско-ленинская, то какая же?

–На этот раз общенаучная и историческая. Среди их требований– достоверность фактов, гипотезы, аналогии, прогнозы, анализ, обобщение, учет взаимодействия внутренних и внешних факторов...

Если раньше в угоду эгоизму партийной верхушки под прикрытием марксизма-ленинизма *То в данном случае* мерилom политики партии, деятелей выступает их отношение к категориям независимости, свободы и

благополучия своего народа. Хочется кому-то или нет, но на смену принципу классовости идет принцип национализма в лучшем смысле этого слова.

– Национализм? Вы в том убеждены? Ведь раньше, из-за украинского национализма, да еще с эпитетом «буржуазный», можно было загреметь под фанфары...

– Да, я убежден, что национализм в высшем понимании этого слова станет символом возрождения нашей нации. В США он сжато выражается в формуле «Америка – это прекрасно!», в Германии – «дойче юбер аллес», в России — известной песней «Хороша страна Болгария, но Россия лучше всех!». А Украина чем хуже? Убежден, что именно через пробуждение национального самосознания украинцев наступит возрождение Украины. Процесс пробуждения нации необратим. И чем раньше поймут это политики, тем лучше им самим и народу Украины!

Беседу вел И. МУНТЯН.

Ниже публикуем отрывок
из книги Гр. Гончарука

«Рятуймо Україну, хлопці».

«Рятуймо Україну, хлопці»

Отрывок из книги «История Руху. 1989—1995 г. г.»

Накануне первого съезда Руха И. Ф. Драч в интервью газете «Радянська Україна» отмечал: «Но вот какая история случилась в Одессе. Когда там должна была собраться учредительная конференция НРУ, вдруг стали возникать «объективные» трудности и с помещением, и с чем только хочешь. В конце концов конференцию просто не разрешили проводить».

Однако «объективные трудности» В Одессе были более существенны, чем помещение. Динамика руховских процессов в областях зависела в объективном плане от состояния украинского населения. Чем больше гнет его, тем трудностей на пути украинского возрождения больше. В Одессе, несмотря на то, что украинцы составляли более половины жителей, в руководящих и управленческих структурах, на руководящих должностях их ничтожное меньшинство. Их положение напоминало состояние колониального народа. Типичным в трудовых коллективах было: директор не украинец, в уборщицы – украинцы. По количеству «анекдотов антиукраинские уступали только антимолдавским. Уже не говоря о количестве изданий и украинских школ. Без преувеличения можно утверждать, что украинцы в Одессе — нация обслуживающая, а господствующая — не украинцы.

Именно национальная ситуация прежде всего редуцирующим образом повлияла на создание организации НРУ в Одессе. Руководящие лица и органы острее воспринимали проект Программы Руха, чем «прислуга». Они видели в нем программу национального возрождения украинцев и,

соответственно, Угрозу своему господству. Стать на защиту своего благосостояния было «священным долгом» названных субъектов. «Прислуга» или вовсе не был» знакома с проектом программы, или не верила в улучшение своего униженного состояния, или больше слушал начальников, чтобы не было хуже.

Потому в Одессе сложились условия для сплоченной отчаянной борьбы руководящих и управленческих структур против создания проукраинской организации Руха. Весь арсенал идейно-политических, морально-политических и организационно-партийных средств был мобилизован на удушение духа возрождения, на консервацию партийно-шовинистического верховодства в Одессе и области.

По сравнению с ЦК КПУ и горкомом Киева, где борьба против создания Руха велась, так сказать, цивилизованным способом, нетрадиционно-партийным, в Одессе схема борьбы была простой: после массивного прессо-радио-телеобстрела проекта программы НРУ и безуспешных попыток не допустить создания областной организации, в пожарном порядке приступили к формированию альтернативного уже действующему оргкомитету своего Координационного совета по созданию своей, по форме как будто руховской, а по содержанию антируховской, областной организации. Правда, была и сугубо одесская новация: областной Совет народных депутатов утвердил текст письма, в котором осуждалась программа «Народного движения за перестройку» и выразилось единодушное мнение о нецелесообразности создания такой организации.

Однако процесс шел. Тогда включили аварийный вариант: за два дня до альтернативной конференции опубликовали свою платформу, то ли назначили, то ли избрали делегатов, а 25 августа 1989 года провели саму конференцию. Как свидетельствует анализ газет, только и было там украинского, что проходила она во Дворце самодеятельного творчества им. Леси Украинки.

С докладом-информацией выступил член оргкомитета, член Совета еврейской культуры имени Нотэ Лусье профессор Г.Л.Баканурский. Все было, как на партийных конференциях: выступали те, кого хотел слушать оргкомитет, затопывали тех, кого оргкомитет не хотел слушать, ни единого выступления на украинском языке. Некоторые штрихи «демократии» на конференции: члены оргкомитета стали президиумом конференции, члены регионального Координационного совета были списком предложены оргкомитетом. И еще: как было провозглашено председательствующим И.Г.Немовым, по «многочисленным» предложениям присутствующих делегатами на республиканский учредительный съезд Руха рекомендовано избрать членов оргкомитета, всего 31 человек, а также было принято предложение избрать делегатом секретаря обкома партии по идеологической работе Р. Б. Боделана.

Число избранных делегатов на 12 человек превосходило количество определенных для Одессы республиканским оргкомитетом мандатов. Объяснение такому превышению можно дать, очевидно, стремлением иметь

на съезде большей вес. Но окончательно сущность конференции стала известной после того, как делегаты привезли на съезд заранее изданные антируховские листовки.

Можно представить, в каких идеологических, политических и морально-психологических условиях демократические организации Одессы готовили свою конференцию. Достаточно сказать, что после того как с помощью прессы, радио, телевидения, различных собраний, бесед, угроз не удалось руководителей «Мемориала», «Південної громади», «Лелеки», философского общества, экологических клубов сбить с пути к учредительной конференции, властное лицо – начальник областного управления культуры Д.Белов – поступил по-солдатски примитивно: вместо того чтобы выделить помещение проорал в адрес членов оргкомитета: «Убирайтесь вон!». Потому – то вынуждены они были обратиться за помощью в Кишинев, к соседней республике. Учредительная конференция Одесского Руха – единственная из всех аналогичных конференций, состоявшаяся за пределами Украины

26 августа 1989 года в молдавском Доме кино 120 делегатов из Одессы провели учредительную конференцию НРУ. Сопредседатель республиканского, председатель областного правления «Мемориала» полковник запаса, кандидат философских наук доцент В.Д. Цымбалюк, против которого были направлены главные удары партийно-административного аппарата, зачитал проект декларации созданной организации. Этот документ был направлен на глубокие демократические преобразования в политике, экономике, экологии, культуре, близким к первому проекту «Программы НРУ»

Конференция избрала координационный совет в количестве 40 человек, семь его сопредседателей (Е. А. Акимовича, В. С. Крыжановского, Л. Н. Курчикова, В. А. Рожко, А.И. Умова, В. Д. Цымбалюка, Ю. П. Чорного), 20 делегатов на учредительный съезд НРУ, а также приняла обращения Народному фронту Молдавии, резолюцию об отношении к законам Украинской ССР о выборах, об экологии, об отношении к законодательству о проведении митингов, обращение к украинскому населению с призывом поддержать Народный фронт Молдавии, которое зачитал В.Д.Цымбалюк на следующий день на митинге в Кишиневе.

Кроме архивных протоколов предвзятых материалов в газетах, уникальным источником освещения «одесской» проблемы является репортаж корреспондента «Вечерней Одессы» Ларисы Бурчо, которая умудрилась в течение всего двух суток побывать на двух конференциях, как в Одессе, так и в Кишиневе. Это дало возможность ей вывести сомнительную оценку обоим форумам. «Кишеневцы», по ее утверждению были демократичнее, деловыми и выгодно отличались своей этничностью и уважением к оппонентам.

Что касается первой конференции, то, как и предсказывала ее делегат В.Радченко-Субич, она, конференция, дала Одессе мертворожденное дитя. Правда, 9 сентября 1989 года «Радянська Україна» опубликовала заметку 15

авторов, среди которых Руслан Боделан, Васлий Попков, которые назвали себя членами Руха, в которой предупреждали организаторов съезда НРУ, что «життя поставит все на свої місця». На этот раз они не ошиблись.

Хоть И.Драч в упомянутом интервью не называл аналогичных сложностей в других областях Украины, однако позже стало известно, что таковые имели место на Кировоградщине, Сумщине, Черниговщине. Именно представители «рабочих коллективов» этих мест вместе с одесскими делегатами безуспешно пытались преодолеть кордоны охранников съезда.

Организаторы проимперской учредительной конференции в Одессе не могли смириться со своим пораженческим положением. Предлогом для опорочивания учредительной конференции в Кишиневе они избрали то, что на ней присутствовали члены Украинского Хельсинкского Союза из Киева и Львова. «Почему не решились отмежеваться от тех, кто поднимает явно националистические лозунги... Или решили сделать вид, что нам не известны истинные цели УХС, руководители которой... продемонстрировали сущность своей организации безобразными жевто-блакитными выходками в Полтаве в дни празднования 280-летия Полтавской битвы, сепаратистскими выкриками и плакатами на несанкционированных митингах в Киеве, Львове, других городах республики. Примиренческая позиция? Или нечто больше – едина с позицией экстремистов из УХС?

Цитата приведена из статьи, опубликованной накануне съезда НРУ (7 сентября 1989 года) в «Вечерней Одессе». Подписали ее четыре автора, некоторые назвали себя членами Народного движения Украины. Опротестовать их мнения права никому не дано, но ставить под сомнению их членство в движении которого не было, следует. Более того, вряд ли кто-либо из читателей мог догадаться, что настоящая фамилия одного из авторов не Владимир Рионели, а Вахтанг Пурхванидзе, доцент, который без мандата пытался проникнуть на съезд Руха, а второго не Виталия Алексеенко, а Петр Валигурский, работник Одесского горкома партии. Мелочь, однако показатель морали противников членов УХС. Последние не скрывали своих фамилий в пору преследований. Здесь место для вопроса: «Неужели так трудно догадаться, с какой целью псевдочлены всеми силами хотели внедриться в ряды НРУ?»

Г.Гончарук,
профессор Одесского
политехнического университета.
Юг,
5 сентября 1995 г.

Возрождение ХРАМА

В октябре праздник православной церкви святого Апостола я Евангелиста Иоанна Богослова, любимого ученика Иисуса Христа. единственного из Апостолов, дожившего до глубокой старости и

оставившего, самое поэтичное из Евангелий, никем не познанное Откровение (Апокалипсис) о конце мира. В честь его в селе Жеребково (ныне Ананьевский район) в 1816 году была построена и названа именем Иоанна Богослова церковь, просуществовавшая 116 лет.

В 1932 году церковь была разрушена. Но жеребковцы ежегодно из поколения в поколение отмечали праздник Иоанна Богослова, как могли.

9 октября 1995 г. сельчанам была возвращена церковь с именем Иоанна Богослова. Прежнюю церковь уничтожило государство, проводя свою тоталитарную политику, а новую построил человек, родившийся в Жеребково, которого знают старшее и среднее поколение.

Основное помещение, площадью в 400 квадратных метров, смогло вместить сразу всех желающих присутствовать на освящении новостроенного храма. Все взоры, естественно, были прикованы к Высокопреосвященнейшему Агафангелу, митрополиту Одесскому и Измайлловскому, который отслужил четыре часа, освятив сооружение как внутри, так и снаружи.

Среди прихожан, гостей, телерепортеров, журналистов незаметен был тот, кому все были обязаны этим торжеством. Это Александр Ефремович Карлюга. Только изредка, кто его знал и оказывался рядом, жал ему руку, поздравлял и благодарил.

И только на праздничном приеме по случаю храдного праздника Александр Ефремович сидел за столом рядом с Высокопреосвященнейшим Агафангелом. А когда тот предоставил слово Карлюге, он, как и подобает человеку, свершившему дело, которое громче всяких слов, фактически ничего не сказал, а только поблагодарил тех, кто оказывал ему помощь.

А когда стемнело, уехал митрополит, разошлись гости, Александр Ефремович стал собираться в Одессу: на следующий день предстояли новые хлопоты по завершению всего надуманного — церковно-приходской школы, дома священника и других объектов жеребковского комплекса.

Однако, как и все значительные явления, праздник в Жеребково не был односторонним, только парадным. И потому, что не все прибывшие были верующими, что само по себе чревато интригами и домыслами, и потому что внутрицерковное противостояние в православном мире в Украине стало предметом политической борьбы.

На первом факторе, носителем которого обычно являются циники, останавливаться не стоит.

А второй обойти невозможно уже по той причине, что он коснулся почти всех прихожан, многочисленных церковнослужителей я даже самого митрополита.

Речь идет о листовке, авторы которой ставили вопрос о необходимости службу в новой церкви проводить на украинском языке. Резон был. В самом деле, все прихожане разговаривали на украинском языке, а богослужение велось на, русском. Не случайно прихожане, прочитав листовку, не выбрасывали ее, а прятали в карман.

Представитель Президента в районе Алексей Дмитриевич Живора, не присутствовавший на торжестве по причине участия в областном совещании, в течение двух дней изучал потом мнение участников праздника и пришел к выводу, что листовка произвела впечатление на мирян.

Сам Карлюга попытался подняться над деликатной ситуацией философской фразой: «Бог один». И то правда. Патриархаты приходят и уходят, а церковь останется.

Господи, не лишай разума политиков. Сохрани в веках церковь, построенную моим земляком Александром Карлюгой, одесским предпринимателем, на том месте, где стояла хата его родителей, в которой родился он – славный сын моего многострадального народа.

Григорий ГОНЧАРУК.

Профессор

Ананьевский район.

Вечерняя Одесса,

14 жовтня 1995 р.

З В Е Р Н Е Н Н Я

о р г а н і з а ц і й н о г о к о м і т е т у О д е с ь к о ї
о б л а с н о г о в і д д і л е н н я К о н г р е с у
у к р а ї н с ь к о ї і н т е л і г е н ц і ї

Шановні земляки!

11 листопада 1995 року у Києві відбулись установчі збори Конгресу української інтелігенції, в яких взяли участь видатні вчені, представники творчих спілок, діячі культури, лідери політичних партій і громадських організацій, численні делегації з усіх регіонів. Перед присутніми виступили голова Президії Верховної Ради України Олександр Мороз, віце-прем'єр Іван Курас, надіслав привітання Президент України Леонід Кучма. Головою національної ради Конгресу української інтелігенції обрано Івана Драча. Прийнято ряд основоположних документів. У них глибоко висвітлені причини катастрофічних руйнівних процесів та показані шляхи виходу суспільства із загальної кризи.

“Зовнішні та внутрішні антиукраїнські сили, що впродовж кількох останніх років усіяко блокували й саботували процеси перетворення України в сильну, багату, соціально справедливую державу, нині перейшли до вирішального штурму з метою нашої “білорусизації”. Нас хочуть знову позбавити найголовнішого – власної Батьківщини, обернути на безрідних люмпенів, яким байдуже, хто їх нагодує, розпоряджаючись їхнім же національним багатством”, – говорить в “Маніфесті Конгресу української інтелігенції”.

Затримка на декілька місяців заробітної плати, штучне підвищення цін на головні споживчі продукти, пальне, перебої в подачі тепла в будинки, що призводить до значного збільшення витрат газу, а також закриття українських шкіл, дитячих садків, ігнорування Закону про мови, скорочення

українських видань в Одесі та області, – все це конкретні приклади дій антисоціальних, антинародних структур.

Традиційно соціальною силою в Україні, здатною відстоювати природні права громадян, є інтелігенція. Вона беззастережно ставала на їх захист у найскрутніші часи історії. Конгрес української інтелігенції й сьогодні самою долею нашої держави покликаний згуртувати національно-демократичні, патріотично-державницькі сили суспільства бити на сполох, кликати всіх чесних людей зупинити організаторів руйнівних процесів.

Згідно зі статутними принципами, членами конгресу можуть бути громадяни України, які поділяють ідеї “Маніфесту української інтелігенції”, визнають статут і програмові цілі конгресу. Він має статут асоціації, членство в якій може бути індивідуальним та колективним. В областях, районах, найбільших містах України утворюються постійно діючі відділення конгресу.

З метою започаткування відповідної структури в Одесі та області 14 листопада 1995 року збори делегатів від Одещини на установчих зборах Конгресу української інтелігенції обрали організаційний комітет. Безперечною передумовою створення конгресових структур має бути ознайомлення жителів Одещини, передусім інтелігенції, з основними документами конгресу: вже названим маніфестом, постановою конгресу, статутними принципами, а також зверненнями: до робітництва і селянства, політичних партій, релігійних конфесій, ветеранів, жіноцтва, молоді, національних меншин, представників “лівих сил”, до російськомовних громадян України, до виборців. Хоч перші публікації в газетах “Чорноморські новини”, “Юг”, “Вечерняя газета”, на облрадіо та радіо “Глас” і дають певну інформацію про цю історичну подію, але не можуть розкрити актуальності та глибини змісту документів конгресу.

Оргкомітет звертається до керівників політичних організацій, редакторів усіх обласних, міських і районних газет, радіо, телебачення з проханням посприяти, аби кожен з повним розумінням ситуації міг визначити власну позицію щодо ідей конгресу. Ми переконані: хто уболіває за долю своїх дітей, онуків, не залишиться байдужим до долі Батьківщини.

Оргкомітет просить керівників творчих та професійних спілок, громадських організацій, політичних партій, об’єднань працівників культури, науки, учителів, військових, спеціалістів народного господарства, управлінських, комерційних і підприємницьких структур, ветеранських, молодіжних і жіночих організацій допомогти розповсюдити документи Конгресу української інтелігенції і зробити їх надбанням своїх колективів.

Члени оргкомітету не допускають думки Ю, щоб керівництво обласної, міських та районних держадміністрацій було зацікавлене в поглибленні кризи, загостренні соціальних та національних відносин. Тому сподіваємося знайти розуміння і підтримку у ліквідації причин нехтування багатьма директорами шкіл, керівниками інших навчальних закладів, засобів масової інформації Закону про мови, а також зневаги до української культури.

Закликаємо керівників області сформувати єдину комісію за паритетною участю делегованих відділеннями конгресу представників української інтелігенції, яка б розробила конкретну програму виконання постанови Конгресу української інтелігенції – програму національного відродження української мови в Одесі та області.

Оргкомітет звертається до глав адміністрації районів, міст, селищ та сіл Одещини з проханням: скласти за участю національно-демократичних та патріотично-державницьких організацій конкретні плани національного відродження та механізму їх реалізації, на місцях сприяти формуванню відділень конгресу, започаткування яких покладе найближчим часом конференція української інтелігенції Одещини.

Патріоти України! Батьківщина в небезпеці, тому святий обов'язок інтелігента, який не втратив людської совісті та любові до своєї матері і дітей, негайно стати на захист української духовності, нашої мови та культури, що їх попередники наші пронесли крізь століття цілеспрямованого винищення; підтримувати всіх, хто словом і ділом служить своєму народові; гуртуватись і рішуче протидіяти новій “валуєвській хвилі” знищення України, давати відсіч замахам на майбутню націю.

Не може бути щасливою Україна без щастя українців. Не можуть бути щасливими представники інших національностей, коли душиться все українське.

Григорій Гончарук,
голова оргкомітету,
зав.кафедрою історії
та етнографії України
Одеського політехнічного
університету,
доктор історичних наук,
професор.
Чорноморські новини,
22 листопада 1995 року.

Рішення

оргкомітету Конгресу української інтелігенції Одещини.

У відповідності зі “Статутними принципами Конгресу української інтелігенції” оргкомітет Конгресу Одещини ухвалив:

1.Провести установчу конференцію Конгресу української інтелігенції Одеської області 10 січня 1996 року в Палаці культури студентів Одеського політехнічного університету, проспект Тараса Шевченка, 1, початок о 10 годині. (Відповідає оргкомітет).

2. Провести установчу конференцію Конгресу міста Одеси 16 грудня 1995 року. (Відповідають члени оргкомітету – представники Одеської організації Спілки письменників України та одеської міської “Просвіти”).

3. Провести збори в районах області з порядком денним “Вибори делегатів на установчу конференцію Конгресу української інтелігенції Одещини” з 10 по 30 грудня 1995 року. (Відповідальні – члени оргкомітету, які закріплені за відповідними районами).

4. Конференції та збори організують політичні та громадські угруповання державницького, національно-демократичного та національно-патріотичного спрямування. В тих районах області, де таких структур нема, збори проводять ініціативні групи з числа інтелігентів, які вже зробили певний внесок у справу українського національного відродження (директори україномовних шкіл, технікумів, ПТУ, вчителі української мови та літератури, історії України, письменники, працівники культурних закладів, бібліотек, представники технічної інтелігенції, засобів масової інформації, спеціалісти сільського господарства).

5. Визначити квоту представництва на установчу конференцію Конгресу української інтелігенції Одещини чисельністю: від міста Одеси– 300 делегатів, від районів області – по 15 делегатів. Кількість запрошених гостей – 100 чоловік.

6. З питань фінансування відрядження безпартійних делегатів пропонуємо звертатися відповідно до райвідділів освіти, культури та охорони здоров'я.

Г.Гончарук,
голова оргкомітету.
5 грудня 1995 року,
м.Одеса.
Юг, 13 грудня 1995р.

Будущее за патриотами Украины.

Патриотизм – понятие емкое, содержательное, многоплановое. Оно включает верность, преданность, любовь к Родине, глубокое осознание единства своей доли, родных и близких с судьбой страны, а главное – конкретные дела на ее благо. Патриотизм наполняет душу человека заботой и тревогой о будущем своего края, гордостью, достоинством, честью,

питает высокие помыслы граждан, желание обеспечить счастье нынешнего, а еще больше – будущих поколений. Вместе с благополучным будущим своей страны, своих детей и внуков люди видят бессмертье дела своего. Следовательно, патриотизм – стабилизирующий фактор, обеспечивающий душевный комфорт, состояние полноценности человека.

Однако есть люди, лишенные чувства украинского патриотизма, их несколько категорий, Первые – это те, чьи предки столетиями были объектом шовинистического воздействия, они сами в последние семь десятков лет формировались в духе советского патриотизма на основе марксистского постулата о том, что у рабочих нет отечества. Большинство из них небезнадежны. Необходимо время для реабилитации естественного отношения к своей родине.

Вторые – это иностранцы. Они любят свою далекую страну и с уважением относятся к возрождению национального достоинства украинцев.

Третьи – простая и сложная категория. Простая потому, что напоминает неистового зверя, у которого из пасти вынимают лакомую кость. А сложная потому, что представляет феномен невиданной ранее эпохи перехода общества от искусственного социализма к рыночным отношениям. Это многие представители ранее господствующей нации, лишенные способности осознать происходящее. Они не только не знают истории, но даже не запомнили простейших догм марксизма о том, что человек в социальном смысле – продукт изменившихся общественных отношений. Изменились отношения – изменяй взгляды, иначе вступишь в серьезные противоречия с действительностью. Одни русские это понимают, им легче стать полноценными гражданами Украины, другие – не в состоянии осмыслить происходящее и воспринимают процесс национального возрождения украинцев, как личную трагедию. Среди их психологических черт неуверенность в завтрашнем дне, растерянность, безысходность, гнетущая тоска по прошлому, сознание собственной бесполезности в обществе, жажда подавлять мнимых врагов, чернить патриотические чувства нации, злость и еще многое другое.

В этом отношении показательной является статья Андрея Шишкина «Он и КУИ. Интеллигенция: миф, рак общества или драчисты?», опубликованная в «Вечерней Одессе» 23 и 26 декабря. Нет, не глубокие познания истории отражены в ней. Знания истории студентов первых курсов намного достовернее и содержательнее. Это относится и к понятию интеллигенции. Не знает автор и современности. Он даже не помнит, что Иван Драч появился на арене политической борьбы за независимость Украины не в 1991 году, а еще в 1988 году, когда создавал Народный Рух Украины. Не интересен А.Шишкин, как политик для патриотов Украины потому, что является законченным шовинистом, не способным воспринимать реалии, а значит, вести полезную дискуссию. Писатель Андрей Шишкин не имеет значения, как «инженер человеческих душ», ибо не в состоянии осознать, что все оскорбляемые им советские профессора,

как люди других профессий, чтобы жить, выполняли социальный заказ. Тот, кто этого не мог делать, умирал. А упрекать человека в том, что он выжил, – великий грех, это аморально. Иное дело писатели. Они творили по велению души и сердца, зажженные «Искрой божьей».

Непереходящая ценность названной статьи в другом – в раскрытии души автора. Он относится к тем «грачам», по имени министра обороны России, которые сегодня ведут войну до последнего чеченца под лозунгом «Если нация не сдастся, ее уничтожат». И как стреляющий «грач» обнаруживает себя для чеченских снайперов, так и пишущий Андрей Шишкин раскрывает психологический мир шовиниста в не пылающей Украине. Понятно, что у последнего задача намного сложнее. Но что поделаешь, пока автомат не вручили, вынужден орудовать бескровным, чернильным оружием.

Не следует отчаиваться, писатель. Не пропадет ваш скорбный труд. То, что он не находка для идеологов шовинизма, несомненно, Зато какой богатый саморазоблачающий мир психологии растерявшегося советского империалиста, оставшегося у разбитого корыта, хватающегося обеими руками за почву, которая уходит. Простой шовинист так глубоко не раскроется, Это под силу только членам Союза писателей СССР.

Встретил сегодня в библиотеке коллегу-психолога. Посоветовал почитать материал А.Шишкина в «Вечерке» и аналогичный в «Одесских известиях». Предложил тему докторской диссертации :»Социальная психология шовиниста в Украине в период развала советской империи». Заинтересовалась. Только вот беда. Даже если взять все, что публиковалось ранее, для докторской маловато. Много повторов. Слова разные, а мысли, точнее, мысль одна – сохранить Украину в составе империи. Надо гораздо больше. И, пожалуйста, Андрей Шишкин, не ограничивайте себя привозной руганью, дайте простор своей природе: смело переходите к матерщине, то есть к тому, чем богат великий русский язык. Вы этим поможете исследователям глубже понять вашу трагедию.

В связи с целью А.Шишкина скомпрометировать Конгресс украинской интеллигенции, попробую кратко рассказать читателям «Вечерки» о его сущности. Нет нужды доказывать, что Украина, одна из богатейших европейских стран, хищнически разворовывается, грабится внутренними и внешними недругами. Об этом достаточно материала в прессе. А о том, что нет политической силы, способной защитить ее, красноречиво свидетельствует бесплодная деятельность законодательной, исполнительной и судебной властей, а также отношение избирателей к кандидатам в депутаты от различных партий.

В этой ситуации лучшие представители украинской интеллигенции ищут способы объединения патриотов для спасения Украины. Пути этого спасения они видят в укреплении украинской государственности, возрождения языка, культуры, духовности, мобилизации всех патриотических сил на развитие экономики, улучшении благосостояния населения. С этой целью был созван 11 ноября 1995 года Конгресс украинской интеллигенции в Киеве.

Внешне от чем-то похож на Рух первых двух лет своей деятельности, Во многом те же инициаторы, во главе с Иваном Драчом, та же массовость. А по существу, в корне отличается от НРУ тем. Что Рух распался на политические партии в условиях их формирования, а Конгресс, формируясь из индивидуальных патриотов, зовет политические партии, творческие союзы, общественные организации, национально-культурные общества к конструктивному сотрудничеству во имя цивилизованной, процветающей Украины. Конгресс ищет пути сотрудничества с теми государственными структурами и отдельными личностями, которые понимают преимущества перспективы независимой Украины и сохранили любовь к своей Отчизне.

Особенность Конгресса составляют новые, ранее не пребывающие в каких-либо партиях или общественно-политических организациях люди. В этом можно убедиться на примере структуризации Одесского областного и городского Конгрессов украинской интеллигенции. В ней приняли активное участие лучшие писатели Одессы во главе с Богданом Сушинским, члены других творческих союзов, видные ученые, учителя, врачи, инженеры и много других представителей людей умственного труда различных профессий. Более 250 делегатов собрались на учредительную конференцию Одесского городского Конгресса. В его руководящий орган, наряду с умудренными жизненным опытом учеными, вошли молодые педагоги, писатели. Возглавил их известный в Одессе и области уважаемый человек, доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой Одесского госуниверситета А.Г. Топчиев, автор утвержденной Кабинетом министров Украины программы экономического развития трех областей украинского Причерноморья. Идеи Конгресса уже нашли отклик в ряде районов области. Там прошли учредительные конференции.

Формируются структуры областного Конгресса. Лидеры политических партий пожелали организовать при нем свой Консультативный совет. Будут рассмотрены вопросы создания молодежного звена, информационно-аналитического центра, совета украинских предпринимателей и фермеров. В плане работы областного Конгресса – проведение в июне Всеукраинской научно-практической конференции «Проблемы и факторы украинского национального возрождения», создание собственной газеты и еще много интересного, о чем речь пойдет 10 января 1996 года на учредительной конференции.

Оргкомитет отдает себе отчет, что против Конгресса объединятся все антиукраинские силы. Старт уже им дан указанными материалами. Но не беда. Патриоты Украины должны знать своих недругов по именам. Нас не остановит их истерика и оскорбления. Из гораздо меньше, чем патриотов Украины, а со временем станет еще меньше. Оргкомитет допускает, что некоторые партии на коком-то этапе, преследуя свои политические цели, могут выйти из Конгресса. Тоже не страшно. Стабильной основой его будут сознательные члены Конгресса, не входящие в какие-либо политические партии.

Конгресс, как общественная организация, будет иметь своих членов во всех трудовых коллективах, где есть патриоты Украины, будет опираться на них и оказывать им помощь. Большим резервом Конгресса могут стать бывшие работники административных органов, функционировавших при Президенте Леониде Кравчуке. Существенным явлением в деле украинского национального возрождения – изменение отношения Президента Леонида Кучмы в украинской национальной идее и его поддержка Конгресса.

Ни русским, ни представителям других национальностей Конгресс не только не угрожает, а наоборот, предлагает сотрудничество во имя создания современного демократического государства, являющего пример взаимного уважения граждан, независимо от национального происхождения, «Закон о национальных меньшинствах в Украине» признан мировым сообществом лучшим в мире.

Оргкомитет отмечает поклепы своих недругов, а равно недругов украинского народа об угрожающих намерениях Конгресса «украинизировать» русских. Среди задач его – дерусификация украинской государственности, возвращение украинцам того, что дано природой т Господом Богом – их языка, культуры, духовности. Нас нет смысла пугать. Мы не из робкого десятка. Украинцы в годы второй мировой войны в пропорциональном отношении к численности своего народа занимали первое место среди Героев Советского Союза, а героическая Украинская повстанческая армия осталась непобедимой, ушла в Западную Европу, где ее с уважением приняли. Молодой паренек с Сумщины Ваня Кожедуб сбил больше всех фашистских самолетов, а подвиг украинца Александра Шевченко не уступает подвигу Александра Матросова. Нет равных подвигу украинца Александра Маринеско. Почти 340 лет Украина была источником благополучия и побед России в войнах за расширение империи. Империя рухнула. Возврата ей не будет. Быть патриотом в Украине – это не значит отказываться от родного языка. Украинцы – не шовинисты, для них позорно поступать с другими так, как столетия обращались с ними. Важнее – дела русских в Украине и их понимание естественных прав украинцев. Тому примеров много. В том числе и в Одесском политехническом университете, где руководство, заботясь о сохранении вузу, коллектива, находит возможность ежемесячно выплачивать если не полностью зарплату, то существенную финансовую поддержку ученым, преподавателям, студентам.

Конгресс предлагает гражданам всех национальностей дружно строить независимое государство Украину без оглядки на улюлюканье бабуриных, шишкиных и прочих. Добрые дела по достоинству оценят благодарные потомки и отвернуться от тех, кто препятствовал украинцам обрести естественное положение в своей стране. Слава Украине!

Григорий Гончарук.
Председатель
оргкомитета Одесского

областного Конгресса

украинской интеллигенции,
доктор исторических наук,
профессор.

Вечерняя Одесса,

6 января 1996 года.

Профессор выиграл суд у Народного Руха Украины

Сергей Милошевич

«Социум» – «ВЕДОМОСТИ»

(Из Одессы)

Наконец завершился продолжающийся более восьми месяцев судебный процесс по иску профессора Одесского политехнического университета Григория Гончарука к лидерам Народного Руха Украины нардепам Вячеславу Чорновику и Богдану Бойко о защите авторских прав и взысканиям материального ущерба. Суть этого дела, о котором «Ведомости» уже писали вкратце такова: руководители НРУ, обещавшие издать написанный одесским профессором труд «История Народного Руха», своего обещания не выполнили, чем нарушили подписанный ранее договор и целый год не возвращали автору рукопись.

И вот итог заключительного судебного заседания – удовлетворить иски требования Григория Гончарука частично, взыскать в его пользу с Народного Руха денежную сумму в размере 4462 гривни 50 коп., а также восстановить в течение 15 дней в первоначальном виде все 316 страниц рукописи истца «История НРУ».

Не исключено, что в самое ближайшее время это решение Малиновского райсуда г.Одессы будет обжаловано ответчиком в высших инстанциях. Тем более, что на суде представители Руха не уставали повторять, что данный процесс носит явно выраженный политический характер и направлен на дискредитацию этой организации как политической силы.

Киевские ведомости,
31 октября 1996 года.

**ГРИГОРИИ
ГОНЧАРУК**

Руководители РУХа – какие они сегодня

25 октября в Малиновском райсуде г.Одессы окончилось слушание дела, в котором речь шла – не впервые ли за годы независимости Украины – о нарушении авторских прав. В конце концов, говорилось о том, сможет ли наше законодательство и судебные органы защитить отдельно взятого

ученого (литератора, композитора, изобретателя и т.д.) от посягательств на его интеллектуальную собственность.

О конфликте, возникшем между зав. кафедрой истории и этнографии Украины Одесского политехнического университета Г.И.Гончаруком и руководством Народного Руха Украины «ОИ» писали не однажды. Все же коротко напомним, с чего все началось.

Профессор Гончарук написал монографию «Народный Рух Украины. Очерки истории». Работа была высоко оценена как учеными, так и руководством Руха, которое подписало договор с автором о немедленном ее издании.

Но (то ли при более внимательном чтении монография руководству Руха не понравилась, то ли еще что-то) книга так и не вышла в свет, а ее автор – не только назначенного вознаграждения, но и самой рукописи не увидел. В то же время руководство Руха на разных собраниях время от времени цитировало основные положения из рукописи, не называя имени автора. Мало того, пошли слухи, что готовится новый вариант «истории», который должен удовлетворить руководство Руха и авторы которого, вероятно, тоже кое-что одолжат из работы Григория Гончарука.

Поэтому понятно, что одесский ученый должен был обратиться в суд с иском о защите своих авторских прав. Более 8 месяцев народный судья райсуда Леонид Личман изучал тонкости этого дела и выслушивал обе стороны. И, наконец, постановил: руководство Руха должно выдать автору аванс и вернуть рукопись.

Итак, справедливость победила. Была доказана жизнеспособность Закона Украины «Об авторском праве и смежных правах». И все же остались некоторые проблемы – в первую очередь морального плана, – которые еще ожидают если не своего решения, то хотя бы освещения. Поэтому мы публикуем сегодня выдержку из заключительного слова Григория Гончарука на судебном заседании.

Согласно договору, ответчики имели одно только право на использование сочинения – это издать его. Но они присвоили себе право публично шельмовать рукопись. Своими действиями ответчики заставили меня обратиться к статье 13 Закона Украины «Об авторских правах», которая гласит: автору принадлежит право «противодействовать любому искажению, извращению в том или ином, изменению произведения или любому другому посягательству на произведение, которое может повредить чести и репутации автора».

Вместе с шельмованием моего произведения, ответчики пытаются создать представление обо мне, как о непрофессионале, который не знает ни истории Руха, ни украинского языка, а является обыкновенным пройдохой.

Ясно, что при отсутствии весомых аргументов в оправдание своих действий, направленных на грубое нарушение моих авторских прав, чести и деловой репутации, они не останавливаются ни перед чем. Даже мое гостеприимство они пытаются обратить против меня. Правда, сделали это после того, как наелись и напились. Такая вот награда по-цымбаликовски.

(В.Цымбалюк – руководитель агитотдела НРУ –ред.) Но прошу, Ваша честь, судья, обратить внимание на то, в согласии ли с нормами морали сами ответчики. Мы же были свидетелями, что и они, и их представители были оштрафованы за неуважение к суду. Обещанное Вячеславом Черноволом финансирование второй Всеукраинской научной конференции «Народный Рух Украины: место в истории и политике», которую проводит наша кафедра, не исполнено. Чтобы спасти запланированную конференцию, члены коллектива, которые не получают по полгода зарплату, собирали по гривне. К чертам так называемых обличителей чужой морали принадлежит их склонность к грубостям, хамству, несдержанности. Все, кто находился в зале суда, могут свидетельствовать об оскорбительных выпадах по отношению к истцам, а Виктор Цымбалюк набросился на представителя истца Аллу Корыстовскую и с руганью начал ее душить.

Об аморальности поведения представителей Руха свидетельствует и их требование стать соавторами моего сочинения. И как тогда объяснить тот факт, когда, с одной стороны, ответчики на 6 съезде НРУ перед гостями и корреспондентами всего мира шельмуют мое сочинение, а с другой стороны–требуют соавторства?

Этот перечень можно продолжать. Кажется, все, что было в арсеналах грязи этих людей, они выплеснули на меня. Воспитывать их поздно: все равно они не поймут, что аморально вести себя так руководителям партии, которая претендует на власть.

Но они своего достигли. Тень недоверия пала между мною и сотнями коллег – профессоров, доцентов, преподавателей других кафедр политехнического университета. Значительно снизилось доверие ко мне со стороны руководства университета. Оно и понятно, поскольку мало кому делает честь скомпрометированный профессор. Некоторые соседи начали откровенно издеваться надо мной. На кафедре активизировались конкурирующие с заведующим лица. С каждым новым «компроматом» появляются новые слезы на глазах у жены, которая прошла со мной Афганистан, и на глазах моих стареньких сестер, которые раньше гордились своим братом.

Очень часто мои сыновья, которые общаются с разными людьми, в том числе и с руховцами, возвращаются домой угнетенными. Чувствую, что из опоры семьи я превращаюсь в фактор ее растерянности и нервозности.

Особенно трудно смотреть в глаза студентам. Пробовал убедить их в своей невинности, но в ответ слышится: «Дыма без огня не бывает»...

Одна известная дама мне сказала: «Мы сделаем все, чтобы вам в Одессе никто руки не подал», а редактор одной из одесских газет дал команду подчиненным: «Переходим к потоплению Гончарука». Даже один из адвокатов, который был связан с Рухом, посоветовал: «Если не желаете убегать из Одессы – поклонитесь Черноволу и Цымбалюку».

Среди моральных ущербов есть и обвинение меня противоположной стороной, в том числе и «Югом», в моей неверности украинской идее и

антируховской деятельности. Но давайте же посмотрим: за последние пять лет небольшой коллектив кафедры истории и этнографии Украины ОПУ, заведующим которой меня избирают уже третий раз, провел четыре Всеукраинских научных конференции, в том числе две конференции, посвященные НРУ, издано четыре сборника материалов конференций; я лично, кроме перечня публикаций, выпустил антиимперскую книгу «Афганистан, прости», а также сочинение из истории Руха, публикация которого блокируется руководством того же Руха. На кафедре под моим руководством написано две кандидатских диссертации по проблемам возрождения национальной идеи и еще три диссертационных проблемы исследуются. И пусть ответчики-фальсификаторы назовут другой коллектив из 8 лиц в Украине, который бы сделал что-то подобное. Считаю за оскорбление для себя лично и для своего коллектива попытки представить нас как противников украинской идеи.

Среди многочисленных моральных убытков, причиненных мне руководством Руха, есть и такой. Ответчики своим поведением и обращением с моим сочинением разрушили мои предыдущие взгляды на них самих. Потому что за все годы исследования и написания книги руководители НРУ виделись мною положительными персонажами партии и показаны как положительные исторические и политические фигуры. Сегодня я оказался в положении пушкинской бабушки у разбитого корыта. Раскрытие внутреннего мира моих оппонентов, их дикой морали и много другого, недостойного положительного имиджа политических деятелей, что случилось в последнее время, поставило под сомнение правдивость всего пятилетнего исследования. Теперь, как Божий день, ясно, что в концепцию исследования истории Руха необходимо вносить существенные коррективы. Потому что одно дело писать неполную правду по причинам отсутствия полноты фактов и совсем другая – давать полуправду при наличии новых фактов.

Многочисленные, бесконечные судебные разбирательства против Руха (кстати, в Коминтерновском нарсуде Одесской области параллельно с нашим рассматривается иск по отношению к черно-волской газете «Час-Тіме» о возмещении 100 тысяч гривень за причинение морального ущерба, порочение чести, достоинства и деловой репутации авторитетного лица) подталкивают к удручающим выводам: то ли руководители Руха не способны уважать права граждан Украины и законы молодого независимого государства, то ли идет бесконечное провоцирование руководителями Руха все новых судебных дел с целью истребления еще некрепкого авторитета самого Руха, истощения его казны и сведения на нет чистых помыслов честных рядовых руховцев.

Особый ущерб наносит Руху авантюристическое поведение Виктора Цымбалюка. В судебном деле достаточно доказательств моего нежелания доводить дело до суда. Я не раз просил руководителей НРУ: опомнитесь, разве ж не грех так смешивать с грязью чужое неопубликованное произведение, верните рукопись, возместите машинисткам за перепечатку,

вычитку и ремонт рукописи, исполните элементарные условия договора – и мы разойдемся мирно. Даже на заседании суда это предложение было высказано мной и поддержано Вами, Ваша честь судья.

Но обратите внимание на письма Виктора Цымбалюка истцу и председателю Госагентства Украины по авторским и смежным правам, его реакцию на мое обращение к Председателю Верховной Рады Украины Александру Морозу, его ответы тем, кто обращался к нему с просьбой вернуть рукопись автору – и вы придете к выводу, что Цымбалюк последовательно и фанатично вел дело к суду. Более того, его поведение на суде, в интервью телепрограммам «Черноморье» и «АРТ», а также в газете «Юг» 12 октября этого года свидетельствует о том, что Цымбалюк делает все возможное для перерастания этого судебного дела в новое, возможно, криминальное. Понятно, за счет руховской казны. И это его провокационное поведение подталкивает к анализу последствий стиля его руководства Одесской краевой организацией НРУ. Известно, что за время сопредседательства и председательства Цымбалюка в Рухе Одесщины оттуда ушли лучшие интеллектуальные силы. Сначала мне казалось, что причина этого в идейных расхождениях и характера самого Цымбалюка. Но последующий анализ деятельности Цымбалюка и его доруховского прошлого свидетельствует о том, что Виктор Демьянович пошел в Рух ради собственной карьеры, а не для того, чтобы помочь Украине. И уже совсем фантастическим является утверждение Цымбалюка о том, что руководство Руха способствовало повышению моего авторитета и политического имиджа. Мерилом такого способствования может быть прежде всего авторитет Руха в Одессе. Но в Одессе ровно столько руховцев, что их едва хватает для заказанной делегации на руховские съезды! И встает вопрос, кто и чьему авторитету способствует: Рух кафедре и ее заведующему, или кафедра Руху, которая провела две Всеукраинских научных конференции по проблемам истории политики НРУ? Ближе к истине те уравновешенные наблюдатели, которые утверждают, что в таком специфическом вузе, как Одесский политехнический университет, Гончарук и кафедра больше потеряли от связей с Рухом, чем приобрели.

Я прошу обратить внимание на то, что автор произведения не выступает против идеологии Руха, его программных, уставных положений и против проукраинских, про государственных действий Руха. Мои симпатии всегда были (и это показано в сочинении) на стороне рядовых руховцев, активистов краевых и районных организаций, которые много сделали для приобретения Украиной независимости. Иск мой не носит политического характера, он не касается внутренних дел НРУ. Он является гражданским иском против противоправных действий должностных лиц НРУ по поводу меня и моего сочинения. Именно они, выставя себя бескорыстными воплощателями украинской идеи, монополистами в толковании истории НРУ, поступили со мной так, как поступали когда-то политические оппоненты НРУ – коммунисты – с сочинением, скажем, Бориса Пастернака «Доктор Живаго», публично шельмуя его рукопись с целью не допустить

публикации. Главную причину противоправного, насильственного удерживания моего произведения указал Цымбалюк в газете «Юг» 12 октября 1996 г., когда сказал: «Руководители Руха в произведении Гончарука выглядели недостоверно, а то и карикатурно». Уже говорит в прошедшем времени, потому что считает, что произведение навсегда похоронено. Разве это не расправа за показ их не такими, какими им хочется войти в историю.

Поэтому прошу, Ваша честь, судья, в соответствии со статьей 36 Гражданского процессуального кодекса Украины сделать все, чтобы обеспечить доказательства моего иска. И если Вы в чем-то не уверены, я готов назвать дополнительных свидетелей и представить письменные, документальные доказательства. Правда должна восторжествовать.

Одесские известия,
19 ноября 1996 года.

Три блока лжи.

Как независимая газета «Юг» попирает права граждан.

Очень своеобразная практика сложилась в ряде средств массовой информации. Предоставят они, допустим, слово одному автору - и отказывают в праве высказаться его оппоненту.

Нечто подобное произошло с одесским историком Г.И.Гончаруком, который обратился в Малиновский нарсуд г.Одессы с иском о защите своих авторских прав, грубо ущемленных руководством Народного Руха Украины. Этот процесс привлек внимание всех одесских, а также многих центральных СМИ. Не осталась в стороне и независимая газета «Юг». Но вот что интересно: предоставив слово представителю Руха в этом процессе В.Д.Цымбалюку, она оказалась глуха к просьбе Г.И.Гончарука опубликовать и его мнение. Впрочем, редактор «Юга» Ю.М. Мазур мотивирует отказ редакции так: «Редакция долго воздерживалась от освещения этого громкого судебного процесса, но поскольку в других средствах массовой информации была представлена Ваша или близкая к Вашей точка зрения, мы решили дать слово и другой стороне».

Вот так – другой стороне, но не вам. Поэтому, вполне понятно, Григорий Иванович Гончарук обратился за поддержкой в «ОИ».

Итак, ему слово.

12 октября 1996 г. в газете «Юг» под названием «Странное дело» был опубликован материал из трех составляющих: вступление редакции, интервью руководителя агитотдела Руха В.Д.Цымбалюка, вопросов и

комментария Л.А.Заславского. Каждая составляющая призвана решать свои задачи, но цель была ясна: придав гражданскому судебному процессу политическую окраску, повлиять на суд в пользу НРУ. Для принципиальных людей задача, скажем прямо, сложная, ибо требует значительных моральных издержек. Но для тех, кто понимает демократию как средство для утверждения «нашизма», сделать из обычной мухи политического слона – дело будничное и привычное.

Тон был задан во вступлении редакции, которая сущность моего иска к НРУ и его руководителям В.М.Чорноволу и Б.Ф.Бойко представила так: «Речь идет об отказе последних, вопреки существующему договору, опубликовать рукопись Гончарука, посвященную истории Руха». То есть речь якобы идет об обычном отказе. Но на самом деле сущность иска составляют: грубое нарушение моих авторских прав, фактический арест моего труда, приведение его в физическую непригодность, публичное шельмование рукописи, требование включить в соавторы заместителя Черновола Е.Бондаренко и упомянутого В.Цымбалюка, беспардонное вмешательство в содержание рукописи и невыплата неустойки за нарушение договора ответчиками. Все это является грубейшим нарушением Конституции Украины и Закона Украины «Об авторском праве и смежных правах».

Мало того, редакция откровенно становится на путь политизации суда: «При любом исходе процесс этот подрывает престиж партии, чьи позиции и так не особенно сильны на Одессине. Лучшего средства, чтобы нанести ущерб Руху, просто нельзя придумать. И возникает вопрос, чьи интересы представляют (так в газете!) профессор Гончарук, свои имущественные или чужие политические». Другими словами, редакция своими домыслами как бы поставила политические интересы партии выше Конституции Украины и законов, призванных защищать права человека. По «юговски» выходит: партия – все, закон, народ – ничто. Хотя каждому известно, что здоровая критика, торжество Закона и справедливости только способствуют авторитету партии.

И уж совсем дурно пахнет «утка» «Юга» о том, что истец сотрудничает с людьми, «мягко говоря, недружественно настроенными и к Руху, и к украинской идее». Но вряд ли можно поставить в один ряд (и тем более отождествлять) чорноволовский Рух и украинскую идею. Инициатор Галицкой Ассамблеи, спровоцировавшей цепь сепаратистских инициатив в Украине, В.М. Чорновол на станицах «Юга» ратовал за федеративное устройство Украины и двуязычие, одесситам известна и его позиция в вопросе восстановления памятника палачу украинского народа Екатерине II.

Кроме того, наша кафедра истории и этнографии Украины ОПУ за последние пять лет провела четыре Всеукраинские научные конференции, выпустила четыре сборника, подготовила две кандидатские диссертации, еще три готовит – все это посвящено украинской национальной идее. Так что нас ли подозревать в связях, направленных против нее? Поэтому авторы этой интриги еще будут иметь возможность назвать фамилии «

недружественных» людей и рассказать о целях придуманной ими фальшивки.

А теперь об интервью В.Д.Цымбалюка. В 14 абзацах своих ответов он умудрился применить более 20 случаев откровенной лжи. Начнем с малого: он утверждает, что я в течении последних двух лет регулярно получал приглашения на заседания большого и малого советов НРУ, а также на заседания его Центрального Провода. Так вот: на заседании малой рады я был в октябре 1994 г., и то только потому, что В.М. Чорновол вручил мне там грамоту за удачную попытку «об’ективного наукового дослідження ролі Руху в боротьбі за незалежність України ...» Один раз был на заседании великой Рады: на этот день намечалось подписание злополучного договора об издании истории Руха. И один раз был приглашен на заседание Центрального Провода НРУ, когда В.Чорновол проявил интерес к готовящейся на нашей кафедре научной конференции по проблемам истории и политики НРУ. По цымбалюковски это выходит, что Гончарук втирался в доверие к руководителям Руха. Но скорее наоборот – руководители Руха входили в доверие к кафедре.

В.Д.Цымбалюк утверждает, что на третьем съезде я представился ему «официальным историком Руха». Этим «представился мне» он как бы желает поднять свой авторитет в глазах читателя. Как же – ему представляется доктор наук, профессор, заведующий кафедрой! Не много ли чести, пан Цымбалюк, видеть меня своим подчиненным? Унижением для меня было бы называться «официальным историком Руха», т.е. быть на службе у НРУ, имея статус историка авторитетного государственного вуза. Именно этот статус дает мне право быть вхожим в любую партию, работать в архивах Коммунистической партии, НРУ и т.д. Настоящие ученые выше политики, они верны истине, а не партии. Не лишне знать законы Украины, прежде чем попытаться вознестись над учеными, пан Цымбалюк! кроме того, неплохо было бы знать и штатное расписание Руха, где должность «официального историка» не предусмотрена.

Далее В.Д.Цымбалюк утверждает: «При поддержке краевых и центральных организаций Руха кафедре Гончарука удалось провести ряд мероприятий, крупнейшим из которых была прошедшая в 1993 году в Одессе региональная научная конференция по истории Руха... Однако без организационной и финансовой помощи, которую от Руха получил оргкомитет, просто ничего не было бы» А вот истина: конференция имела статус не региональной, а Всеукраинской и, кстати, состоялась осенью 1994 года. Вторую одноименную конференцию – при полном ее бойкоте со стороны руководителей НРУ – наша кафедра успешно провела в сентябре 1996 года, о чем сообщили СМИ, в том числе и «Юг».

Неправдой является и утверждение В.Д.Цымбалюка о том, что связь Гончарука с Рухом способствовала росту авторитета самого Гончарука. Но способна ли неавторитетная в Одессе организация прибавить авторитета ученому? Лживой является и негативная оценка В.Д.Цымбалюком моей рукописи, ибо 19 мая 1995 года при ее обсуждении Виктор Демьянович дал

ей положительную оценку и сам предложил помощь в немедленной публикации.

Да простит меня читатель, у меня больше нет желания ковыряться в этих измышлениях. Задача В.Д.Цымбалюка очевидна: представить Гончарука человеком непорядочным, сумевшим при заключении «Типового издательского договора на литературные произведения» обвести вокруг пальца таких «простаков», как трижды судимый В.М.Чорновол, глава Тернопольской областной госадминистрации Б.Ф.Бойко и совсем уж невинная душечка – бывший полковник В.Д.Цымбалюк, которые больше часа обсуждали условия договора, прежде чем поставить свои подписи и закрепить их руховской печатью.

Теперь, когда суд юридически доказал правомерность договора и виновность НРУ, нет смысла лишний раз копать в этой грязи. Гораздо тревожнее другое: газета старается защитить позицию В.Д.Цымбалюка. Устами ее комментатора Л.А.Заславского, например, утверждается: »Одно из требований истца ответчики выполнили – рукопись эпохального произведения возвращена автору». Напечатано 12 октября. Но вот уже середина декабря, а автор рукописи так и не получил.

Однако самое опасное в комментарии Л.А.Заславского то, что он из всех сил стремится обострить отношения между украинскими демократическими организациями. Иначе как можно квалифицировать его призыв: «К барьеру, демократы!», указывая при этом дату очередного заседания суда? Радует хотя бы то, что в тот день никто из демократов в суд не пришел. Очевидно, раскусили они желание Л.А.Заславского подлить политического масла в гражданский процесс, чтобы погреть на этом собственные руки. И то хорошо. Хуже, что В.Д.Цымбалюк, ослепленный собственным карьеризмом, позволил использовать себя в качестве детонатора разброда среди демократов.

А за газету «Юг» все-таки стыдно: нельзя обычное гражданское дело превращать в политический фарс. Демократия может торжествовать только в цивилизованном правовом поле.

Григорий Гончарук.
Одесские известия,
24 декабря 1996 г.

ОСЕЧКА

Резонанс

22 ноября 1996 года газета «Час-Тіме» опубликовала статью руководителя агитационного отдела Народного Руха Украины В. Цымбалюка «Осторожно – Гончарук». Подобные предупреждения публикуют правоохранительные органы, разыскивая сбежавшего особо опасного преступника. О том, что руководитель агитотдела НРУ намеревался представить меня читателям как преступника, свидетельствуют его обвинения в совершении мной преступлений – «угроз и шантажа», в

последнем случае – дважды. Ясно, что пан Цымбалюк поставил себя выше суда, ибо во всем цивилизованном мире только суд может доказать, преступник тот или иной человек, или нет.

«То, с какой легкостью «Одесские известия», некоторые другие газеты, и особенно – «День» подали читателям желаемое за действительное... в некоторой мере свидетельствует о тайном желании и политической ориентации этих газет» – так охарактеризовал В.Цымбалюк объективное освещение хода суда по делу защиты моих авторских прав от посягательств должностных лиц НРУ, которые, под намерением издать мою рукопись «История Руха», насильным путем заблокировали его издание, физически испортили и больше года не возвращали. Но пан Цымбалюк скрыл, точнее, обманул читателей «Час-Тайм», что не только «Одесские известия» или «День», но и «Киевские ведомости», «Труд», «Чорноморські новини», «Юг», а также радио- и телепрограммы дали объективную информацию о решении суда. И она была противоположна той, что поднес читателям В.Цымбалюк.

Как же нужно не уважать читателя и ненавидеть работу Гончарука, чтобы утверждать такое: «Суд удовлетворил требование Руха уничтожить экземпляр, в котором Елена Бондаренко осуществила языково-литературное редактирование...» А суд на самом деле это «редактирование» оценил так: «На 316 страницах рукописи Бондаренко Е.Ф. сделаны правки, которые потребуют возобновления рукописи». И постановил: «Обязать Народных Рух Украины на протяжении 15 дней привести в изначальный вид 316 страниц рукописи истца... В случае невыполнения решения суда в части возобновления рукописи на протяжении установленного срока Гончарук Григорий Иванович вправе выполнить это действие за счет Народного Руха Украины, стянув с него необходимые затраты».

Ложным является утверждение В. Цымбалюка о том, что «Рух не отказывается, что такой договор был составлен». Правда в другом: представители ответчиков шли на удивительнейшие трюки, чтобы доказать отсутствие юридической силы «Типового издательского договора на литературные произведения», подписанного автором и руководителями Руха В. Чорноволом и Б. Бойко. Для этого на легковых автомобилях из Киева в Одессу возили свидетелей, «свидетельства» которых достигли противоположной цели, для этого Рухом заказывалась «основательная правовая экспертиза», прилагались невероятные усилия для создания задним числом неблагоприятных условий для подписания договора, придумывались несуществующие «устные договоренности», отсутствие издательских возможностей, обман истцом ответчиков... Но вот решение суда: «Подписанию договора предшествовал доклад Цымбалюка В.Д. на заседании Центрального Провода НРУ, его участие в обсуждении рукописи на заседании кафедры... Судом при рассмотрении дела не установлено, что при составлении договора Чорноволом В.М. и Бойко Б.Ф. неправильно восприняли существенные условия договора. При подписании договора 9.09.1995 года Гончарук Г.И не вводил в обман Чорновола В.М. и Бойко

В.Ф., не сообщал им сведений, не отвечающих действительности, не умалчивал обстоятельств, которые имели существенное значение для договора».

Не соответствует действительности и утверждение В.Цымбалюка о том, что Гончарук якобы убеждал руховских руководителей в своей преданности руховскому делу, о какой-то договоренности с И. Драчом по поводу написания истории Руха, о несуществующей должности «официального историка Руха», которую мне якобы очень хотелось занять... Последним утверждением он не только продемонстрировал свое незнание штатного расписания НРУ, где должность придворного историка не предусмотрена, но и постарался вызвать ко мне недоверие со стороны Ивана Драча – как руководителя Конгресса украинской интеллигенции к председателю областного КУИна...

Прав В. Цымбалюк в одном (и мы об этом писали неоднократно): Гончарук и кафедра занимаются изучением прошлого и настоящего всех без исключения партий и организаций, в том числе НРУ, компартии, соцпартий, ДемПУ, УРП, «Просвіти», и других. Вот только это не наш недостаток или «аморалка», как намеревается доказать руководитель агитпропа Руха, а наоборот – достижение современных деполитизированных ученых-обществоведов, для которых объективность и верность истине – прежде всего. Нам смешны, пан Цымбалюк, требования к ученым быть верными руководителям и идеям НРУ. Вы, безмерно заполитизированный, уже никогда не поймете, что ученые не будут спрашивать у вас разрешения на изучение истории Руха... Они должны с одинаковым беспристрастием изучать все, что есть в обществе, независимо от вашего желания видеть себя и историю Руха только в приятном для вас цвете.

Не брезгует В. Цымбалюк и таким методом борьбы с непокорным историком, как «на воре шапка горит». Представители НРУ сделали все, чтобы подать общественности обыкновенный судебный процесс по авторскому праву как политический, о чем представители Руха трубили везде и всюду. Не хлещет по лошадям, так бьет по оглоблям... В. Цымбалюк (сам не владеющий украинским языком) обвиняет автора в недостаточном знании украинского языка. Конечно, у историка не такие знания, как у лингвиста. Но для этого и существуют редакторы, чтобы помочь ему прежде всего в языковом отношении. Но фактом остается то, что руховский редактор Е. Бондаренко «правил» прежде всего там, где руководителям Руха не нравилось содержание. И именно эту правду суд признал как порчу рукописи.

Ложью В. Цымбалюка является и то, что «только в одной части иска... удовлетворили требование истца». На самом деле, кроме уже названного решения о возвращении рукописи, суд обязал НРУ выплатить истцу 4462 гривни и взыскать у НРУ пошлину. А дальше суд записал: «Иск Гончарука Г.И. в части требований о защите его чести, об опровержении сведений, изложенных в «Час-Тіме» и о возмещении морального ущерба решением

суда остается без рассмотрения». Это можно будет сделать и после публикации этого материала. Так что, пан Цымбалюк, еще не вечер.

Лживыми являются утверждения В. Цымбалюка и о моих намерениях якобы дискредитировать Рух. Лучше, чем это делает он сам, не удастся даже врагам Руха, не говоря уже о намерениях автора написать объективную историю НРУ, а не что-то похожее на «Краткий курс истории ВКП(б)». Произошла осечка. Не удалось набросить уздечку на историка, сделать его карманным. Именно здесь следует искать причины гнева В. Цымбалюка.

Григорий ГОНЧАРУК,
профессор, доктор исторических наук,
зав. кафедрой истории и этнографии
ОГПУ, председатель областной организации
Конгресса украинской интеллигенции.
Одесские известия
19 марта 1997 г.

Особистість – надбання народу

Зазвичай, до такого твердження вдаються при оцінці творчості письменників, художників, композиторів, артистів, підкреслюючи, що талант – дар Бога нації. Але куди рідкісніше такі оцінки вживаються при визначенні заслуг державних діячів, особливо в періоди зatoryжних економічних криз, навіть якщо ці катаклізми сталися не з їхньої вини. Чому є низка причин.

По-перше, громадська пам'ять маломістка, коротка і часто нещадна. Згадаємо: Одеса за післявоєнні роки з порівняно невеличкого міста перетворилася на український мегаполіс. Зросли нові житлові масиви. В 60 – 80 роки сотні тисяч гостро потребуючих чи взагалі бездомних отримали благоустроєні квартири. Прокладено першокласні магістралі, побудовані два міста-супутника – Іллічівськ та Южне, два порти, аеропорт, морський вокзал, театр муз комедії, інститутські корпуси, десятки гуртожитків тощо. Коли настав час руйнації імперії, колишніх ідеологічних структур і постулатів, країна закономірно опинилася в економічній розгубленості. Люди не хочуть розуміти, що утопічну економічну теорію К. Маркса утопічно ж почали реалізувати ще в 1917 році В.Ленін та його послідовники. Людської обивательської пам'яті вистачило б настільки, щоб у руйнуванні звинувачувати не тих, хто закладав фундамент і виганяв стіни, а тих, хто став на дах та вікна...Жителі “Черемушок”, житломасивів Таїрова, Косовського, Юного, вул.. Банківської та багатьох районів, здається геть забули, як вони зі сльозами радості на очах отримувати ключі від нових квартир – але ось пам'ятають того, хто на декілька метрів розширив дорогу на Пересипу, що веде до його персонального житла. Справді, має рацію

автор пісні: “Что-то с памятью моей стало: все что было со не мной помню...”

По-друге, обивательська психологія така, що її носії, отримавши дещо з рук одного благодійника, дивлячись, хто може дати ще і, бажано, побільше. Вони чомусь переконані, що перший давець вже вичерпав себе, не здатний керувати в нових умовах. Однак, історія свідчить про протилежне. Той самий Ленін, як відомо, висунув ідею використання буржузних спеціалістів в усіх галузях народного господарства. Не обійшлися без них література, мистецтво, театр і навіть журналістика. Адже таланти, як відомо, належать народові, а не політичним реаліям, тому суспільство не в змозі прожити без них. І політики змушені звертатися до талантів по допомогу.

По-третє, обивательська свідомість у пошуках виходу з кризи гарячково використовує метод заміни кадрів, сподіваючись, що молоді ватажки брак досвіду перкриють своєю енергійністю. Це правда, але лише частина її. Декому життя не вистачить, щоб зробити хоча б тисячну частку того, що зробив інший. Формула та виявлення таланту – процес тривалий. До того ж ті, хто подає блискучі надії часто залишаються на цьому рівні все життя.

Уважно спострігаю за лідерами другого мерівського марафону. Один з них – молодий, всі сили витрачає на красномовність. Кандидат-привид: то зникає на кілька років, то знову з'являється до наступних виборів. У 1994 році він для значної частини населення виглядав як гідна альтернатива Гурвіца. А нині? Наврядчі він зможе виступити як альтернатива Р.Б.Боделану. В його соціально-економічному та духовному багажі немає досвіду керівника не те що мільйонного міста, а й навіть його частини або хоча б одного хоч трохи солідного підприємства. Використовуючи загибель Бориса Дерев'янка в своїх політичних цілях, він договорився до того, що, мовляв, редактор “Вечірки” був завзятим прихильником примирення. Журналіст мусить бути поборником правди, а не прихильником примирення. Саме таким був Борис Федорович, за що й поплатився життям. До речі, в Указі Президента України про нагородження Бориса Федоровича орденом “За заслуги” підкреслюється саме його громадянська принциповість.

Ще один лідер, який обіцяє забезпечити поліетиленовими трубами і енергією. При зустрічі запитує мене: “Читав мою заяву?” Відповідаю: “Всі твої заяви читаю. Однак час робити останню заяву – відмовитися від марафону на користь Боделана, як це ти робив раніше”. Чую вражаючу відповідь: “Скоріше у тебе язик відсохне, ніж я відмовлюся від боротьби за крісло мера”.

А про “чесноти” інших кандидатів й говорити не хочеться.

Аналізую минулу роботу і сьогоднішні виступи Руслана Боделана. Вже вкотре доходжу одного й того самого висновку: коротка та несправедлива пам'ять у значної частини одеситів, переважно тих, хто, хизуючись, любить називати себе “корінними”.

Ні, не Боделан зруйнував сільське господарство. Він зробив все, що було в людських силах, щоб врятувати корабель, який страждає серйозними

конструктивними помилками, від повної руйнації. За ці зусилля його і нагороджено орденом Президента “За заслуги”. І неправда, що Боделан нічого не зробив для Одеси. Важко знайти у місті хоча б одну новобудову, до якої не мав би відношення. Головним критерієм його діяльності повинно бути не те, що у місті накопичилося багато проблем, а те, що він обіцяв і не зробив. Єдність слова і діла – показник особистості. Знайдіть, шановні земляки, в його діяльності документи, газетні матеріали, які свідчать про те, що він пообіцяв – і не зробив. Не знайдете. То який ще доказ потрібен вам, щоб ви повірили у його передвиборні обіцянки?

Порівняйте опубліковані програми кандидатів в мери. Деякі автори настільки дипломатичні, що “забули” проставити свою національність або сімейний стан. Інші обіцяють справді золоті гори, а ось про те, як цього досягти, умовчують. Порівняйте, і переконайтеся, що найбільше підходить в мери саме Руслан Боделан. Ніхто з претендентів не може порівнятися з ним позитивним досвідом керівництва найскладнішими соціально-економічними, духовними, науковими та культурними комплексами. Ділова частина передвиборчих програм цих претендентів значно поступається програмі колишнього губернатора. Все в ній науково обґрунтовано, вивірено, реально, переконливо. В ній не має авантюрних, політиканських, провокаційних положень, як у ряді програм інших кандидатів.

До речі, ще будучи губернатором, Руслан Боделан погодився піти на пониження – балотуватися в мери Одеси. Лише людина, яка любить своє місто і відгукнулася на внутрішнє веління допомогти одеситам у скрутний час могла наважитися на такий крок.

По ньому завдають удар за ударом його відкриті і приховані опоненти. У пошуках політичної вигоди багато його союзників за минулими виборами перейшли до стану його колишніх супротивників, слідує зрада за зрадою... Історія багата на подібні підлості. У таких ситуаціях вирішальне слово завжди було за народом. Народ обирає особистість в усіх відношеннях: діловому, політичному, моральному, сімейному. Особистість і лише особистість здатна допомогти Одесі. І така особистість є – Руслан Боделан. Будемо ж гідні своєї удачі!

Григорій Іванчук

Доктор історичних наук, професор.

Одеські Вісті, 19 серпня 1998 рік.

КОНФЕРЕНЦІЇ

Завтра до Одеси на свою звітно-виборну конференцію з'їдуться представники численних осередків обласної організації Конгресу української інтелігенції. На форумі, сподіваємося, будуть гарячі дискусії, різні оцінки того, що відбувається у країні, і ролі інтелігенції у

сучасних процесах державотворення, демократизації суспільства, відродження нашої історії, культури, мови. роздуми активістів Конгресу, які подаємо нижче, є своєрідним заспівом до завтрашньої великої розмови.

Без духовності нам не прозріти.

Нестримно плине час. Згадаймо на мить 1995 рік. Шалена, немов буря, інфляція. Курс купона змінюється кілька разів на день. В магазинах замість дешевих вітчизняних товарів сила-силенна закордонних. У барвистих, привабливих обгортках, але дорогих і небезпечних для здоров'я. Північний сусід погрожує перекрити крани нафти і газу. А тут ще й свої політики підливають масла у вогонь: обласна рада приймає рішення про денонсацію Біловезької угоди, а Президент України на весь світ заявляє, що мовляв, у нас не спрацювала українська національна ідея. Вороги України вже називають час її скону. А національно-демократичні сили замість згуртування продовжують нескінченні дискусії про те, хто з них найбільше любить Україну.

В цих умовах глибокої суспільно-політичної і економічної кризи, що давала чималі шанси для реваншу лівим силам, своєчасно і заклично прозвучав голос представників Установчого з'їзду народжуваного Конгресу української інтелігенції на захист незалежності країни: “Виходячи з інтересів Української держави, українського уряду, – наголошувалося в постанові з'їзду, – висуваємо перед Президентом України, законодавчою та виконавчою владами держави такі вимоги:

Забезпечити безумовне виконання волі українського народу, висловленої під час референдуму 1991 року, до побудові незалежної Української держави;

Розробити й послідовно використати ідеологію державотворення, концептуальним ядром якої є українська національна ідея...”

Не міг, зрозуміло, бути стороннім у цій ситуації і одеський оргкомітет КУІНу, який виступив із зверненням, в якому, зокрема, говорилося:” Патріоти України! Батьківщина в небезпеці, тому святий обов'язок інтелігента, який не втратив людської совісті та любові до Вітчизни, негайно стати на захист української духовності, нашої мови та культури, що їх попередники наші пронесли крізь століття цілеспрямованого винищення, підтримувати усіх, хто словом і ділом служить своєму народові, гуртуватися і рішуче протидіяти новій “валуєвській хвилі” знищення України, давати відсіч замахам на майбутнє нації.

Не може бути щасливою Україна без щастя українців. Не можуть бути щасливими представники інших національностей, коли душиться все українське”.

Відтоді минуло всього три роки. За цей час чимало зроблено для утвердження незалежності України. В цьому, звичайно, є частка і представників Одеської обласної організації Конгресу української інтелігенції. У червні 1996 року обласна рада КУІНу на виконання постанови установчих зборів провела науково-практичну конференцію “Проблеми та фактори відродження українського підприємництва та фермерства”, до участі в якій були запрошені науковці, представники облдержадміністрації, гільдії одеських підприємців, фермери. В цьому своєрідному форумі взяли участь голова Національної ради Конгресу Іван Драч, керівник секретаріату КУІНу Володимир Ковтун. Конференція виробила цікаві рекомендації, підтримала “Хартію економічної свободи” одеських підприємців.

Для надання допомоги владним структурам у розробці і здійсненні економічних реформ в області і місті при облраді КУІНу було створено економічну раду науковців та практиків на чолі з професором Олександром Топчієвим, яка має чималі доробки у цій справі, особливо з питань визначення шляхів розвитку економіки регіону.

Крім економічних, рада обласної організації чималу увагу приділяла й іншим важливим проблемам: були налагоджені ділові контакти з міжвідомчою координаційною радою з питань сприяння розвитку української мови та інших національних мов і національних культур в області, комісією з координації заходів щодо впровадження Конституції України в Одеській області. До речі, на нашу пропозицію рада ректорів проаналізувала стан вивчення студентами Конституції у вузах.

Крім того, обласна рада КУІНу спільно з групою фахівців вивчала роботу Одеського державного телебачення, допомоглася виходу у світ міської україномовної газети “Думська площа”, відстоювала державницькі позиції щодо української мови, символіки, соціального захисту працівників бюджетної сфери, пенсіонерів, інвалідів, дітей. Ось і під час останньої зустрічі з міським головою Русланом Борисовичем Боделаном було досягнуто згоди про створення міськвиконкомі комісії із сприяння розвитку української мови, інших національних мов і культур.

Звісно, нині життя нашого суспільства складне і ми намагаємося своєчасно реагувати на загострення соціальних і політичних стосунків у державі. Рада, аби бути ближче до людей, практикувала так звані “виїзні” засідання - на заводі “Краян” , в державному університеті, Академії холоду тощо. Безперечно, запам’яталися багатьом учасникам Всеукраїнської науковій конференції “ Народний Рух України: місце в історії та політиці”, організовані радою КУІНу у 1996 і 1998 роках. В їх роботі взяли участь вчені з багатьох міст України, представники владних структур, народні депутати. На жаль керівники Руху проігнорували цей захід . Зміцніли наші зв’язки і з обласною Радою федерації профспілок, спільно з якою ми не раз брали участь у різноманітних акціях, спрямованих на відстоювання соціальних прав одеситів, як тих, що працюють, так і пенсіонерів, інвалідів.

Зроблено за ці три роки немало, І, звичайно ж , за усім цим люди, - члени нашої ради Юрій Кармазин і Григорій Оленко, Михайло Аксанюк і

Богдан Сушинський, Ярослав Лупій і Віктор Шарпанов, Анатолій Серета і Андрій Русін, Микола Змієвський і Ігор Чумак та багато інших, які чимало доклали зусиль, аби рідна держава утверджувалася, відроджувалася її історія, культура, мова. Значна ноша з організації і проведення конференцій, зборів лягла на плечі колективу кафедри історії та етнографії політехнічного університету. Це завдяки працівникам кафедри були проведені дві всеукраїнські конференції з проблем викладання історії України в технічних вузах, дві вже названі конференції “Народний Рух України: місце в історії та політиці”, видано п’ять збірок матеріалів з цих заходів, написано історію Руху, а зараз готується монографія “Українська національна ідея і сучасність”, авторами якої є вчені більшості вузів Одеси, ведуться дисертаційні розробки з питань української ментальності, етнографії та етнополітики в Україні. Кожен важливий захід, що його проводить обласна рада КУІНу, одержує підтримку з боку ректора політехнічного університету академіка Валерія Павловича Малахова.

Та хоча обласна організація Конгресу української інтелігенції і має певні здобутки, у нас ще багато невирішених проблем. Мабуть, кожен в Одесі, хто цікавиться пресою, запитує себе: хіба у нас не виходять українські газети, журнали, не видаються книжки українських письменників? Це справді болюча проблема. Аналіз засвідчує, що на прилавки кіосків щодня надходить 98 відсотків російськомовних газет і журналів, а в деяких торгових точках і вдень з вогнем не знайдеш україномовної газети чи журналу. В Одесі немає жодного україномовного комерційного теле- чи радіоканалу. Серед керівників малих і середніх підприємницьких фірм і установ 83 відсотки – не українці. Чи це не поле для діяльності осередків КУІНу?

Надзвичайно важко входить українська мова в орбіту навчання вузів, шкіл та інших закладів освіти. Тому ми звертаємося до навчальних управлінь освіти: обласного – Михайло Демченка і міського – Тетяни Уродової – з пропозицією в першу чергу перевести свої структури на державну мову. Закликаємо ректорів вузів, керівників навчальних закладів та державних установ стати для своїх підлеглих прикладом поваги до державної мови, а значить і до держави в цілому.

Ми звертаємося до батьків: сприяйте вивченню вашими дітьми української мови. Вони в майбутньому будуть вам вдячні за турботу про їхню подальшу долю.

Ми звертаємося до викладачів усіх навчальних закладів області, вихователів дошкільних установ: не очікуйте дозволу чи понукання з боку адміністрації, не чекайте вказівок згори – сміливо беріть справу виховання дітей в свої руки, формуйте справжніх патріотів України – вона гідна цього.

Зрозуміло, є чимало інших невирішених проблем, на які має звернути увагу обласна організація Конгресу української інтелігенції. У нас є не досить міцні досить міцні зв’язки з представниками технічної інтелігенції, економістами, працівниками банківської кредитної та інших сфер, які мають неабиякий вплив на розвиток економіки України. Не всі сільські райони

мають осередки Конгресу. Значної уваги потребує молодь, серед якої поширюється безробіття, наркоманія, епідемічні хвороби і, головне, зневір'я у державу і українську державність.

Усе це має стати предметом найсерйознішої розмови на нашій завтрашній звітно-виборній конференції.

Українська інтелігенція, кращі її представники, що були і є розумом, честю, душею і совістю свого народу, розуміє завдання, що стоїть перед нею і, переконаний, зробить все, аби допомогти розквіту нашій незалежній державі, рідному слову, нашому народові.

Григорій Гончарук
голова ради обласної
організації Конгресу української
інтелігенції, професор Одеського
політехнічного університету.
Думська площа, 23 грудня 1998 р.

Живя будущим ЖИВЯ БУДУЩИМ

Есть такое понятие – культура власти. Она проявляется в обращении с подвластными, которое подобно лакмусовой бумажке показывает уровень ее цивилизованности. На мой взгляд, сегодня, когда остро ощущается разрушительное действие индустрии антикультуры с ее культом насилия, фильмами-боевиками, неприкрытой похабщиной и порнографией, уровень культуры коллективов и личностей, осуществляющих власть различных типов и видов, можно определить наиболее точно по их отношению к интеллигенции.

Как председатель областной организации КУИна, не раз убеждался в том, что руководитель опирается на интеллигенцию, проявляет о ней должную заботу, то и дела в его хозяйстве, будь-то завод, КСП, район, обстоят куда более благополучно, чем у его коллег, общающихся с интеллигентами по необходимости, да по случаю праздничных дней.

В этой связи заслуживают одобрения взаимоотношения, которые установились между Коминтерновскими райгосадминистрацией, районным советом и большим отрядом интеллигенции самого многочисленного по количеству населения района области.

Тон этим взаимоотношениям задает в первую очередь председатель райгосадминистрации Громяк Виталий Васильевич. Накануне II съезда КУИна я позвонил в администрацию, чтобы взять некоторые данные для выступления. Мне сказали, что Виталий Васильевич работает в центральной районной библиотеке. После этого мне и моим коллегам пришлось обратиться с просьбой рассказать о том, как местная власть решает проблемы интеллигенции, к работникам райгосадминистрации и райсовета.

Заведующий финансовым отделом, депутат райсовета Задорожная Ольга Константиновна подчеркнула тот факт, что учителя, медики,

инженерно-технический персонал, работники учреждений культуры района зарплату получают своевременно. А это сегодня – важнейшая проблема. Виталий Васильевич каждый рабочий день начинает с анализа поступлений в районный бюджет, контролирует использование всех возможных источников.

Прямое отношение интеллигенции имеет то, что он изыскивает любую возможность для поддержки ее инициатив. А что касается профессиональных праздников, то в районе по достоинству чествуют и тружеников сельского хозяйства, и учителей, и медиков, и воинов, и ветеранов войны и труда.

Заведующая отделом культуры, председатель районного совета женщин Сикора Елена Николаевна оперировала конкретными фактами, подтверждая постоянную работу руководства о том, чтобы интеллигенция имела возможность проявлять свои организаторские способности на конкретных делах, делится обширными знаниями с молодежью и взрослым населением. На сегодняшний день в селах работают 35 библиотек, 33 сельских клуба, две детские музыкальные школы. В них трудятся не случайные люди, а квалифицированные специалисты, истинные интеллигенты. В районе 13 коллективов художественной самодеятельности носят почетное звание народных и образцовых. Например, хор «Майские зори» Первомайского сельского Дома культуры, которым руководит заслуженный работник культуры Украины Николай Полевой и духовный оркестр Визирского сельского Дома культуры во главе с художественным руководителем Степаном Скочинцом стали лауреатами недавно прошедшего областного смотра народного творчества. Было принято отметить, что руководители самодеятельных коллективов трудятся не на общественных началах, а получают зарплату.

Изучая подобные явления, мы убеждались, что вовсе не случайно и не по указке свыше, а по глубокому пониманию необходимости развития культуры руководители района активно поддерживают инициативу снизу. Когда поступило предложение объявить творческий конкурс на лучшую песню о Коминтерновском районе, были изысканы средства на премии. Районная газета «Слава хлебороба» опубликовала тексты, присланные многими авторами. Были выделены средства для ремонта районного Дома культуры, который стоит вот уже 40 лет.

С кем нам ни пришлось вести разговор о районной интеллигенции, все отмечали тот факт из ее отношений с властью, что Громлюк Василий Дмитриевич и его заместитель, председатель райсовета Сымулык Василий Дмитриевич и их коллеги видят в интеллигенции свою надежную опору. Показательно то, что в ходе отчетно-выборной кампании, прошедшей в КСП, при обсуждении кандидатур, люди по-особому прислушивались именно к мнению учителей, врачей, библиотекарей, которые прекрасно знают жизнь в селах и дорожат тем, что в районе при нынешних экономических трудностях стремятся уберечь от развала сельскохозяйственное производство во всех без исключения КСП,

поддерживают по-государственному мыслящих руководителей. Поощряется то, что председатели КСП материально поддерживают педагогов, медицинских работников, способствуют рациональному использованию земли, выделенной школам. Директор Онисковской средней школы – детского сада Бойко Валентин Павлович, возглавляющий постоянную комиссию райсовета по образованию, культуре и работе с молодежью, считает, что многие коллеги из других районов области желали иметь такое же отношение к потребностям их школ, какое имеют коминтерновские школы. И что особо ценят педагоги, так это уважительное отношение к их труду, проявление человеческого внимания к их нуждам. А оно, как известно, ценнее чего то ни было. Ничто так не унижает человека, тем более интеллигента, как безразличие, пренебрежение к его труду.

Мой соратник по работе в КУИне, возглавляющий районную организацию Гриценко Владимир Константинович, не раз с чистым откровением говорил, что наши начинания получают в районе восторженную поддержку. И не случайно. Ведь интеллигенция работает на украинскую национальную идею с полной отдачей сил, стремится прививать людям высокие духовные начала, веру в лучшую жизнь. Владимиру Константиновичу, руководителю медицинской службы района, как никому другому известно то, как 120 врачей, несмотря на все сложности, старательно выполняют свои обязанности. Знает он, каким авторитетом пользуются члены КУИна, независимо от их специальностей, на сходах граждан, на производственных совещаниях. И не только те, которые трудятся на предприятиях и в организациях, а и те, кто находится на заслуженном отдыхе. Забота о ветеранах – святое дело для руководителей района. И в этом Гриценко Владимир Константинович убеждается постоянно, являясь председателем постоянной депутатской комиссии райсовета по охране здоровья и социальной защите малообеспеченных слоев населения.

Мне пришлось бывать в районе, решая вопросы, связанные с работой организации КУИна. В обстоятельных беседах с Виталием Васильевичем Громлюком я убеждался, что присущая непоказная интеллигентность проявляется во влиянии на других людей, начиная от манеры поведения с собеседником и четких формулировок предмета разговора. Не зря он считает, что истинный интеллигент не тот, кто заявляет о себе большой начитанностью, наличием дипломов и т.д., а тот, кто утверждает свою интеллигентность через дела, воспитывающие у людей любовь к честному труду и светлые, прочные духовные начала. Самому Виталию Васильевичу пришлось постигать науку интеллигентности через материнские уроки доброты ответственности в большой семье, через многотрудный путь от непосильного мальчишеского труда в колхозе, учебу в техникуме, службу в армии, ночные смены за токарным станком... Тогда и заприметили в нем люди умение быть терпеливым, участливым, добропорядочным и требовательным к самому себе, без чего нельзя быть интеллигентным, а тем более – прививать интеллигентность другим.

...Когда Виталий Васильевич возвратился из библиотеки, я связался с ним. Он поведал, что изучил книжный фонд. Выяснил, что литературы украинских авторов до обидного мало. Решено выделить средства для закупки книг. Огорчен тем, что освещение плохое. Сразу же дал распоряжение приобрести для работников библиотеки настольные лампы и сделать в читальном зале освещение таким, каким ему надлежало быть.

Слушал я главу райадминистрации и еще раз убеждался в том, что не случайно в районе не повешен замок ни один клуб, не закрылась ни одна библиотека, к школам прибавилась новая, члены КУИна проводят научно-практические конференции, шевченковские дни, развиваются народные традиции... Местная власть всегда помнит, что люди ценят уровень культуры и по отношению к интеллигенции. И, думается, вовсе не случайно именно коминтерновцы первыми установили деловые связи со студентами ОСХИ, которые пришли туда на учебу из района, и установили несколько премий. Это свидетельство того, что они живут будущим. Нашим светлым будущим.

Одесские известия,
май 1999г.

ЗАЯВА

СПІЛЬНОГО ЗАСІДАННЯ РАД ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОГО ТА МІСЬКОГО ВІДДІЛЕНЬ КОНГРЕСУ УКРАЇНСЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ

Деяким місцевим засобами масовими інформації розповсюджено текст проекту Хартії міста Одеси.

Творці цього проекту (автор О.Г.Мучник та його чисельні консультанти і радники) запевняють одеситів, що цей нормативний акт мусить забезпечити всім безпеку, добробут і психологічну комфортність проживання у рідному місті, а також допоможе усвідомити, в якому місті жили наші предки, в якому місті живемо ми, і в якому – призначено жити нашим дітям.

Загальна задумка Хартії не суперечить Конституції України та ухваленому на її основі Закону “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21 травня 1997 року. але проект Хартії базується на антинауковій, антиісторичній і антиукраїнській версії про заснування міста Одеси 22 серпня 1794 року згідно з рескриптом, даним віце-адміралу де Рібасу в Царському Селі 27 травня 1794 року імператрицею Катериною II. Помпезний перелік імен царських сановників іноземного походження, котрі за велінням російських імператорів займали в Одесі у відповідний період ті інші адміністративні посади, видається за дійсні історію міста і ототожнюється з нею.

Історичною наукою неспростовно доведено, що наше місто має понад шестисотрічну історію свого існування та розвитку. Словоблудні

маніпуляції проімперських діячів з перейменуванням назви міста не повинні затьмарювати історичну істину, дезорієнтувати одеситів і примушувати їх таким чином відмовитися від своєї повноцінної історії, а тим більше виривати її з контексту історії українського народу.

Антиукраїнська спрямованість Хартії проглядається і в нормативних пропозиціях щодо мовної ситуації в Одесі. В них звучить велика турбота про збереження і розвиток традиційного багатомовства, захист мовних меншин і взагалі максимальний демократизм у мовній сфері.

Відомо, що в Одесі ніщо не загрожує мовами національних меншин. Але мова національних меншин, що меншина не може претендувати на дещо більше. Це аксіома. Автор Хартії і його радники це добре розуміють. Тому пропонують в усіх сферах суспільного життя в Одесі використовувати місцеву мову як мову прийнятну для міжнаціонального спілкування.

Наша держава – Україна. Народ, який живе у ній, – український.

Мова, якою спілкується переважна більшість народу, – українська.

Державною мовою нашої єдиної, соборної і незалежної України, згідно із статтею 8 Конституції України, є українська мова.

Мова нашої незалежної української держави, мова вирішальної більшості нашого українського народу і повинна стати місцевою мовою усього суспільного життя в Одесі і мовою міжнаціонального спілкування в нашому місті.

Щодо символіки Одеси, то всі її складові (герб, гімн, прапор) повинні бути наповнені державно-національним змістом і служити засобами національно-патріотичного виховання одеситів.

Проект Хартії в цілому базується на псевдоісторичних, псевдокультурних і антиукраїнських традиціях, поняттях та цінностях. Він з цих причин не може розглядатися як основа для подальшого розгортання процесу конституювання місцевого самоврядування в Одесі.

Ради Одеського обласного та міського відділень Конгресу української інтелігенції звертаються до міської представницької та виконавчої влади з пропозицією відпрацювати новий проект Хартії Одеси як дійсно українського міста, залучивши для цієї роботи кваліфікованих науковців, фахівців та громадсько-політичних діячів.

Одеські вісті,
21 березня 2000 року.

**Заява рад Одеського обласного та
міського відділень Конгресу української
інтелігенції.**

Рада Суворовської районної організації (м.Одеса), котра належить до організації ветеранів України (ОВУ), прийняла звернення до всіх ветеранів міста взяти активну участь у збиранні коштів на встановлення пам'ятника російському полководцеві Олександрові Суворову.

Проти цієї ініціативи виступили: рада обласної організації Всеукраїнського об'єднання ветеранів, обласна організація Спілки офіцерів України, Українське Чорноморське козацтво, координаційна рада партійних організацій Одеси, а також вся патріотична громадськість міста.

Позиція Одеської обласної організації Всеукраїнського об'єднання ветеранів, що засуджує ініціативу встановлення пам'ятника О.Суворову, з вичерпним об'єктивно-науковим обґрунтуванням викладена у статті заступника голови цієї організації кандидата філософських наук М.Мацюка під назвою "ініціатива з чужого берега", оприлюднена газетою "Чорноморські новини" 4.01.2001р.

Пам'ятники належать до символів, котрі призначені на віки зберігати не просто історичні факти, а національні або загальнолюдські цінності.

На спільному засіданні рад Одеського обласного та міського відділень Конгресу української інтелігенції наголошувалося на тому, що далеко не всі події, факти, результати діяльності тих або інших постатей в історії людства потрапляють у скарбницю загальнонаціональних цінностей конкретно взятого народу.

Наприклад, цю істину дуже добре усвідомив польський народ. Він, як і народ український, теж немало потерпав від турецько-татарської агресії, але ніколи не допускав навіть гадки про спорудження, за ніби позбавлення його від цієї агресії, пам'ятника Суворову, хоч він був дійсно видатним полководцем, а разом з тим – не менш відомим жандармом-карателем. Він безпосередньо керував придушенням національно-визвольного повстання польського народу під проводом Т.Костюка. І саме він брав участь у придушенні селянської війни під проводом О. Пугачева. О. Суворов "утихомирював" башкирів, винищував ногайців й інші народи Російської імперії та здійснював царський план насильницької депортації татар з Кримського півострова, а також десятків тисяч українців з півдня України. Саме Суворов очолював об'єднані сили європейської реакції проти французької революції. Свої найвищі військові звання та нагороди він отримав якраз за блискуче виконання жандармських операцій.

Суворов і свобода народів – поняття не сумісні в діяльності цього полководця!

Дуже умовною була роль Суворова у розбудові Одеси.

Це будівництво здійснювалось руками і на кістках знедолених українських селян і козаків з метою зміцнення великодержавницьких імперських позицій Росії у Північному Причорномор'ї..

Суворов ніколи не належав і не буде належати ні до українського народу, ні до його історії, як не належить він історії жодного народу, через чю територію пролягали маршрути його походів.

Суворов – явище чисто російської історії, її злету і ганьби.

Сьогодні Україна і українці живуть все більше іншими вимірами, позбавленими історичного дальтонізму і догматизму, і просто жалюгідними є намагання деяких любителів сивої давнини вплести своє пріле лико в канву сучасної історії нашого народу.

За 10 –річчя своєї незалежності, котре буде святкуватися у цьому році, український народ уже надто глибоко само усвідомив ціну свободи, власної гідності, а також свою особисту роль у світовій історії. У нас свої дійсно загальнонаціональні цінності, з якими не соромно входити у світове співтовариство, а з фальшивомонетниками нам не по дорозі.

Тому ми, представники української інтелігенції, приєднуємося до всієї патріотичної громадськості Одеси і разом з нею, безумовно, заперечуємо ініціативу спорудження пам'ятника Олександрові Суворову.

Міським органом влади пропонуємо до дня святкування 10 – річчя незалежності України повністю звільнити місто Одесу від символіки і назв, котрі не мають відношення до історії українського народу, його національних, а також дійсно загальнолюдських цінностей.

Г.Гончарук,
голова Одеського обласного відділення
Конгресу української інтелігенції,
доктор історичних наук, професор.
А.Русін, голова
Одеського міського відділення
Конгресу української інтелігенції,
кандидат філософських наук, доцент.
Чорноморські новини,
18 січня 2001 р.

Сезон «утиной охоты» охоты,

или идеологическая провокация Р.Отколенко

В книге «Одеська стратегія» мне приходилось писать о журналистской «агрессивности» отдельных собственных корреспондентов киевских газет, которые, в частности, проживают в Одессе.

Некоторые из них сравнивают себя то ли с собакой, то ли с волком-одиначкой, то воображают, что они носители миссии «сторожевого пса державности». Их «собачий» характер испытали на себе многие люди, в том числе одесситы, особенно представители местной власти, к которой часть из них в оппозиции, поскольку страдают ностальгией по власти прежней. Излишне, очевидно, человеку искать демократию среди собак. Что касается журналистов, приравнивающих себя к этим животным, то у них представление о демократии одностороннее. Они видят свою задачу частично в следующем: сделать предмет своих «собачьих» нападок, точнее власть, демократичнее, не утруждая себя придерживать норм демократии, этики, уважения к человеку. Об этой «собачьей демократии», надеюсь, у

меня еще будет возможность рассказать читателю, а сейчас поведаю о нечто более существенном – новой пиар-технологии собкора бывшей киевской газеты «Независимость» Рудольфа Отколенко.

Кому не известны крылатые слова Тараса Шевченко: «Якби ви вчилися так, як треба, то й мудрість би була своя. А то залізете на небо: «І ми не ми, і не я...» Журналіст Отколенко «лазил» на небо в своих «находках» под названием «Одни ли мы во Вселенной?». О результатах его «межпланетных путешествий» читателю нетрудно догадаться: какие знания астрофизики, астрономии и прочих наук, такие и достижения в этой области. Однако «лазание на небо» господина Отколенко, похоже, на этом не закончилось. Неизведанной манит, зовет... Он решил испробовать, свой талант первооткрывателя в идеологии, с которой некогда был знаком в системе марксизма-леннизма. Благо и причина подходящая: присоединиться к группе журналистов, которые участвуют в травле автора книг «Одесское противостояние» и «Одесская стратегия». Это кусание очень актуально именно сейчас, когда разворачивается предвыборная борьба. Глядишь, бывший мэр, который объявил о своем намерении баллотироваться на потерянное в 1998 году место, заметит, оценит и, возможно, подбросит копеечку. А, случится, победит, можно будет подойти с газетой «Окна» за 2 и 27 октября 2001 года и сказать: «Мой любимый Эдуард Иосифович! Вот доказательство того, что не жалел своего выдающегося интеллекта, живота своего, подвергая себя опасности, но стоял за вас».

Для оценки идеологических изысканий Рудольфа Отколенко прежде всего необходимо раскрыть существенные ошибки или сознательные провокации журналиста, претендующего на «последнее» слово в освящении понятия «мелкобуржуазная идеология». Каковы они?

Первая ошибка господина Отколенка заключается в том, что он взялся анализировать непосильные ему проблемы. Более двух лет он читал книгу, но так и не смог разобраться в простых идеологических дефинициях.

Вторая его ошибка – неумение или нежелание отличить содержание понятия «незрелая мелкобуржуазная идеология» от классической, устоявшейся мелкобуржуазной идеологии. Незрелая идеология, каждому понятию понятно, характерна для периода зарождения городских и сельских частных собственников. Как все незрелое, так и идеология чревата коллизиями. Процесс формирования новой идеологии сложный, сопровождаемый столкновением интересов различных социальных сил. Господство незрелой мелкобуржуазной идеологии в миллионном городе, каким является Одесса, где мелких буржуа насчитывается несколько процентов от общего количества граждан, является крайне опасным. Именно господство над городом кучки людей, пораженных незрелой мелкобуржуазной идеологией, одесситы пережили в 1994-1998 годах. То было время разбоя, кровопролития, разграбления народной собственности, правового беспредела, психологического беспредела, психологического террора и т.д. И не Гончарук первым сказал о господстве в Одессе местечковой (читай: незрелой мелкобуржуазной) идеологии, а нью-йоркский

миллиардер Сэм Кислин. Ума не приложу: чем нравится господину Отколенко незрелая идеология и ее господство?

Третья ошибка пана Рудольфа. Он прибег к аморальному приему фальсификации и противопоставления позиции в отношении среднего класса автора названных книг с одной стороны, и Президента Украины Леонида Кучмы и одесского городского головы Руслана Боделана – с другой. Журналист фактически провоцирует главу государства и мэра Одессы на расправу в суде с Гончаруком.

Сразу подчеркнем: и Президент Украины Леонид Кучма и одесский голова четко и недвусмысленно поддерживают процесс формирования класса предпринимателей. И не только на словах, но и на деле выступают на создание условий для его развития.

Поскольку господин Отколенко широко цитирует названных руководителей, мне остается сообщить свою позицию в отношении мелких буржуа. Еще в 1997 году в книге «Народний рух України. Історія» на странице 304-й я писал: «Небезпечною помилкою стратегії Руху є втрата своєї соціальної бази – середнього класу... Підміна цього поняття назвою – народ України... є ознакою не тільки стратегічної розгубленості, але, що небезпечніше, – стратегічної кон'юнктурщини». То есть идентичность позиций на роль и место среднего класса в обществе у всех троих очевидна. Тогда встает вопрос: зачем понадобилось господину Отколенко делать меня врагом среднего класса, своеобразным оппозиционером Президенту Украины и мэру Одессы? И при этом восклицать: «Вот почему я готов даже бесплатно защитить честь и достоинство Леонида Кучмы и Руслана Боделана в суде, если они, вдруг, решат подать в суд на доктора исторических наук, профессора, заведующего кафедрой истории и этнографии Украины Одесского национального политехнического университета, председателя Конгресса украинской интеллигенции Г.И.Гончарука за его книгу «Одесское противостояние».

Читатель догадался: пан Рудольф в своей злобе к Гончаруку хочет вызвать лють власти, чтобы раз и навсегда покончить с неудобным профессором, дерзнувшему вторгнуться в моральный мир журналистов, подсказать руководству университета, как вы, мол, терпите у себя такого ученого. Это очень опасная в политической технологии диверсия, которая применена уже в самом начале предвыборной кампании. А что будет дальше, когда ум и сознание совсем уступят место злым эмоциям и оголтелой ненависти?

Четвертая, не менее коварная ошибка журналиста Отколенко заключается в том, что он, приводя слова поддержки предпринимательства со стороны Президента Украины Леонида Кучмы и одесского городского головы Руслана Боделана, не хочет видеть, какой именно идеологической позиции придерживаются сами эти руководители.

Должен глубоко разочаровать журналиста: оба они сторонники той позиции, которая определена в Конституции – в статье 15: «Суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної

багатоманітності. Жодна ідеологія не може називатися державою як обов'язкова». Слышите, пан Рудольф, каждая, в том числе и мелкобуржуазная! Реализуя эту статью Основного Закона, как Президент Украины, так и мэр Одессы демонстрирует поддержку не идеологии отдельного класса, а державницкой идеологии. “У державі повинна існувати ідеологічна домінанта, але не як державна ідеологія, а як ідеологія державного будівництва”, – підкриває Леонид Кучма (“Урядовий кур'єр”, 29 серпня 1996 року).

Мною не однократно и в названных книгах и в статьях аргументировано доказывалось: Руслан Боделан – сторонник державницкой идеологии. В своей статье «Хорошее сохраним, лучше построим!» (Одесский вестник, 30 октября 2001 г.) мэр как будто бы дает отповедь Отколенко. Подзаголовок так и называется: «Рыночной экономике – да! Рыночному обществу – нет!». Советую журналисту этот материал вызубрить наизусть. В нем, в частности, приводятся такие слова: «У меня есть глубокая убежденность в том, что «дикое рыночное общество», в котором главной целью жизни человека становится погоня за прибылью любой ценой, в котором не существует иной морали, кроме морали барышников, спекулянтов, контрабандистов и конкистадоров, нам не нужно».

Ясно, что незрелая мелкобуржуазная идеология среднего класса периода «криминальной революции» и «прихватизации» ничего общего не имеет с идеологией державницкого, зрелого гражданского общества. В книге «Одесское противостояние» мной, в частности, сделаны следующие выводы: «Президент спас Одессу от господства враждебной Украине незрелой мелкобуржуазной стихии с примесью исключительности...» И еще: «Когда одесситам вернется душевное спокойствие...они, безусловно, будут благодарить Руслана Боделана за его гражданскую мудрость, целеустремленность и самоотверженность в борьбе за освобождение Одессы от незрелой мелкобуржуазной стихии, разбухшей жадностью легкой наживы».

Встает вопрос: зачем Рудольфу Отколенко понадобилось создавать мнение у читателей, что Президент Украины Леонид Данилович Кучма и одесский городской голова будто бы сторонники господства незрелой мелкобуржуазной идеологии в Одессе? Ни Леонид Кучма, ни Руслан Боделан нигде и никогда не утверждали, что они сторонники господства такой буржуазной идеологии в миллионном городе Одессе.

Предлагая себе в защитники Президента Украины и одесского мэра, Рудольфа Отколенко, очевидно, не предполагал, что, видимо, самому придется искать адвоката за сотворение им своего рода идеологической провокации. Однако, найдется ли в Одессе серьезный адвокат, который согласился бы защищать незрелые взгляды на незрелую идеологию или идеологическую провокацию господина Отколенко.

Григорий Гончарук

Ветеран, 23 ноября 2001 г.

Ловить на слове

И КЛЕЙМИТЬ.

Увидел свет русский вариант книги профессора Г.И.Гончарука «Одесская стратегия», своеобразное продолжение «Одесского противостояния». В ней анализируются основные векторы деятельности главных отрядов противостояния, в первую очередь в СМИ, что наметились в 1999-2000 годах, то есть в условиях ликвидации последствий перенесенной одесситами драмы 1998 года, рассказывается о ростках созидания, усилиях нынешних городских властей, направленных на решение социально-экономических проблем города.

Предлагаем вниманию фрагменты только что вышедшей книги.

Что ни говорите, а журналисту иногда не позавидуешь. Нелегко ему бедолаге бывает. Очень тяжело. Для того чтобы его материал был опубликован, необходимо выполнить ряд условий: чтобы в материале были актуальность проблемы, новизна, оригинальность композиции и стиля. И еще много чего. Говорят, когда корреспондент сам ищет тему, охотно разрабатывает ее, то материал получается лучше. Потому что пишется от души и обязательно дойдет к сердцу читателя. И неудивительно, что именно на такие публикации приходят отзывы благодарных читателей. Писать же по заказу намного тяжелее. Особенно, когда и отказаться нельзя, и денег мало платят. Тогда статья пишется как будто из-под палки. На душе и руках словно тяжелые кандалы. Кажется, все вокруг мешает писать. Иногда доходит до того, что журналист может засомневаться в своих способностях, в избранном профессиональном пути.

Читаю такие вымученные материалы отдельных корреспондентов и сочувствую им, трудягам...

Журналистика не такая святая и сложная, как некоторым хочется представить ее представить читателям. Наоборот, в ней больше греха, нежели в подавляющем большинстве других профессий. Возьмем, к примеру, журналиста Сергея Витальевича Милошевича. Он сменил немало профессий (автомеханика, проводника, строителя, таксиста, сталевара и т.д.), а зацепился лишь в журналистике. Теперь борется за то, чтобы на должность мэра посадить нужного ему человека. То есть, ищет нам «батюшку». По этому поводу припоминаю слова бывшего декана механико-математического факультета М.О.Гаврилова, который говорил: «Все мои неудавшиеся математики стали философами».

Это наблюдение профессора целиком экстраполируется на многих журналистов. Они стали журналистами потому, что не было возможности или желания избрать другую профессию. Поэтому, когда читаешь их материалы, впечатляет безосновательность, недетерминированность, примитивизм. Если что-то и заслуживает внимания, так это цель. Четко выраженная, она выпирает из многословных статей, как шило из мешка.

Давайте проиллюстрируем это фактами. В подавляющем большинстве материалов одесских корреспондентов так называемых оппозиционных газет главным персонажем выступает Руслан Боделан, мэр Одессы. Он всегда был и остается красным полотнищем для неистовых

политических быков. Нападение на мэра осуществлялось и раньше, и теперь по такой логике: найти изъян, ошибку его деятельности (если нет, то придумать), особенно если это касается судьбы большинства одесситов, точнее, большинства будущего электората. Что нынче больше всего тревожит подавляющее большинство граждан города? Хлеб насущный. А что о ценах говорил в своей избирательной программе Р.Б.Боделан? Обещал не повышать их, а возможности снижать. Вот это находка, вот журналистская удача!

И хотя любому пенсионеру понятно, что с падением курса гривны почти втрое, резким повышением стоимости топлива, энергоресурсов, удержать на хлеб таким образом никому не удавалось, Боделану обвиняют. Он ведь обещал. Разумеется, обещал. Кто возражает? Все кандидаты готовят свои избирательные программы, исходя из экономической, социальной, в том числе и денежной ситуации, которая на то время складывалась, то есть со стартовых возможностей, как говорят математики, при других равных условиях. Не стоит искать кандидата, который бы утверждал: если даже во всем мире не будет урожая пшеницы, мои избиратели и в будущем будут получать пшеничный хлеб по стабильным ценам в национальной валюте. Такого бы считали сумасшедшим.

А вот журналистке одесской газеты «Юг» Ольге Кологребовой это непонятно. Забегая вперед, приведем несколько строчек из ее публикации (сентябрь 2000 г.) по поводу интервью Руслана Боделана «Комсомольской правде», в которой он доказывал, что в пересчете на твердую валюту цены на хлеб и молоко в Одессе не изменились по сравнению с 1998 годом. Но она глубоко. Но она «глубокомысленно» заметила «Итак, очень раздавая два года назад свои обещания, такой многоопытный политик, хозяйственник, как Руслан Боделан должен был видеть, анализировать, прогнозировать и т. д. экономические процессы ну хотя бы на два шага вперед. Этого, как мы видим, не случилось». Под двумя шагами О.Кологрева подразумевает два года. Но перед тем, как обвинить мэра в недоумении предвидеть то, что по словам Владимира Маяковского, «времени сокрыто», госпоже журналистке следовало бы вспомнить, или, если память короткая, полистать подшивку даже своей газеты и убедиться, что о стабильности гривны говорили не только специалисты Киева и Одессы, а даже зарубежные. Поэтому даже Боделан не мог предвидеть ее обвал... Даже Павлу Глобе это не под силу.

Правда, киевские коллеги из «Свободы» оказались более вдумчивыми, осторожнее, даже хитрее, чтобы не сказать способнее, чем Ольга Кологрева. Они не стали в своей газете, как говорят, хлебную лапшу вешать на уши одесситов. Сделали деликатнее, интеллигентнее, за что вызвали уважение со стороны исследователя. Покопавшись в программных документах Руслана Боделана, они отыскали, что он обещал малоимущим сорок копеек помощи в виде надбавки за стоимость булки хлеба. Более того (киевляне молодцы), обнародовали, что мэр свои обещания выполнил: 25 тысяч одесситов получили возможность покупать хлеб дешевле. Но тут же

опомнились. Потому что фактаж мог повести в нежелательном направлении. Могли бы намекнуть, что поют осанну одесскому мэру. И повергли оглобли в обратном направлении. Оказывается, чтобы получить чип-карточки на льготный хлеб малообеспеченному человеку, нужно предоставить документы о денежных доходах. И давай доставать деготь из мазницы: мол, в мэрии придумали бюрократическую волокиту, которую не под силу преодолеть людям преклонного возраста, даже тем активистам-добровольцам, которые предложили свои услуги дедушкам и бабушкам в этом деле. Расписали эту процедуру так, что Боделан в конце концов был заперт в глухой угол, а его инициатива вот-вот должна была отозваться настоящими «хлебными» беспорядками в городе. Даже статью Антона Бандуры предусмотрительно назвали «Одессу ведут к «хлебному рекорду». Было это в середине марта 2000 года. Дочитав статью до этих бунтов, которые прогнозировались, исследователь разочаровался в киевлянах: начали, как говорится, за здоровье, а кончили за упокой. Сил, видимо, не хватило завершить статью на серьезной ноте, а, возможно, такой была цель. Вышло, что выстрелили из пушки по воробьям. Потому что не может быть в городе бунта из-за того, что кто-то не принес необходимой справки для оформления материальной помощи. Даже тогда, когда к этому призывает «Свобода». Люди на улицы не вышли. И не откликнулись на провокационную публикацию ни письмами, ни звонками проигнорировал ее.

Григорий Гончарук
 Ветеран, 15 февраля 2002 г.
 (Продолжение следует...)

Продолжение

Разумеется, творцы стратегии реванша с этим не смирились. От отдельно поднятой хлебной проблемы они перешли к осуществлению комплексной травли Руслана Боделана, 1 июля 2000 года в этой же газете «Свобода» появляется статья «Несбывшиеся обещания Руслана Боделана» за подписью Оксаны Долгобужской. В ней снова приводятся цитаты из предвыборной программы одесского мэра.

Известно, что методология изучения любой проблемы учитывает, что низкий исследовательский уровень журналиста (и не только журналиста) ведет к фальсификации (иногда не умышленной) сущности документов, с которыми он работает. И как бы Сергей Милошевич ни стремился доказать обратное, но факт остается фактом: профессиональная, особенно методологическая подготовка журналисту очень необходима, без знания науки источниковедения просто опасно работать с документами. Аналогично тому, если не знаешь оружия, не пользуйтесь им – себе во вред.

В данном случае что-то похожее. Начнем с «шапки» статьи. Здесь автор пишет: «Август 1998 года, без сомнения, занимает особое место в новейшей истории Одессы. Еще никогда за 204 года своего существования Южная Пальмира не получала такого удара по самолюбию (а оно у моих земляков

ого-го, поверьте) Речь идет о так называемых выборах одесского городского головы, каковым волею высокопоставленных лиц страны стал Руслан Боделан».

Рассмотрим эту «заявку» автора... Первое предложение констатирующее. Сомнений оно не вызывает. Во втором речь идет о небывалом ущемлении самолюбия одесситов в августе 1998 года. Здесь возникает ряд вопросов, на которые не получим ответа даже из дальнейшего содержания статьи.

На каком основании журналист утверждает, что не было такого удара по самолюбию? Он исследовал истории города? Приводит какие-то документы, которые дают ему право на такие выводы? Никаких. Дает результаты других исследований? Нет, конечно. А что же тогда заслуживает позитивного ответа? Одно: желание автора пощеголять, блеснуть знанием истории города. Но даже не исследователи, а старожилы города скажут, что на их памяти было настоящее угнетение самолюбия, по крайней мере, трижды: в годы гражданской войны, большевистского ленинско-троцкистского режима и фашистской оккупации. Далее. На каком основании газета определяет так называемые выборы? Есть для этого конституционные основы? Нет. Имеем какие-то документы Верховного Совета Украины, Президента, правительства, суда, Центральной избирательной комиссии? Нет. Был социологический опрос земляков? Небыль. Возможно, было какое-то решение облавного или городского совета или их исполнительных органов? Не было. Какое же имеет право журналист клеймить проведенные выборы? Никакого права он не имел. Дальше. На каком основании газета, извините, талдычит, что это была воля нескольких высокопоставленных лиц. поднимем документы о результатах выборов, которые свидетельствуют об ином – о воле избирателей. 23 августа 1998 года в выборах одесского городского головы при участии 273969 избирателей, проголосовали 272952. Наибольшее количество голосов набрал Боделан Руслан Борисович. Это данные городской избирательной комиссии.

Так чего же больше в статье «Свободы»: отсутствия профессиональной подготовки или наличия аморальности журналиста? А может, журналистского своеволия?

Разумеется, после такой «шапки» не хочется анализировать того, что под ней. Ибо радости от этого мало. Интереснее всего исследовать аналитические, глубоко аргументированные материалы. Но что поделаешь: взялся за гуж, не говори, что не дюж. читаем статью дальше. Что ни предложение, то возражение. Первый абзац: «Да, он городской голова. но не одесситов. А для кучки чиновников, час благополучия которых напрямую зависит от того, усидит ли в кресле их патрон».

Что благополучие многих чиновников в большинстве случаев зависит от патрона, в этом с автором в некоторой мере можно согласиться. Хотя размеры доходов определяются в основном в Киеве. А то, что автор статьи присвоил право «сказать за всю Одессу», факт неоспоримый. Даже утёсовский Константин – личность знаковая, авторитетная, не рисковал

рассказывать про всю Одессу, а ограничивался территорией, которую хорошо знал, – Молдаванкой и Пересыпью. Никто из одесситов не уполномочивал газету давать оценки, к тому же пещерные, отношения между головой и жителями города. Видели другое на прошедших выборах и будем видеть то, что будет на предстоящих выборах, или если будет раньше проведен референдум, о каком мечтали противники мэра, о досрочном прекращении полномочий городского головы. И вновь пример отсутствия профессиональной подготовки и соответственной морали. Журналистское своеволие и вседозволенность. В статье приводятся цитаты из программных документов мэра и доводы невыполнения обещаний.

Как для меня, исследователя, главным в оценке статьи или книги является инструментарий формирования издания. Имеется в виду определение методологии и уровня умения распоряжаться фактическим материалом. Насчет методологии. Она ошибочна. не учитывает макроусловий, которые не зависят от главного персонажа и которые могут, если не радикально, то существенно влиять на ход выполнения его программных обещаний.

На протяжении истории на всех континентах земного шара, где функционируют организованные общества, те или иные планы развития принимаются с учетом стартовых условий. Ни один ответственный политик, в том числе и Руслан Боделан, публикуя свои программы, не гарантирует их выполнение при резкой смене окружающей среды, непредвиденной общегосударственной экономической стихии или другой беды, что вмешивается в жизнь извне, без согласия на то местной власти.

Автор статьи Оксана Догобужская вырывает цитату из предвыборной программы снова же о фиксированных ценах на хлеб и обвиняет Руслана Боделана в повышении именно этих цен, что случилось на протяжении последних двух лет. Если бы корреспондент владел аналитическим мышлением, то пошел бы к проблеме совсем по-иному. А именно: разложил бы по полкам, что зависит от мэра, а что от него не зависит и он не в силах исполнить, даже будь он мудрее всех. Мог ли Боделан попридержать падение курса гривны в два с половиной раза? Не мог. и никто из мэров, сельских, поселковых голов в Украине не мог повлиять на обвал денежной единицы. Инфляция, как ветер, буря, мэру не подвластна. дальше. Если бы корреспондент не во власти эмоций, а во власти разума, он, безусловно, обратил бы внимание на то, что Боделан в своих программах не гарантировал их выполнение при резкой смене экономической, денежной, социальной ситуации в стране. одно дело, когда человек не купил хлеба, потому что пропил деньги, а совсем другое – когда купил лишь полбулки, потому что не хватало денег, которые выделила жена.

Махровый субъективизм корреспондента именно в том, что она рассматривает голый факт без учета условий его существования. У Расула Гамзатова есть предостережение опрометчивым, недалёкозорким наездникам. Он учит: если конь поранил ногу, не вини коня, обвиняй дорогу, верного друга не спеша менять.

Ветеран,
22 февраля 2002 г.
Продолжение в №№ от 1 и 6 марта 2002 г.

Мріяли чимало, а здобував Леонід Кучма.

Ах, термінал! Ах, термінал! Об'єкт великої політики, стратегії, економіки, державницьких інтересів і патріотичного мислення Президента Леоніда Кучми. Об'єкти політичних спекуляцій, звинувачень Президента, передвиборної боротьби і прояв лжепатріотизму...

Читач, мабуть, здогадався, що мова піде про будівництво під Одесою нафтокомплексу як стратегічного об'єкта забезпечення України альтернативним джерелом енергії. Переді мною купа вирізок з газет. І всі – про проблеми будівництва нафтотерміналу. Три чверті з них – нападки на Президента України Леоніда Кучму про начебто його небажання будувати термінал. Боже мій, яких тут тільки звинувачень не знайдеш. І в київських, і в деяких одеських газетах. Навіть рука не хоче писати про те марення.

Питання про будівництво нафтотерміналу спочатку на 100 мільйонів тонн, а пізніше на 40 було вперше порушено у 1993 році. Хто його порушив, скажемо далі. Наміри ініціаторів були райдужні – збудувати нафтотермінал для каспійської та середньо-азіатської нафти, для страхування економіки України від примхливого російського Президента Бориса Єльцина (який не раз погрожував перекрити нафтопровід, яким нафта направляєється в Україну), а також забезпечити прибутковий транзит східної нафти через територію України в країни Західної Європи.

Не буду наводити “ аргументи” з крайньо лівих і крайньо правих джерел. Перші були різко “проти”, другі були різко “за”, Звернімося до передвиборчих матеріалів Євгена Марчука, одного з кандидатів в Президенти України. Навіть він, який відрізняється реалістичною, поміркованою державницькою позицією, не пропустив нагоди, щоб не використати спорудження терміналу в політичній боротьбі. В інтерв'ю кореспонденту газети “День” Михайлу Аксанюку, він, зокрема, сказав: “ Будем откровенны: именно из-за фактического «заморожения» стройки в 1994 году в угоду определенным кругам Украина сегодня проиграла трансконтинентальный проект поставок каспийской нефти в Европу. Потому что если бы были построены терминал и нефтепровод «Одесса-Броды-Адамова Застава», то эти аргументы в совокупности могли бы стать неотразимыми при выборе украинского маршрута нефтепоставок с Каспия».

Це думка борця за президентське крісло. Кожний претендент, а їх було спочатку 15, а потім 14, убачав, і не без підстав, в особі нинішнього Президента Леоніда Кучми головного суперника. Не був винятком серед них і Євген Кирилович.

Мені, грішному, який не балотувався в Президенти України й не прислужував жодному з претендентів, ситуація сприймалася іншою. На моє уявлення, на проблеми нафтотерміналу більше впливали аргументи Леоніда Кучми, ніж його супротивників. По-перше, переконливими були доводи Президента про відсутність коштів в державі для будівництва терміналу. По-друге, не менш переконливими були докази про відсутність інвесторів як внутрішніх, так і зовнішніх, які могли б фінансувати будівництво нафтотерміналу. І третій, надто вагомий аргумент: поки що не досягнуті навіть попередні домовленості про джерела постачання сировини для нафтотерміналу.

Не буду стомлювати читача переказом змісту дискусій. Скажу тільки ось про що: коли перешкоди для будівництва нафтотерміналу, що їх називав Леонід Данилович, були в значній мірі подолані, Президент розпочав форсування будівництва нафтотерміналу під Одесою. Уряд Ющенка спромігся, щоб у бюджет на 2001 рік Верховна Рада України внесла 270 млн. гривень на завершення будівництва нафтопроводу і нафтотерміналу, але пізніше знайшлися позабюджетні кошти. Коли це сталося, набираю номер домашнього телефону колишнього кореспондента газети “День” , а нині УНІАН, який чимало матеріалів присвятив нафтотерміналу, і запитую:

–Михайле Васильовичу, розтлумачте мені: це правда, що будівництво терміналу і нафтопроводу Одеса-Броди мріяв ще Голова Міністрів СРСР Олексій Косигін?

Відповідь:

–А ви що не знаєте? Мріяли багато, в тому числі і Президент України Леонід Кравчук...

–То пропоную вам виграшну тему для журналістської статті.

–Яку?

–Мріяли багато, нафтотермінал збудував Леонід Кучма.

Зразу почув у трубці короткі гудки.

Будівництво нафтотерміналу і нафтопроводу Одеса-Броди гідне окремої солідної книги і дисертаційної роботи. Впевнений, що такі з’являться. У них буде показана багатогранна, цілеспрямована, послідовна діяльність передусім Президента України Л.Д. Кучми. Моє завдання скромніше: навести приклади державницького підходу до вирішення цієї складної, фінансово затратної, політично актуальної і економічно складної проблеми, що ввійде в історію України.

5 січня 1997 року, напередодні Різдва Христового, Президент України Леонід Кучма перебував з робочою поїздкою в Одесі. Серед низки суттєвих питань (переговори і обмін ратифікаційними грамотами Договору про дружбу і співпрацю між Україною і Республікою Молдова з Президентом Петру Лучинські та інші), не дивлячись на затримки президентського літака з причини складних метеоумов, із-за чого Президент України не зміг взяти участі у виїзному засіданні Колегії на цей раз у будинку Одеської обласної адміністрації. Основне питання – спорудження нафтоперевалочного

комплексу (терміналу) під Одесою в контексті з початком функціонування Євро-Азіатського коридору України – Грузія Азербайджан і далі по державах Середньої Азії, Туреччини. На нараді були всебічно обговорені стан і перспективи будівництва терміналу...

У середині грудня 2000 року Леонід Данилович перебував з дводенним візитом в м. Одесі. Тут він проводив нараду з керівництвом області і міста, представниками різних міністерств і відомств з питань ліквідації наслідків стихійного лиха в північних районах області.

Про подальшу діяльність Леоніда Даниловича в Одесі газета “Одеські вісті” повідомляла так: “У готелі “Лондонський” відбулася зустріч “віч-на-віч” Президента України Леоніда Кучми з Президентом Республіки Польща Олександром Квасневським, після якої вони взяли участь у відкритті реконструйованого Українського музично-драматичного театру ім. В.Василька. А ранком наступного дня керівники двох держав відвідали морський нафтоперевалочний комплекс “Южний”.

Про хід будівельних робіт на нафтовому терміналі доповів директор фірми “Магістральні нафтопроводи “Дружба” Любомир Буняк. На цьому об’єкті працюють більш ніж дві тисячі будівельників, вирішені всі організаційні, фінансові, технічні, технологічні проблеми. Виникла можливість завершити будівництво нафтотерміналу в 2001 році.

Олександр Квасневський високо оцінив хід будівництва терміналу, в якому зацікавлена Польща. Він назвав його за всіма вимогами сучасною спорудою. Не приховував, що хотів своїми очима побачити, як іде будівництво морського нафтопереробного комплексу в Южному, щоб прийняти рішення: чи варто рекомендувати польським діловим колам підключатися до реалізації цього проекту. Олександр Квасневський заявив, що двом нашим країнам слід переходити до реалізації серйозних проектів, маючи на увазі в першу чергу будівництво нафтотерміналу Одеса-Броди-Гданськ.

Очевидно, хоч може не до місця, але до часу, варто коротенько розповісти про перебування двох Президентів на ювілейній церемонії у згаданому театрі. Спочатку Президент України Леонід Кучма привітав колектив Українського музично-драматичного театру з 75-річним ювілеєм. Він, зокрема, сказав: “Приємно, що Одеса поступово стає тим містом, про душу і серце в реконструкцію скарбниці українського мистецтва в Одесі. На прикладі Українського театру бачимо, якими можливостями володіє адміністрація області і міста”.

Потім губернатор Сергій Гриневецький зачитав Указ Президента України про нагородження ряду представників театру. Президент особисто вручав нагороди артистам.

А потім слово взяв Олександр Квасневський: “Велика честь для мене, що я можу виступати на сцені прославленого українського театру. Я щиро вдячний за ваші оплески на мою адресу. Така реакція – велика честь для політика.

Українська культура надзвичайно багата, як і польська. І ми можемо запропонувати один одному активно черпати з наших джерел. символічно, що 75-річний ювілей Українського театру в Одесі майже співпав зі 100-річним ювілеєм опери у Львові. Мені дуже хочеться, щоб в українських театрах знайшли гідне місце твори польських авторів, в тому числі і опери. Я маю намір активно в цьому допомагати”.

Як бачимо, в результаті напруженої роботи, передусім української сторони, відбулося “підключення” керівництва Польщі до нафтотерміналу під Одесою. Радіти з приводу заяви Президента Польщі Олександра Квасневського про підключення до української нафтомагістралі “Одеса – Броди” ще й польського напрямку – Гданськ української сторони було чого. По-перше, в Гданську є теж нафтотермінал, а в Плоцьку – нафтопереробний завод, які не працюють на повну потужність, і начебто чекають-недочekaються завершення будівництва українського терміналу і нафтопроводу. По-друге, транспортування нафти через транзитні коридори України – це вагоме джерело грошових надходжень до казни держави. Крім економічної вигоди, нафтовий комплекс дасть ще й політичні дивіденди.

Але не менш важливе і внутрішнє значення цього комплексу: він поєднає каспійську нафту з іншими нафтопроводами України, що працюють на нафтопереробні заводи України. Нафтопромисловість держави, так би мовити, стане ще на одну, другу, ногу – каспійську поряд з російською.

Тому справжнім патріотами України була зрозуміла радість Президента Леоніда Кучми, з якою він прибув до Одеси 19 серпня 2001 року. Саме в цей день було завершено будівництво першої черги нафтопроводу Одеса – Броди, який у комплексі з морським нафтотерміналом “Южний” є дуже важливою частиною Євро-Азіатського нафтотранспортного коридору, що відкриває принципово нові можливості надходження нафти до Європи 673-кілометрова магістраль пролягла по території п’яти областей України, але понад третину 267 кілометрів – по території Одеської області. Це перший нафтопровід, збудований з українських матеріалів і на українські гроші.

Не зайве буде нагадати тим критиканам від політики, які роками не перестають дорікати Президенту України за начебто байдуже ставлення до будівництва нафтокомплексу, що саме він, Леонід Данилович, ще у 1993 році у статусі прем’єр-міністра підписав рішення про будівництво нафтоперевалочного комплексу в районі міста Южного. І тому саме йому, Леоніду Даниловичу, якому належить вирішальна роль у спорудженні комплексу, надали право заварити останній “золотий стик” побудованого нафтопроводу.

Ось що писала одна з одеських газет: “На площадке, где должен был состояться «золотой стик», люди собрались с раннего утра и, несмотря на палящее солнце, терпеливо ждали прибытия высоких гостей. Еще бы – такое событие бывает один раз в жизни! Особенно волновались сварщики Юрий Тарбеев, Леонид Погорельцев и их коллеги. Именно им предстояло помочь Президенту провести символическую операцию завершения стройки. Юрий и Леонид работают на стройке практически с самого ее начала. Юрий

приехал из Дрогобыча, его напарник – из Ровно. Впрочем, нефтепровод строила, без преувеличения, вся страна.

Долгожданных гостей встретили аплодисментами и приветственными возгласами. президент, выслушав от Любомира Буняка краткую информацию о системе украинских нефтепроводов, направился к месту сварки. Натянул зеленую робу и спустился в котлован, где его ждал сварочный аппарат. Надел специальную маску и взялся за аппарат. Через несколько секунд он отбросил маску и поднял руку: свершилось!

А затем начался митинг.

Его открыл глаза облгосадминистрации Сергей Гриневецкий. Поздравив всех присутствующих с завершением строительства нефтепровода «Одесса – Броды» и выделив особую роль в этом работников акционных обществ «Магистральные нефтепроводы «Дружба», «Нафтогазбуд», «Укргазбуд» и других, он предоставил слово Президенту

– Я рад, что мы с Иваном Степановичем имеем возможность принять участие в таком торжественном событии, – начал свое выступление Л.Кучма. – Я очень волновался, ведь завершен многолетний труд строителей. Я благодарен им за этот подарок к десятилетию Украинского государства.

Далее в своем выступлении Президент затронул крайне важную и сложную тему:

– В Конституции записано, что Президент является ее гарантом того, что труба будет наполнена.

Эту тему развил первый заместитель министра топлива и энергетики, председатель правления АО «Нефтегаз Украины» Вадим Копылов:

– Чтобы терминал работал эффективно, чтобы в нем все времена была нефть, мы работаем с дипломатическим корпусом и надеемся, что здесь будет нефть ведущих компаний мира».

Леонід Данилович відвідав також Одеський нафтопереробний завод, де вивчив причини, чому НПЗ використовує свої потужності тільки на 51 процент і дав розпорядження допомогти заводу подолати ускладнення, викликані його реконструкцією.

На прес-конференції Президент категорично висловився за створення міжнародного консорціуму з експлуатації нафтопроводу. Він також розповів про своє відвідування Припортового заводу (журналістів туди не возили) і про свої враження від цього підприємства. Він зробив виключно важливу заяву: «Я хочу, щоб мене почули всі, в тому числі в Києві: ні про яку приватизацію Припортового заводу і мови бути не може. Пора припинити ці розмови назавжди. Говорю це в присутності голови Верховної ради, який мене в цьому повністю підтримує.

Також слід припинити розмови про приватизацію морських портів, які приносять прибутки. Хто шукає добра від добра. А на базі портів, суднобудівних і судноремонтних заводів слід створити Національну морську компанію, яка повернула Україні славу Чорноморського торговельного флоту... І треба будувати свої кораблі – пасажирські і

вантажні. А то ж всі вантажі в Україну привозять на зарубіжних судах. Так що давайте вирішувати цю проблему».

Одеська преса з оптимізмом прийняла цю Заяву Президента України як надію на реальний процес відродження України як морської держави. Зайве говорити, яке значення це буде мати для жителів міста і регіону.

Там, де наш Президент, там часто знаходяться місце для гумору. Під час відвідування Припортового заводу Леонід Данилович завітав у робітничу їдальню і попросив показати меню. подивився і зрадів:

– Ого, та такого меню нема у Верховній Раді!

У відповідь на це одна із працівниць пожартувала:

– Леоніде Даниловичу, так у нас і працюють не так, як у Верховній Раді!

Президент щиро засміявся:

– Один нуль на вашу користь.

І звернувся до Івана Плюща:

– Слухай, що народ каже...

У той же день Леонід Данилович відбув до Києва.

У ставленні до терміналу виявилось стратегічне мислення, державний розум, політична свідомість, господарська мудрість, високий український патріотизм Леоніда Даниловича Кучми. Минуть роки і прийдешні покоління віддадуть належне Президентові України, який у важкі кризові часи спромігся знайти інтелектуальні і фізичні сили в країні, фінанси і згуртувати справжніх патріотів на будівництво нафтокомплексу, виключно важливого для України і багатьох країн Європи об'єкта.

Із книги Григорія Гончарука
“Президент і Одеса”,
Одеські вісті,
27 лютого 2002 г.

Філософія упеха.

На торжественном обеде в честь 250-летия Ананьева несколько тостов было провозглашено за здравие и успехи главы Коминтерновского райгосадминистрации Виталия Васильевича Громлюка. Читатель спросит: при чем тут Громлюк? Юбилей то Ананьева. Некоторые из приглашенных (приезжих) тоже задавались вопросом. А один даже воскликнул: «Мы отмечаем юбилей Ананьева, или именины Громлюка?»

Действительно: какое отношение имеет Виталий Васильевич к Ананьеву и почему с таким уважением, его жители к нему относятся?

Пообщавшись с ананьевцами, приходишь к выводу: они и гордятся Громлюком, как своим земляком, и, самое главное, надеются, что у них появится еще один Громлюк, чтобы вывести район из тяжелого кризисного состояния, как это произошло с Коминтерновским...

Гордятся Виталием Васильевичем и коминтерновцы. В их исторической памяти, за 200 лет существования поселка «поселились» многие правители. И основатель посёлка Антон Кодынец, и председатель местного колхоза Николай Томашевский, и председатели местного Совета: Михаил Гречек, Иван Кадук, Михаил Загороднюк, Иосиф Сычук, Артем Фомичев... Однако с именем Виталия Громлюка связано несравненно больше. Во-первых, за годы его пребывания на должности председателя райсовета, а потом – председателя райгосадминистрации успешно завершилась борьба за сохранение скота, имущества в сельхозпредприятиях при дальнейшем развитии и увеличении личных подсобных хозяйств крестьян, чего не скажешь о многих других районах области. Во-вторых, получили поддержку, а, следовательно, и развитие качественно новые производственные движения: предпринимательство, фермерство, сельскохозяйственные производственные предприятия. Это дало возможность хлеборобу проявить свою инициативу, свои способности, знания технологии производства, любовь к земле и смекалку. В-третьих, жители Коминтерновщины поверили в способности и желание районного руководства организовать производство, весь уклад их жизни в новых условиях в единое общество, поддержали Виталия Громлюка и его команду конкретными делами, советами, вдохновением и готовностью к новым успехам.

И результат на лицо. Коминтерновский район пять лет подряд занимает первое место по рейтинговым показателям социально-экономического развития в Одесской области. На высоком уровне животноводство. В книге «Комінтернівське: історія і сучасність», в частности говорится: «Тут воедино слились и самоотверженность хлеборобов, что от рассвета до темна возле земли, и талант руководителей района, прежде всего первых лиц – В.В. Громлюка, В.Д. Симулика, которые сумели определить хлеборобскую стратегию, обеспечить направление сосредоточения основных сил в решающем месте и в решающий момент».

Президент Украины Л.Д. Кучма неоднократно посещал Коминтерновский район, помогал в решении острых проблем.

Коминтерновцы свято хранят память о погибших земляках: сооружают им памятные знаки, оказывают помощь семьям погибших. Особой заботой окружены ветераны войны и труда.

ОДНИМ из лучших показателей улучшения благосостояния жителей Коминтерновского района можно назвать такой факт: в то время, когда в Украине уменьшается численность населения, в Коминтерновском она за последние годы увеличилась.

Все свидетельствует о том, что глава райгосадминистрации – талантливый руководитель.

Талант, как выдающиеся природные способности, – явление сложное. Как заметил Карло Досси, итальянский писатель и политический деятель, талант на одну треть состоит из инстинкта, на одну треть – из памяти и на одну треть – из воли. Все это есть у Виталия Васильевича. Он обладает

врожденной способностью созидать, предвидеть, предполагать. Помнит свое тяжелейшее послевоенное, полуголодное, босоное детство; задолго до школы умел читать, писать, знал таблицу умножения. Прилежно учился, окончил автодорожный техникум, ОПИ, работал механиком, инженером, служил в армии. Затем работал председателем Коминтерновского районного комитета народного контроля, был на партийной работе. В 1986 году его избрали председателем районного Совета, потом стал управляющим делами райисполкома, первым заместителем председателя райадминистрации. А в сентябре 1996 года, после 2-х летнего пребывания на должности председателя Коминтерновского района, был назначен председателем райадминистрации.

Всё говорит о том В.В. Громлюка ярко выражена третья составляющая таланта – воля, как способность осуществлять поставленные перед собой цели, свои желания. Определенное им инстинктивно, интуитивно, как в песне поётся: «Мечта прекрасная, еще не ясная, уже зовёт тебя вперёд», – глубоко, всесторонне изучалось и осуществлялось осознано, с твердыми убеждениями в целесообразности задуманного. Подтверждением тому может быть реализация его кадровых критериев 3-х «П» – профессионализм, патриотизм, порядочность. Главные принципы его работы: кадры, технология, умение предвидеть, постоянное повышение роли районного руководства.

Жизненный, должностной путь Виталия Васильевича не простой. Были у него злые оппоненты. Познал Громлюк и горечь неудач. Когда 2-х голосов не хватило для избрания его на должность председателя райсовета, он решил всей семьей выращивать розы. И достиг значительных успехов – смогли достроить дом, купить машину. В 1994 году он еще раз решился участвовать в выборах председателя Коминтерновского районного совета. И победил.

Самоотверженность в деле служения хлеборобам, государству, творческий характер Виталия Громлюка высоко ценит руководство государство и области. Президент Украины Леонид Кучма вручил ему орден «За заслуги» III степени, а губернатор области Сергей Гриневецкий – Почетный золотой знак главы облгосадминистрации.

ЕЩЕ И ЕЩЕ РАЗ анализируя сделанное Виталием Громлюком, убеждаешься: нашел он себя в повседневном труде на счастье простых людей, фермеров, рабочих, ветеранов, детей. Мое изучение мнений людей, хорошо знающих его, привело к выводу: большинство отмечали его профессионализм, реформизм, патриотизм, и все – уважение к людям, готовность прийти на помощь, человечность, добросовестность, высокую трудоспособность, оптимизм, веру в светлое будущее Украины. А Надежда Ивановна, супруга Виталия Васильевича, которая вместе с ним воспитала сына Руслана и дочь Ольгу, заметила: «Одно утверждаю: если бы его родители – Ефимия Григорьевна и Василий Петрович – дожили до наших дней, то, безусловно, гордились бы своим сыном, который живет и работает для людей, для Украины». Как тут не вспомнить немецкого писателя

Цукмайера, который заметил: «Успех — это неожиданное соединение таланта, счастья и труда...».

Это соединение удачно действует в жизни Виталия Васильевича Громлюка, отмечающего в эти дни свое 60-летие. Он полон сил и энергии сделать больше. Пусть Бог и люди помогут ему полнее реализовать свой талант, направленный на улучшение благосостояния земляков.

Григорий Гончарук.
Доктор исторических наук,
профессор.
Вечерняя Одесса,
20 мая 2004 р.

З рухом не зрівнятися жодній з українських партій

Рух як широка коаліція національно-демократичних сил значною мірою ініціював процес створення незалежної Української держави, він був породжений вибухом громадської активності на хвилі національного відродження 1989—1991 років, акумулював ідею незалежності України, зробивши її першочерговою. Враховуючи, і цілком закономірно, попередній досвід, а також реалії соціально-політичних змін, НРУ на противагу налагодженому десятиріччями механізму тоталітарного режиму протиставив ініціативу мас. Вирішення національного питання як соціального протиріччя, що набуло національну форму, вважали необхідним українці, а також національні меншини, які зазнали не менше утисків від політики «братніх народів» і прагнули мати гарантії подальшого культурного та національного розвитку. В даному випадку шлях демократичних перетворень у незалежній Україні був єдиним шансом отримати перемогу над небажаною для більшості населення, неефективною, з точки зору подальшого розвитку, радянською політичною системою. Враховуючи вищезазначене, природно, що головні засади національної політики НРУ спиралися на демократичні заходи і процеси.

Витоками НРУ є опозиційна діяльність національно свідомої інтелігенції, передусім учасників українських національно-визвольних змагань, українського дисидентського руху, членів Української Гельсінської групи. Рухівськими лідерами стали колишні дисиденти В'ячеслав Чорновіл, брати Михайло і Богдан Горині, Іван Дзюба, шістдесятник Іван Драч. Духовними джерелами НРУ були споконвічні прагнення українців до самовизначення, здобуття національних прав і встановлення української державності. Провідні принципи незалежності і суверенності української нації, що висунулися на передній план в Україні наприкінці 1980-х років, а згодом увійшли до програми НРУ, мали своє теоретичне підґрунтя в ідеологічних постулатах українського національного відродження, сформульованих Тарасом Шевченком, Пантелеймоном Кулішем, Михайлом Драгомановим, Іваном Франком, Миколою Міхновським, Михайлом

Грушевським, В'ячеславом Липинським, Дмитром Донцовим та іншими видатними діячами українського національно-визвольного руху. Теоретичне та практичне надбання попередніх поколінь українських патріотів у справі національно-визвольних змагань українства за свою незалежність стало важливим здобутком ініціаторів НРУ, зокрема у формуванні положень з національного питання, задокументованих у програмі НРУ. Заслуга рухівських керівників полягає, насамперед, у тому, що вони використали попередні історичні надбання в цій царині у нових політичних і соціально-економічних умовах.

Народний Рух України за перебудову об'єднав представників всіх верств українського суспільства, хто підтримував демократичні реформи в республіці, і став консолідатором національно-демократичних сил. Рух української спільноти, руйнуючи стару радянську систему, був суголосний глибинним силам історії. Він сприяв творенню національно-державної самостійності України, налагодженню гармонійних міжнаціональних стосунків. Ідея суверенності та незалежності сприяла тому, що Народний рух України за перебудову став організацією національного відродження в Україні. Водночас у програмних документах і діяльності НРУ мала місце притаманна українцям обережність та вичікування в прийнятті відповідальних рішень, далися взнаки наслідки радянської національної політики, сформоване мислення відповідно до партійної радянської системи. Ідеї суверенності та незалежності України були відбиті в програмних документах Руху після того, як процес демократизації українського суспільства розвинувся настільки, що було прийнято радикальну «Декларацію про державний суверенітет України».

Попри домінуючу романтично-мітингову суть рухівської діяльності в початковий період історії НРУ та певну невизначеність перших програмних документів з перших днів існування Рух боровся за приведення Конституції та законодавства України у повну відповідність до положень Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, інших міжнародно-правових документів. Рух виступав за українську державність, за національне відродження, за політичне й економічне реформування. Уточнення та конкретизація цих засад подальшому, визначення ідеологічної позиції, що ставила за мету будівництво незалежної держави українського народу, держави на базі корінної нації, яка на своїй етнічній території призначена реалізувати природне право на самовизначення, гарантуючи права національних меншин, – все це забезпечило досить тривале існування Руху

Упродовж своєї діяльності НРУ значну увагу приділяв вирішенню національного питання. Для національного руху в Україні з багатоетнічним складом населення завжди існувала відповідна база, тож природно, що НРУ використав її як опору в своїй діяльності. Це забезпечило йому не тільки демократичний, але й національний характер. Рух став на національну платформу, виходячи саме з інтересів народу України. З часу виникнення

Руху національні проблеми були чи не найголовнішими в його діяльності. Дискусії, які велися, зосереджувалися навколо таких ключових проблем.

Права людини, нації та держави. Проблема полягала у визнанні пріоритетності прав людини чи прав нації, а саме яким чином поєднати демократію та націоналізм. Вирішення цього ключового питання впливало на надання пріоритету українському народу у вирішенні всіх державних справ чи на впровадження принципу рівноправності всіх націй та народностей, що проживають в Україні. В рухівських колах перемогла центристська позиція єдності вирішення завдань національного визволення народу й забезпечення громадянських прав людини.

Проблема державної мови. Вона висувалася в усіх документах, була актуальною при обговоренні проекту програми НРУ. Вирішення мовного питання рухівці вважали важливою справою для гармонізації міжнаціональних відносин. Завдяки гласності та активній діяльності НРУ широкі кола громадськості усвідомили глибину деформації статусу української мови. І хоча НРУ з першого проекту програми виступав за надання українській мові статусу державної, на наш погляд, вживання поняття «дво- чи навіть багатомовність» вказувало на поміркованість поглядів рухівців.

Проблема російсько-українських відносин. Російський фактор був надзвичайно важливим у визначенні національної програми НРУ. Небайдужість багатьох політичних сил Росії до незалежності України стимулювала національно-незалежницькі дії НРУ. Кожне питання, яке стосується росіян в Україні, обговорювалося на форумах Руху. Добросусідські взаємовигідні стосунки між Україною та Росією були в основі політики Руху.

Становище кримськотатарського народу. Рух спрямовував свою діяльність на підвищення політичної активності кримських татар задля встановлення історичної справедливості й усунення міжетнічних конфліктів, підживлюваних амбітними планами приєднання Криму до Росії. Історичні корені кримськотатарського народу, трагедія депортації стали предметом роз'яснювальної роботи керівних органів НРУ, який з перших днів існування виступив за здійснення природних прав кримськотатарського народу на території Криму. Лідери Руху однозначно оцінили надання Криму самостійності в 1992 році як помилку.

Антисемітські настрої. Хоча прояви антисемітизму в Україні не мали місця, але застережні заходи проти цього явища було прийнято в документах рухівських з'їздів, як і у пропагандистських документах.

В питаннях взаємин національних меншин Рух зробив безпрецедентний в Україні крок: він підтримав ідею ліквідувати в паспорті графу про національність і проголосив принцип: український народ – громадяни України. Цей принцип був схвально сприйнятий лідерами всіх національних меншин в Україні. Представники національних меншин пов'язували поновлення своїх прав з прийняттям Україною незалежності,

Рухівська програма з національного питання – це багаторічний процес пошуків оптимального варіанту формування міжнародних стосунків з урахуванням міжнародного досвіду та особливостей становища національностей в Україні. Від крайньоправих, націоналістичних тенденцій до пропозицій федеративного устрою України через різні центристські погляди – такий широкий спектр пропозицій обговорювався у різні часи на рухівських форумах. Відомий факт наявності крила в Русі, що тяжіло до радикальних рішень у національному питанні. Після проголошення Руху як партії частина рухівців поповнила націонал-радикальні утворення: ОУН, Українську національну асамблею, політичні об'єднання «Державна самостійність України» та УНСО. Разом з відстоюванням ідей національної самоповаги і права титульної нації як природного прагнення українського народу Рух засуджував спекулювання гаслами так званого українського націоналізму, пропаганду під цим виглядом національної нетерпимості та силових методів досягнення своїх цілей. У розумінні української національної ідеї як форми державного самоусвідомлення народу регіональні лідери НРУ випередили представників його і центральних структур. Недооцінка української національної ідеї, навіть свідоме уникнення її принципової постановки керівництвом Руху вилилося у відкритий конфлікт у Львівській, Харківській, Кременчужській організаціях і призвело після III з'їзду НРУ до часткових розколів в ряді місцевих організацій.

Причиною внутрішньорухівських ускладнень були також розбіжності в політичних поглядах на унітарний чи федеративний устрій України. Вони виявилися на установчому з'їзді НРУ, а в подальшому посилювалися. Голова НРУ В'ячеслав Чорновіл на певному етапі відстоював ідею федеративного устрою України. Однак у новій редакції програми НРУ 1996 року зазначено, що Україну слід розглядати як унітарну державу з адміністративно-територіальним самоврядуванням.

Аналіз діяльності НРУ 1989 - 1996 років засвідчує його еволюцію в бік ра-дикалізації політичних поглядів — від ідеологічної одновимірності мислення, романтичності і певної невизначеності уявлень більшості рухівців про суть демократії до запропонованої змістовної програми забезпечення державно-правового врегулювання і національних відносин в умовах розбудови демократичної держави. Про певну невизначеність рухівської ідеології свідчить відсутність терміна «незалежна українська держава» у програмі, прийнятій на установчому з'їзді Руху. Запропонована наприкінці 1992 року рухівська «Концепція державотворення» містить стратегію, тактику та засоби творення правової, соціально досконалої, національної держави з багатонаціональним складом українського суспільства.

Практична діяльність Руху щодо врегулювання міжетнічних відносин в Україні зосереджувалася в різних напрямках: діяльність Ради національностей НРУ як об'єднуючої та координуючої ланки для всіх етнічних груп населення України; діяльність Народної Ради, пізніше – фракцій Руху у Верховній Раді

України; організація багатотисячних маніфестацій, страйків, мітингів, що проходили під національно-демократичними гаслами; культурно-просвітницька робота, яка сприяла пробудженню національної свідомості населення; діяльність у Криму комітету громадських організацій «Крим з Україною – Соборність», який ставив за мету допомогти кримським громадським і політичним організаціям стати на шлях державницького спрямування, налагодження взаємодії між підприємствами, установами Криму, з іншими регіонами, пробудження національної свідомості кримських українців, що здавна проживали на території Криму.

Новаторські підходи Руху до принципів управління сферою етнонаціональних відносин, цілеспрямована організаційна і культурно-масова робота НРУ в справі формування сприятливих умов реалізації поставлених цілей і завдань, вироблення цілісної концепції національно-демократичного розвитку країни засвідчили значний потенціал Руху і його вагомий внесок в удосконалення міжетнічних і відносин в процесі розвитку української держави. Успіхи у подальшому можливі за умови збереження єдності в організації, подолання і розмежувальних тенденцій на «прагматиків» і «романтиків» національної ідеї як і ідейної визначеності, дисциплінованої, структурованої і організаційно чіткої роботи партії, яка поставила б за мету керувати фракцією у Верховній Раді і добилася б принципових результатів у цій царині.

Незалежність України — найяскравіше досягнення Народного руху України, своєрідна матеріалізація української національної ідеї. Тепер головним є те, щоб українська національна ідея стала пануючою в свідомості громадян України.

Чорноморські новини,
30 вересня 2004 року.

Перемагає той, хто голосує.

Звернення Одеського обласного і міського відділень Конгресу української інтелігенції.

Шановні співвітчизники!

31 жовтня 2004 року відбудеться визначна подія в житті нашого народу – вибори президента України. За всю історію нашої країни вчетверте глава держави буде обраний всенародно. В далекому й близькому минулому наш багатостраждальний народ навіть мріяти не смів про щастя бути джерелом влади своєї Батьківщини. Тому нехтувати виборами президента – значить не поважати свій народ, не бажати країні кращого майбутнього.

Маємо 24 претендента на пост президента України. Вибір широкий. Ми не маємо наміру нав'язувати комусь нашу думку про достоїнства якогось кандидата. Ми тільки констатуємо: дуже добре, що є вибори і є вибір. Своє завдання бачимо в тому, щоб закликати жителів Одеси й області виявити високий рівень політичної культури, повагу до законів держави, виконати свій громадянський обов'язок під час виборів, висловивши шляхом голосування свою волю щодо майбутнього Вітчизни.

Відомо, що перемагає той, хто голосує, бере активну участь у доленосних подіях свого народу, Ми переконані, що наші земляки виявляться гідними свого історичного покликання і будуть в перших лавах тих, хто не на словах, а на ділі визначає майбутнє своєї держави, своїх дітей та онуків.

Прийнято 20 жовтня 2004 р.

Голова Одеського обласного відділення КУіну
Григорій Гончарук.

Голова Одеського міського відділення КУіну
Андрій Русін.

Чорноморські новини,
23 жовтня 2004р.

Кадры – достояние народа, или Что такое три «П»

Впервые с социальной формулой «П+П+П» мне довелось встретиться при работе с документами Коминтерновского района государственного архива во время работы над книгой «Комінтернівське: історії і сучасність (1802 – 2002 рр.)». Её, формулу, выдвинул Виталий Васильевич Громлюк, председатель районной госадминистрации. Большевистский лозунг «Кадры решают все» он дополнил неизменными принципами подбора кадров: профессионализм + порядочность + патриотизм. Виталий Васильевич своими качествами сам соответствовал этой формуле и применял её к остальным. Почему эти требования выдвигались в такой последовательности? Ответу вопросом на вопрос: «Кому нужен патриот, если он не имеет профессии и непорядочный?».

Жителям Одесщины известны достижения Коминтерновского района: многие годы он удерживал первое место в области по сбору урожая, по рейтинговым и другим показателям. Нет сомнения в том, что Виталий Громлюк – патриот Украины. Не стану говорить о его проукраинских делах. Об этом достаточно сказано в вышеупомянутой книге. Скажу об одном ранее неизвестном факте: когда Виталий Васильевич узнал, что у меня значительные затруднения с изданием очередной книге об Украинской повстанческой армии, то оказал посильную помощь в подготовке книги.

Теперь беспартийный генерал-хорунжий Черноморского казацкого объединения освобождён от занимаемой должности. Жители района на выборах Президента Украины отдали предпочтение не той кандидатуре.

Аналогичное могу сказать о бывшем губернаторе Одесской области Сергее Рафаиловиче Гриневецком. Добрых дел его не счесть. Расскажу о таком факте: трудно было найти деньги на издание коллективной монографии «Українська національна ідея і сучасність» – обратился к Сергею Рафаиловичу. Результат: книга, в которой опубликованы работы 26 ученых вузов Одессы, увидела свет.

Отдельно следует сказать о Руслане Борисовиче Боделане. Его востребованность со стороны общества в годы правлений различных

режимов беспорна и не нуждается в доказательствах. В своей книге «Атакованный за призвание» мне довелось писать о его ста добрых делах, направленных на благосостояние одесситов. Сейчас готовится материал о его последующих добрых делах, очевидно, количеством не меньше.

А вот примеры. На базе кафедры истории и этнографии Украины Одесского национального политехнического института состоялось 5 всеукраинских научных конференций «Народний рух України: місце в історії та політиці». В них принимали участие Иван Драч, Дмитро Павличко, Вячеслав Чорновил, Геннадий Удовенко, Юрий Ключковский, многие народные депутаты и, конечно, ученые-историки, политологи со всей Украины. Три из пяти конференций помог подготовить Руслан Боделан. В сентябре 2005 года готовимся провести очередную всеукраинскую научную конференцию «Народний Рух України: місце в історії та політиці» Первые попытки получить помощь от заинтересованной структуры оказались безуспешными. Чует мое сердце, что придется в который раз обращаться к Руслану Борисовичу.

Аналогичные затруднения возникали и при подготовки трех всеукраинских научных конференций «Інтелігенція і влада». Тут Руслан Борисович не только оказывал помощь в издании сборников материалов конференции, но и каждый раз выступал с интересными, содержательными докладами.

Теперь идет подготовка к четвертой научной конференции «Інтелігенція і влада». Буду обращаться за помощью к обновленной областной администрации. Если не помогут, снова пойду к Руслану Боделану.

Слышал, что его, Руслана Борисовича, тоже внесли в «черный список» на отстранение от должности. Явление не новое. В последний период своего правления лидер китайской коммунистической партии Мао Дзэ-дун спровоцировал политически и жизненно неопытную молодежь – хунвейбинов – для расправы с передовой части интеллигенции, которых снимали с занимаемых должностей и отправляли на перевоспитание в деревню. Чем закончилась эта так называемая культурная революция, известно: черной страницей в истории Китая.

Невольно вспоминаю мудрого Богдана Хмельницкого: он умел сотрудничать с бывшими военнопленными польского войска. Достаточно сказать, что один из них, Иван Выговский, стал не только ближайшим соратником Богдана но и после его смерти – гетманом Украины. Ленин привлекал старых специалистов к строительству армии, народного хозяйства, государства...

Новый Президент Украины Виктор Ющенко в ноябре-декабре 2004 года произнес тот самый принцип трех «П», то задолго до него сформулировал Виталий Громлюк. Однако он, принцип, в новых условиях трактуется по-разному, точнее, в новой редакции патриотизм на первом месте, а профессионализм на последнем. Во всяком случае, к такому выводу приходишь, слушая современную «революционную молодежь». Не потому

ли так много становится перекрашенных патриотов, не обременяющих себя ни патриотическими делами, ни даже знанием государственного языка?

Предвижу нападки на себя со стороны наших «хунвейбинов». Мол, Гончаруку тоже место в «черном списке». Скажу: лучше место в «черном списке», чем в списке псевдопатриотов, которые стали патриотами Украины перед получением должностного кресла или уже после получения. Считаю: давать государственную должность высокого ранга только за то, что во время политически сориентировался, переметнулся или прокукарекало своей любви к Украине, – моральное преступление, наносящее ущерб государству и обществу.

26 апреля 2001 года, в день освобождения Верховной Радой Виктора Андреевича Ющенко с должности премьер-министра, в своей книге «Президент і Одесса» мне довелось посвятить ему пару страниц. Сожалел вместе с истинными патриотами Украины о его, Ющенко, освобождении. Отмечал: «Автор цих рядків вірить, що Віктор Ющенко, якого як прем'єра «задушив Захід в своїх обіймах», отримавши серйозний політичний урок, вийде з цієї важкої для себе й країни ситуації й достойно займе належне йому місце серед керівників держави».

23 января 2005 года эти предвидения сбылись. Я нигде и никому об этом не говорил. Хочу чтобы была счастлива Украина. Патриотизм – это состояние моей души, мировоззрение. Выторговывать им должность – это кощунство.

Хочется доверять Виктору Андреевичу Ющенко и пожелать ему европейской терпимости к оппозиции и большей требовательности к патриотизму в кадровом вопросе, ставя на первое место профессионализм. Пока что он мне представляется мощным кораблем, который оказался в стихии тины и водорослей. Они жадно намотались на винт и серьезно угрожают достижению стратегической цели корабля...

Наша кафедра маленькая. Всего 9,5 ставки. Однако, по результатам исследования национально-демократической тематики, уверен, ни одна кафедра в Украине с нами не сравнится. Достаточно сказать, что только по истории и политике народного руха Украины опубликовано семь монографий и сборников научных работ, защищено две кандидатские диссертации, разрабатывается докторская диссертация. По истории Украинской повстанческой армии издано три монографии, подготовлена четвертая... А всего за годы независимости Украины издано более 20 монографий и научных сборников, подготовлено 10 кандидатских диссертаций.

Теперь гадаю: мне, беспартийному, по новым меркам, не патриоту Украины, кто поможет в реализации исследовательского потенциала кафедры? Чего можно ждать от новых патриотов?

Григорий Гончарук.
Доктор исторических наук,
Профессор, заведующий
Кафедрой истории
и этнографии Украины
Одесского национального
Политехнического университета.
Вечерняя Одесса,
31 марта 2005 г.

Кто пишет полутолковые книги?

Школьнику понятно: мудрые книги пишут философы, исторические – историки, художественные – писатели и поэты, сатирические, юмористические – сатирики, юмористы. А кто же пишет полутолковые книги? Этот вопрос встал, когда мне довелось взять в руки «Большой полутолковый словарь одесского языка», автором которого является Валерий Павлович Смирнов.

Не стану говорить о лингвистических качествах книги. Это дело профессионалов. На мой взгляд, в книге много непристойностей и безосновательных толкований. Непристойности смаковать оставим, как исключительное право автора книги. А вот о безосновательности, безответственности, склонности к фальсификации фактов, а значит – клевете, скажу.

Во-первых, само слово «полутолковый» не обнаружили в русском языке такие великие исследователи словесности, как Владимир Иванович Даль и Сергей Иванович Ожегов. Как ни странно, не решается раскрыть сущность своего изобретения и В. П. Смирнов. Иными словами, говорит, не зная о чем. Очевидно одно: предложенный словарь не отражает язык интеллигенции Одессы, интеллигентных одесситов, вообще одесситов, которые имеют высокий уровень культуры, студентов и школьников, которые пользуются изящным русским языком с одесскими украшениями. Полутолковый, по-видимому, автор почерпнул у озлобленных обитателей отдельных коммунальных квартир или деклассированных людей.

Во-вторых, касательно фактов. О сознательном или несознательном отношении к ним автора свидетельствует, в частности, статья, посвященная «пятой графе», где роль главного персонажа отводится мне. Рассмотрим «открытия» Смирнова.

1. Он утверждает, что пятая графа – «порядковый номер графы в паспорте ныне несуществующей страны», то есть Советского Союза. Уважаемый Валерий Павлович, в советском паспорте не было пятой графы и вообще

нумерации записей не было. Пятая графа, где указывалась национальность, была в «Личном листке по учету кадров». Согласитесь, это не одно и то же.

2. Читаем далее: «Тем не менее, в последний год двадцатого века Одессу попытался опорочить на всю страну неумный раз и навсегда ученый (понятно, где и кем именно), смачно плюнувший на Конституцию Украины Г. И. Гончарук, опубликовавший в «Киевских ведомостях» статью «Мечты о возвращении пятой графы».

Уважаемый Валерий Павлович, Г. И. Гончарук не публиковал такой статьи в «Киевских ведомостях» и вообще не публиковался ни разу в этой газете. Нечто подобное опубликовал журналист Сергей Милошевич, а позже, 6-7 апреля 2005 года, в телепроекте «Сегодня» на канале РТВ-7 он же вернулся к этой теме. Эта его атака на Г. И. Гончарука закончилась определением Приморского районного суда города Одессы (дело № 2-121/05 г. от 21 июня 2005 года), в котором говорится: «Так, в частности, Милошевич С. В. признает, что в своем телевыступлении в программе АРТ он вовсе не ставил своей целью обвинить Гончарука Г. И. в юдофобии и радикальном национализме, тем более что для этого у него не имелось оснований».

Как видите, обвинять меня в том, что я «плюю на Конституцию Украины» и пытаюсь опорочить Одессу «на всю страну» – значит преднамеренно обвинять в преступлении, которого я не совершал.

3. Далее Смирнов пишет: «В свое время именно по причине П. Г., в отличие от приезжих ученых вроде Гончарука, не мог устроиться в родной Одессе некий неуч по совершенно не арийской фамилии Сендерович...»

Однако я, Г. И. Гончарук, не приезжал в Одессу ученым. На земле нынешней Одесщины с незапамятных времён жили мои предки. Они возделывали свою горькую землю, охраняли её. Мои родители, которые снабжали одесситов продовольствием, ограбленные инициаторами и внедрителями советской власти, пережили три голодомора, отец вернулся с фронтов Великой Отечественной войны инвалидом второй группы. Я закончил с отличием исторический факультет университета в моем областном центре – Одессе. На основании наибольшего количества баллов распределялся первым; был первым в университете преподавателем, который без аспирантуры, всего через два года, защитил кандидатскую диссертацию. Сендеровича ни среди отлично закончивших факультет, ни среди досрочно защитивших диссертацию моих сверстников не было.

А теперь по существу «пятой графы». Её придумали не украинцы. Так же, как не украинцы придумали седьмую графу в бланке «Автобиография». Она называлась: «Находился ли на оккупированной территории (где, когда и чем занимался)». Могу подсказать для толкового одесского словаря, с каким сарказмом ответила на этот вопрос одна одесситка: «В Одессе. С октября 1941 года по апрель 1944 гг. Партизанила: изматывала живую силу противника».

Ету графу ввели те, хто во время войны перебували далеко от фронту, наприклад, в Ташкенте, а после войны держали українців на второстепенних ролях в руководстві, в армії, в науці; самі же займали перші місця. Якщо бажаєте статистику, могу привести...

Тепер – мої вимоги к автору названої книги. В зв'язі з тим, що факти, изложенні по відношенню ко мне, не відповідають дійсності, що вони – єсть фальсифікація, направлена на те, чтобы опорочити моє честь, достоїнство и деловую репутацію, требую от В. П. Смирнова в місячний термін через любую газету, которая выходит тиражом не менее 10 тыс. экз. (таков тираж названої книги), принести мне извинения. Как это сделал С. В. Милошевич, о чем говорится в указанном определении суда. В противном случае буду вынужден обратиться с иском в суд, ибо «полутолковый» – небезобидный термин, он не ограждает Смирнова от ответственности за попирання прав других.

Вечерняя газета,
12 января 2006 года.

ЗВЕРНЕННЯ **ради Одеської обласної організації** **Конгресу української інтелігенції**

Шановні депутати Одеської обласної ради!

Виборці області від вас чекають, преш за все, розгляду питань, пов'язаних з розвитком економіки, залученням інвестицій, зменшення безробіття та підняття села. В той же час ви плануєте розглянути питання про надання російській мові статусу регіональної, що викликає напруження в області та вбиває клин між українською та російськими громадами.

Російській мові у місті та області ніщо не загрожує і вона не загрожує і вона не знаходиться на межі зникнення, щоб потребувати захисту, передбаченого Європейською Хартією регіональних мов та меншин. Нагадуємо, що попри 27% російського населення області, більше половини учнів навчаються російською, отримати повну вищу освіту українською мовою неможливо у жодному вищому навчальному закладі області. Чи виконують закон про держслужбу державні держслужбовці зараз? Скільки сесій, нарад, апаратних засідань проводиться у місті та області державною мовою? Скільки газет, книжок, теле- та радіопередач ми маємо можливість отримувати державною мовою?

Українська мова століттями повсюдно нищилася шовіністичними урядами російської та радянської імперій. Тепер вона гостро потребує захисту і підтримки на державному і місцевому рівнях.

Шановні депутати! Не порушуйте Конституцію України та мовне законодавство. Не показуйте громадянам приклад нехтування законами держави!

Одеська обласна організація Конгресу української інтелігенції висловлює рішучий протест проти спроби узаконити панівний стан

російської мови під виглядом регіональної і буде захищати усіма конституційними методами українську мову від зазіхань на її державний статус.

Прийнято одногосно 15 червня 2006 року.

Вечерня Одесса,

20 июня 2006 г.

Опровержение

Редактор обязан отличать глагол от предлога

*“У человека в гневе
открывается рот
и закрываются глаза”*
Дионисий Катон

Эти слова древнего римлянина невольно вспомнились, когда прочитал статью редактора газеты «Слово» Сергея Милошевича, ибо в ней много порождения гнева – фальсификация, ложь, оскорбления и даже угроза.

Статья называется как-то не по-интеллигентски, грубо – «О полуправдивых историках и полутолковых журналистах» и опубликована в названной газете во втором номере текущего года. Возмущенный журналист обрушился на меня на то, что в данной статье «Кто пишет полутолковые книги» («Вечерня Одесса» от 12 января с.г.) мне пришлось поставить Сергея Милошевича в пример писателю В.П.Смирнову, как поступать, когда обидишь человека. Не сомневаюсь, что читатель догадался. Правильно. Извиниться. Именно так поступил С.В.Милошевич 21 июня 2005 года в ответ на мой иск к нему в Приморский районный суд Одессы. Способность извиняться за причиненное неудобство или нарушение духовного комфорта других – одно из лучших качеств и яркий признак воспитанного человека. Однако мой оппонент постеснялся своего извинения и пошел на меня и газету в атаку, прибегая к фальсификации, то есть сознательному искажению моих слов, подмену одного другим. И сделал он это примитивно, грубо, не опасая нести ответственность за подтасовку.

Из названной моей статьи вырвал часть предложения «...требую от Смирнова...принести мне извинения. Как это сделал С.В.Милошевич, о чем говорится в указанном определении суда...» и толкует следующим образом: «То есть, после прочтения этой статьи, у читателя создается четкое впечатление, что я был вынужден принести свои извинения гражданину Гончаруку «согласно определению Приморского суда» Уважаемый редактор «Слова», первые две запятые в этом предложении лишние. Читатель, обратите внимание: мой глагол «говорится», что означает быть произнесенным, Милошевич подменяет своим предлогом, употребляемым в дательном падеже, «согласно», что означает соответственно, сообразно чем-нибудь, фактически приписывает его мне и приступает к навешиванию

отвратительных ярлыков не только на меня, а во множественном числе на историков и журналистов. Иными словами, распоясался, утратил сдержанность.

Более того, через один абзац он берет придуманные им слова в кавычки, как-будто цитирует меня, и восклицает: «Ни о каких извинениях перед Гончаруком «согласно определению суда» не может быть и речи!» То есть свою выдумку выдает за мою цитату.

Однако мой оппонент фальсификацией не ограничился. Несмотря на то, что в моей статье вовсе не шла речь о судебном процессе, С.В.Милошевич пустился в пространные толкования этого процесса, очевидно, тоже во гневе, ибо и тут наломал дров. Он пишет: «А все происходило так. Осенью прошлого года Григорий Гончарук, обидевшись на мое телевизионное выступление, подал на Милошевича (то есть меня) в суд. Однако у автора данных строк также скопилось немало претензий к истцу, поэтому он (то есть я) подал встречный иск. Тяжба длилась долгих девять месяцев, и когда она зашла в глухой юридический тупик, я и Гончарук, по предложению судьи, согласились заключить мировое перемирие...»

Нет, уважаемый Сергей Витальевич, все происходило совсем не так, вы говорите читателю неправду. Никакого юридического тупика, тем более глухого, не было. Молодой, симпатичный судья В.В.Андрюхив вел заседания в высшей степени профессионально. Согласно статьи 130, части 3 Гражданского процессуального кодекса все заседания были предварительными, до судебного рассмотрения. На них выяснялся вопрос о том, является ли радиоккомпания АРТ надлежащим ответчиком после выяснения этого вопроса судья еще раз перед тем, как перейти к рассмотрению исков по сути предложит сторонам помириться.

И тут произошло то, что чего никто не ожидал : Милошевич мгновенно принял предложение. Это было неожиданно потому, что ранее мой оппонент, несмотря ни на вопросы судьи не желаем ли мы помириться, ни на мою готовность простить ему безосновательные атаки на меня. Милошевич не склонялся к компромиссу. Почему так случилось, читатель, по-видимому, никогда не узнает. Моя версия следующая. Во-первых, к этому моменту С.В.Милошевич успел познакомиться с моим ответом на его иск, который, на мой взгляд, камня на камне не оставлял от его надуманных обвинений в мой адрес. Во-вторых, мне стало известно от основного свидетеля, которого Милошевич называл в своих публикациях Виктором, никогда не было на белом свете. В-третьих, именно в это время трещало по швам судебное дело по иску С.В.Милошевича к газете «Ветеран», которая выступила на мою защиту, назвав его телепровокатором 6 июля 2005 года дело было прекращено по заявлению Милошевича, который якобы «уезжал работать за рубежом».

Далее наступила развязка. Милошевич попросил моего согласия на то, чтобы он сам написал текст мирового соглашения и получил его с непременным условием, что он признает безосновательным свои обвинения

в мой адрес в юдофобии и национализме, а ему предоставил право решать, за что мне перед ним извиняться. Милошевич мое требование выполнил, а в свою пользу ничего серьезнее не мог придумать, как написать: «В свою очередь Гончарук Г.И. признает, что в своих книгах он допустил неточность, упрекая Милошевича С.В. в том, что он, будучи не украинцем, нецензурно оскорблял украинский народ»

А в чем эта неточность, читатель так никогда и не узнает, потому, что мне самому не известно. С.В.Милошевич, очевидно, забыл, что писал в газете «Окна» от 7 октября 2000 года: он русский, отец серб, позже в своем иске он утверждал, что мать «является коренной украинкой». А про его материну в газете писать не стану. Неприятно.

Суд приобщил мировое соглашение к делу и постановил определение, в котором изложил остоятельства дела, разъяснил сторонам их права, утвердил мировое соглашение, на условиях в четырех пунктах, где указал о содержании извинений сторон, и прекратил производство по делу. Именно определение суда является главным документом дела, на которые можно ссылаться, а не впечатление Милошевича и его друзей.

А теперь, уважаемый Сергей Витальевич, позвольте Вас спросить: кто из нас лукавит и передергивает факты? Ведь в определении суда говорится, что Вы признаете факт безосновательности Вашего обвинения меня в юдофобии и радикальном национализме. Вы сами это признали и извинились. И это главное во всем судебном процессе. А теперь задний ход? Буду ждать, что и на этот раз Вы извинитесь. Гнев не бывает аргументом. Хочется думать, что первым извинением Ваша воспитанность не исчерпывается.

Тут, мне грешному, подумалось: если я когда-нибудь передернул факты, слукавил, так это тогда, когда поставил оценку «хорошо» Милошевичу на экзамене по истории КПСС. Одна, четверка, как-то одиноко выглядела на фоне троек в его зачетной книжке. Правда, меня тогда было хоть неуклюжее, но все-таки оправдание: от преподавателей общественных наук требовали на экзаменах учитывать общественную активность студентов. Вот я и учел. 1-1,5 баллами его членство в комсомольском бюро.

И последнее. Вам, Сергей Витальевич, следует не угрожать судом, а извиниться перед славным коллективом прекрасной, героической газеты «Вечерняя Одесса». Вы его незаслуженно обидели. Вспомните: старейшина этой газеты Павел Васильевич Шевцов оказывал Вам поддержку своим присутствием на многих заседаниях даже тогда, когда другие журналисты перестали ходить в суд. И не вина его в том, что Вы не выиграли суд и не представили ему возможности подготовить статью в «Вечерней Одессе» о Вашей горячо желанной но недостижимой победе. Извиниться Вам следовало бы перед одесситами: Вы тиражируете свое засорение «великого, могучего» русского языка. Нет в русском языке слов полуправдивых, полутолковых, как нет полулюбви, полуненависти, полубеременности и т.д.

Прошу Вас, уважаемый Виталий Сергеевич, поместить в газете «Слово» данный мой ответ на Вашу статью.

P.S. Если Вы еще раз решитесь опубликовать документы из нашего судебного дела, то прошу опубликовать мой ответ на Ваш иск. Пусть земляне посмеются, они стоят того.

Григорий Гончарук
Доктор исторических наук,
профессор, заведующий кафедрой
истории и этнографии Украины
Одесского национального
политехнического университета

Гончарук Г.І.

Цвілюк С.А. Український ренесанс ХХ століття. – Одеса. Астропринт, 2006.- 624 с.

Книжка, яка вийшла нещодавно з друку, доктора історичних наук професора С.А.Цвілюка “Український ренесанс ХХ століття” (Астропринт, 2006-624с.) – багатоструктурна історико-культурологічна наукова праця, у якій автор звернувся до винятково важливої і гострої проблеми – осмислення, аналізу та оцінки з сучасних постімперських позицій еволюції національно-культурних процесів в Україні протягом досить тривалого періоду. Охоплюючи вікову історію розвитку України, у тому числі більш ніж сімдесятирічну епоху комуністичної диктатури, книжка екстраполює насамперед на непрості, переважно драматичні віхи століття в житті українського народу, допомагає читачеві перейнятися його складними явищами.

Лейтмотив книжки – величезний ривок у розвитку духовного життя талановитого народу, глобальні зміни, викликані цими явищами, обґрунтування того, що ХХ століття стало для України справді епохою національного та культурного відродження.

Дослідження провадиться у соціокультурному контексті епохи: культурологічні проблеми розглядаються у їхньому нерозривному зв’язку з суспільно-історичними процесами. Зокрема, показано, що, всупереч переслідуванню протягом тривалого часу російськими шовіністичними силами української мови та культури як основи національного духу та національної ідентичності українського етносу, його ментальності, незважаючи на вороже ставлення до самої ідеї української нації як самостійної політичної та культурної спільноти, українці творили багату самобутню культуру, яка стояла врівень з культурами народів Європи.

Книжка увібрала в себе широкомасштабний фактологічний матеріал, у тому числі недавно введені до наукового обігу історичні та культурологічні документи, що донедавна зберігалися у секретних спецхранах, і насичена сюжетами складних реалій ХХ століття. Чи йдеться про бурхливі, багаті на творчі злети української літератури і мистецтва 20-ті роки, чи жорстокі часи сталінських репресій 30-40-х, чи хрущовсько-брежнєвську боротьбу з “українським буржуазним націоналізмом” – кожен період має свою глибоку фабулу, свою гостру проблематику.

Не скуплячись на багато конкретних деталей, імена учасників подій, автор аналізує революційні, хвилюючі часи української державності, коли протягом короткого, але плідного періоду існування Центральної Ради та Української Народної Республіки, гетьманської Української Держави і Директорії УНР у 1917 –1919 рр., а також наступного здійснення більшовиками політики українізації в республіці відбулося, за висловом відомого українського письменника-публіциста Миколи Хвильового, “велике культурне зрушення”. Процеси національного відродження України сприяли підвищенню національної самосвідомості мільйонів українців, які долучилися до національної культури, мови, до проблем української державності.

Читаючи книжку, переконуєшся: історія України з давніх-давен багата на події, настільки складна і буквально переплетена трагічними сторінками. Історія ж ХХ століття ними справді перенасичена, стає для українського народу найдраматичнішим періодом, Саме у ХХ столітті на нашу долю випали всі жахи сучасної історії: руйнівні революції і кривава громадянська війна, комуністичний експеримент у його найгіршому варіанті, фашизм, геноцид, окупації, терор, депортації, Автор досить переконливо доводить, що незважаючи на національно-культурне відродження, яким ми можемо цілком заслужено пишатися, з історії України ніколи не викреслять її трагічних сторінок –такий досвід не забувається !Це були часи, коли позитивні явища тісно перепліталися з жахаючими негативами, коли протягом цілої низки десятиліть здійснювалася політика, зорієнтована на асиміляцію багатомільйонного українського народу, ліквідацію самобутності його національної культури, коли вживалися всілякі заходи до витиснення з вжитку і розвитку рідної мови, грубої фальсифікації історичної пам’яті українського народу, відвертої брехні на його найвидатніших діячів.

Національно-культурний ренесанс поєднувався, здавалося б, найбільш незбагненним, парадоксальним чином з народною трагедією у найширших масштабах, безпрецедентними репресіями та фізичним знищенням творців культури та мільйонних мас її носіїв, Невід’ємними супутниками відродження були такі моторошні явища, як три радянських голодомори які забрали мільйони життів, гулагівські табори, сталінський терор. Непоправною колективною жертвою у цій вакханалії зла став цвіт українського суспільства (удар в саме серце нації!)–гуманітарна, технічна та військова інтелігенція, політики державні та культурно-релігійні діячі. Серед них – учені зі світовими іменами, талановиті письменники,

художники, діячі мистецтв, які могли б скласти честь будь-якій європейській культурі.

Одним з важливих етапів нашого національного відродження заведено вважати радянський період “українізації України”, який у 2-ті початку 30-х років охопив широкі аспекти життя республіки – освіту, пресу, літературу, національне мистецтво. Автор досить глибоко розкриває цей унікальний у світовій практиці політичний і культурно-національний процес, показує його значення в історії України, Всупереч труднощам цього складного періоду політика тимчасового відродження української мови, культури взагалі, хоча і непослідовна, блокована органами русифікованої проімперської влади та різноманітних антиукраїнських сил, все-таки мала значні позитивні наслідки. Бо за цих непростих умов українізація перетворилася у винятково важливий фактор національно-культурного відродження України та піднесення рівня національної самосвідомості мільйонів українців. Це – по-перше, По-друге, завдяки великій роботі комісаріату освіти УРСР, насамперед діяльності патріотичних, національно орієнтованих наркомів Олександра Шумського та Миколи Скрипника, на ниві культурно-просвітнього розвитку України за короткий історичний термін вдалося різко підвищити освітній рівень українців, перевести велику частину навчальних закладів республіки всіх рівнів на викладання рідною мовою, що значною мірою сприяло модернізації українського суспільства.

На жаль, цей “ідеологічний НЕП” тривав недовго, бо зміни, породжені ним, стривожили кремлівське керівництво на чолі зі Сталіним. На початку 30-х Москва призупинила українізаційні процеси, замінивши їх політичним та національним терором. Тисячі безпосередніх учасників українізації, національно орієнтованих учених, діячів культури та освіти, партійних і державних працівників загинули тоді в ім'я ідеалів національного відродження України, Українізація була потоплена в крові її провідників, задушена у муках штучно організованого сталінським режимом голодомору 1932-1933 років.

Важливо, що сторінки книжки розказують і про участь у боротьбі за національне відродження України представників різних політичних та культурних сил. Перебуваючи часом на різних політичних полюсах, вони як справжні діти України, по-своєму любили її і бажали бачити незалежною і щасливою суверенною державою.

Значний інтерес викликає розділ “Український ренесанс часів десталінізації”. Незважаючи на те, що тоталітарний сталінський режим за років Розстріляного Відродження” нещадно знищив велику частину діячів епохи українізації, спопелив цвіт нації, її духовну еліту, покоління 6-х, яке прийшло їм на зміну, з такою ж рішучістю, як і їхні попередники, стало в ряди нової хвилі борців за національно-культурне відродження України.

Всі вісім розділів цієї великої праці насичені важливою і повноцінною науковою інформацією. І не лише означеної хронології (XX-сторіччя), але і ретроспективним екскурсом в історію проблеми, зокрема, в історію

непростих і неоднозначних україно-російських взаємин у цій сфері минулих століть.

На завершення сказаного потрібно підкреслити, що монографія широко ілюстрована, а основний текст її доповнено солідними документальними “Додатками”, що містять, зокрема, фактографічні дані про розвиток культури та освіти УРСР у 1920-1930 ті роки, а також іншу важливу інформацію. Наведено біографічні дані про життя і діяльність найвидатніших особистостей української національної еліти, які стали жертвами сталінізму та комуністичної диктатури. Все це допомагає глибше розкрити проблеми, порушені у дослідженні, показати і досягнення українського народу в національно-культурному розвитку, і драматизм подій, пережитих ним за умов світових воєн, революцій та більшовицького тоталітаризму з його голодоморами, небаченими репресіями та терором протягом складного, сповненого суперечностей ХХ століття.

Григорій Гончарук,
доктор історичних наук,
професор, завідуючий кафедрою
історії та етнографії України
Одеського національного
політехнічного університету.
Одеські вісті,
18 січня 2007 р.